

EDITURA UNIVERS

La fel ca și Avyzius și Sluckis, compatrioții săi, Alfonsas Bieliauskas
(n. 1923) cultivă o proză foarte modernă, folosind ca modalitate de
expresie monologul interior. Prozator de excepție și eseist erudit,
Bieliauskas publică de-a lungul anilor un număr apreciabil de volume,
dintre care menționăm: ESEURI (1949), ÎNFLORESC TRANDAFIRI PUR-
PURII (roman, 1959), DRUMURI ȘI MONUMENTE (eseuri, 1963), NOI NE VOM
MAI ÎNTÎLNI, VILMA! (roman, 1962), S-A ÎNTÎMPLAT LA KAUNAS (1966),
VISURI CIZELATE (eseuri, 1973), EA L-A IUBIT PE PAULIS (roman, 1976),
ATUNCI, PE TIMP DE PLOAIE (roman, 1977) ș.a. S-A ÎNTÎMPLAT LA
KAUNAS — capodoperă a prozei lituaniene postbelice, frecvent reedi-
tată în numeroase țări — este un roman-confesiune, un roman psiho-
logic cu o construcție ingenioasă, în paginile căruia ni se înfățișează
radiografia unui personaj complex și tragic. În derularea precipitată și
antrenantă a faptelor, se împletește, se interferează o interesantă și
tulburătoare poveste de dragoste. Autorul își construiește romanul după
un criteriu dialectic, trecutul și prezentul se întretaie, merg paralel,
alternează, ca replicile într-un dialog, scoțînd la iveală adevăruri
semnificative și personaje grăitoare, antrenate într-o acțiune sinuoasă,
plină de surprize, pînă la surpriza din final.

Alfonsas Bieliauskas

GLOBUS

ALFONSAS BIELIAUSKAS

S-a întîmplat la Kaunas

COPERTA COLECȚIEI DE ION STATE
Grafica: Viorel Popescu. Ilustrația: Malina Juravle

АЛЬФОНСАС БЕЛЯУСКАС
КАУНАССКИЙ РОМАН
Москва, «Советский писатель»
1973

GLOBUS

Alfonsas
Bieliauskas

S-a întîmplat la Kaunas

Traducere de
ALEXANDRA BĂRCĂCILĂ
și
IGOR TALMAȚKI

EDITURA UNIVERS
București
1980

Acelora care
niciodată nu vor mai fi cei care au fost...
despre oamenii de azi, altfel decît cei de ieri...
pentru că omul adevărat păstrează numai ce este bun și bine —
nepieritoarea năzuință către Adevăr și Frumusețe,
înaripată de iubirea de oameni și idei.
Da, omul nici nu și-ar merita numele de om
dacă s-ar repeta mereu.
Și despre iubire, firește, iubirea
departe de a fi simplă în secolul douăzeci.

I

CINEVA A SPUS: „Acum, gata!“ şi a început să plîngă amarnic la urechea mea; cineva m-a împuns cu cotul în coastă; cineva a suduit surd; şi iarăşi s-a lăsat o ceaţă jilavă, sălcie şi încenuşată; învăluia oamenii, copacii, crucile; iar crucile erau albe, ca lumînările; din lemnul lor cu faţa brăzdată se îngroşau lacrimi galbene de răşină.

Apoi se aşternu liniştea — îndelungată, ţiuitor-chinuitoare; a durat o secundă, un minut sau o eternitate; a durat pînă ce s-a spart cu plesnet: bufni un bulgăre de pămînt, unul singur, scăpat de sub tălpile cuiva; căzu, şi-n urma-i, ca ploaia dezlănţuită violent după întîia picătură, se potopiră bulgării — o adevărată avalanşă; izbeau în capacul galben-roşiatec, loveau ca gloanţele — nu, ca alicele; răpăiau în auz ca grindina pe tabla acoperişului; şi jur-împrejur, ceaţa se făcea tot mai deasă şi mai deasă; te sufoca suflarea ei sălcie şi o senzaţie de greaţă urca în gîtlej... Noroc! Noroc! explodă prin ceaţă cine ştie dincotro, chiar la urechea mea, pînă la creierul care mă doare; noroc, zic, noroc! Şi şocul sonor se repetă. Deschid larg ochii — inundă lumina de peste tot; şi iarăşi nimic, nici blestematul „Acum, gata!“, nici hohotul de

plîns al femeii, nici cotul în coastă; ba nu, cineva mă înghionteşte, îmi dă ghes; noroc, zic, noroc!... La dracu! — şi resping brusc mîna cuiva, mîna întinsă către mine, mîna cu paharul; se varsă un lichid brun şi un miros supărător îmi gîdilă nările — strănut şi paharul cade zăngănind jalnic... Noroc, tovarăşe Selis!... A, nu-i nimic... şi poate... ştii, asemenea cioburi aduc noroc... Da, da, aduc noroc, ştiu, ştiu, ştiu perfect — aţi vrea să mă ţineţi tot într-o beţie; aţi vrea să mă înecaţi în paharul ăsta: şi pe mine, şi trecutul meu, şi durerea mea; ori doar pe cel ce-s eu, pe mine doar... Noroc, tovarăşe Selis!... Of, parc-ai fi un străin, te-ai schimbat — şi eşti livid; of, te rog eu, lasă odată toamna, şterge-o din gînd, şi toamna, şi orice neplăceri ale vieţii; bea şi surîde, Selis; aş vrea să mă-ntorc la Jamaica!...

— Cine? Cum? Să mă-ntorc...? Unde? Pentru ce?... Îmi cad pleoapele, fac efortul să deschid ochii pînă la refuz; văd indecis oameni care se rotesc într-un carusel învăluit de o ceaţă fumuriu-albăstruie — mii de feţe, mii de pete luminoase mă împung cu mii de priviri, mă lovesc cu mii de vorbe; iar vorbele răsună ca bulgării de pămînt pe capacul galben-roşiatec — ca grindina, ca alicele; le simt direct şi le aud desluşit, vorbă cu vorbă; scutur din cap; urechile îmi ţiuie la un şi mai strident:

— ...la Ja-mai-i-i...

— Niciodată! Bat cu pumnul în masă şi mă ridic.

— Tovarăşe Selis! Sigitas! Dar... parcă n-ai înţelege nimic... Nu mai ştii ce-nseamnă...? Ia gîndeşte-te... este...

— Niciodată ! repet eu şi iarăşi îmi apasă tîmplele ceaţa rea ; ceaţa aceea sălcie şi încenuşată, ce se tîrăşte dinspre crucile cu lacrimi galbene de răşină pe faţa brăzdată a lemnului ; n-aş fi crezut niciodată că ceaţa poate avea atîta forţă, că poate fi atît de aspru-apăsătoare şi grea ca o mască de plumb ; grea şi dură ca un cerc de metal ce se răceşte încet-încet, strîngîndu-mi ţeasta — o aud cum trosneşte ; şi iar scutur din cap — zorrrnn, zorrrnn, sună înăuntru, sub tîmple... zorrrnn, zorrrnn ; îmi prind capul între palme, mă clatin şi părăsesc masa.

— Tovarăşe Selis ! Sigitas ! Ţi-e rău ? strigă cineva. Singur n-ai să te descurci. Nu cunoşti... strigă iarăşi cineva, dar nu mă opresc, ori poate că mă opresc ; zornăitul din capul meu a încetat ; totuşi ceaţa jilavă, sălcie, încenuşată, continuă să mă sufoce ; oare ce-oi fi băut ? A, da, din toate cîte se aflau pe masă — coniac, vodcă, lichior mai ales — lichiorul ăsta dulceag, brun şi vîscos, pe care nu-l puteam suferi altădată ; am băut lichior şi am mîncat destulă scrumbie — oribil, tovarăşe Selis ! Aşa-ţi strici stomacul, dragă... Noroc, noroc, tovarăşe Selis ! Şi, rogu-te, uită orice nu ţi-ar prii — zorrrnn, zorrrnn, zorrrnn ! — Nu, nu-i aici, poate că nici n-a fost... (şi-n şoaptă : ...nu fi neobrăzat, Petras ; ori poate te-ai scrîntit ! Ar fi ceva mult prea deplasat...) ; zorrrnn !

Zorrrnn ! În groaznicul gol lăuntric, simt că-mi crapă capul la repetatul zornăit ; dinspre cruci se întinde mereu ceaţa aceea pătrunzător-umedă, aderentă ; vine dintr-acolo de unde am venit

şi eu. Vine tot mai aproape — mă înfăşoară în vîlnicele ei, mă trage înapoi, spre trecut ; zorrrnn. zorrrnn, zorrrnn...

Da, eu sînt, Selis ; vă ascult, doctore...

Mi-ar fi fost mult mai uşor dacă altcineva, nu eu personal, v-ar comunica situaţia. Dar aşa a fost să fie. Predestinarea, tovarăşe Selis...

Predestinarea ?! În a doua jumătate a secolului douăzeci, cînd oamenii fac zboruri cosmice şi lansează sateliţi artificiali ai Pămîntului, cînd geniul uman...

O, dragul meu — a decedat ; prosectura spitalului este deschisă de la ora şaisprezece fix, pînă la... Mă auziţi ? Ascultaţi ? Vă spun că fiica dumneavoastră, Giedre Selyte, în vîrstă de şase ani, a murit de influenţă, la douăzeci şi nouă septembrie, anul curent...

Nu, eu nu am ieşit nicăieri şi nu am discutat cu nimeni — cu nici un doctor ; aici, habar n-am unde-i telefonul — se pare, pe lîngă uşă ; dar nici uşa nu ştiu pe unde-o fi ; şi nu cunosc pe nimeni aici, totuşi aud voceea aceea ; da, aud clar vocea groasă, tonul rece, oficial : „...de la ora şaisprezece fix..." ; Sigitas Selis, trezeşte-te !...

— Ascultă, tovarăşe Selis, te caută acolo un pisălog neobrăzat. Ce să-i spun ?

— Ce să-i spui ? Ce crezi. Cel mai bun lucru ar fi să-i spui să se ducă dracului !

— ...să se ducă dracului... ?!

— Da, fii atît de amabilă...
— Voi face tot posibilul, Sigitas, deşi...
— Îţi voi rămîne profund recunoscător...
Un oftat adînc — acolo, lîngă uşă ; ceaţă insinuantă, ceaţă rece jur-împrejur ; ceaţă şi cruci albe, ca lumînările ; lacrimi galbene de răşină pe faţa brăzdată a lemnului ; ceaţă şi nici vorbă de vreun pisălog neobrăzat ; zorrrnn !

Doctore, ascultaţi-mă, şi mă scuzaţi că vă deranjez iarăşi. Care este procentul cazurilor cînd mor copiii de influenţă — în secolul nostru, al antibioticelor ? Hm, să zicem, în Europa. Sau în Lituania. La urma urmelor, numai la noi, la Vilnius... ?

Pentru ce mă întrebaţi ?

Pentru că trebuie să ştiu.

Presupun totuşi că în momentul de faţă este puţin probabil ca asemenea date să vă consoleze.

Şi totuşi...

Da' încheiaţi discuţia odată ! Sînt supraocupat. Mă solicită bolnavii. V-am spus clar : prosectura spitalului, de la ora şaisprezece fix...

Zorrrnn !
— Alo ! Cu cine ? Nu, nu-i aici... Te rog, nu mă plictisi ! Noroc !
Zorrrnn !
Ascultă, închide-i pliscul imbecilului ăluia negru ! Telefonului, da ! Şi aşa îmi urlă capul, ca „Dieselului" care m-a adus astăzi ; în autobuz, tot

drumul aveam impresia că gogoriţa aia de motor o să explodeze de atîtea horcăituri, da, mai-nainte de Vevis sau de Kašiadorys, că nu mai ajungem noi cu el pînă la Kaunas, nici pînă la ochiul de mare ; şi uite, acum-acum o să-mi explodeze capul — golul dinăuntru mă torturează, un gol în care se stîrnesc zgomote sinistre — nu mă iartă, oriunde m-aş afla, oriunde m-aş duce, pretutindeni mă urmăresc... Din ziua aceea de septembrie cînd...
Zorrrnn !

Tot eu sînt, doctore, încă o dată — vă rog să mă scuzaţi... Îmi recîştigasem autocontrolul ; mă scuturasem de falsa indiferenţă, care — mai mult decît lacrimile sau rîsul — trădează deruta în disperarea unui om ; am ridicat receptorul, am format numărul de telefon al spitalului şi am spus cît mai calm posibil, pe un ton aproape oficial :

— *Tot eu sînt, doctore, încă o dată vă rog să mă scuzaţi. Vreau să vă întreb : soţia mea a fost astăzi la spital ? Da, Seliene, da, cred că aşa se numeşte, dacă nu mă înşel. Nu a fost ? Mulţumesc, şi faceţi abstracţie de întrebările mele absurde, referitoare la influenţă. Îmi voi lua chiar astăzi fiica. Neapărat.*

Nu uitaţi, se aude de la capătul firului vocea de bas, ceva mai domoală, *de la ora şaisprezece fix...*

Nu, nu am uitat, eu nu uit nimic — cu toate că, atunci, capul mi se golise ca şi paharul cu

care mă tot îmbia vecina mea de masă, medic și ea ; doctorița își expune decolteul *en-coeur* și cîntă ceva cu Jamaica ; tot ea l-a adus la ordine și pe acel pisălog neobrăzat — a trîntit în furcă receptorul și s-a așezat iarăși lîngă mine ; Jamaica ? N-aș putea spune de ce, dar nu mă interesează deloc Jamaica ; nici vinul, nici discuțiile altora — tot acest carusel fumuriu-albăstrui ; gustul sălciu îmi stăruie în cerul gurii, iar în capul meu se ciocnesc mii de voci — una însă le domină : *„...de la ora șaisprezece fix...“* ; o voce de altunde, nu de aici ; și, uite, am să merg și eu unde pînă și Ford în persoană merge pe jos, nu mai vorbim de șefii mei de la serviciu ; pe undeva, lîngă intrare ; și ce am eu cu Jamaica ? Nimic, absolut nimic ; ce să fie acolo ? Nimic, absolut nimic ; Jamaica se saltă în vîrful picioarelor — iar decolteul ! — Scumpule, ne vede lumea ; tu și eu ; nu-mi respinge mîna, scumpul meu ; șu-șu-șu — șușotitul ei șuieră, îmi sfredelește urechea ; zorrrnn !...

E lîngă ușă, văd bine ; dar iarăși zboară către mine decolteul — dă fuga spre ușă ; zorrrnn !...

— Ia te uită unde-mi era el !... răsună din ceața ce se-nvolburează prin ușa deschisă ; mereu, mereu aceeași ceață jilavă și sălcie. Cum adică — nu-i ?! Cum adică — n-a fost ? Rău ți-ai bătut joc de mine, doamnă Raminta !

— Ce vorbe-s astea, domnule Petras ?! Am spus purul adevăr (și cu glas scăzut : nu țipa așa, aranjam eu totul). Tovarășul Sigitas nu este și nici nu a fost aici. Gîndurile lui au rămas la Vilnius, sub colina turnului Gediminas... Nimic

din ce i-a ajuns la ureche, nici măcar cîntecul, nu i-a atins deloc inima.

— Dumneata ai și cîntat, doamnă Raminta ?

— Nu, am așteptat să mă roage tovarășul Sigitas. Așa e, Sigitas, că ai să mă rogi să cînt ? Numai, numai pentru tine — da ? Și chiar acum ?!

— Jamaica, zîmbesc eu : ROM SUPERIOR JAMAICA, BUCUREȘTI, îmi trece prin minte ; și capul mi se limpezește, de parcă ar fi smuls cineva, dintr-o singură smucitură, masca de plumb ce mă apăsa ; deși gustul dulceag-leșios stăruie pînă la greață în cerul gurii, silindu-mă să-mi amintesc de locul unde pînă și Ford în persoană merge pe jos ; uf, cît m-a plictisit seara asta ! Și devine insuportabilă ! Dar cine să-și mai aducă aminte cînd și cum a început ? Sigur că numai eu ; nu mă pot plînge încă de lipsă de memorie ; ar fi și rușine ca pe unul de vîrsta mea să-l lase memoria ; nici dezgustătorul amestec de băuturi, care-mi clocotește în stomac, ca smoala în cazan, nu mi-a întunecat mintea ; seara aceasta a început acum vreo treisprezece sau cincisprezece ani ; cine zice că m-am trezit ajuns aici, la Kaunas, la ora unu și jumătate ? Adevărat că gogorița aia de motor Diesel horcăia ca sugrumat ; dar am impresia că nu am plecat niciodată de aici, nicăieri ; pur și simplu, cred că am citit în vreo carte ceva cam așa : era vorba de un om oarecare, îl chema Sigitas Selis ; a părăsit cîndva Kaunasul și s-a mutat în alt oraș, la Vilnius parcă ; omul era foarte tînăr, nu avea experiența vieții, trăia cu iluzii... Iar iluziile sînt ca polițele de plată, trebuie să le onorezi la timp ; nimic mai rău decît

iluziile neamortizate la termen ; aş vrea să mă-ntorc la Ja-mai-i-i-ca-a...

— De ce neapărat la Jamaica ?... Pot să-ţi cînt tangoul din „Casablanca"... El şi ea, pianistul negru... Ţii minte ?... „Tranda-fi-i-rul ce mi-ai dăruit... demult, demult..."

Demult ?... Ridic ochii şi privesc la doctoriţa cu decolteu *en coeur*, şi iarăşi mă soarbe trecutul ; demult ? Foarte demult — acum vreo treisprezece sau cinsprezece ani. Demult.

Astăzi la cinematograful „Romuva" rulează „Casablanca", auzi, Sigitas ? Nu ştiu ce producţie o fi — franceză, americană — dar se zice că filmul e formidabil. Minorii nu au acces, se-nţelege. Tu cînd ai să fii liber ?

Totdeauna sînt liber.

Atunci, de ce stai mereu închis în cuşca ta ?

E imprudent să dai drumul tigrului din cuşcă, Raminta. Mai cu seamă unuia feroce ca mine !

Serios, crezi că eşti feroce ?!

Foarte. Scăpat din cuşcă, aş sfîşia orice-mi iese în cale — oameni, copaci, stîlpi de telegraf — pentru moment însă mă voi repezi la un seif.

Ia mai lasă-te de bancuri !

Bancuri ? După părerea ta, comisia e subiect de bancuri ?

Ce comisie ?

Comisia de la C.C. — ne verifică activitatea.

A ta în special ?

Şi în special, şi în general. Nu uita că, din păcate, nu sînt şi eu unul dintre studenţii Institutului de Medicină... Activez în cadrul Comsomolului. Sînt şeful Serviciului-cadre al Comitetului municipal, e clar ? Şi, printre altele, primesc lunar o mie de ruble şi cîteva mustrări. Dar, orişicum, disciplina-i disciplină, Raminta.

Ştiu, şi-ţi plîng de milă ! Deci cu atît mai mult...

Deci, dacă se întîmplă ca...

Nu admit nici un „dacă" ! La şapte şi jumătate, în acelaşi loc. *Good bye !*

„...capul şi-a plecat şi s-a ofi-li-i-lit..."

Da, aşa e — acum cincisprezece ani...

Membrii comisiei venite din Vilnius, care ne luase pe nepusă-masă, cercetau meticulos fişele de evidenţă a cadrelor ; dar s-a constatat că nici ei nu erau de piatră ; altfel, adio „Casablanca" pentru mine ! Pe la cinci şi jumătate şi-au adus aminte că unul dintre ei — un tînăr înalt şi bronzat — fusese nu demult la Soci, de unde trebuie să fi venit cu anecdote trufanda ; exact : acum le tot şuşotea celorlalţi şi toţi zîmbeau, chiar şi continuînd să-şi vadă de treabă, verificînd hîrtie cu hîrtie ; pe la şase şi jumătate filele se întorceau tot mai alene şi mai rar ; în schimb, rîsetele şi glasurile se auzeau din ce în ce mai clar şi vioiciunea creştea ; nu mai era mult pînă la şapte, cînd membrii comisiei — trei tineri de la cursurile de activişti ai Comsomolului — au intrat într-o adevărată competiţie : mîngîindu-şi destul de elocvent burţile, evocau straşnicile găluşte cu carne, cum numai la mama acasă se gătesc — le şi zburase gîndul de la cadrele Comitetului municipal, la cantina din oraş a comitetului ; „poate

încă n-ați auzit că și guvernul țării are în studiu interzicerea lucrului în orele de seară ; se spune că am putea să ne organizăm mai bine timpul de activitate, să ne integrăm perfect într-un program de opt ore numai la lumina zilei ; doar nu mai sîntem în război și, în definitiv, trebuie să recunoaștem că omul nu e de piatră ; auziți, tovarășă Dargužaite ?... Nu, tovarășa Dargužaite, șefa ori președinta comisiei, cum vrei să-i spui, nu auzea ; cu o putere de muncă demnă de invidiat, continua să cerceteze hîrtiile, destul de prăfuite, ale evidenței cadrelor noastre — formulare completate, autobiografii, cereri ; le descifra cu aplicația unei eleve dintr-a-ntîia, rînd cu rînd — recomandări, rezoluții. Nu arunca măcar o privire impresionantei pendule de perete, care-și legăna pataca secundarului cum își leagănă calul coada ; nici către colegii subalterni ; pur și simplu, nu-și putea dezlipi ochii de la hîrtii ! O dată măcar nu s-a întors spre cei care oftau de nerăbdare în colțul încăperii ; dar să fim drepți — avea ochi frumoși ; era însă întruchiparea dedicației în muncă. Ținea în față un blocnotes impresionant, îmbrăcat în piele galbenă ; destule file erau acum gata acoperite cu scrisu-i mărunt — diverse însemnări privind activitatea serviciului meu ; și-mi închipui că nu figurau acolo numai complimente...

— Tran-da-fi-i-rul ce mi-ai dăruit...

Da, s-a ofilit demult, capul și-a plecat și s-a ofilit, ca în cîntec ; dar ce rost mai are trandafirul, Raminta ? Nu-mi amintesc să fi făcut asemenea daruri. Am fost prieten, da, chiar și cu această doctoriță așezată acum la pian în semiîntunericul salonului, sub ramurile unui palmier de decor ; doctorița cîntă, acompaniindu-se la pian, și mă privește des cu coada ochiului — parcă ar controla dacă sînt sau nu mai sînt aici ; desigur, anii nu și-au lăsat prea mult pecetea — e destul de bine păstrată, durdulie, a făcut o căsătorie avantajoasă — soțul, profesor universitar, detașat în prezent la Moscova pentru o jumătate de an.

— ...și cînd... cînd oare-mi... vei da sărutarea... ?

Eu însă știam că în blocnotesul deschis pe masă, în fața celei care prezida comisia, nu erau, desigur, numai complimente la adresa mea ; ședeam ca pe ace, așteptînd momentul cînd șefa va spune, în sfîrșit : „ajunge pe astăzi“, și-și va întoarce către noi ochii ei frumoși, de un albastru-cenușiu ; dar ea continua să tacă și, cu pedanteria tipică tinerilor birocrați, citea, citea rezoluțiile scrise pe cereri ; iar eu din ce în ce mai îngrijorat, urmăream acele pendulei de perete, care se apropiau implacabil de cifra 7. Raminta a și plecat de acasă, pronosticam eu, privind cum sălta ușor, dar nemilos stiloul din mîna tovarășei Dargužaite ; ea însă scria, scria ; stiloul de import — grațios ; și-l mînuiau degete alungite și nu mai puțin grațioase ; nici mîinile Ramintei nu-s lipsite de frumusețe, îmi trecu prin minte, deși nu le privisem atent

niciodată ; probabil că în clipa asta ea merge iute, țăcănind din tocurile pantofilor pe strada Jamaica, poate că a și început să coboare cu funicularul ; poate chiar aleargă spre locul întîlnirii ; Raminta nu întîrzie niciodată și o să fie furioasă că o fac să aștepte ; nici nu prea așteaptă ea mai mult de cinci minute... Și iată că cifra 7 a și fost acoperită de acele ceasornicului — doar ce-au zvîcnit și au pornit mai departe ; nu mă interesează că șefa ori președinta comisiei, cum vrei să-i spui, are mîini atît de frumoase ; nici eu nu sînt de piatră !

Să zicem că pentru astăzi ajunge, rosti ea în sfîrșit ; închise dosarul ce venea la rînd și ridică spre noi ochii ei de un albastru-cenușiu ; adevărat, remarcabili ochi ; degetele frumos alungite luară de pe masă blocnotesul îmbrăcat în piele galbenă. Pentru astăzi, ajunge — ne întrunim iarăși mîine la ora nouă. Dumneavoastră, tovarăși membri ai comisiei, sînteți liberi, dar tovarășul Sigitas — nu te superi dacă îți spun pe numele mic ? mi se adresă ea — îmi va arăta fișele centralizatoare.

Cu plăcere, am răspuns eu fără pic de entuziasm ; deși, tovarășă Dargužaite, cred că și dumneavoastră ați obosit... Ea nu răspunse și-și pironi privirea asupra seifului în care țineam fișele cerute ; m-am repezit să-i deschid încuietoarea. Acele pendulei de perete lunecau mișelește către șapte și jumătate, pataca de alamă bătea secundele de parcă pălmuia în dreapta și-n stînga ; nici un „dacă", spusese Raminta ; dar ce-s eu de vină dacă șefa mă țintuiește aici ? Dracu știe ce-o fi căutînd în fișele acelea ; îmi închipui că în blocnotesul copertat în galben nu s-au notat doar aprecieri favorabile mie... totuși — ce să-i faci ! — în seara asta am, da, oarecari remușcări : o fi știind ceva doctorița cu decolteu *en coeur* de cele întîmplate atunci ? Nu, de unde-ar ști ? Cîntă, acompaniindu-se la pian, își lasă capul pe spate și mă urmărește vigilent cu coada ochiului, de parcă aș fi încă sub stăpînirea încețoșărilor — a ceței aceleia jilave și sălcii, revărsîndu-se dinspre cruci ; nu știe că masca de plumb a fost smulsă și că am ajuns aproape la normal ; multe nu știe ea, dar ce importanță are ? Eu nu am fost îndrăgostit de Raminta, cum s-ar fi putut crede ; ce-i drept e drept... Dar nu eu eram în cauză...

Din păcate, șefa nu este o fetișcană cu care să devii prieten ; deschide seiful cu pricina și arată-i tocmai fișele pe care gîndeai să le pui la punct săptămîna viitoare... Cînd e vorba de șefi — n-ai de ales.

Bang ! Șapte și jumătate... Dumneata, tovarășe Sigitas, ai zor să pleci undeva ?

Nu, nicăieri, tovarășă Dargužaite ; atîta doar — n-am dormit destul azi-noapte ; înțelegeți — sosirea unei comisii atît de importante...

Atunci, mi s-a părut. Dar după convorbirea telefonică erai cam indispus.

Indispus ? Deloc. Mă sunase un prieten.

Îmi este absolut indiferent cine te sună la telefon, tovarășe Sigitas ; și tovarășa Dargužaite, șefa sau președinta comisiei, oricum i-am spune, zîmbi subțire din colțul buzelor ; cine și de ce vă cheamă la telefon, nu intră în preocupările comisiei. Preocuparea noastră constă în verificarea

modului în care este ţinută evidenţa acestor cadre şi să raportăm Biroului C.C. situaţia de-aici. În această privinţă, ca să vorbim deschis, pot spune că dumneata nu eşti fără cusur.

Ei, gata, a-nceput!... mi-am zis eu, lăsîndu-mă cînd pe un picior, cînd pe altul, în faţa seifului, şi zăngănind cheile — parcă aşa prindeam mai mult curaj (la fel se-mbărbătează copiii cînd îşi vorbesc tare pe întuneric); cred că ea se înarmează cu un blocnotes impresionant de cîte ori pleacă în delegaţie.

Încă nu prea văd bine ce vom trece noi în raport, continua tovarăşa Dargužaite, pentru că aici la dumneavoastră, la comitet, e mare harababură în evidenţa cadrelor.

Cred că nu este chiar atît de greu de văzut, am răspuns eu şi am zîmbit mînzeşte, continuînd să scotocesc în seiful ce apără hîrtiile de foc. Scrieţi că aici, la Comitetul municipal, trebuiesc repartizaţi salariaţi corespunzători; că localul este neîncăpător şi igrasios, de unde se trage şi faptul că şeful Serviciului-cadre, unicul activist, tovarăşul Selis, s-a căptuşit cu o bronşită cronică şi că...

Ei, tovarăşe Selis, constat că eşti om glumeţ; mi-a ajuns cîte ceva la ureche despre dumneata — şi şefa sau preşedinta comisiei, oricum i-am spune, mă privi pe sub gene; privea cu ochi mijiţi, dar şi aşa rămîneau, fără discuţie, ochi frumoşi, fie şi cu recea lor privire; totuşi îmi plăceau mai mult cînd îi deschidea larg... Să scapi din încurcătură cu cîte o glumă, eşti mare meşter dumneata; munca însă ţi-ai neglijat-o, nu glumă!

Nu am vrut să vorbesc în prezenţa celorlalţi, să nu influenţez comisia înainte de concluzii, dar... Cred că pentru asemenea stil de lucru te aşteaptă o nouă mustrare.

Vă mulţumesc anticipat, am răspuns acru.

Nu-mi mulţumi acum, şi deschise larg ochii, dar mie nu-mi mai ardea să-i admir; îmi vei mulţumi la urmă. Se aplecă asupra mesei şi notă ceva în blocnotesul ei; iar eu, ca un conspirator versat, zîmbii gurii de fiară a seifului întredeschis. Vrea să mă sperie, mi-am spus, bine! E o vorbă din bătrîni: „Doi neînfricaţi nu fac cît unul care ştie ce-i frica"... La urma urmelor, pe buzele ei — „C.C.", „comisie", „mustrare" nu sună chiar atît de ameninţător cum îşi închipuie, cu tot tonul ei sever. Aşadar, am zăngănit cheile şi-am dat de perete uşa seifului. Mă uitam la cadranul pendulei; era opt fără douăzeci; vedeam în minte obrajii aprinşi ai Ramintei — probabil clocoteşte de furie; aşteaptă la locul stabilit, lîngă vitrina de lenjerie bărbătească, şi-şi alege ocările cele mai usturătoare; „ticălosul!", „traistă de minciuni!", „bădăran!", „secătură!" (ultima punîndu-le capacul); o să-mi tragă o săpuneală straşnică, ori o să mă ţină la distanţă cu buzele cusute o săptămînă întreagă — am de ales între cele două alternative; acum e cu obrajii în flăcări, îi sclipesc ochii ca la pisici, căutîndu-mă printre trecători; ei, lasă, Raminta, ştii doar cine este prietenul pe care ţi l-ai ales — şeful Serviciului-cadre, din Comitetul municipal; iar astăzi a picat ca din senin comisia C.C.-ului, ar putea fata să înţeleagă... Să înţeleagă? M-de! Furia de

moment o să-i treacă ei, dar să aştepte un partener care întîrzie... asta, să avem iertare... ; nu aşteaptă ea peste cinci minute, mai ales că nu e deloc simplu să faci rost de bilete la „Casablanca" — pentru filmul ăsta se îmbulzesc oamenii la casă încă de dimineaţă ; uite, vezi, spectatorii şi-au luat bilete de azi-dimineaţă, iar ea tot mai zăboveşte aici — această Dargužaite ea şi cu mine ; fişele, fireşte, nu-s completate cum trebuie, fir-ar să fie ! Uf ! Dacă Dargužaite amîna pînă mîine, la noapte m-aş fi descurcat eu cumva... Şi deodată mîna mea întinsă după hîrtiile cu buclucul s-a oprit în aer — îmi venise fulgerător în minte o idee salvatoare. „Ce-ar fi să mergem la cinema ?" am zis eu, privind prudent la Dargužaite, care sta lîngă masă şi mîngîia cu degetele ei frumos alungite blocnotesul galben ; îmi închipui că şi-n somn îşi visează faimosul blocnotes !

Cinema, cinema, cinema ! răsuna în capul meu. Acolo rulează „Casablanca" ; doar cît să văd filmul şi mă-ntorc imediat aici, să pun la punct fişele ; Raminta, desigur, nu mai zăboveşte pe-acolo ; are mîine colocviu la anatomie ; trebuie să-şi facă somnul, să fie odihnită ; în definitiv, nu mi-e totuna ?... Nu era un gînd prea frumos, dar se agăţă de mine ca scaiul — totuna ; chiar aşa ?... Da, Raminta şi cu mine sîntem buni prieteni, şi-atît ; la urma urmelor — nimic extraordinar ! „Casablanca" este un film care face vîlvă şi cui i-ar păsa cu cine se duce să-l vizioneze un oarecare Sigitas Selis ? Iar dacă e să fim drepţi, Dragužaite nu e deloc o com-

panie mai puţin plăcută decît Raminta — aşadar, la cinema !

Tovarăşa Dargužaite, şefa sau preşedinta comisiei, oricum i-ai zice, se întoarse încet şi mă fixă cu privirea (pînă atunci nici o fată nu mă privise astfel, cu ochii larg deschişi şi neclintiţi) ; apoi, fără grabă, închise blocnotesul galben şi-l puse cu grijă într-o cochetă poşetă de lac negru.

Sper că încuiaţi bine încăperea, spuse ea, luîndu-şi din cuier haina de stradă, o haină de piele fină.

Sigur că da, m-am precipitat eu — cu două lacăte !

În sfîrşit, am răsuflat !... Uşa se închise, pocnind înveselitor, iar eu, cu exagerată meticulozitate, am întors cheile în cele două lacăte, de care am şi tras, am împins uşa cu umărul, ca ultimă siguranţă, şi noi doi...

— Tovarăşe Selis, am impresia că te simţi ceva mai bine, aşa e ? Dar ia loc, te rog. Ia loc, Sigitas ; fii mai uman ; stai şi ascultă. Îţi plăcea acest tangou, ţii minte ? Stai şi-ascultă ! Ascultă !...

Da, da, ea este doctoriţa cu decolteu *en-coeur* ; ea m-a aşteptat lîngă vitrina magazinului de lenjerie bărbătească ; uite-o : ridică iarăşi capacul claviaturii şi nu mă slăbeşte din ochi — buzele zîmbesc, dar privirea e atentă şi tăioasă ; trebuie să fii drăguţă cu bărbaţii, dar şi severă — metodă bine verificată ; capacul îi scapă din

mînă, vai, drept peste degete ; nu-i nimic — rezistă ele ; severă și drăguță totodată ; pentru tine cînt, Sigitas !

— Știi ce ? Hai să bem o zubrówkă, Sigitas, ce zici ? Cîte un păhărel de żubrówkă. Doar unul, mormăie la urechea mea Petras.

— Nu.

— Cu vechii tăi prieteni ?

— Nu pot.

— Ba poți. Așa zic toți că nu mai pot, dar beau pînă ce ajung sub masă. Asta-i adevărul.

— N-am chef să ajung sub masă.

— N-ai chef, dar tot ai să ajungi. Toți ajungem acolo. Mai devreme sau mai tîrziu. Măcar o dată. Sau de două ori. Sau de o mie de ori. Sau mereu.

— Ești beat.

— Nu, sînt îngrijorat.

— De ce ?

— De viitor.

— Al tău ?

— Și-al meu, și-al altora. Tu ce crezi — încotro se-ndreaptă omenirea ? Știi cîntecul : „La noi tineretul are toate drumurile deschise !"... Bun lucru... Bătrînii, firește, se bucură de respectul cuvenit... Admirabil... nouă însă ne-a rămas situația de mijloc... despre noi cîntecul nici nu pomenește... dacă directorul meu de la Institut... hm... consortul admirabilei Raminta... nici nu se gîndește să se retragă... iar șef de secție este numit un tinerel, proaspăt candidat în științe... atunci, se pune întrebarea — încotro s-o apuce Petras, om între două vîrste ?...

— Ești beat.

— Îngrijorat. Și trebuie să mă consult cu tine, Sigitas.

— Uf, lasă-mă-n pace... măcar în seara asta.

— Trebuie neapărat să mă consult cu tine.

Petras e beat criță. Iar eu, ciudat, sînt absolut treaz : am venit la Kaunas în delegație și n-am voie să nu fiu treaz ; din păcate, sînt chiar prea lucid ; e supărător pentru mine să fiu chiar atît de lucid ; capacul sicriului era galben-roșiatec, bulgării, cenușii ; cădeau în groapă ca ploaia dezlănțuită... ca grindina ; sute, mii de bulgări de pămînt cădeau zgomotos în groapă ; și-i simțeam pe fiecare în parte ; îmi loveau tîmplele, timpanele, care-mi zvîcneau de fiecare dată în răpăitul repetat ca rafalele unei arme automate ; o lopată — o rafală, altă lopată — încă o rafală... Și parcă simțeam direct fiecare bulgăre, fiecare izbitură, pînă și fărîmele de pămînt le simțeam. Apoi ceața sălcie și jilavă, ceața aceea care se lipește de tine ca un polog vechi cu iz grețos ; și m-am chircit, și m-am cufundat în ceață, m-am înfășurat în pologul ei rău mirositor ; crucile albe plîngeau, vărsau lacrimi galbene, tulburi ; se îngroșau pe fața brăzdată a lemnului, întărindu-se — lacrimi ca boabele de chihlimbar ; ah, scoate-ți șiragul de chihlimbar, Raminta ! Îmi acum vreo cinsprezece ani...

— Ce-ți reamintește acest tangou, Sigitas ?

Dar ea și terminase de cîntat ; înseamnă că o privisem tot timpul ; vorbeam cu Petras și mă uitam la ea, la doctorița cu decolteu *en-coeur* — durdulie și cu gropițe vesel-tremurătoare în obra-

jii rumeni ; încă departe de bătrînețe, o femeie cu vino-ncoace și satisfăcută de persoana ei ; dar eu o priveam și-i vedeam numai colanul ; nu are importanță că te uiți numai la colanul meu de chilimbar — („Petras, ești o cîrpă !") — înseamnă că nu m-ai uitat, Sigitas ; cu bărbații trebuie să fii și drăguță, dar și severă — asta-i piesa ; cînd mai înaintează în vîrstă, devin sentimentali ; uite, o să mă așez chiar lîngă tine ; și-am să stau așa, lipită de tine ; ții minte cînd noi doi... acum vreo cincisprezece ani...

— Cum, nu-ți amintești nimic, nimic ?

— Nu.

— Absolut de nimic ?

— De nimic.

— Fie... și își plecă încet privirea ; ciudat, tot nu știu pînă acum ce culoare au ochii ei ; nu m-am gîndit niciodată cum sînt ochii Ramintei... Fie, repetă ea. Înseamnă că au dreptate oamenii cînd spun că toate rănile se vindecă. Pînă și rănile inimii. Teoretic, numărul infarctelor fatale este limitat, dar practic...

— Practic, ar fi cazul să ne informeze iubitul tău soț, interveni morocănos Petras. Nu degeaba e o somitate în problema infarctelor...

— Practic, tu ești beat ! și-i fulgerară ochii, a căror culoare nu o cunosc pînă în clipa de față... („Ești un măgar, Petras ! Să pomenești așa de soțul meu ! Asta n-am să ți-o iert niciodată !") Și te poți cărăbăni la tine acasă !

— Dar, Raminta... și Petras făcu un gest aluziv către capătul opus al mesei ; acolo, nas în nas, discută aprins trei sau patru bărbați și o doamnă teribil de slabă și teribil de scormonitoare ; pînă acum parcă nici nu-i observasem. O gazdă primitoare nu se cade să acorde toată atenția unui singur musafir. E ceva care...

— La mine vin musafirii cînd poftesc ei, neinvitați, răspunse Raminta. Și tot cînd poftesc pleacă, nu e nevoie să-i expediez eu. Mai ales dacă îi așteaptă soția acasă. Și-n plus, dacă habar n-au de buna-creștere... („Chiar așa ! Ți-am spus-o de la obraz, de față cu toți ! Oare ce-ți imaginai ? ! De-acum încolo să-ți fie de învățătură !") Afară e puțin rece, dar frig nu.

— Mă dai afară ? Pe mine ? ! Și într-un asemenea moment, cînd un întreg complex de împrejurări... Mai este aici și vechea noastră cunoștință, tovarășul Sigitas... Trebuie să mă consult cu el într-o chestiune foarte importantă...

— Seara aceasta îmi aparține. Și femeia cu decolteu *en-coeur* se așează în fața mea. Ai auzit, Petras ? Auzi, Sigitas ? E seara mea ! Poate că de treisprezece ani aștept eu seara asta...

— Poate pentru că... dibui eu.

— Poate pentru că respectabilul nostru profesor nu a fost niciodată atît de descurajator de bătrîn...

— Ești un porc, Petras ! Ieși afară ! Nu-mi strica seara asta !

Nu, Petras nu va mai greși, va sta cuminte — își golește paharul, și-l umple, iar și-l bea pe nerăsuflate, încrețindu-și fruntea și fără să arunce o privire nici către mine, nici către Raminta ; apoi se eclipsează ; este a ta seara asta ? A ta este, Raminta ; ea a și uitat de Petras ; cu ochii îngustați într-un chip ciudat, zîmbește — așa, fața ei pare și mai rotundă, iar gropițele din

obraji tremură ca două picături de argint-viu ; a ta e seara ; cîţi ani au trecut de atunci ? Treisprezece sau cincisprezece, da ; şi totuşi nici pe vremea aceea nu ţi-a aparţinut vreo seară de-a mea, Raminta ! Deşi eram tot în octombrie — puţin rece, dar frig nu, cum spui tu ; foşneau frunzele sub paşii grăbiţi ; la „Romuva", deasupra panoului-reclamă, lumina jalnic un bec galben. Filmul începuse, iar noi am intrat ; abonamentul gratuit pentru două persoane era la mine şi mă mîndream că îl posed ; în acei ani controlul financiar închidea ochii la multe.

Să fugi din Casablanca nu e deloc simplu ; vapoarele gem de pasageri — mare înghesuială — parcă se transportă portocale marocane ; la aeroport, babilonie ; jandarmi ai regimului de la Vichy verifică actele celor care urcă pe vapor sau în avion ; verifică, verifică, pînă prind pe cîte unul, şi-atunci — la moarte cu el ! Oamenii fug din Franţa ocupată — parte în Bulgaria, Siria, Maroc, desigur şi în America (o hartă acoperă întreg ecranul ; săgeţi albe, punctate — parcă-s rafale de gloanţe dum-dum — marchează direcţiile fugarilor) ; el şi ea, cafeneaua, fidelul pianist negru ; eterna idilă amoroasă pe eternul butoi cu pulbere, eternul tangou pe teren explozibil ; şi, bineînţeles, soţul ; un prizonier evadat, ajuns la Casablanca pe o linie punctată dum-dum ; parcă dinadins apare, doar ca să-i fie piedică ei, îndrăgostita — o franţuzoaică tînără, care a uitat că e măritată, şi desigur şi tînărului partener — un *boy* american ; „trandafirul ce mi-ai dăruit... atunci, demult, demult..." — atunci nu era nici război, nici *boy*-ul american — atunci ; nu era nici fidelul pianist negru — nimeni, nimeni ; un ritm vechi ca pietrele Parisului, cuvinte vechi ca Europa şi o melodie ca foşnetul castanilor din Montmartre ; şi paşii sacadaţi ai jandarmilor ; tangoul pe teren explozibil ; „trandafirul ce mi-ai dăruit..." ; hai să zicem că-i aşa ; deşi cred că altele erau cuvintele, nu textul acesta banal de tot, compus de muzicanţii jazului „Trei Trandafiri" din cartierul Aukštieji Šančiai ; altele erau cuvintele, dar melodia, aceeaşi... „Trandafirul ce mi-ai dăruit..." — nimic nu ţi-am dăruit, niciodată, Raminta, pînă şi de acea seară de toamnă te-am jefuit, ţi-am furat-o şi nu am răscumpărat-o nicicînd ; oare te mai legeni şi azi cu iluzii ?... Din loja noastră te vedeam bine — la parter, chiar în faţa ecranului ; bugetul unei studente nu permite loc în lojă ; permanentul gratuit pentru două persoane era la mine-n buzunar ; a doua persoană strîngea marginea lojei cu degetele frumos alungite şi asculta atentă muzica executată de fidelul negru ; cînd şi ce anume ne-ar reaminti acea melodie ? Iar tu, Raminta, îţi lăsaseşi capul pe umăr, şedeai nemişcată, tăcută şi concentrată ca înainte de a fi-ntrebată la examen, şi-l ascultai pe pianistul negru ; undeva, pe după zidurile cafenelei, bat dur cizmele jandarmilor ; cineva e-ndrăgostit de altcineva ; cineva este înhăţat la uşa cafenelei şi tîrît la poliţie ; cineva plînge şi cineva rîde ; cineva trage cu arma ; viaţa merge mai departe ; războiul cu ale sale, dragostea cu ale sale, cu spe-

ranțe și suferințe ; ție îți pare rău de dragostea sfărîmată — iluzorie, ca o fata-morgana, ireală parcă, a eroilor din film — și-ți pare rău și pentru tine personal ; desigur, mai mult pentru tine ; ai șoptit supărată ceva la urechea fetei cu părul negru ca smoala, așezată lîngă tine ; lucirea părului biruia și întunericul sălii, iar cînd s-a făcut lumină, era ca poleit cu aur ; m-am ridicat în picioare și am văzut făptura mlădie, gingașă, a celei care-ți ținea companie ; subțire ca o trestie, o tulpină de răchită sau o mlădiță de mesteacăn ; poți fi sigură, Raminta, născoceam eu ceva ca să mă descotorosesc de comisie, dacă as fi știut ce companie vei avea — fata era foarte tînără și atît de delicată, de ai fi zis că acuși-acuși se frînge — destul s-o îmbrîncească întîmplător vreun zănatic ; chiar și prin ieftina haină de toamnă ghiceai cît este ea de fragilă. O clipă mi s-a părut că ochii noștri s-au întîlnit ; ai mei — uimiți, ai ei — mari și negri ; părul negru, ochii negri și trăsătura purpurie a buzelor ; tu priveai în altă direcție, Raminta ; unde oare am mai văzut eu acești ochi negri și strălucitori ? Și i-am mai văzut vreodată ? S-ar putea — cîți ochi nu-i este dat să vadă șefului Serviciului-cadre al Comitetului municipal ? Mare îmbulzeală la ieșire ; Raminta își croi drum înainte, tînăra fată rămase puțin mai în urmă ; se întoarse și-i spuse ceva unui vlăjgan, care o împingea din spate ; vlăjganul rîse ironic (parcă necheza), își scutură coama roșcată și se propti de canatul ușii cu mîinile lui mari și roșii

— Ho-hoo ! — stăvili el șuvoiul de oameni ; și fata se strecură iute afară.

Încotro te grăbești așa, tovarășe Sigitas ? întrebă tovarășa Dargužaite, șefa ori președinta comisiei, cum vrei să-i spui, în timp ce-și încheia cu degetele-i lungi și albe haina moale de piele. Sper că mă vei conduce la hotel.

Desigur, am răspuns, luîndu-mi cu greu ochii de la ușa cinematografului și uitîndu-mă cum Dargužaite își punea mănușile ; nu știu cum, dar mîinile ei nu mi se mai păreau acum la fel de frumoase ca mai-nainte, la serviciu ; sigur că vă conduc pînă la hotel.

Pornind pe stradă, am luat-o la braț pe tovarășa Dargužaite. Nu s-a eschivat, doar ce-a întors capul către mine și m-a privit lung, cu ochii larg deschiși ; nimeni dintre șefii mei sau membrii vreunei comisii nu m-a privit așa ; mi-am ridicat gulerul pardesiului și am plecat mai departe împreună.

Pe unde s-o fi topit atît de repede ? — mă întrebam cu gîndul la Raminta ; afară ploua mărunt, era întuneric și printre crengile desfrunzite din aleea cu tei șuiera vîntul ; ca să vezi... s-o fi supărat chiar atît de rău ? sau poate că nici nu m-a observat în mulțimea aceea.

— Nu, Sigitas, nu scapi tu așa ușor de mine, scumpule ! aud vocea Ramintei și tresar. Vocea mă trage de pulpană la seara de-acum și în această încăpere — albăstrită de fum de țigară și cu masa încărcată de farfurii și sticle ; cei trei sau patru bărbați și doamna teribil de slabă și teribil de scormonitoare continuă să discute cu

îndîrjire, țintindu-se între ei cu vîrfurile nasurilor și cu părul zbîrlit bătăios — pardon, Sočikas, pardon, Koroliov, se aude dintr-acolo ; și nici urmă de Petras — da, afară e cam rece, dar frig nu... Trebuia să vină cîndva și ziua mea, Sigitas ? Măcar o dată la treisprezece ani... Și nu te mai încrunta așa, bine ? Parcă vii de la înmormîntare...

— Raminta !

— O, iartă-mă, am spus-o fără să mă gîndesc !... Boabele de chihlimbar saltă-n sus ca zvîrlite și cad la loc cu sunet surd. — Din neatenție... nici nu mă gîndeam să-ți amintesc...

— Nu-i nimic...

— Ai primit bilețelul meu ?

— Dacă nu l-aș fi primit...

— Da, știu, nici nu veneai. Te ții mîndru. Dar aveam nevoie de tine, Sigitas, ca de un vechi prieten.

— Prieten...

— Da, doar n-ai de gînd să mă respingi... Aș dori mult să mai discutăm împreună... și mai ales o problemă... Dar despre asta, mai încolo, bine ? Cînd pleacă toată lumea... Și Raminta zîmbește, arătîndu-mi cu coada ochiului spre musafirii ei. Înțeleg că nu-ți place să discuți cu mine unele chestiuni serioase, dar... Nu, nu te încrunta iar ! Dacă nu-ți scriam, nici nu-ți trecea prin minte să vii. Îmi închipui că nici adresa nu mi-o cunoșteai. Acum însă... Ia spune-mi totuși, încotro te grăbeai așa de la autogară ? Sigur că la Comitetul municipal... unde în altă parte — așa, cu cogemitea mapă... ?

Confirm, dînd din cap cu resemnare — da, la Comitet... și-mi mut privirea ; dacă e atît de sigură... Încotro mă grăbeam ? Tot n-ar pricepe nimic femeia asta durdulie și cu gropițe tremurătoare în obraji ; ochii ei mijiți tare-s inexpresivi ; totuși a reușit să se mărite destul de bine — soțul, profesor universitar, și săptămînal îi trimite de la Moscova scrisori infantil de naive ; îi promite că îi va expedia o haină de șinșila exact la fel cu cea admirată de Raminta într-o revistă poloneză ; oare acum mai pot să-i placă ei frunzele de arțar ? În parc, unde m-am dus direct de la autobuz, sînt frunze multe-multe, troienite ca zăpada iarna — purpurii, galbene, cafenii, și foșnesc duios — parcă auzi cuvinte nicicînd rostite, nimănui spuse, nici măcar Giedrei ; Raminta, știu bine, nu poate înțelege...

— Da, la Comitet. Treburi.

— Și eu am o treabă cu tine — ăsta-i Petras. Uite că nu a plecat, nu pricep cum de nu l-am văzut... Trebuie să mă consult cu tine, Sigitas... Neapărat și urgent... Un întreg complex de împrejurări... Dar mai întîi, te rog...

Ridică paharul și vine mai lîngă mine ; dinspre el năvălește mirosul de lichior de chimen, parcă și de apă de colonie ; fruntea îi e brobonată de sudoare ; mă uit la Raminta.

— Petras, nu mă plictisi ! — Ochii ei aruncă fulgere și tot nu disting ce culoare au. — Seara asta îmi aparține ! E nevoie să repet ? !

Seara asta îi aparține Ramintei ; nu e nevoie să repete ; musafirii — trei sau patru bărbați în discuție aprinsă, ca și doamna teribil de slabă

şi teribil de scormonitoare — s-au ridicat de la masă şi acum aud cum fac gălăgie în coridor — pardon, Glenn, pardon, Gagarin — în timp ce-şi pun paltoanele şi pelerinele ; singur Petras, acest satelit artificial al meu, nu se urneşte, fixîndu-mă întruna şi răsucindu-şi nervos pe deget cravata : ţine cu orice preţ să se consulte cu mine ; dar această seară îi aparţine Ramintei ; da, seara, însă nu şi noaptea ; şi mă ridic în picioare.

— E timpul să plec...

Se ridică şi Petras — cravata e-n tirbuşon.

— Merg şi eu cu tine... noi amîndoi...

— Ia mai slăbeşte-mă ! bate din picior Raminta. Nu-i văd piciorul, dar faţa e schimonosită — unde au dispărut gropiţele ? Obrazul rotund a devenit colţuros, masculinizat, iar colţurile gurii au coborît. — Slăbeşte-l ! Cărăbăneşte-te ! Du-te la...

— Plec, plec... bombăne Petras, acum chiar din fundul coridorului. Uşa se închide cu un zgomot înfundat. — *Adieu* (bărbaţii care se contraziceau) — *good night* (doamna teribil de slabă şi teribil de scormonitoare) — pardon, pardon, pe curînd ; — noapte bună, Petras ; boabele de chihlimbar saltă vesel pe decolteul *en-coeur* ; se stinge lustra mare ; şi iată-ne iarăşi singuri...

— Unde pleci, prostuţule ? şuşoteşte ea, privindu-mă în ochi ; dar ochii ei rămîn în umbră, tot nu le disting culoarea. Cum o să pleci acum, la trei noaptea ? Şi cu mutra pe care o ai... ştii, prin oraş...

— Sînt beat ?

— Nu pot spune că eşti beat, dar nici complet treaz. De fapt, cred că tu eşti veşnic aşa...

— Nici treaz, nici beat ? Mulţumesc pentru compliment, Raminta.

— M-ai înţeles greşit. Vream să spun că tu eşti totdeauna aşaaa... absent... Parcă te-ai retras cu totul în tine însuţi.

— Ca melcul în găoace ?

— N-am spus asta...

— În mine însumi, deci... ?

— Da, mereu cufundat în gînduri. Sînt pe lume asemenea oameni — trăiesc numai cu gîndurile lor. Dar asemenea oameni sînt o adevărată pedeapsă pentru prietenii lor.

— Pedeapsă ?

— Şi încă ce pedeapsă !...

A, da ştiu, ştiu, aprob eu dînd din cap ; pe mine mă aprob, dar poate şi pe celălalt Selis, care, simt, e încordat la maximum şi-acum o să izbucnească, vorbindu-mi — a tăcut mult timp, ştiţi, celălalt Selis. Pedeapsă ? Da, şi încă ce pedeapsă !... Oare pe tine, Raminta, te frămîntă...

— Ajunge cu toată comedia asta, Raminta !

— Comedie ?!... ochii-i fulgeră. — Uite, asta n-am ştiut-o — că toate-acestea sînt pentru tine o comedie... Pînă şi acea...

— Ce, ce anume, Raminta ? Cred că ştii că Giedre... abia acum o lună...

— Ah, asta nu ! Nu asta ! şi-şi agită mîinile, de parcă ar vrea să gonească un bondar afurisit, intrat pe neaşteptate într-un budoar intim, cald. Tu totdeauna eşti aşa. De zece-cincisprezece ani... De atunci de cînd...

— De cînd ne cunoaştem ?

— Nu, de cînd te-ai însurat... de cînd ai fost silit să...

— Hm, chiar aşa ? Silit ?

— Păi, cum să numesc toată povestea asta absurdă ?...

— Să abandonăm subiectul, de acord ?

— Te supără ?

— Nu cred că este cazul să intrăm aici în amănunte pe această temă, răspund eu după o scurtă pauză. Şi nici oriunde în altă parte. Scuză-mă, Raminta, dar e timpul să plec, să merg acasă.

— Acasă ? Aşa ai spus ?... Ha, ha, ha ! şi rîde cu hohote, dezvelindu-şi dinţii strălucitori. Te gîndeşti ce spui, scumpule ?

— Da, mă gîndesc, răspund eu. Ca un adevărat om de lume, care a venit în vizită cu biletul de invitaţie în buzunar, trebuie să plec ; nu să aştept să fiu luat de guler şi zvîrlit afară ; ca o adevărată doamnă a casei, desigur că mă pofteşti să rămîn din pură politeţe.

— Oho ! Au scos cornitele nişte nuanţe noi în limbajul tău. Dar dacă nu e vorba de pură politeţe ?

— De ce altceva ar putea fi vorba ?

— Ei, să zicem, de...

— De dragoste ?

— Nu eşti destul de perspicace, totuşi... şi un zîmbet fugar îi lunecă pe obraji ; gropiţele tremură. Pentru asta vei fi pedepsit să-ţi aeriseşti singur camera. Eu îţi aduc aşternutul. Vei dormi pe sofaua verde.

„Trandafirul ce mi-ai dăruit..." Raminta dispare dincolo de numeroasele uşi ; nu-s destul de perspicace ; mă aflu în coridor, lîngă paltonul meu.

Aici e întuneric şi răcoare ; dinspre stradă se strecoară noaptea umedă de octombrie ; vine cu vîntul de afară, cu miros de frunze putrede şi de vechi amintiri ; sălciul ceţii îmi stăruie iar în cerul gurii, supărător.

— Aş vrea să mă-ntorc la Jamaicaaa.. se aude o voce vesel-triumfătoare şi, prin uşa întredeschisă, o zăresc pe Raminta ; se întoarce cu braţele încărcate de plăpumi şi perne ; poalele evazate ale capotului verde lunecă pe covor ca o coadă de cometă dintr-un film de aventuri fantastice. „După cîte văd, profesorilor le place verdele, îmi zic eu, îndesîndu-mi basca ; şi cum o fi reuşit să se schimbe atît de repede ?"

Trag uşa după mine cît mai uşurel şi mă afund în negura de octombrie, pătrunsă de mirosul frunzelor putrede.

II

„TU EŞTI ÎN DELEGAŢIE, Sigitas, — îmi aminteşte Selis, cercetînd cu ochii strada pustie, întunecoasă şi atît de înstrăinată. Dacă îţi închipui că poţi duce asemenea viaţă, fiind în delegaţie, te înşeli amarnic, scumpule."

„Ea spune «scumpule», răspunde Sigitas."

„Ea e ea și tu ești tu. Și nici eu nu-s totuna. Ea poate face orice-i trăsnește prin minte, dar tu... adică eu și cu tine..."

„Și în definitiv, ce lucru extraordinar s-a întîmplat ? Mi-am vizitat vechi prieteni, și-atîta tot. Adică eu nu le pot face o vizită ? Nu am dreptul ?"

„Poți, sigur că poți, ba chiar ai și dreptul. Numai că mie mi se pare că nu ai venit la Kaunas pentru vizite amicale, ci cu treburi..."

„Am venit pentru că trebuia. Am fost trimis aici. Dar, te rog, în general, să nu intrăm în amănunte pe această temă."

„Ei, nu, de mine nu scapi tu atît de ușor, să nu-ți închipui una ca asta ! Ești aici ca să rezolvi cazul 13—41—V, așa e ? Perfect : și în loc să te întîlnești cu tovarășii interesați și să-ți dai silința să lămurești cît mai bine toată această poveste, altfel, destul de banală..."

„...pașii te-au dus la Raminta..."

„Chiar așa — bilețelul ei ți s-a părut mai important decît..."

„Uf ! Sînt sătul pînă-n gît ! Termină cu morala ta ! Crede-mă, admonestările tale mă scot din sărite ! Și reține că demult am depășit vîrsta cînd oricine, dacă nu-i convenea ceva, putea să-mi țină adevărate prelegeri despre ținuta și etica elementară în serviciu — le-am audiat, dragă, le-am audiat cu prisosință !"

„Mare copil ești, Sigitas ! Și ții mapa asta subsuoară ! Oare-ți închipui că vechea etică a fost îngropată pe veci și că în locul ei s-a născut o etică absolut nouă ? Crezi că etica se referă doar la stilul aparent de viață în societate ? Numai la forma exterioară a comportării ? Etica, băiatule, privește fondul, viața interioară, conștiința omului ; ceea ce, cum se știe, nu se schimbă atît de repede ; uneori trebuie să treacă o viață de om ca el să se schimbe... Iar ce spun eu nu se acordă cu a da de dușcă un pahar la Raminta ; erai treaz și-acum ești beat... Și-apoi, nu poți ști ce conține cupa oferită... Crezi că e vin, și cînd colo..."

„E otravă ?"

„Să zicem că da."

„Atunci, pur și simplu, voi refuza să mai beau. Și nimeni nu mă poate determina să mă răzgîndesc."

„Ți se poate oferi o asemenea cupă, iar tu o vei bea, fără să-ți dai seama ce conține. Doar nu ne cunoaștem de-o zi-două."

„Ascultă, scumpule, drept cine mă iei, în definitiv ? După părerea ta, nu sînt decît un maniac, un imbecil ?"

„Vrei să-ți spun eu ce ești ?"

„Spune repede !"

„Fie, dar să nu te superi : un laș."

„Cum, ce ?!"

„Un laș. Stai, stai, nu te îmbufna, singur ai vrut-o !"

„Eu, laș ?! Nu-i adevărat ! E o minciună ! Oare totul depinde numai și numai de mine ? De unul singur, luat separat ? Doar de mine ? Doar de tine ? Sau de noi amîndoi ?..."

„Pe mine, rogu-te, nu mă amesteca în poveștile astea. Eu..."

„Tu ești deșteptul deșteptilor... cu mintea de pe urmă... Dar atunci... Unde mi-ai fost atunci ?!"

„Unde ? Cu tine. Dar nu mă vedeai... N-ai vrut să mă vezi."

„Nu vream ? Ba tu te-ai ascuns... te-ai pitit ca greierele după sobă..."

„A, nu, nu vorbi așa ! Tu m-ai ascuns, m-ai pitit într-un cotlon de unde nu numai că nu puteam scoate capul, dar nici să scot un sunet nu puteam..."

„Eu... eu... eu... Poate vrei să spui că eu nu am dorit ce e bine și frumos ? Că nu speram ca viața să devină ca o grădină, ca o pajiște înflorită — așa crezi ?... Că nu doream ca pe lume să nu mai fie nici lacrimi, nici minciună, nici murdării, ci numai soare și flori pretutindeni, toată viața numai un surîs, un surîs fără de sfîrșit... ?"

„De dorit ai dorit tu, însă..."

„Atunci, ce mai vrei de la mine ? Ce te ții întruna de capul meu ? Și nici un fel de «însă», înțelegi ? Așa am vrut și așa am făcut... și aș mai vrea ca niciodată să nu mai dezgropăm trecutul... să răscolim rufele murdare..."

„Asta nu, lasă, lasă, «murdare»... exagerezi... Oare ai uitat cum... ?"

„Nu, n-am uitat, dar ce importanță mai are ? Ce să-i faci dacă buruiana egoismului, pe care inconștient omul o duce cu el din trecutul atavic... mereu aceeași și aceeași... înțelegi ? Oare eu sînt de vină că în grădinile înflorite prinde și putregaiul ? Că vînturi străine împrăștie sămînță de buruieni pe pajiștile noastre cu iarbă curată ?... Și eu am dorit ca pe ruinele vechiului regim de exploatare să înflorească numai binele și adevărul... iar buruienile, de orice soi ar fi ele, să nu mai prindă rădăcini niciodată, niciodată..."

„Așa, așa, mai departe e clar. Acum ai să-mi spui că nu poate fi considerată greșeală ceea ce fac toți oamenii, fiindcă majoritatea nu pot greși. Vei spune că oameni sfinți nu există, că oricine e supus greșelii. Îmi vei demonstra că e pură dialectică... Dacă e să ne referim la Hegel cu imuabilitatea legii negării negației..."

„Ce spui — *Die Triade ?* Legea negării negației ? Ce rost au toate astea ? Ca pentru a nu știu cîta oară să mă silești să-mi amintesc trecutul ?..."

„Trecutul ? Dacă zici tu... Dar nu el este principalul."

„Și-atunci, ce anume ?"

„Principalul este să te gîndești la viitor."

„Atunci, fii bun și alungă amintirile din trecut. Mă sufocă, îmi răscolesc sufletul. Mie nu-mi mai trebuie..."

„Nu-ți mai trebuie ? Dar fără trecut, omule, nu putem vorbi de viitor. Nu avem dreptul. În ori ce caz, tu..."

„Dar potolește-te odată ! Am obosit. Și așa abia mă mai țin picioarele... ai uitat că abia de o lună de zile... ? Ascultă, mi-e frig, înfășoară-mă bine la gît... mai strîns, mai strîns... Ah, iarăși senzația de greață, gustul searbăd-dulceag din cerul gurii... Lichiorul, probabil... Sau poate-i tot ceața, ceața aceea sălcie..."

III

CEAŢA, ACEEAŞI CEAŢĂ mă învăluie şi mă duce, mă tîrăşte pe străzi întunecoase şi tăcute, mărginite de felinare cu lumină săracă — parc-ar fi un şir de floarea-soarelui scuturîndu-şi roua, razele lor se furişează prin ceaţa fluidă, cenuşie, şi cad pe trotoar în broboane gălbui. Cunosc aceste străzi din copilărie, asfaltul lor îmi frigea tălpile desculţe, iar eu ţopăiam ca pe o plită încinsă ; apoi mi s-au dat ghete cehoslovace şi uniformă bleumarin, de licean. Pe străzile acestea, chiar pe această stradă, alergam în fiecare dimineaţă către liceu, în uniforma mea bleumarin ; iar sîmbătă seara mă grăbeam la dans ; şi cît de largă mi se părea strada — plină de viaţă, însorită ! Şi-acum, iat-o — desfundată pe-alocuri, adormită şi slab luminată de felinarele înceţoşate ; cred că îmbătrînesc. Îmbătrînesc ? Dar bătrîneţea presupune şi o tinereţe trecută. Oare am fost cîndva tînăr ? Cred că da ; „Casablanca", acordurile lungi şi adînci ale pianului ; suspinul sub foşnitorii palmieri marocani ; foşneşte toată sala „Romuvei" ; „trandafirul ce mi-ai dăruit" ; părul negru, ochii negri şi trăsătura purpurie a buzelor ; da, am fost tînăr, am fost, Raminta !

Unde-ai descoperit junele ăsta atît de chipeş ? am întrebat-o eu atunci pe Raminta — acum treisprezece sau chiar cincisprezece ani ; îmi pare rău că am întîrziat la „Casablanca", dar văd că ţi-ai găsit uşor alt partener.

Vorbeşti de Ričardas ? De Bubnelis ?

Pe gorila asta de roşcovan îl cheamă Ričardas ?! Grozav ! Regret că nu i-am făcut cunoştinţă — e pentru mine o pierdere literalmente ireparabilă !

De ce ireparabilă ? Dacă ţii atît, ţi-l recomand...

Hm, poate că eşti dispusă să mi-o recomanzi şi pe...

Geda ? De ce nu ?... Dacă ţi-a făcut impresie... dacă...

Geda o cheamă ?

Geda, răspunse Raminta. Şi ce caşti ochii la mine ?

Gedailé — un nume ca oricare altul.

Frumoasă fată, am zis eu. Adevărat, şi tu eşti fată frumoasă.

Aşaaa, şi eu, adică... ! — Ochii Ramintei fulgerau în întuneric ; mergeam alături, chiar pe strada asta. — Va să zică, aşa — şi eu ! repetă furioasă Raminta. Altceva mai drăguţ nu găseşti să-mi spui ?

Ei, ce-i cu tine ? Nici nu m-am gîndit să te jignesc, am replicat eu cu ochii la felinarele-floarea-soarelui ; nu văd de ce te-ai bosumfla. Voiam doar să-ţi spun că te pricepi să-ţi alegi prieteniile... Dar, în definitiv, ce — erai obligată să mergi la cinema chiar cu spaima-lumii ?

Vorbeşti de Ričardas ?

Ba, vezi, că de tine vorbeam...

Bravo, după părerea ta eu sînt spaima-lumii !

Deloc, deloc. Doar n-am spus că ai mers la cinema numai cu tine... Haide, haide, mă joc şi eu cu cuvintele...

Una dintre distracţiile tinereţii este să se joace cu cuvintele. Iar noi eram tineri, Raminta ! M-ai întrebat : De ce n-ai venit cum ne înţelesesem ?

Ţi-am mai spus — comisia.

Mai corect era să spui — n-aveam chef să merg cu tine.

Nu, aşa ceva n-aş afirma.

Mizerabile !

Raminta !...

Mă crezi o proasă ? Îţi închipui că numai tu eşti deşteptul-deşteptilor... iar ceilalţi... Ia spune, cine-i prăjina aia ?

Raminta, cum poţi să te exprimi aşa cînd vorbeşti despre o reprezentantă a C.C.-ului ?!...

Reprezentantă ! Reprezentantă a C.C.-ului ! Traistă cu minciuni ce eşti !

M-am oprit brusc, privind la fata care-mi vorbea pe asemenea ton. Da, da, s-a întrecut cu gluma aceasta Raminta. Mă supune unui interogatoriu, de parcă ar avea drepturi de consoartă — şi nu este decît o studentă în medicină, nostimă, cu năsucul în vînt şi gropiţe în obraji — tînăra pe care o însoţesc uneori la cinema sau la dans ; s-ar prea-putea ca într-o bună-zi să mă satur !

Hai, spune, nu-ţi mai plac ?! De ce taci ? Secătură !

Îmi închipuiam eu că discuţia noastră nu va lua o întorsătură prea simpatică. Totuşi am roşit la insultă.

Ai condus-o la hotel, ştiu perfect ! Braţ-la-braţ şi — la hotel ! Tu cu toţi membrii comisiilor mergi braţ-la-braţ ?

Raminta, ce rost au asemenea... oare eu...

Nu încerca să te dezvinovăţeşti, nimeni nu ţi-o cere ! Numai vinovatul se dezvinovăţeşte !

Dar ce — am ridicat eu tonul — nu am dreptul să merg la cinema cu cine vreau ?

Dar îmi promiseseşi mie, înţelegi ? Mie !

Multe promite omul, sînt însă împrejurări cînd... nu-ţi poţi ţine promisiunile...

Vorbeşti serios ? De data asta Raminta se oprise-n loc ; ochii îi scăpărau în întuneric. Vorbeşti serios ?

Crezi că ar fi cazul să glumesc ?

Mai bine ai plînge. Asta înseamnă lipsă de principii, Sigitas. Mi-ai spus chiar tu de mai multe ori că nu totdeauna omul se poartă aşa cum trebuie, că uneori poate greşi — asta se iartă, dar lipsa de principii — niciodată ! Iar tu te porţi absolut neprincipial !

Era prea de tot ! Am respins mîna Ramintei, care se agăţase de cotul meu (ia te uită cîtă familiaritate !) şi am tuşit sec. Vezi, aşa mi-am zis eu, îmi irosesc cei mai frumoşi ani ai tinereţii... Pe cîte ştiu, nu am fugit de muncă grea, nu ; din ziua cînd nemţii l-au tîrît pe tata în Germania, am părăsit liceul şi m-am dus la gara de mărfuri, unde trag vagoanele cu cărbune şi oricînd este nevoie de băieţi voinici, să pună umărul la descărcat ; apoi am fost trimis la şantierul de construcţii al unei noi întreprinderi ; m-am făcut sudor. Cît de vesel trosnea şi ţîşnea în toate părţile metalul cînd eu, cu masca de protecţie pe faţă, mă căţăram ca un acrobat de circ pe ferma înaltă şi ajurată, cînd sudam

zăbrelele groase şi reci, atît de străine una de alta mai-nainte — sudate de mîinile mele, au devenit scheletul unei mari uzine, carcasa ei de oţel ; alţi muncitori aveau să o îmbrace în beton şi sticlă. Şuiera vîntul prin grinda cu zăbrele, le ciupea cu degetele lui invizibile, dar aspre, ca pe coardele unei chitare ; vîntul acela care, în orice clipă, da să mă smulgă din reţeaua metalică în vibraţie şi să mă arunce jos, cu tot echipamentul de sudor — de la treizeci de metri înălţime ; împreună cu mine se căţăra din zăbrea în zăbrea prietenul meu din copilărie — Marius Mačiulis, veşnic pus pe haz ; uneori făcea salturi mortale ca un acrobat de profesie — pe mine mai mult mă distrau decît mă speriau performanţele lui. Pe vremea aceea nici nu băgam de seamă cum trece timpul — puţin îmi păsa ; ziua toată era a mea şi a şantierului. Dimineaţa, cînd plecam la lucru, maică-mea nu uita să-mi pună în buzunar sandvişul pregătit de ea şi-mi înfăşura bine fularul ; tata murise departe, în Saxonia, iar mama îmbătrînise repede. Sîmbătă seara mă duceam la dans ; uneori însă eram de serviciu în echipa de ordine civică. Pe urmă, cineva mi-a descoperit aptitudini organizatorice : şeful Serviciului-cadre de la Comitetul municipal al Comsomolului fusese scos din funcţie pentru neglijenţă ; aşa că m-au coborît de pe fermă şi m-au instalat la o masă mare şi gălbuie, cu o călimară cît toate zilele în formă de buturugă, şi un telefon negru ; aşa, dintr-o dată, m-am simţit mai mare cu cîţiva ani. Iar acolo...

Acolo au şi început, zi de zi, audienţe, excluderi, probleme de personal, comisii, şedinţe de birou-executiv, şedinţe curente, apeluri telefonice, alergătura prin întreprinderi, instituţii, unităţi şcolare, discuţii, certuri, îndrumări — ah, aceste îndrumări, cînd trebuie să te arăţi atotştiutor, iar tu mare lucru nu ştii ! Şi Raminta, studenta în medicină, pe care am cunoscut-o întîmplător la dans şi căreia nimic nu-i dă dreptul să-mi vorbească pe asemenea ton — ia uite, ea să-mi reproşeze mie lipsa de principialitate ! O pun eu la locul ei, imediat !...

Mai încetişor, i-am spus, înlăturîndu-i mîna, şi am tuşit de cîteva ori — să sune mai autoritar, mai fără replică — ştiu eu mai bine ce-i principial şi ce nu. Poate pentru mine, şeful Serviciului-cadre, nu este nimic mai neprincipial decît să mă plimb la braţ cu o tinerică oarecare, fără de partid şi nici măcar sindicalistă ! Ba încă să-i mai şi suport reproşurile !...

Poţi scăpa foarte uşor de acest inconvenient, îmi taie vorba Raminta, şi mai furioasă acum ; mai ales că e timpul să merg acasă. Adio !

Să creşti mare, am răspuns, silindu-mă să nu arunc nici măcar o privire către ulicioara pe care pornise Raminta ; placheurile pantofilor studenţeşti sunau trist pe strada îngustă şi pustie ; acum, o săptămînă întreagă n-o să-mi mai vorbească ; salutări mămichii, puştanco !

Da, scena asta neplăcută s-a petrecut pe-aici pe undeva, pe această ulicioară, într-o seară de octombrie, acum vreo treisprezece sau cincispre-

zece ani ; cine poate susține că nu am fost tineri ?

Momentul trecuse demult, demult, dar eu tot mai auzeam, pe asfaltul vechi și știrbit, cum răsună placheurile pantofilor Ramintei ; mă străduiam să nu mă gîndesc la ea, dar acel ecou îmi tulbura conștiința — aceleași ciocănele îmi băteau în tîmple : un-doi, un-doi, un-un...

Cînd în sfîrșit, mi-am întors privirea într-acolo, în direcția unde se pierduse glasul pașilor, doar un felinar-floarea-soarelui își oscila lumina, iar ceața șușotea, tîrîndu-se leneș pe caldarîm ; ceața asta a luat-o cu ea pe Raminta.

Lasă, îmi ziceam eu, lasă să se ducă ; multe se duc în viață așa, fără întoarcere ; părul negru, ochii negri și trăsătura purpurie a buzelor — unde o fi descoperit-o Raminta ?

De la sine îmi venise gîndul la fata cu părul negru, pe care nu o cunoșteam deloc, doar ce-o zărisem la cinema ; de la sine, cît se poate de firesc ; mare pagubă că Raminta plecase, pisîndu-mi tîmplele cu placheurile pantofilor ei ! Părul negru, ochii negri, trăsătura purpurie a buzelor — Geda...

— Trebuie să mă consult cu tine — aud deodată și mă opresc. Mă uit în urmă și-l văd pe Petras, văd și felinarele-floarea-soarelui, care își cern mărunt lumina prin fluidul cenușiu al ceții, văd și casele-mari, strînse una lîngă alta de ambele părți ale străzii, cenușii și ele, cu puțurile negre ale curților cu intrările lor adînci, ca de

catacombe, și iarăși mă-ntorc la noaptea prezentă ; cei treisprezece ori cincisprezece ani dispar, cine știe unde, amintirile s-au topit ; rămîne doar vocea cunoscută, enervantă și atît de inoportună în acest moment :

— Trebuie să mă consult cu tine, Sigitas.

— Știi... acum...

— Chiar acum, acum !

— Ce atîta grabă ?

— Timpul nu stă-n loc. Înțelege, am o obligație față de cineva... Stai puțin... mi s-au desfăcut șireturile.

Șireturile, firește, nici gînd să se fi desfăcut ; pur și simplu nu am chef să ascult pisălogeala acestui Petras și m-am agățat de primul argument ce mi-a trecut prin minte — doar, doar aș evita discuția cu el ; mă aplec și mă concentrez asupra șireturilor — mai întîi la un pantof, apoi la celălalt ; ce s-o ține ca umbra după mine și Petras ăsta ? ! Și a plecat de la Raminta mult înaintea mea ; atunci ce păcatelor are de dă tîrcoale pe aici ?

— Trebuie să mă consult cu tine, continuă el să nu mă slăbească, de cum m-am îndreptat de șale și dam să-mi aranjez fularul ; totul se contrabalansează pe lumea asta : mă sufocam de căldură, acum mă pătrunde frigul ; ce-o fi vrînd de la mine și Petras ăsta ?!

Nu țin bine minte unde ne-am cunoscut ; probabil că învățam la același liceu, poate că eram chiar colegi de clasă ; dar de cîte ori nu sînt în apele mele și aș vrea să fiu singur, neapărat răsare el ca din pămînt — parcă rolul lui prin-

cipal ar fi să-mi complice mie existența, să încurce lucrurile și mai rău.

— Ascultă, Petras, ce-ar fi să amînăm pe altă dată ?

— Altă dată al tău n-o să vină așa de curînd.

— De asta m-ai pîndit pe sub ferestre ?... Da, ferestrele sînt la parter și...

— Stai, stai — te-nșeli ! Știam eu dinainte că ai să pleci repede.

— De unde puteai să știi ?

— Era evident — după ochii tăi și toate celelalte... N-ai iubit-o niciodată.

— Pe cine ?

— Pe Raminta, care alta ?

— Ascultă, Petras...

— Nu, nu mă întrerupe ! Dacă nu vrei, n-ai să-mi spui nimic. Absolut nimic. Pe vremurile astea agitate, vechile sentimente și-au pierdut ponderea... și farmecul de altădată. Ăsta-i adevărul. Totuși ai fi putut să te porți ceva mai galant cu Raminta. De cînd e nevasta acelui imbecil cu titluri academice...

— Petras, spun apăsat, pe mine nu mă interesează deloc nici Raminta, nici soțul ei. Am destule pe cap. Îmi ajung grijile mele...

— Dar dacă e să privim fenomenele sub unghi filozofic... și Petras îmi atinge coțul, mai exact, mapa de sub braț ; tresar la gestul lui, de parcă m-ar fi curentat ; „13—41—V“ — se declanșează în mintea mea ; și-mi retrag iute mîna și mapa. — Privit din punct de vedere filozofic, continuă Petras, soțul în cauză nu prezintă nici un interes. Aș zice că poți să-l consideri

doar un semn simbolic oarecare, expresia plastică a unei categorii generale, o noțiune concretizată, dar nu și un atribut al practicii umane. Eu însă privesc sub aspectul practic... Sper că m-ai înțeles perfect.

— E josnic ce spui, Petras.

— Elevate sau josnice, sentimentele trebuiesc examinate mai mult filozofic decît practic... Pentru că nu există nimic propriu-zis elevat în galaxii, în aștri, și nimic proziu-zis josnic în microuniversul nostru terestru... Ca microbiolog, aș propune...

— În definitiv, ce vrei de la mine, Petras ?

— Să mă consult cu tine.

— Atunci, dă-i drumul, fir-ar să fie !

— Păi, dacă nu stai să m-asculți. Dacă ești cu gîndul numai la ale tale.

— Crezi că m-am închis în mine însumi ?

— Domnul știe unde ! La urma urmei, mă obligi să repet ce crede cuconița... colega Raminta. Și ea are impresia că profesorul, consortul, și-a închis sufletul. În privința lui cred că are dreptate, fiindcă profesorul nu mai e demult în prima tinerețe...

— Nu mă interesează profesorul ei... și grăbesc pasul.

Dar Petras nu se lasă ; se ține ca umbra după mine ; din cînd în cînd umbra asta a mea se împiedică și dă din mîini, bombănind în surdină ; uneori vine și mai aproape — mai-mai să-mi atingă brațul și mapa galbenă pe care o strîng subsuoară ; în ea este dosarul 13—41—V, *dosarul* cu care am venit de la Vilnius și trebuie să-l

rezolv aici, la fața locului ; îmi zic că, de la distanță, arătăm ca doi bețivani care se împletesc pe strada Mickiewicz, dibuindu-și calea spre Aleea Libertății. Iată, în sfîrșit, și Aleea Libertății, mîndria Kaunasului, acum învăluită în ceața alburie de octombrie ; prin ceața asta lăptoasă răzbesc licăririle roșii și verzi ale luminilor de neon ; teii ce-o străjuiesc de-o parte și de alta își împletesc crengile ca niște mîini care se strîng ; iar șirul lor înaintează pînă departe, către Orașul-vechi, destrămîndu-se vag în noapte.

— E aproape... În spatele Muzeului Militar... mormăie Petras, abia tîrîndu-și picioarele. Urcăm scara și am ajuns.

— Unde s-ajungem ?

— La casa mea.

— Casa ta ?

— A mea... răspunde Petras pe un ton plîngăreț. Ar fi fost a mea dacă nu... Trebuie să mă consult cu tine, Sigitas.

— Stai puțin — becurile astea ard toată noaptea ?

„Romuva" — Cinematograful „Romuva" — citesc eu ; același turnuleț rotund și scara în evantai, cu cîte o casă de bilete la dreapta și la stînga. Curtea înăbușită între două ziduri oarbe. Afișe.

„Astăzi rulează..."

— Stai puțin, repet eu ; bineînțeles că nu rulează „Casablanca", de atunci multă apă a trecut pe Neman, și lacrimi vărsate la cinema de fetele sentimentale ; de-a lungul atîtor ani, au rulat la „Romuva" sute de filme ; le-au vizionat sute

de alți Sigitas, Raminte, Gede, Dargužaite ; sub bolta sălii au răsunat sute de noi melodii ; iar acum, iată — „Prima brumă" ! E o delectare să privești la reclama ce-ți surîde îmbietor prin geamul vitrinei ; *ea* poartă cizmulițe în stil rustic și o șubuliță de piele sintetică ; și uite-l și pe *el* — tractorist fruntaș într-un costum de croială pariziană, ai zice ; „Cu profundă durere, colectivul fabricii «Auštra» anunță rudele, prietenii și pe toți cei care i-au fost apropiați că, după o lungă și grea suferință...". Nu, nu e film, nici reclamă — este ziarul de seară cu turnul Gediminas și o dungă roșie trasă sub titlu... „Cu profundă durere... rudele... toți cei care i-au fost apropiați"... mă ustură ochii și-mi feresc privirea de la pagina ziarului ; tot mai rău mă ustură ochii, parcă aș avea cenușă sub pleoape... probabil din cauza luminii gălbui ce se cerne prin ceață ; cine te-a pus să citești ziarul noaptea ? Nimeni ; dar poate-s numai amintirile — nu știu ; nu mă mai uit la pagina ziarului, dar de amintiri nu mă pot feri, nici de glasul gros și tonul oficial care de o lună de zile îmi sună în ureche ; de vocea asta se vede că nu pot scăpa nicăieri...

Exact la timp, tovarășe Selis ; totul este gata, unde e sicriul ? Din păcate, medicina nu a putut face nimic de data aceasta... Aici, la noi, reușim operații la inimă, la creier, revitalizăm mîini și picioare (ați auzit de ultima metodă franceză ?), dar se mai întîmplă ca o banală influență, știți...

Ştiu, doctore, nu e nevoie să... ; nici un cuvînt mai mult, doctore ; vă rog, tăceţi, bine că revitalizaţi mîini şi picioare (regret, n-am auzit de ultima metodă franceză) ; dar atunci de ce această ceaţă apăsătoare, ceaţa sălcie şi încenuşată, pătrunsă de mirosul frunzelor putrede, care se tîrăşte dinspre tei — dinspre mîinile acelea strîns împletite — ceaţa care vine mereu spre mine ; şi mă apasă greu, mă sufocă ; boabele de chihlimbar sclipesc ; nu, nu sînt boabe de chihlimbar, sînt picăturile galbene de răşină pe crucile albe, cu faţa brăzdată ; zorrrnn, zorrrnn — lovesc în timpanele mele bulgării de pămînt... „Cu profundă durere..."

— Ţi-e rău, Sigitas ? Ce-i cu tine ? Ţi-e rău de la stomac ?

E Petras, da, acelaşi Petras, pe care tare aş vrea să nu-l mai văd în clipele astea ; şi mă reazem de zid ; Petras se grăbeşte să mă susţină ; am impresia că-şi întinde mîinile spre mapa galbenă, pe care o strîng subsuoară : 13—41—V ; — trebuie să mă consult cu tine... hei, taxi !... Ţine-te bine, ţine-te bine, Sigitas !

Mă ţin bine ! Da, mă degajez de Petras şi calm, cum se cade unui bărbat, iau loc în maşina „Volga" oprită lîngă noi ; micul bec verde clipeşte perfid şi se stinge ; ţine-te bine, ţine-te bine, Sigitas ; şi totul se stinge — numai mîinile, mîinile strîns împletite ale aleii cu tei îmi fac semn şi zboară, zboară cu o viteză infernală — zboară...

IV

PARCĂ ÎMI AMINTESC ceva aceste tablouri din perete — de cînd o fi atîrnînd aici ? Cred că nu doar înainte de intrarea mea în această cameră, ci chiar înainte de a mă fi născut ; tablourile acestea şi pala de lumină vibrantă, care pătrunde prin crăpătura uşii — pala galbenă şi lată, despicînd peretele şi tablourile : jumătate din faţa cuiva, jumătate din pieptul cuiva, un singur picior... Mă tem să fac şi cea mai mică mişcare, îmi pare că pala tăioasă care a despicat în două tablourile m-ar putea lovi şi pe mine, să mă despice în două : jumătate de faţă, jumătate de piept, un singur picior : lumina taie totul în două : negru — alb, alb — negru ; nu, mai este aici şi cenuşiul — un amestec şters, confuz, un fel de surogat derutant şi inutil, un amalgam al omului şi al vieţii, făcînd ca fiecare să nu-şi vadă decît partea sa — de-i negru — negrul, de-i alb — albul ; e amestecul care mă absoarbe şi pe mine... Altfel, nu aş zace dracu mai ştie unde, pe o sofa necunoscută, ce-i drept, destul de confortabilă, într-o cameră, adevărat, destul de încăpătoare şi, cred, destul de bine aerisită. Zac cu genunchii la gură, cu braţele desfăcute şi capul lăsat pe-o parte şi mă uit la peretele verzui, cu reflexe aurii, dintr-o odaie mare ; pe perete stau atîrnate tablourile despicate în două de pala de lumină ; e ceva sublim şi întristător pînă la lacrimi în ceea ce contemplu eu ; alb — negru, negru — alb ; dar nu un alb pur — bate-n galben, iar negrul — spre cenuşiu ; pe

perete sînt trei tablouri și o fotografie ; jumătatea chipului, o panglicuță prinsă-n păr, un umăr... Panglicuța... Sar de pe sofa, arunc pe jos pătura groasă de păr de cămilă ; panglicuța și un ochi, un ochi mare, larg deschis ; parcă ar fi vie... Pornesc lipăind în picioarele goale pe parchetul rece, mă apropii de perete, să privesc mai de-aproape fotografia. „Cu profundă durere..." — da ? Da, înghiți-m-ar pămîntul, da ! Bîjbîi, căutînd comutatorul ; da, din nenorocire, chiar și în secolul nostru, al zborurilor cosmice, influența nu a fost studiată mai mult decît acum cincizeci de ani ; și a trecut doar o lună... Nu, nu, asta nu ! Fără amintiri — mă sufocă ; fetița din fotografie parc-ar fi vie ; panglicuța, ochii, mîna — mînuța albă de copil sub pala de lumină ; iar pala asta nu despică-n două numai fetița, despică și pianul — „trandafirul ce mi-ai dăruit" ; ce aberație ! Care trandafir ?! Ochii fetiței sînt larg deschiși — parcă-s vii ; din nenorocire, chiar și în secolul nostru... influența... poate fi influența mîhnirii ; mîhnirea moștenită, transmisă de părinți copiilor ; oare chiar atunci, din prima seară a acelui octombrie, totul era înșelăciune, un amestec confuz și încărcat cu minciună ? Influența — cine poate ști ? S-ar putea să fi fost într-adevăr o predestinare ; dar poate că nu ; nu, nu, nu ! Acum însă totul trebuie să se schimbe, cu tot episodul acela care durează înnebunitor de mult, care totuși, mai devreme sau mai tîrziu, trebuie să se încheie odată, să mi se șteargă din amintire. Încet-încet, acel episod începuse să nu-mi mai domine toate gîndu-

rile ; și dacă nu era pala de lumină, dacă nu era fotografia și panglicuța din păr...

Nene, nene, ridică-mă, te rog, aud deodată un glas — un glas cristalin, de copilă — și tresar ; nu, minuni pe lumea asta nu se mai pomenesc demult ; nici nu există, și nu vor exista ; e alt episod — celălalt : iese la suprafață dintr-un semiîntuneric tăcut ; se arată, și pala de lumină nu are putere să-l reteze. Te rog, ridică-mă pe scenă, nu mă pot urca singură...

Cînd oare-a fost acest moment ? În anul o mie nouă sute patruzeci și unu, la douăsprezece ianuarie. Secția de votare de la periferia Kaunasului, un ger de douăzeci de grade sub zero, o pîrtie de zăpadă, care scîrțîia sub pași, și sala de festivități a școlii — un concert dat de pionieri... lume multă, spectatorii — ca scrumbiile puse la saramură... spinări, spinări... grumazuri, grumazuri... scena...

Nene, ridică-mă, te rog — acuși îmi vine rîndul să cînt...

Să cînți ? Poftim ! Îmi zice „nene" — poftim ! Ia să mă uit bine la tine — și mi-am încrețit fruntea, mi-am strîns buzele, să par om în toată firea ; m-am întors cu fața către ea : Ia uite ce libelulă ! Să tot aibă vreo zece ani ; ochii negri, părul negru cu panglicuță albastră ; bine, te ridic — hopa-șa ! M-am aplecat, am luat-o de subsuori, cum fac oamenii mari — mi-a zis „nene" adineaori, și nenea nu o poate ridica decît dacă arată a om mare, nu ca mine, un băiat ceva-ceva mai răsărit ; deși „nenea" poartă la gît cravată pionierească — adevărat,

peste haina lui taică-su ; şi cînd „nenea" se încumetă să salte asemenea greutate, simte cum îi tremură genunchii, dar nu se lasă, pentru că alături, tot înghesuit lîngă perete şi leoarcă de năduşeală, stă prietenul său cel mai bun, Marius Mačiulis, pistruiat şi cîrn, iar urechile lui ca două scoici, depărtate de cap, aud cum lui Sigitas Selis i se dă titlul de „nene" ; iar „nenea" nu roşeşte, nu se pierde cu firea — dacă n-o ridici acum, toată strada o să rîdă de tine ; hopa-sus !

Aoleu, parcă s-a rupt ceva în tine ! Mai bine, lasă — şi fetiţa începe să dea din mîini. N-am observat că şi tu eşti mic...

Mic ? A, nu, libelulă, acum te ridic cu siguranţă, de-s mic sau mare, „nene" sau nu ! Hopa-sus... Muşchii se încordează ca nişte strune, fireşte, îmi tremură picioarele... Hop-aşa ! Şi fetiţa se rostogoleşte pe scenă ; hop-aşa ! mă înghionteşte straşnic în coastă Marius Mačiulis, cîrnul meu prieten ; cald salut de pionier — ai ridicat-o pe scenă pe Želnyte, nu o fetiţă oarecare !

Care Želnyte ?

Fata dirigintelui Poştei. Să vezi că o să primeşti o telegramă de mulţumire. A mai urgenţă. Fulger !

Găgăuţă ! am rîs eu şi m-am întors cu spatele la el.

„Găgăuţă !" răsună în camera largă ; îmi iau ochii de la fotografie şi-mi rotesc privirile : oare unde mă aflu ?

Acolo unde sînt ; merg la fereastră şi trag de şnurul unei jaluzele străvechi, care, nu ştiu cum,

îmi aminteşte de vremurile camuflajului ; jaluzeaua se repede în tavan ; dincolo de fereastră izbucnesc lumini îndepărtate şi confuze ; haloul lor mă atrage magnetic, mă absoarbe total — cu această cameră şi tablourile ei ; mă topeşte în înceţoşarea acestui octombrie prin care străbat rare sclipiri, înceţoşarea de care abia scăpasem ; acolo e gogoriţa horcăitoare, „Dieselul" ; şi ochiul de mare al Kaunasului ; un ochi imens albastru şi cu gene verzi — pinii ; nu, nu te încrunta, dacă nu-ţi scriam, nici nu te-ai fi gîndit să vii ; te-ai retras în tine însuţi ; doamna teribil de slabă şi teribil de scormonitoare, de la care mi-a rămas doar — pardon, Sočikas, pardon, Koroliov ; fidelul bătrîn negru ; tangoul din „Casablanca" ; acorduri răzleţe, rătăcite în amurgul serii... aplauze...

Premiul întîi — Geda Želnyte — „Moartea Lebedei" de Saint-Saëns, anunţă prezentatorul — un bărbat cu mişcări degajate şi mustaţa cănită.

Am tresărit şi am ridicat privirea... Intră în scenă — nu, vine în zbor o fată plină de graţie, cu părul negru şi strălucitor prins într-un simplu cerc auriu ; subţire, purtîndu-şi albul *tutu* de balerină, a apărut dintre faldurile de pluş verde ale fundalului, ca lebăda din desişul trestiilor ; bate aerul cu braţele-i-aripi şi-şi mlădiază întreaga făptură ; ajungînd în faţa avanscenei, unde stau aşezaţi în şir membrii comisiei, întinde drept înainte un picior nespus de alb şi gingaş, şi cu braţele plutind înapoi, inspiră adînc şi îşi avîntă pieptul ; ochii îi strălucesc de bucu-

rie — ochii mari, negri, atît de luminoşi şi cunoscuţi parcă...

Cred că nu vă mai amintiţi de mine, zise ea, cînd reprezentaţia s-a terminat, iar noi — membrii comisiei pentru încurajarea tinerelor talente (la care-l înlocuiam pe secretarul Comitetului municipal, atunci bolnav), împreună cu gazdele şi toţi cei care ne-au oferit spectacolul de amatori — ne-am aşezat la masa festivă, împodobită de-a lungul cu tîrzii flori de ochiul-boului ; chipul tinerei continua să strălucească de bucurie, ca mai-nainte, pe scenă. Eu v-am mai văzut deseori ; dar sînteţi atît de mîndru, nu mă salutaţi pe stradă.

Îmi vorbea şi îmi punea în farfurie piftie sau salată orientală, oricum, ceva foarte prozaic ; eu însă rămăsesem sub vraja lebedei de Saint-Saëns ; furculiţa cu bucăţica de piftie nimeri pe la colţul gurii ; gîndurile mele goneau aiurea ; oare ce-mi spunea ?

Sînt mîndru, nu dau bună ziua ?... Dar, iartă-mă, nu ne întîlnim deseori...

Aproape zilnic, răspunse ea, privindu-mă drept în ochi ; merg seară de seară la studioul de balet al Casei sindicatelor şi, în drumul meu, vă întîlnesc. E drept că rareori sînteţi singur...

Raminta ; şi aici, iarăşi ea ; am ocărît eu în gînd... Raminta s-a dus — un-doi ! — sunîndu-şi placheurile pantofilor, dar constat că umbra ei mă va urmări încă multă vreme.

Te referi la studenta aceea ?

Da, la Raminta ; compune versuri.

O ocupaţie, fără nici un sens, am răspuns eu, doar oi scăpa o dată pentru totdeauna de umbra nefastă a Ramintei ; în orice caz, nepotrivită pentru o studentă a Institutului de medicină ; mai bine nu şi-ar irosi astfel timpul şi ar toci la anatomie.

Aşadar... şi dumneavoastră... sînteţi ca şi ceilalţi...

Ce-am spus acum nu are cine ştie ce semnificaţie, tovarăşă Geda — îmi îngădui să-ţi spun aşa ? — dar viaţa nu este o joacă ; poţi greşi uneori, dar nu să-ţi trădezi principiile.

Principiile ? Şi care sînt principiile la care ţineţi mai mult ?

Principiul meu de bază este : iubeşte libertatea, am răspuns cu emfază ; şi nici odgonul cel mai gros nu mă va lega de Raminta, nici de altcineva. Noroc !

Am ridicat paharul şi am ciocnit cu Geda ; degetele ei erau subţiri şi albe, aproape transparente ; ochii mari şi negri mă priveau fără să clipească ; parcă întrebau, reproşau ceva ; am băut paharul pînă la fund cu ochii închişi.

Sigur că nu e om să nu iubească libertatea, am continuat eu, muşcînd dintr-un castravete murat şi clipind des (cam tare vodca pentru mine) ; dar nu oricine o merită. Libertatea ţine cu acela care aspiră la ea, care luptă pentru ea. Dacă un om nu se respectă, preţuindu-se pe sine... dacă se înjoseşte... niciodată nu va fi respectat... chiar dacă ar avea calităţi care să merite respectul...

Mi-am încreţit fruntea („...un film tipic burghez, tovarăşe Selis, mi-am amintit eu o re-

marcă lansată de şefa ori preşedinta comisiei — oricum i-am spune — înainte de a ne despărţi la poarta hotelului. Dacă te pasionează asemenea filme, atunci nu e de mirare că vei neglija şi mai mult evidenţa cadrelor. Mulţumesc şi la revedere.") ; da, întîi de toate, omul trebuie să se respecte ; cine m-a pus să merg la cinema cu Darguž aite ? Uite, cred că şi Geda m-a văzut în compania ei ; este cazul să pun punct acestui capitol !

Spuneţi, spuneţi, interveni Geda, văzînd că m-am oprit ; ce spuneaţi este foarte interesant. Cred că citiţi mult, aşa e ?

Mi se mai întîmplă, am răspuns fără entuziasm, n-am încotro.

O priveam cu nesaţ — atît de subţire, surîzătoare, cu bluza ei galbenă mulată pe mijlocul mlădiu — iar bluza palpita pe pieptul de copilă — cu fusta-i neagră, din care apăreau picioarele lungi şi drepte, parcă sculptate. Picioarele dispăreau iute sub masă, dar eu tot le vedeam în minte ; şi aveam o senzaţie de jenă că le admiram cu ochi de bărbat, dar era o plăcere să le contempli ! Deşi eram încă foarte tînăr, puteam spune că sînt bărbat ; iar cum picioarele sînt mîndria balerinelor, îmi închipui că ele trebuie să se bucure — îmi ziceam — cînd sînt astfel admirate. Şi totodată gîndurile mele zburau departe, departe — mi se arăta altă sală şi mă munceam să-mi amintesc unde oare aş fi putut s-o văd întîi şi-ntîi pe fata aceasta ; cine ştie unde... nu la „Romuva" ; mă concentram fără nici un rezultat şi asta mă enerva nu mai

puţin decît toasturile în care se întreceau membrii comisiei pentru încurajarea tinerelor talente ; în sfîrşit, s-a toastat şi în cinstea premiaţilor.

Pentru tine, am spus eu, privind-o pe Geda drept în ochii ce rătăceau cu bucurie prin sala zgomotoasă şi agitată ; pentru lebădă, dar nu pentru lebăda ce moare, ci pentru alta — veşnic plină de viaţă şi tînără !

E prea mult... se îmbujoră ea. Avea obrajii netezi, gingaşi, poate cam palizi ; şi această îmbujorare îi sporea frumuseţea. Ce spuneţi... nimic nu e veşnic pe lume. Aşa zicea tata. Ştiţi, colecţiona timbre poştale, dar cînd cu incendiul i-a ars şi colecţia. Atunci a îndrăgit pescuitul. Necazurile mărunte, cotidiene, zicea el, sînt de preferat unei singure, mari nenorociri. Pe urmă, a ieşit la pensie, iar la un an după aceea a murit...

A murit ? Demult ? am întrebat la întîmplare, din politeţe ; gîndurile mele continuau să gonească departe ; rătăceam prin labirintele trecutului, pipăiam nesigur pereţii memoriei ; eram ca un pasager grăbit, care şi-a uitat geamantanul în compartiment şi nu mai ştie numărul vagonului, iar trenul aleargă mai departe. Uite, stau de o oră întreagă alături de Geda, această lebădă a lui Saint-Saëns, în bluza ei galbenă, şi nu reuşesc să-mi aduc aminte unde am văzut-o întîi şi-ntîi ; tata colecţiona timbre... pe urmă, a murit ; a îndrăgit pescuitul şi a murit ; sigur că regret că s-a dus şi acest om, dar cînd anume a murit tovarăşul Želnis ?

Tata ? Îndată după război. Nu mai lucra la oficiul poştal.

La oficiul poştal ? — şi brusc, pe peronul gol al memoriei, a răsărit faţa hazlie a prietenului meu pistruiat, Marius ; a apărut cît se poate de firesc ; o să primeşti o telegramă de mulţumire, a mai urgentă, fulger ! Ai ridicat-o pe fata dirigintelui Poştei — hop-aşa ! — şi totul mi s-a limpezit în minte — pe peronul gol al memoriei ; era un om cumsecade.

L-aţi cunoscut pe tata ?

Nu pe dînsul, pe dumneata. Pe tine. Hai să ne spunem „tu" — vrei ? Cum de nu te-am recunoscut pe stradă ?!... Dacă tu zi de zi...

Eram mică pe-atunci...

Erai o libelulă, da... Aşa mi-a trecut prin minte atunci, la şcoală — libelulă... Tu mi-ai zis „nene"... era înainte de război...

Şi dumneavoastră nu v-aţi supărat ?

Nu „dumneavoastră", numai „tu"... ne-am înţeles ?... Dar cine ştie, poate că arăt şi azi a „nene"...

Ce idee ! A, nu... a „nene" ! Atît de tînăr şi „nene"... nostim !... Pe atunci cîntam.

Ai cîntat foarte frumos, am asigurat-o eu, deşi, drept să spun, nu mai ţineam minte cum cîntase şi ce anume. Pur şi simplu, în acea clipă, credeam cu sfinţenie că orice-ar face ea n-ar putea fi decît admirabil ; ai cîntat grozav de frumos !

Păcat — asta aparţine trecutului, oftă ea ; ceva mai tîrziu am răcit rău şi mi-am pierdut vocea. Sau poate mi s-a traumatizat forţîndu-mi-o — pe vremea aceea nu existau microfoane.

Ba da, dar nu oriunde. Hai, bea puţin şi tu hai !

Pentru ce eveniment să bem ? Pentru că m-ai ridicat sus pe scenă ?

Nu, pentru a rămîne mereu sus pe scenă. Pentru lebădă !

Ea nu răspunse — ridică paharul şi, strîngînd din ochi, bău cîteva înghiţituri din vinul ieftin ; dar eu, fireşte, am golit pînă la fund paharul.

Se făcuse prea cald ; am scos batista şi mi-am şters fruntea. Cînd am privit din nou la Geda, ceva se schimbase în expresia ei ; o umbră vagă îi trecea peste faţă ; parcă devenise deodată mai rezervată, mai matură.

Poate că nu mi-am pierdut vocea din lipsa microfoanelor, spuse ea cu privirea pierdută departe. Îţi poţi da seama că în timpul războiului nu am cîntat prea mult. Mai întîi, am înmormîntat-o pe mama şi am plîns... Ah, cît am plîns... Pe urmă, a murit şi tata... Nu cred că lipsa microfoanelor a fost cauza.

Hai să dansăm puţin, am propus eu brusc ; ceea ce era foarte deplasat — s-o inviţi la dans tocmai cînd îşi reamintea de moartea părinţilor ei ; mi-am dat imediat seama de gafă.

Nu, răspunse ea cu glas slab, eu nu dansez cu nimeni... Adevărat, au trecut cinci ani de atunci, totuşi eu... te rog să mă scuzi...

Ochii ei mari, întristaţi şi atît de frumoşi ; părul negru, ochii negri şi trăsătura purpurie a buzelor ; acum îmi părea şi mai minunată decît pe

scenă, cu o oră în urmă; tristețea o prindea la fel de bine ca și veselia; eram stingherit.

Te rog să mă ierți, am spus. Și tatăl meu a murit. A murit în Saxonia, dar eu dansez... Ce să-i faci? Viața omului e una singură și o singură dată ai parte de tinerețe.

O singură dată? Spui că viața omului e una singură... și o singură dată ai parte de tinerețe...?

Da, am răspuns eu surprins, și ce ți se pare...?

Nimic. Am citit nu demult într-o carte... o carte foarte tare — se vorbește acolo tocmai despre lucrurile acestea... mi-am notat acasă...

Ce anume?

Ei, același subiect... despre viață...

M-da, dar gustă și tu ceva. Mie mi-e o foame de lup. Și sînt convins că de acum încolo vom sta deseori de vorbă împreună.

Deseori? Și Raminta? Ai uitat de ea?

N-am uitat, deși, recunosc, nu-mi prea surîde să-mi aduc aminte de ea. La urma urmelor, ce mare lucru? Dintr-atîta nu mi se taie pofta de mîncare.

M-am concentrat asupra farfuriei. Geda continua să mă privească; îi simțeam privirea ațintită, ca un vîrf ascuțit de săgeată.

Dar Raminta nu a însemnat pentru tine acea „o singură dată“? întrebă ea.

Nu, i-am răspuns, deloc; a fost cu totul altceva. Eu și ea eram bune cunoștințe, atîta tot. Numai bune cunoștințe.

Iar de-acum încolo vom fi și noi la fel, bune cunoștințe?

Nu cred, am clătinat eu din cap, noi vom fi *altfel* de bune cunoștințe. Tu îmi placi foarte, foarte mult, Geda.

A roșit; și atît de violent, încît am regretat imediat declarația mea.

Dar nu-i nimic, mi-am zis eu repede, mai devreme sau mai tîrziu, cuvintele acestea trebuiau să fie rostite; o vedeam pe această fată doar pentru a treia oară în viața mea, dar doream să-i spun că îmi place foarte mult; și uite că i-am și spus-o — am scăpat de-o grijă!

Ce-ar fi să dansăm, totuși, propuse ea, ridicîndu-se pe neașteptate în picioare; odată și odată tot va trebui să încep.

Așa și este, am răspuns eu, ridicîndu-mă la rîndu-mi și oferindu-i brațul; odată și odată bineînțeles că va trebui...

Cu multă grijă, parcă temîndu-mă să nu se sfarme, atît de fragilă-mi părea, am condus-o pînă în fundul sălii de dans, unde se mai roteau cîteva perechi. Triumfam — în sfîrșit! Dar totodată încercam să-mi domolesc bucuria, fiindcă îmi părea încă foarte, foarte iluzorie — oare acesta să fie minunatul început...?

Începutul, bineînțeles că este începutul, gîndeam eu, rotindu-mă în ritmul valsului, încurcînd pașii și cerîndu-mi scuze la dreapta și la stînga; doamne — această Geda este imponderabilă!... Pe Raminta o simțeam concret, o cuprindeam pe după umeri și-i simțeam ființa nu numai cu podul palmelor, ci cu tot trupul; doamne cît este de ușoară și delicată Geda! Da, delicată, nu friabilă cum avusesem impresia atunci, la cinema; lîngă ea probabil că arătam mătăhălos — un tău-

raş scăpat pe gheaţă şi care priveşte piezis, cu neîncredere, la oamenii din jur, gata să înfrunte în orice clipă un eventual atac, un tăuraş agresiv ; începutul, fără îndoială, acesta-i adevăratul început.

În sfîrşit, muzica a tăcut şi ne-am întors la masă.

Valsul este un dans pe melodie concertantă, zise ea, parcă scuzîndu-se ; poate fi dansat oricînd.

Toate melodiile de dans pot fi oricînd dansate.

Pentru balerine, nu chiar toate.

Dar pentru fetele frumoase ?

Geda îşi întoarse încet privirea în altă parte.

Da, acesta-i începutul, gîndeam eu cu ochii la obrajii ei îmbujoraţi — radiau de tinereţe şi speranţe ; cît de mult vom mai dansa, Geda şi cu mine, cîte valsuri ca şi cel de azi avem înaintea noastră ? Nu ştiu cum, dar în aceeaşi clipă mi-am amintit de filmul văzut săptămîna anterioară, dar, nu, nu pentru un motiv fără importanţă, ci pentru că atunci o zărisem pe ea — Geda : părul negru, ochii negri şi trăsătura purpurie a buzelor ; în film era război şi Casablanca — oraşul alb ca în basme ; un oraş ca un ochi larg deschis pe ţărmul oceanului, o fereastră albă ca zăpada deschisă spre libertate ; oamenii fugeau pe linii punctate dum-dum, erau hărţuiţi ; *el* şi *ea*, palmierii tremurînd speriaţi parcă, pianistul negru şi jandarmii ; desigur şi împuşcături — un sfîrşit oarecare pentru nişte personaje oarecare, acolo, sub palmieri ; aeroportul şi un soţ idealmente inutil pentru soţie, apărut din neant ca o vie întruchipare a conştiinţei, rămas nemişcat pe scara avionului ; trebuie să ne despărţim, Joe ; un tangou pe teren explozibil ; o melodie tristă ; o iubire tristă ; prematur stinsă ; sau chiar înainte de a se aprinde bine — iluzorie ca un miraj în deşerturi ; nu ştiu de ce, am simţit că ameţesc.

Mai rămîi mult aici ? am întrebat-o pe Geda.

Nu, e timpul să plec, a răspuns ea, cu ochii la ceasul minuscul ; şi aşa o să întîrzii...

Unde să întîrzii ?

Acasă, unde în altă parte ? Mă aşteaptă unchiul meu. Nu ţi-am spus că locuiesc la un unchi ?

Nu, nu mi-ai spus. De fapt, nu are importanţă la cine locuieşti. Sper doar să te simţi bine acolo.

Da, bine, răspunse ea pe un ton neconvingător ; sigur că mă simt bine... şi îşi plecă ochii ; dar eu continuam să-i văd — erau trişti.

Da, trebuie să plec, zise ea după o scurtă tăcere, iartă-mă. Îţi mulţumesc foarte mult pentru premiu. Doar eşti mare şef, nu-i aşa ? Da, da, ştiu eu că votul tău a fost hotărîtor.

Ei, nu exagera ! Eu trebuie să-ţi mulţumesc. Pentru lebădă. Cred că o s-o visez toată noaptea. Încotro te conduc ? Spre Šančiai... Aleksotas... Panemune... Lampedžiai ?

În clipa aceea aş fi condus-o pe Geda pînă la capătul lumii, să fim mereu, mereu împreună ; să stăm de vorbă şi să privesc în aceşti ochi negri ; mereu ...

Mulţumesc, mulţumesc, dar nu e nevoie. Ajung eu foarte bine şi singură, spuse ea puţin stingherită ; nu e deloc departe. Pe-aici, pe-aproape. Mulţumesc.

Mi-a întins mîna ; mîna ei caldă şi uşor umedă, iar mîna, cine ştie de ce, îi tremura ; i-am strîns-o mai tare.

Atunci, măcar pînă jos, la ieşire, da ? Poate te răzgîndeşti...

Bine, pînă la ieşire, da' numai pînă acolo.

Ne-am ridicat de la masa în jurul căreia lărmuiau oaspeţii înveseliţi de băutură, am coborît treptele de marmură albă şi am ajuns în vestiar. I-am ţinut cavalereşte haina de stradă.

Şi totuşi, poate că îmi vei permite să te conduc. E întuneric...

Nu, nu, protesta ea insistent ; ţi-am spus că stau aproape. Hai, întoarce-te la banchet. Probabil se va toasta pentru tine.

Nu-mi trebuiesc toasturi, am răspuns ; şi-apoi, cui să-i treacă prin minte să ridice paharul în cinstea mea ? Dar, uite, mie nu-mi place deloc să ştiu că mergi singură pe asemenea întunecime... poate că totuşi...

Nu, nu, nu, nu e nevoie ! Ajung eu bine şi singură. Nu te supăra.

Se întoarse brusc spre uşa de sticlă şi porni aproape în fugă.

Prin sticlă vedeai afară noaptea încenuşată de octombrie şi umbrele trecătorilor grăbiţi, şi rămurişul înalt al teilor desfrunziţi ; casele picoteau somnoroase.

O clipă ! am strigat-o din urmă. Cînd ne mai întîlnim noi, Geda ?

Nu ştiu, răspunse ea, încetinind pasul, iar ochii negri scrutau strada prin sticla uşii, apoi mă priviră : ştiu eu ?...

Cine să ştie dacă nu tu, Geda ?

Cînd vei dori, răspunse ea încet. Cu bine !

Uşa se închise zgomotos — era începutul ? Cam mototolit început ; nici măcar n-am hotărît cînd ne mai întîlnim ; şi de ce s-o fi grăbind aşa ? Încotro aleargă ?...

Stai puţin ! am strigat-o iarăşi, ajungînd-o dintr-un salt în stradă. Notează-ţi, te rog, numărul meu de telefon... Geda, mă auzi ?... Doi, zero, unsprezece... Geda !

Noaptea m-a lovit în faţă cu vîntul ei rece şi întunericul ; trecu în viteză o „Pobedă" ; lumina farurilor mă orbi, măturînd asfaltul umed şi lucios.

Ge-da-a !...

Ce răcneşti aşa ? se auzi o voce răguşită de bas. Închide pliscu' !

Pliscu' ! Chiar aşa a spus — pliscu' ! Măgădăul ăla cu umerii arcuiţi înainte, răsărit ca din pămînt la intrarea teatrului ; oare unde l-am mai văzut ? La „Romuva", da, numai acolo ; ţin minte cum şi-a proptit mîinile roşii de tocurile uşii şi a stăvilit puhoiul de oameni ; de unde-o fi răsărit ?

Nu face pe nebunul ! am replicat. Semaforul e pe verde — ia-o din loc ! N-am nevoie să am de-a face cu unul ca tine !

Dar de cine ai nevoie, mă rog ?

În orice caz, nu de tine ! i-am răspuns dur. Geda se făcuse nevăzută, parcă se topise...

Vezi să n-ai cumva nevoie tocmai de mine, îngeraş, mormăi el printre dinţi şi-şi săltă pălăria ; ochii lui de bufniţă mă aţinteau prin întuneric : Am onoarea !

Am scuipat la picioare și m-am întors în sala banchetului. Eu să am nevoie de el! Atunci mi se părea o absurditate; a t u n c i; iar acum, uite, stau și privesc luminile îndepărtate ale orașului — clipesc palid acolo unde odată, acum treisprezece sau cincisprezece ani, am dansat pentru prima oară cu Geda; luminile încețoșate mă atrag, mă ademenesc prin ceața rea, cenușie, din care atît de greu mă desprinsesem, de care m-am ascuns în această cameră; mă atrag, mă cheamă, vor să mă absoarbă; iar deasupra capului meu tremură implacabil pala de lumină gata-gata să se abată asupra mea în orice clipă, să mă despice în două ca pe tablourile din perete: jumătate de cap, un ochi, o mînă, un singur picior; să mă descompună în pete negre și alb-gălbui, care, amestecate, dau culoarea de ansamblu a omului — exterioară și interioară: cenușiul; dar n-am să fug, n-am să plec de aici, numai să mă încalț, că mi-au înghețat picioarele desculțe pe parchetul rece; aici voi rămîne — în fața acestui tablou, în fața acestei fetițe cu panglică în păr; parcă îmi reamintește ceva...

Se aud pași și ridic capul; pala de lumină vibrează mai tare și se lățește; prin ușă trece un curent de aer; cineva coboară scara interioară. Scara? Da, da, îmi amintesc — ieri am suit pe o scară: eu, Petras și șoferul „Volgăi"; pe treptele de piatră zăceau risipite frunze de arțar; iar ele foșneau ușor sub pașii noștri; și încă o scară — de lemn, cu treptele netede și lustruite ca fața unei mese, o scară interioară, alături de camera unde mă aflu eu și ducînd undeva sus; acum pe scara asta coboară pași greoi — pac, pac, pac — simt pașii drept pe creștet; mă apropii încet și privesc prin crăpătura ușii.

Ce întîmplare! Nu degeaba simțeam eu confuz unde am nimerit; da, nu-i altcineva decît conul, să am iertare, tovarășul Vebeliunas în persoană; chiar el... și oare de cît amar de vreme nu ne-am mai văzut...? Dar nici înainte nu ne întîlneam deseori — ce să-i faci! Și-acum — poftim! Am fericitul prilej... ce să zic! Dar nu mă trage inima să mă arăt și să-i strig „să trăiești!"... Nu, dimpotrivă, mai curînd aș sări pe fereastră, decît să am de-a face cu omul ăsta. În definitiv, ce ne leagă? Conul, să am iertare, tovarășul Vebeliunas coboară tacticos treptele, cu pași rari; îi aud papucii — parcă-mi calcă pe creștet — nu departe de ușa în dosul căreia stau la pîndă — pac, pac, pac; ușa se întredeschide ceva mai mult; pe peretele verde-auriu pala galbenă se lățește, se leagănă în ritmul pașilor — pac, pac, pac; de cîți ani nu ne-am văzut noi, Vebeliunas?

Păi, e unchiul meu, îmi spunea Geda după o săptămînă-două, cînd iarăși, cu totul întîmplător, ne-am întîlnit pe Aleea Libertății; mă zoream spre brutărie și era cît pe-aci să ne ciocnim; de data asta era singură — cu o seară înainte o însoțea un bărbat înalt și țeapăn, cu melon negru, palton negru pe talie și guler de pluș; de sub melon îi apărea părul cărunt și ceafa rubicondă. Este unchiul meu, Vebeliunas.

Conul Vebeliunas, sau tovarășul Vebeliunas? am întrebat eu.

Ce deosebire...?

Cum adică — „ce deosebire“ ? Pentru tine nu are nici o importanță ?

Poate că tocmai pentru mine are importanță ; dar unchiului îi este egal... Și sper că și ție.

Nu cumva face parte dintre... „foști“ ? am continuat eu, susținînd-o pe Geda de cot și privind-o drept în ochi ; se întuneca, iar ochii ei sclipeau prin întureric ca niște scîntei vii... Vebeliunas, Vebeliunas... Parcă mi-ar fi cunoscut acest nume.

Cine nu-l cunoaște ? răspunse Geda. Unchiul meu a fost campion de tenis.

Pe vremuri ?...

Ce-ți închipui ! Acum e prea bătrîn.

Nu-mi închipui nimic, am replicat eu și am tăcut ; ce-mi spusese Geda despre unchiul ei era suficient. Campion ! Bătea și el acolo o mingiuliță și mai trebuia să i-o și aduci la mînă. Pe vremuri am fost și eu copil de minge pe terenul de tenis ; poate ajungeam și maestru în sport, dar mai curînd la lupta corp la corp, fiindcă, așa se zicea, aveam forță musculară corespunzătoare — ei ! — cu respirația însă nu stam chiar atît de bine. Și-apoi, cu munca mea, unde să mai găsesc răgaz și pentru sport ? La asemenea muncă, n-ai voie să-ți împrăștii atenția, că altfel, te alegi cît ai clipi cu o mustrare ; uite, tot n-am apucat să-mi completez fișele de evidență ; nu mă îndoiesc că Dargužaite și-a notat tot în blocnotesul ei, mi-a trecut prin minte ; ce-i pasă — și-a luat comisia, blocnotesurile și dusă a fost ! „Casablanca“, vedeți dumneavoastră, este un film tipic burghez — ei, fie și-așa ; cît despre mine, am pierdut-o pe Raminta, dar am cîștigat-o pe Geda ; oare am cîștigat-o ? Cine știe ! Ieri abia ne-am salutat în treacăt și ne-am văzut fiecare de drumul său, ca doi ocazionali parteneri la dans ; de fapt, nici măcar parteneri ocazionali nu ne putem spune ; bine era dacă o rețineam astăzi și mai mult ; dar norii negri de ploaie acoperiseră cerul — parcă era un bolovăniș de plumb ; începuse să picure ; hai să ne adăpostim undeva ; să zicem, la cîrciumioara asta, ce spui ?

La cîrciumă ?

Ei, la barul-cafenea, m-am corectat eu ; uite-acolo, la colț. Ne mai încălzim, discutăm.

Ce spui ! se sperie ea. Sînt prea tînără ca să intru într-o cafenea.

Asta-nseamnă că eu sînt bătrîn. Ba chiar un „nene“...

Ei, nu, așa n-am să-ți mai spun, rîse ea ; nu ești nici bătrîn, nici „nene“, dar mie mi-e tare frică de bețivi. Mai bine respirăm aer curat.

Din păcate, aerul e și umed, nu numai curat. Acuși-acuși o să-nceapă să toarne cu găleata, vezi și tu.

Ne adăpostim noi, răspunse ea, întinzînd palma — și pe palma ei sclipiră cîțiva stropi de ploaie ; uite-acolo, sub bolta porții, de pildă, e foarte bine...

Haidem.

Am intrat sub boltă, într-una din acele intrări de catacombă, ce duc spre ramificate ganguri, pînă în subteranele orașului, pînă-n adîncul lui ; din zidurile pivnițelor vine iz de cîrpe umede, miros de clorură de calciu, lemne, mai mult poate de cartofi — rezerva de iarnă a locatarilor — miroase și a castraveți murați, ori a varză la

puţină ; răzbeşte şi mirosul gogoşilor, dacă e-ntr-o sîmbătă mai ales ; sau vinerea, simţi sfară de scrumbie prăjită ; tot felul de mirosuri — de oţet, de grăsime arsă, de lacrimi, de scîncete de prunc, sau de pat conjugal, de certuri, de milă, de dragoste şi întîlniri sentimentale — într-un cuvînt, tot ceea ce constituie viaţa zilnică a omului de rînd din Kaunas, cînd se întoarce de la fabrică, birou, şcoală, sau prăvălie, sau atelier ; de-aici, prin crăpături şi gaura cheilor, se strecoară suflul autentic al oraşului, care nu se simte sub teii ce se leagănă în vînt pe Aleea Libertăţii.

Pe noi, kaunasienii, nu ne sperie aceste mirosuri, după care poţi ghici şi cine şi ce anume mănîncă la cină într-o zi oarecare ; şi chiar dacă nu ne-ar face plăcere, de ele tot nu scăpăm aşa de uşor... Ne-am lipit de perete, privindu-ne cu uimire, de parcă ne întîlneam pentru prima dată ; razele sărace ale felinarului care se bălăbănea deasupra bolţii se reflectau în ochii şi părul Gedei ; iar eu mai mult simţeam decît vedeam cît este ea de frumoasă. Am pierdut-o pe Raminta — ei şi ! Dar aici, lîngă mine, e Geda, lebăda de basm a lui Saint-Saëns. Încet, parcă temîndu-mă să nu sperii această frumuseţe, i-am pus tăcut mîinile pe umeri. Tu eşti cu mine, gîndeam, uitînd în acea clipă şi de Raminta, şi de brutăria spre care mă grăbisem, şi de lumea-ntreagă ; tu eşti cu mine, libelulă, şi cu mine vei rămîne cît doresc... poate veşnic. Gîndul acesta m-a tulburat, era atît de neaşteptat şi îndrăzneţ ; nici nu ştiam ce-nseamnă v e ş n i c, deşi întîlnisem cuvîntul destul de des în romanele de dragoste ; dar crezusem totdeauna că marea iubire există şi odată şi

odată va veni către mine ; fără îndoială ! Şi iat-o aici, a venit la mine, această unică, mare iubire ; mîinile mele zăboveau pe umerii Gedei, care tresăreau ca doi porumbei ; în copilărie mi se întîmplase adesea să prind porumbei ; ochii ei mari, negri, plini de lumină, mă priveau parcă aşteptînd ceva ; nu, nu, nu... nu vreau... implorau aceşti ochi ; mergeam la studio să dansez ; nu sînt de vină că ne-am întîlnit ; nu, nu, nu... Şi totuşi ne-am întîlnit, gîndeam eu ; întîmplările urmează şi ele un fir tors firesc ; ne-am întîlnit, pentru că amîndoi am dorit-o ; şi de cîte ori vom vrea, iarăşi ne vom întîlni.

Te iubesc, Geda, am spus, strîngîndu-i umerii. Ea se cutremură sub strînsoarea prea puternică. Numai pe tine te iubesc, numai pe tine. Taci ! Am strigat, fiindcă da să spună ceva, poate să mă contrazică, sau să abată discuţia ; taci, taci ! Te iubesc, am repetat eu, şi atîta timp cît îmi va bate inima în piept...

Am atras-o şi mai aproape, am îmbrăţişat-o şi am sărutat-o — nu pe gură, pe obraz, lîngă ureche ; am sărutat-o tare-tare, parcă voiam să iau totul dintr-o dată, tot ce-mi lipsea mie — mîngîierea şi frumuseţea femeiască, să sorb cît se poate sorbi, pînă la ultimul strop.

Ascultă-mă, am şoptit, ascultă-mă, Geda — să mergem la mine... e aproape... haidem repede.

Singur nu ştiu cum mi-au venit cuvintele astea ; eram îmbătat de strînsa apropiere ; niciodată nu-mi fusese atît de aproape vreo fată, doar poate Raminta şi numai la dans ; dar la dans e altceva, nu ca sub o boltă întunecoasă, într-o intrare de catacombă kaunasiană, pierzîndu-se în

labirintele curților interioare ; dar îndată ce am spus asta, mi-am dat seama că făcusem o mare prostie ; înțelegeam cît de mult greșisem — umerii delicați începuseră să tremure febril sub pardesiul roz și subțire ; și mi-au căzut mîinile de la sine.

Vezi, circulă pe-aici oameni, am îngăimat ceva mai calm, încercînd să repar impresia lăsată de cuvintele mele ; nu e bine să atragem atenția... Nici ție cred că nu-ți place să zăbovim în hruba asta infectă...

Infectă... și parcă îmi repeta și intonația... pentru tine, aici e o hrubă infectă ?

Nu, nu, am încercat iarăși s-o dreg, dar mi se încurca limba în gură ; nu găseam cuvintele potrivite ; nu, sigur că nu, dar, vezi, aici sîntem în văzul lumii... Gîndește-te și tu — de ce să furăm, cînd amîndoi putem să ne luăm... adică, voiam să zic... să împărtășim...

Gata, s-a terminat ! M-am împotmolit... „să ne luăm"... ! Adevărat, gura ți-e cel mai mare dușman ; cînd n-ai crede, te trezești că spune tocmai ce nu trebuie — și-apoi, mai drege-o dacă poți ! Făcusem o mare prostie, mă purtasem pueril, huliganic chiar — amîndouă la un loc ; și de ce-oi fi făcînd pe grozavul ? ! De ce parcă dinadins vreau să par mai rău decît sînt ? Ce diavol s-a cuibărit în mine și mă trage de limba asta ticăloasă ! Secătură !

Ca arsă, Geda s-a smuls fulgerător și s-a ghemuit în umbră ; eu mi-am încrucișat mîinile la piept, am clătinat timid din cap, implorînd din ochi iertare — dar parcă mi se lipise limba-n

gură, parcă amuțisem pentru totdeauna ; disperat, am făcut un pas spre ea.

Nu, nu, nu ! și Geda își agita mîinile cu palmele întinse înainte, ca două mici scuturi albe ; în întunecimea aceea, gesturile și ochii ei strigau — să nu îndrăznești ! Îți spun — nu te apropia de mine !

Geda, eu... atît de mult...

Foarte mult, da — și prin ochii ei trecu o sclipire rece ; foarte mult... Atunci, ascultă — tu poți lua ce vrei. Poți lua, repetă ea încet, dar ferm, deși glasu-i tremura ; tu poți lua ce vrei... dar nu aici și nu de la mine. Adio.

Și răsucindu-se brusc pe călcîie, se feri-ntr-o parte ; abia am avut timp s-o prind de mînă.

Geda, am îngăimat eu descurajat la culme, Geda, înțelege-mă, eu n-am vrut... voiam să spun cu totul altceva... Nu sînt dintre aceia care... să nu-ți închipui asta... Geda !

Dar ea căuta cu îndărătnicie să-și elibereze mîna și să fugă ; auzeam înăbușite sughițuri de plîns, ca dintr-o surdă mînie fără putere ; în sfîrșit, am ajuns la ieșire de sub bolta adîncă și am dat drumul mîinii pe care o țineam strîns. Acum era mai multă lumină, deși ploaia măruntă ca o ceață deasă continua să cadă pe coroanele teilor ; un bec mic și spălăcit lumina numărul casei — 17 ; aș fi dorit să fie beznă, să nu-mi vadă Geda fața. Dealtfel, nici nu mă privea ; încet, de parcă ar fi dus o povară, înainta pe trotuarul ud și privirea îi luneca spre vitrinele opace, spre copaci, doar spre mine nu ; iar eu, ca un vinovat, mergeam în urma ei. Ei, da... primul sărut... îmi ziceam eu mohorît, uitîndu-mă pieziș

la trecătorii care, cu gulerele ridicate pînă la ochi, parcă treceau furiş pe strada întunecoasă ; şi ce frumos scrie-n cărţi despre primul sărut ! Vezi, am sărutat-o pe Geda... şi ea s-a mîniat rău ; uite cu cîtă mîndrie înaintează, nici nu mă bagă-n seamă, parcă nici n-aş exista, ori aş fi un necunoscut ; o secătură oarecare, iar eu merg în urma ei ca un cîine plouat şi nu ştiu cu ce să încep, cum să înnod iarăşi conversaţia ; totul se petrecuse ca într-o melodramă de prost gust ; privită din afară, probabil că aşa şi pare a fi, dar numai privită din afară ; în realitate, eram gata să dau tot ce am pe lume, doar, doar şi-ar întoarce Geda ochii spre mine — ochii ei mari, negri şi parcă veşnic miraţi. Desigur că nici nu îşi închipuie cît de des m-am gîndit eu la ea în ultimele două săptămîni, de la acel concurs al tinerelor talente ; dacă ar şti, cred că nu ar mai interesa-o vitrinele opace ale magazinelor mai mult decît acest Sigitas Selis... În sfîrşit, situaţia devenise insuportabilă — să tot merg în urma ei, aşa — m-am oprit.

Dacă vrei, am spus, strîngîndu-mi toată puterea de voinţă, dacă vrei, pot să nu te mai conduc... cu atît mai mult cu cît se pare că sînt destul care să te conducă...

Geda se opri şi ea ; nu, vitrinele nu o mai interesau ; mă privea cu ochii ei negri şi miraţi — mă privea lung, atent ; nu ştiu cum, mi-a venit în minte privirea — pînă atunci ştearsă din memoria mea — a şefei sau preşedintei comisiei — la fel de cercetător atentă.

E vina mea... iartă-mă, şopti Geda.

Vina ta ? M-am mirat eu. De ce ?

Nu trebuia să mergem acolo... sub boltă... Ideea a fost a mea — o nesăbuinţă, ştiu...

Deloc, nu e aşa, m-am grăbit eu s-o liniştesc ce spui Geda ?! Nu tu, eu sînt vinovatul pentru tot ceea ce... altă dată însă...

Aici m-am oprit, ştiam că nici o promisiune nu mă va împiedica să încerc şi data viitoare să o sărut pe Geda ; buzele ei purpurii, gingaş arcuite mă atrăgeau irezistibil.

Nu, nu, nu promite nimic, spuse ea, intuind parcă la ce gîndeam ; promisiunile sînt umilitoare ; mai ales cele pe care nu le-ai putea respecta.

Eu îmi respect promisiunile, am replicat pe un ton grav şi hotărît ; de asta să nu te îndoieşti.

Din nou m-a privit lung, dar nu a spus nimic ; am pornit apoi mai departe unul lîngă altul, sub ploaia măruntă, de toamnă rece, melancolică, ce muia hainele trecătorilor, crengile desfrunzite ale teilor, casele mohorîte, înşirate la rînd, asfaltul de un luciu aburit, felinarele străzii şi maşinile care treceau în viteză ; numai ochii negri ai Gedei erau vioi şi calzi în decorul acesta întristător ; am trecut pe Alee, apoi am cotit la dreapta — cred că intram pe strada Maironis sau 21 Iulie — mai încolo, am luat-o la deal, către strada Salomeea-Neris, pe urmă... Pe urmă, Geda s-a oprit şi mi-a întins mîna ; degetele ei erau calde, aproape fierbinţi ; simţeam cum pulsează sîngele în vine.

Mai departe nu mai trebuie să mergi, spuse ea.

Ba nu, de data asta voi merge, am răspuns. De ce poţi fi însoţită de unchiul tău... şi de sperie-

toarea aceea de roşcovan, şi de mine nu — de ce ? De ce ?

Pentru că unchiu' e unchiu' — la el locuiesc. În afară de unchiul Vebeliunas nu am alte rude. Aşa că, Sigitas...

Era pentru prima oară în acea seară cînd îmi spunea pe numele mic ; amorul meu propriu parcă suferea mai puţin ; totuşi continuam să insist :

Dar roşcovanul ? Acel Barbarossa al tău ?

Barbarossa ! şi izbucni într-un rîs deschis ; niciodată n-o mai văzusem atît de înveselită. Barbarossa ! Ričardas Bubnelis — Barbarossa !

Dar pe mine, cine ştie de ce, nu mă bucura deloc această veselie ; adică să nu cred că şi el te însoţeşte ?

Mai mulţi mă pot însoţi, Sigitas, răspunse ea cu gravitate — nu mai rîdea acum, devenind serioasă la fel de brusc cum izbucnise în rîs ; mai mulţi — unchiu', Ričardas, tu... Seara mi-e frică să umblu singură, iar Ričardas locuieşte în casa unchiului... este croitor... a închiriat o cameră... aşa că, uneori... înţelege şi tu.

Nu vreau să înţeleg nimic ! am spus încruntat şi cu ochii în pămînt. Nu vreau să te însoţească nici un Bubnelis, nici un Barbarossa !

Da, îl ţineam bine minte pe roşcovanul mătăhălos, care îşi săltase pălăria la intrarea teatrului ; „vezi să n-ai cumva nevoie tocmai de mine, îngeraş" ; să am nevoie ? Dacă vreodată aş avea nevoie de cineva, în orice caz nu vei fi tu acela, frumosule ! Uite, am să-i spun şi Gedei să nu mai umble pe stradă cu tine ; am să-i spun şi Geda mă va asculta ; Geda nu e Raminta ; de asta sînt sigur...

Înţelegi ce vreau să spun, Geda ?

Înţeleg, răspunse ea, am înţeles perfect. Dar acum, du-te acasă, bine ?

Nu e bine deloc, ba e chiar foarte rău, Geda. Tu, pur şi simplu, vrei să scapi de mine cît mai repede. Dar eu sînt căpăţînos. Merg cu tine pînă la capăt.

Pînă la capăt ? repetă ea. Cam greu...

Deloc, am protestat, susţinînd-o uşor de braţ ; ea nu se feri ; nu e deloc greu, crede-mă, Geda.

Nu răspunse nimic, dar mi s-a părut că i se umeziseră ochii ; poate era doar o impresie ; în ochii ei copilăreşte miraţi jucau licăririle oraşului mare, care sufla greu, licăririle îndepărtate şi înceţoşate prin noaptea ploioasă de octombrie ; şi deodată am simţit că fără aceşti ochi umezi şi negri viaţa mea ar fi fără sens şi cenuşie ca toamna pe sfîrşite.

Apoi paşii mei au început să urce treptele de piatră pe care foşneau frunze căzute de arţar ; de acolo, luminile oraşului se zăreau mărunte, dar mai vii. Scara suia mult la deal. Undeva, la dreapta, erau desigur zidurile de cărămidă ale vechiului Saule Gymnasium, iar la stînga, capela neterminată — ferestrele cetluite cu scînduri bătute cruciş ; dar nimic din toate acestea nu se distingea prin ceaţă. De două-trei ori am întors capul şi am privit îndărăt, în direcţia de unde venisem ; în întunecimea ce se întindea pînă jos, departe ; acolo, în prăpastia negurei, ciorchini de felinare gălbui radiau o lumină rece — mici şi tulburi nori scămoşi — sub un cer negru, posomorît ; acolo rămăsese centrul — străzi, case, bulevarde ; acolo totul era numai zumzet şi hurui-

turi înnăbușite ; orașul vibra, clocotea, fremăta, trăindu-și viața cotidiană. Iar aici, pe treptele de piatră — care parcă se rostogoleau valuri-valuri, căzînd din beznă, ori alergau în sus, tot spre beznă — totul era tăcut și cenușiu, ca lucruri dintr-o vreme demult apusă ; pînă și vîntul parcă rămăsese pe Aleea Libertății, să hoinărească deasupra teilor negri și goi și prin gurile de catacombă ale curților ; pe acea scară era acum o atmosferă de liniște și intimitate ; doar ici-colo ferestrele învelite în iederă lăsau să se strecoare rare fîșii de lumină, stîrnind culoarea frunzelor îngălbenite, căzute în straturi groase pe treptele de piatră, iar frunzele foșneau ușor, cu glas familiar.

Ne-am oprit în fața porții înguste și încastrate în zidărie, îndată după ultima treaptă a scării — era o mică, dar solidă poartă de fier, ca o intrare de cetate inexpugnabilă ; aici vedeai și soneria, și deschizătura exterioară a cutiei de scrisori. Geda scosese cheile din buzunar — o cheie mare și una mică ; cu cea mare deschise poarta, iar cu cea mică, cutia de scrisori, plasată pe fața dinăuntru a porții. Nu știu de ce, dar aș fi vrut să nu găsească nimic în cutie ; și într-adevăr nu era nimic. Geda se întoarse spre mine :

Iată că am ajuns. Mulțumesc că m-ai condus.

Doar atît ? am întrebat-o.

Ce altceva ? glasul era vesel și șăgalnic ; observasem cît de ușor trecea ea de la o stare sufletească la alta, uneori fără să poți ghici motivul. Dar e mai bine să nu zăbovim aici... s-ar putea să fim văzuți.

De cine ? De Barbarossa ?

Ei, asta-i ! De unchiu', de pildă...

Nu mi-e frică de unchiul tău, i-am răspuns și am îmbrățișat-o pe neașteptate ; țineam s-o sărut, dar s-a ferit și i-am sărutat doar părul umed ; nu mi-e frică de nimeni, înțelegi ?

Înțeleg, înțeleg, șopti ea, dar uite, fereastra...

Și ? De ce... ?

Uite-acolo, la fereastră...

I-am dat drumul Gedei și am băgat capul pe poartă. Vîntul m-a izbit în față cu stropi de ploaie și miros stătut de frunze moarte — am închis o clipă ochii ; în curte era o potecă cimentată, care lucea, și un pîlc de arbori negri. Mai departe, la capătul potecii, se înălța încremenită o casă cu etaj și două ferestre luminate : una sus, alta jos ; în pătratul de lumină al ferestrei de sus se zărea, ghemuită, silueta unui om.

Oh, la revedere, la revedere, șopti Geda, strîngîndu-mi fugar brațul ; te sun eu la telefon...

Mai bine să stabilim chiar acum...

Nu, nu, te sun eu, repetă ea și se strecură în gura de fier a porții. Te sun eu, mai spuse o dată, înainte de a închide poarta.

Bine — nu uita ! am strigat eu și am privit în urmă ; cineva urca treptele de piatră. Am dat să cobor, dar m-am oprit în umbră ; se auzea sacadat un baston ; omul trecu pe lîngă mine și se opri la poarta dincolo de care dispăruse Geda ; palida undă de lumină a felinarului desprinse din întuneric figura unui bărbat care înainta ținîndu-se drept — avea un aer de sportiv ; deasupra gulerului de pluș îi lucea părul încărunțit ; își agăță de un nasture bastonul cu măciulie și curelușă, scoase cheile tacticos — o legătură straș-

nică de chei, care zăngăneau ; dar nu mă observase. E Vebeliunas, mi-am zis, conul sau — de ! — tovarăşul Vebeliunas — la ora asta, mi-e egal ; de-ar şti el ! Nu, nici nu visează aşa ceva acest campion de tenis, căruia nu este exclus să-i fi dus şi eu la mînă cîteva mingiuliţe ; de unde să ştie strigoiul ăsta cu melon că lîngă poarta-i inexpugnabilă abia i-am spus la revedere nepoatei lui ? Ba chiar am şi sărutat-o ! Eu, Sigitas Selis, şef de cadre comsomolist ţi-am sărutat nepoata — puţin îmi pasă de tine ; zăngăneşte-ţi cheile, ia-ţi casa cu asalt, împinge bine, împinge afurisita asta de poartă ! Vai de mine — nu e încuiată ! Geda a uitat s-o încuie, de frica înălţimii -tale sau a lui Barbarossa... Ce te faci dacă vin hoţii şi-ţi fură toată casa, cu întregul ei inventar — avere imobilă şi mobilă — cu arbori şi cu Barbarossa pe deasupra ? ! Vai de mine — cu cîtă furie loveşte bastonul în poteca cimentată — toc-toc ! Fluier voiniceşte şi uite că te-ai şi întors către mine...

Hm, hm, tinere, mi se adresă Vebeliunas cu o duritate reţinută, sper că nu dumneata ai încercat să forţezi poarta asta...

Nu, se poate, tovarăşe...

Tovărăşia s-o lăsăm pe mai tîrziu, mă întrerupse el, hîrşindu-şi bastonul pe treapta de piatră ; dar te-aş întreba ce cauţi la poarta casei mele ?

Am aici o întîlnire, am răspuns fără ezitare, chiar spre surpriza mea ; da, o întîlnire ; dar ce doriţi, stimate domn ?

Ca altă dată să-ţi fixezi întîlnirile în altă parte. Asta doresc. E clar ? Noapte bună.

Şi m-a măsurat din cap pînă-n picioare (...vedeam şi eu o faţă prelungă, melonul, ochii lucioşi, părul lucios, şi-n mînă bastonul — altceva ce-ai mai distinge pe întuneric ?), a trîntit poarta cu piciorul şi s-a făcut nevăzut.

Am răsuflat cu uşurare ; ce să zic, amuzant mod de a face cunoştinţă cu viitorul socru ! Socru ? Am zîmbit cu toată faţa — socru ! Nici prin gînd nu-i trece ! îmi ziceam ; cum să ştie conu-tovarăş că mai adineaori eram împreună cu nepoata sa Geda Želnyte — uimitoarea, minunata, unica mea Geda ? Cum să ştie ?...

Cum să ştie ? Pala de lumină se lăţeşte şi vibrează ; cum ar şti ? Dar eu ş t i u. Ştiu preabine unde am nimerit, deşi mult aş vrea să nu-mi amintesc de cele întîmplate ; da, ştiu, ştiu ; conu — să am iertare — tovarăşul Vebeliunas păşeşte iarăşi pe scară, dar nu pe scara de piatră presărată cu frunze foşnitoare de arţar, ci pe alta — o scară interioară de lemn, bine lustruită şi mirosind a răşină, scara din casa lui ; dar poate că nu mai este casa lui ; ba da, chiar a lui ; ţin minte că mi-a spus cineva, cred că Raminta, da, da, Raminta... că tot-tot — casa, copacii, poarta de fier — îi aparţin ca şi mai-nainte lui Vebeliunas, fost ministru sub regimul burghezo-fascist, fost diplomat şi fostul tutore al Gedei ; iar Vebeliunas cere, da, cere ca Petras să elibereze odăile ocupate în lipsa domniei-sale ; iar acum, iată-l că coboară tacticos treptele ; şi-l revăd !

De unde să ştie el că sub acoperişul casei sale, în salonul cu portretul Gedei-copilă pe peretele

verde-auriu, am dormit eu azi-noapte, eu, Sigitas Selis; au trecut treisprezece sau cincisprezece ani și iată-mă din nou aici — tristă ironie a soartei! Aici locuiește microbiologul Petras; el m-a adus și m-a culcat pe sofa; el și șoferul „Volgăi" m-a adus aici, m-a culcat și mi-a dat o doctorie aromată, valocordin sau așa ceva — pentru inimă, a zis Petras... și eu care aveam atîta nevoie să mă consult cu tine, Sigitas! Bubnelis demult nu mai stă aici, s-a mutat; sper să ne mai vedem.

Deocamdată văd un bărbat cărunt într-un halat verde, în dungi — îl văd pentru a treia oară în viața mea; uite-l, coboară scara și se oprește în dreptul ușii în spatele căreia mă aflu eu; pala de lumină dă să mă atingă și mă retrag puțin; ei bine, intră dacă poftești; într-un fel, m-ar interesa să discut cu domnia-ta, tovarășe — pardon — coane Vebeliunas; tovărășia, se-nțelege, o amînăm pe mai tîrziu, dar de discutat putem discuta și acum. Despre ce să discutăm noi amîndoi după atîta amar de vreme? Despre ce altceva decît de faptul că nu eu, ci microbiologul Petras a uitat poate să încuie poarta; desigur, tot el poartă vina că mă aflu aici — nu era deloc necesar, aveam camera reținută la hotel; micul bec al „Volgăi" clipea perfid; teii își întindeau mîinile negre împletite; mie mi se învîrtea capul, simțeam o împunsătură în piept; ține-te bine, Sigitas, ține-te bine; și oare ce-mi vei spune, Vebeliunas?

Nimic, știu, absolut nimic — pentru că domnia-ta nu mă vezi; și chiar dacă m-ai vedea, nu m-ai recunoaște; nu, sigur că nu; și chiar dacă mă vei recunoaște, nu cred că ai fi dispus să

discuți cu mine — domnia-ta, fost ministru, fost diplomat și fostul tutore al Gedei, iar eu — fost sudor, fost activist în Comsomol, fost... dar ce n-am fost în ăști treisprezece sau cincisprezece ani!... Dar mai ales am fost prietenul Gedei. Toate acestea însă au rămas pierdute în trecut, cît despre prezent... prezentul domniei-tale nu-l cunosc, iar al meu... Dacă această mapă pe care am luat-o de pe scunda măsuță ovală și pe care o strîng iarăși sub braț ca pe o comoară... dacă aș pierde-o, aș pierde în fond mult mai mult decît rezolvarea cazului 13—41—V; aș pierde firul care m-a adus aici din nou — după treisprezece sau cincisprezece ani; sub această lună de pe cer, umedă, învăluită în ceața cenușie-albăstruie... nu, nu mai vreau să văd panglicuța izolată, nici un singur ochi și un singur umăr al fetiței pe care pala de lumină pătrunsă din vestibul le-a tăiat de restul imaginii; fetița este Geda-copilă, nu este mica mea Giedre cu panglici albastre în păr și ochii larg deschiși și mirați; pala de lumină tremură și e gata-gata să se abată asupra capului meu, fără să mai atingă peretele verde-auriu; iar lacrimile nu pot fi de nici un ajutor.

Nu mă vezi, Vebeliunas, nici pe mine, nici lacrimile mele; asta e bine; nefiresc de țeapăn, cu pieptul bombat, treci tîrșindu-ți papucii pe lîngă salon și te dai lunecuș pe parchetul vestibulului, ca un ștrengar, apoi deschizi ușa de vizavi. Se aude țăcănitul întrerupătorului; și iată că văd o cameră spațioasă, zugrăvită în galben. Acolo este un birou maron-închis, cu o călimară de marmoră și un rastel cu șirul de cărți; deasupra biroului, iarăși un tablou: un cavaler călare:

Cavalerul roşu pe un cal alb şi cu spada ridicată[1] — galopează spre un duşman nevăzut; galopează frenetic, setos să reteze capete. Mă trece un fior: din camera de vizavi vine un curent de aer destul de rece, de vremuri apuse; dar în curînd se face şi mai frig — în spatele biroului, Vebeliunas a deschis o fereastră, şi a uitat să tragă uşa după el. Dar poate că nu-i uitarea... Îşi aruncă într-un colţ halatul verde, în dungi — pe-acolo trebuie să fie o canapea sau un fotoliu; mai curînd o canapea de piele, neapărat de piele, mare şi rece; rămîne numai în maiou, în poziţie de gimnastică, în mijlocul camerei, ridică braţele deasupra capului: un-doi, un-doi, sus-jos, sus-jos — se mişcă braţele rigide ca nişte vîsle; pe spate — din spate îl văd — odgoanele muşchilor uscaţi se deplasează riguros; un-doi, un-doi — cu mîinile în şolduri, se îndoaie din mijloc şi bustul lui descrie un semicerc; apoi începe flexiunile pînă la duşumeaua pe care o atinge cu palmele; muşchii se deplasează tot mai iute; parcă simt cum prin aceşti muşchi veştejiţi se împrăştie sîngele şi forţa; cavalerul roşu aleargă pe calul său alb deasupra capului lui Vebeliunas, salutîndu-l cu spada ridicată sus; am sentimentul că m-am întors într-un trecut îndepărtat; acesta-i sentimentul meu, dar nu e vorba de trecut, nu; totul se petrece în prezent; iată şi cavalerul, şi exerciţiile de înviorare ale acestui om cărunt, care parcă nu s-a schimbat deloc în ăşti treisprezece sau cincisprezece ani; un prezent izgonit de pretutindeni mai stă ascuns între pereţii acestei case izolate; casa mea — cetatea mea, parcă aşa spun englezii Casa-cetate, adică nu chiar toată casa, numai încăperea cu cavalerul roşu deasupra biroului; mă îndoiesc că Vebeliunas îşi pofteşte musafirii în această cameră. Altfel, nu ar veni dintr-acolo iz de mucegăit şi umezeală stătută, mai ales mucegăiala, cu tot curentul pe care-l asigură el în fiecare dimineaţă, la ora de înviorare. Dar stai, stai, Sigitas! Vebeliunas şi-a terminat exerciţiile de gimnastică suedeză — şi-acum, interesant, ce urmează? Oho! exclam eu în sinea mea: ia uite — Vebeliunas ia o greutate de ridicat! Da, o greutate în lege! Nu pot aprecia cam cît ar cîntări, dar e de fontă neagră şi lustruită perfect — o greutate autentică! A luat-o dintr-un colţ al camerei — te pomeneşti că are acolo o grămadă de biloaie (de la un kilogram pînă la zece, chiar şaisprezece kilograme — sigur că nu mă înşel!). Vebeliunas îşi îndoaie puţin genunchii, încordîndu-se, şi ridică greutatea; parcă şi cavalerul şi-a oprit o clipă calul său alb şi priveşte încurajator către Vebeliunas, fost ministru sub regimul burghezo-fascist, fost diplomat şi — cum spune Geda — fost sportiv de elită; cavalerul s-a oprit o clipă, a aprobat din cap, şi acum galopează mai departe; „Înainte, înainte..." — imnul lor!... Mi s-a zvîrcolit ceva în piept, mă împunge drept în inimă şi mă răscoleşte; nu realizez bine ce anume — ura, mînia, uimirea... poate toate laolaltă; iată cum arată acest simpatic trecut, care părea îngropat definitiv încă de acum un sfert de veac, dar uite că tot mai duhneşte, îşi întinde din raclă mîinile lui scheletice şi ridică greutăţi;

[1] *Stema statului burghez lituanian.*

da, tovărăşia o vom lăsa pe mai tîrziu, tovarăşe, adică, nu — coane Vebeliunas ; mulţumesc pentru găzduire. Şi-mi iau iute impermeabilul, îmi îndes basca, traversez fără zgomot vestibulul, coridorul, şi deschid uşa de la intrare. Fug ? Nu, pur şi simplu — plec ; afară e frig şi umezeală, caiere de ceaţă de toamnă trec plutitor. Sub paşii mei, frunzele de arţar parcă se zbat ; nu, nu fug, Vebeliunas, să nu-ţi închipui aşa ceva ; doar verific dacă azi-noapte n-a uitat Petras să încuie poarta... M-da, te văd, te văd — stai la fereastra luminată şi întredeschisă, furios, cu gura căscată de uimire, stai şi mă priveşti cum ies din casa ta cetate, în care — precum bine ştii — îmi era interzis să calc ; eşti uluit, iar mîinile tale caută nervos greutatea de jumătate de pud lăsată pe pervaz — ar vrea s-o apuce. Ştiu, ştiu, acolo, la fereastra întredeschisă eşti singur, hîrb bătrîn, care ţii să trăieşti o sută de ani ; şi nu numai tu, ci tot ce aparţine trecutului tău — acest trecut albit demult, cu chipul zbîrcit şi condamnat la moarte — şi-n realitate — mort, dar care tot mai ţine în mîini o greutate de fontă...

V

„DE FAPT, SITUAŢIA este clară..." Netezesc cu palma mapa galbenă, pusă pe postavul verde al biroului, şi totodată examinez figura femeii din faţa mea ; ne-a fost dat să ne-ntîlnim aici, în biroul preşedintelui Comitetului sindical al fabricii ; cu sprîncenele negre, tînără şi frumoasă, vine direct din atelier ; poartă un halat albastru şi o basma roşie ; nu ştiu de ce, îmi reaminteşte de Geda... Cazul — ce-ar mai fi de adăogat ? — este clar ; a fost de-ajuns ca ea să-i respingă avansurile, şi imediat s-a şi tras concluzia că nu corespunde obligaţiilor ei — obligaţiile pentru care o angajase şeful... ce-am mai adăoga ?

O privesc pe această femeie şi, dus pe gînduri, mîngîi mapa galbenă ; mapa rece şi lunecoasă — ca să fiu exact, nu e de piele adevărată, ci din obişnuitul material sintetic ; în ea se află dosarul 13—41—V ; un caz destul de vechi şi pe care nu l-am aprofundat ; de aceea am şi venit ieri la Kaunas ; s-ar părea că dosarul nu mai are nevoie de adăogiri.

Stau de destul timp aici, în biroul preşedintelui, stau şi reflectez ; nori de fum de ţigară circulă vălurit împrejurul lustrei grele de alamă, ca norii de toamnă împrejurul radiofarului portuar ; sînt năuc de atîta fum.

Sau poate nu-i de vină fumul ; reaminteşte-ţi de noaptea trecută : picături de răşină ca boabele de chihlimbar, cruci albe, ca lumînările, şi degetele Ramintei, plinuţe, ca nişte crenvurşti ; iar degetele acelea cîntau la pian un vechi tangou, demult uitat ; şi glasul lui Petras, ca o muscă sîcîitoare ; şi Vebeliunas, ridicînd greutatea, pregătindu-se să trăiască cel puţin o sută de ani. Şi-apoi, cum mergeam, strîngînd sub braţ dosarul 13—41—V, *dosarul acesta,* şi frunzele de arţar sub tălpile mele, şoptind în foşnetul lor amintiri de demult ; da, în fond, situaţia este clară.

Desigur că aşa şi este ; totuşi nu mă mişc de la birou şi netezesc cu palma mapa galbenă ; gîn-

durile se perindă greoi prin mintea mea, lent ca și trîmbele de fum împrejurul lustrei, sau norii împrejurul radiofarului ; știu prea bine că situația este clară, știam asta încă de acum o lună, și totuși ieri am pornit din nou spre Kaunas ; motorul Diesel horcăia ca un monstru rănit, dintr-un film de aventuri fantastice ; și, ca niște alergători în plină competiție, copacii și casele treceau iute-iute prin dreptul ferestrelor autobuzului, sărind voinicește obstacole, pe traseul de o sută de kilometri al autostrăzii ; săltau la hopuri odată cu Dieselul, pe urmele lăsate de nenumăratele roți — lunecau și fîșîiau, gonind, pe banda de asfalt presărată cu frunze de toamnă ; ochiul de mare — ochiul albastru al Kaunasului — clipea din genele-i de pini ; cred că moțăiam, răsturnat pe speteaza banchetei... Eu moțăi, iar el, șeful, tovarășul Medinis, parcă îmi spune ceva de la biroul lui de stejar, în spatele căruia șade, așa cum șed eu acum în fața acestei femei... Șeful încruntă sever din sprîncene, părul i se zbîrlește pe după urechi, ca două pelote de ace mărunte ; nu la mine se uită, ci la ochelarii săi cu ramă aproape neagră și lentile pătrate, pe care îi tot plimbă pe birou.

Așadar, spune răgușit Medinis, strîngînd brațele ochelarilor cu degetele lui învinețite, de bătrîn, aproape transparente, pleci imediat. Te duci la fabrică și rezolvi problema aceea care ne-a dat atîta bătaie de cap... și totul să fie în regulă... Cum de nu te-ai gîndit s-o rezolvi data trecută ?...

Data trecută, știți...

Da, da, înțeleg... pierderea cuiva drag... da, nu era un moment care să-ți stimuleze spiritul de

inițiativă... Apropo, cum o mai duce vechiul meu prieten Tomas ?

Cred că bine.

Numai crezi ?

Nu îmi închipui că ar avea vreo legătură cu delegația mea...

Bine, bine... nu e om fără păcate... Iar în ce te privește, dacă are vreo legătură, trebuie să-ți spun că problema ne privește pe noi toți... Sînt destui amatori care să ne sape, să ne submineze prestigiul... Acum, din păcate... mai ales în ultima vreme... Printre altele, tu cum stai — tot nu te-ai decis ?

Da, mă gîndesc... mă gîndesc...

Atunci, de ce nu te înscrii ? Ce mai aștepți ? O recomandare o ai de la mine, iar celelalte două, sper...

Mulțumesc, tovarășe șef, dar...

Ce — „dar“ ? Ce mai aștepți ? Ești un cadru cu experiență... Pricepi și tu : dacă nu ne sprijinim reciproc, atunci...

Atunci... ?

Mai și-ntreabă !... La lada cu gunoi... !

Ce e pesimismul ăsta, tovarășe șef... ?

Ție îți dă mîna să fii optimist ; n-ai decît, zîmbește mînzește Medinis ; n-ai ajuns decît la jumătatea vîrstei mele. Fii optimist, dar iluzii să nu-ți faci. Îmi stau în gît ! Nu pot suferi iluziile. Nu te lasă să trăiești. Și nici să mori liniștit n-or să te lase, fir-ar să fie ! Să se hrănească tinerii cu iluzii, au destul timp înainte. Eu m-am învățat să fiu ascultat, cum ascult și eu de ordinele primite. Mă supun fără discuție — acolo, știu ei mai bine. Toată viața, numai așa, Selis. Și nu

prea am de ce mă plînge. Dacă ar fi să iau viața de la început... dar și asta-i o iluzie, fir-ar să fie !... Iar astăzi... vezi și tu ce se petrece... s-au dat toate peste cap... Dacă vrem să tragem luntrea la mal, Selis... nu mă gîndesc la vreun rezultat spectaculos... să păstrăm măcar ce-am obținut mai-nainte... hm... înainte...

Statu-quo, adaog eu expresia preferată a lui Medinis, pe care totuși mereu o uită.

Așa, așa ! Medinis tace și mă privește lung cu ochii îngustați, parcă ar vrea să mă disece cu privirea ; două cute se adîncesc vizibil pe fruntea joasă, căzută pe sprîncene ; fața începe să-i semene cu un pumn vlăguit — obrajii uscățivi și zbîrciți, fruntea brăzdată și creștetul învinețit, noduros și ras ca-n palmă ; cred că șeful se luptă în sinea lui cu cei care-ar amenința preferatu-i *statu-quo* ; încep să mă sucesc pe scaun.

Deci, principalul este să avem semnătura ei, spune Medinis, după o lungă și stînjenitoare pauză ; cred că și uitase de prezența mea, dar deodată își reaminti ; dă-i să semneze, și cu asta — gata treaba... cum s-ar zice... ai scăpat de-o grijă.

Și dacă nu semnează ?

Să nu semneze ?! Cum vine asta — cum să nu semneze ? Degetele învinețite strîng tare brațele ochelarilor ; ochii clipesc des ; nu semnează... ? Păi dacă ea și înainte — ce mai ? — cu amicul nostru comun... cu stimatul administrator al trustului... Dar cine nu calcă pe de lături în secolul nostru ?... Da, fir-ar să fie, se-ntîmplă, noi le-am făcut și mai și... dar toate astea, desigur, în tinerețe... hm...

Medinis iar cade pe gînduri. Pe fața-i palidă și uscățivă trece un zîmbet fugar, un zîmbet juvenil ; da, pe această față care seamănă cu un pumn vlăguit ; dar își revine repede, reluîndu-și expresia gravă, oficial-autoritară, care nu lasă loc obiecțiilor ; fruntea greoaie cade iarăși pe strîncene, deasupra ochilor neclintiți ; între timp, îmi adun și eu gîndurile.

Tovarășe șef, poate trimiteți pe altcineva la Kaunas... ? intervin eu brusc.

Pe altcineva ? De ce pe altcineva ?

Din anumite motive, nu mi-ar fi prea comod...

Nu ți-ar fi comod ! Pentru care motiv ?

Am motivele mele, ocolesc eu răspunsul limpede.

Nu cumva ?... Ce mai ?... Și tu ?!... De, cuconițe dintr-astea — drăgălașe — cîtă frunză și iarbă !...

Cum vă închipuiți, tovarășe șef ?!... și-mi amintesc deodată de biletul Ramintei („Aș vrea să stăm de vorbă, dacă vii la Kaunas — treci pe la mine"), bilet primit pe adresa mea de la serviciu ; poate că vreun turnător-periuță a și raportat ; cum vă închipuiți, tovarășe șef ?! Toată luna asta eu...

Bine, bine, lasă, nu-ți mai usca gura degeaba ; și Medinis privește în gol ; șeful nu mi se mai adresează cu „dumneata" — înseamnă că am scăzut în ochii lui ; nu vrei, poți să nu-mi spui nimic. Poftim, nu-i e comod ! Dar cui îi este comod ? Mie ? Ai să te duci și ai să rezolvi totul fără gălăgie... să nu se-audă nici pîs... Știi perfect că amorul ăsta de la Kaunas, ne stă tuturor... și ție nu mai puțin... ca un os în gît... Cică lumea

a şi început să murmure — la munca de jos cu el ! Auzi, — la munca de jos ! Peste capul meu şi-al tău, i-au şi logodit... democraţie. Dar pe cine crezi tu că sapă ei ? Pune-ţi creierii în funcţiune ! Dacă din cauza unei muieruşti o să-mi dezbine cadrele... Într-un cuvînt — cum ajungi... eşti omul nostru... în doi timpi şi trei mişcări...

Şi totuşi, aş fi dorit foarte mult...

Nu, nu ! Medinis scutură din cap. Lasă pretextele ! Dacă pe tine te interesează în mod serios postul pe care ţi l-am... acolo unde asemenea probleme aş putea zice că sînt cu sutele...

Da, asta — acolo, dar aici...

Aici, e u l t i m a ta misiune, înţelegi ? Şeful îşi trage mai aproape ochelarii cu un gest larg, degetele lui albicios-vineţii bat nervos darabana pe cristalul biroului. E ultima ta misiune şi ultimul cuvînt în această problemă. De hotărîrea ta depinde nu numai soarta colegului nostru de la Kaunas... şi — cine ştie ? — poate a noastră a tuturor... Aşadar, pleci imediat... din păcate, nu-ţi pot pune la dispoziţie o maşină... cunoşti actuala situaţie... iei autobuzul, sau cum ţi-e mai comod... Sper că ai destul timp să-ţi iei rămas bun de la soţie... şi, în doi timpi şi trei mişcări...

Aşa, în doi timpi şi trei mişcări ; de la soţie mi-am şi luat rămas bun — foarte mulţumesc ; despărţirea a fost destul de reţinută, „analizează totul şi hotărăşte singur... te rog..." a spus ea ; în doi timpi şi trei mişcări ; iluziile nu te lasă să trăieşti — ceva în genul ăsta ; este ultima mea delegaţie ; nu voi mai fi aici şi Medinis nu-mi va mai fi şef ; iar nu el este cel care vrea să mă trimită acolo, ci nişte oameni de omenie ; Jonas

Medinis ţine de vechea generaţie şi-i place să-i fim doar lui recunoscători.

Deci, ultima mea problemă aici ; privesc femeia aşezată în faţa biroului preşedintelui Comitetului sindical al fabricii şi, probabil ca şi şeful meu, mă încrunt şi-mi îngustez ochii ; ultima problemă şi ultimul cuvînt ; da ; iar pe frunte probabil că mi se adîncesc cutele la fel de accentuat ; doar ochelari nu port şi, în lipsa lor, chinuiesc mapa galbenă de piele sintetică ; în ea e dosarul 13-41-V...

— Dumneata nu ai de adăogat nimic ? întreb eu pentru orice eventualitate.

— Nimic, răspunde femeia. Atîta doar — sînt aşteptată la atelier. Probăm azi nişte maşini noi, englezeşti.

Îmi făcea impresia că ar fi dispusă să trecem la alt subiect, chiar prea dispusă ; da, sărmana, cred că e sătulă de atîtea întrebări ; şi uite că dă să se ridice, vrea să plece ; îi fac semn să rămînă pe loc.

— Englezeşti ? Nu e rău... chiar foarte bine, foarte bine, repet eu, aruncînd o privire pe fereastră ; afară s-a întunecat ; s-au aprins felinarele ; perdelele de mătase subţire tremură mărunt, tremură şi apa din garafă — ne aflăm doar într-o fabrică. Deci, eşti grăbită ?

— Da.

— Atunci, răspunde-mi numai la o întrebare : cum ai proceda dumneata în locul meu ?

— În locul dumneavoastră ?!

— Ei, da, în locul meu. Să presupunem că dumneata eşti inspectorul de cadre. („în legitimaţia de serviciu scrie — inginer cadrist... hm...") şi tre-

buie să rezolvi o problemă care sună cam așa: el îi oferă un post, promițîndu-i o bună salarizare, muncă pe-ndelete, firește... Dar în culisele ofertei, cum arată și articolul din ziar, este cu totul altceva... El începe s-o asalteze cu pretenții amoroase... aproape că o șantajează... și-atunci, ea...

— Ah, încetați! Femeia s-a ridicat în picioare; ochii îi sclipesc de indignare; ochii mari și negri. Nu e adevărat!... Totul s-a petrecut altfel...

— Cum anume?

— Altfel.

— Dar... asta mă uimește... Aici s-a ivit ceva nou în timpul acestei luni cît nu m-am ocupat de acest caz; nici de el, nici de altul, de nimic: de-a lungul unei luni grele, tulburi, cenușii, care-a durat atît de mult; cum adică „altfel"? Dar de ce te aprinzi așa? Nu-ți cer imposibilul. Să presupunem, pur și simplu, că ne inversăm rolurile... dumneata ești în locul meu, iar eu...

— E ceva imposibil!

— Totuși, hai să presupunem că ne-am inversat rolurile... De ce nu? Cu un mic efort de imaginație...

— În locul dumneavoastră, pot să vă spun că nu mi-aș mai pierde timpul. Mai ales că toată această poveste nu vă interesează personal...

— Din păcate, noi sîntem trimiși în delegație independent de interesele noastre personale... Vrei să spui că în ziar nu s-a spus adevărul?...

„Așadar, te duci la fabrică și rezolvi această poveste care ne-a dat atîta bătaie de cap..."; degetele învinețite și transparente strîng nervos brațele ochelarilor — acuși-acuși crapă rama și pe

biroul de stejar se împrăștie cioburi; cioburi de sticlă — mărunte, pînă la atom; „să fie totul în regulă"...

— De ce taci, nu e adevărat?

— E adevărat.

— Deci, te-a invitat...

— Da.

— Și-apoi te-a dat afară din serviciu...?

— Da, adică am plecat eu, la cererea mea...

— Te-a concediat, sau ai plecat la cererea dumitale?

— Nu mai știu precis...

— În schimb, eu știu... Țin minte că data trecută ai spus foarte clar că omul acesta... abuzînd de funcția sa, crezînd că orice îi este permis...

„*Statu-quo*... și fără gălăgie" — parcă aud vocea răgușită care nu lasă loc contrazicerilor..." Dă-i să semneze, și cu asta — gata treaba!"... „Dar dacă..." „Nu semnează? Cum adică, să nu semneze?"...

— Adevărat, am afirmat eu ceva...

„Dă-i să semneze, și cu asta — gata treaba!"...

— Și că nu ai acceptat... că i-ai respins avansurile...

Ce faci? Ce faci, nefericitule?! Așa nu vei obține niciodată semnătura acestei femei! N-ai să izbutești decît să încurci și mai rău o situație, în fond destul de clară; această poveste de dragoste de care sîntem sătui..., e ultima ta misiune și ultimul cuvînt... Să greșești — oricine poate greși, dar să nu-ți trădezi principiile; ce faci, ce faci?!

Poți greși, dar să nu-ți trădezi principiile... care principii? Despre ce principii s-ar putea vorbi în acest caz concret, dacă... Oare nu văd fața răvă-

șită a acestei tinere și frumoase femei ? În ochii ei văd sclipiri reci ; ce principii ?...

— Nu, nu din cauza asta... și deodată stă cu capul plecat. Pentru că soțul meu, fostul meu soț...

— Soțul ?... Trebuie să recunosc că sînt surprins. Cine-i acest neașteptat personaj ? Care soț ? Dar cum nu cred că este cazul să-mi recunosc lacunele, încerc să las impresia că știu demult de el ; deși nici nu m-am gîndit că această tînără și frumoasă femeie a avut un soț ; nici articolul din ziar nu pomenește nimic în acest sens. Soțul ? — Erau prieteni, nu-i așa ? întreb eu calm, ca și cînd nimic nu m-ar fi mirat. Dar, spune-mi, soțul dumitale și acest... Spune drept, acum e totuna.

— E totuna, bineînțeles... și femeia întoarce capul și privește spre fereastra cu perdeaua tremurătoare ; tremură mărunt ca și apa din garafă, ca tot ce răspunde aici trepidațiilor fabricii ; dar poate că femeia privește felinarele ce oscilează dincolo de fereastră — nu știu ; cînd se întoarce iarăși cu fața spre mine, în ochi nu mai sînt sclipirile acelea reci. Înțeleg că în momentul acesta îi e totuna.

— Poate iei loc...

— Pot și să iau loc.

— Spune-mi... și îmi aprind o țigară. Cei doi erau în bune relații ?... Hm, administratorul și soțul dumitale...

— Nu, răspunde femeia. Cum să vă spun ?... Și mă cîntărește din ochi ; la fel, îmi amintesc, m-au cîntărit cîndva, acum treisprezece sau cincisprezece ani, alți ochi, tot negri, mari și mirați ; ochii negri, părul negru și trăsătura purpurie a

buzelor ; ochii aceștia seamănă într-adevăr — așa mi se pare. Oare prin ce anume ?...

— Aș dori să mă înțelegeți... Într-adevăr, venea și înainte pe la noi... dar e vorba de ceva care nu are nimic comun cu articolul acela... să nu vă închipuiți... vă vorbesc ca de la om la om.

— Lasă să nu aibă nici o legătură ! zic eu cu un gest de plictiseală. În definitiv, ce-avem noi cu articolul ? Pentru noi adevărul contează, nu articolul...

Vorbești alandala, Sigitas ! Îmi revin și închid gura. Vorbești aiurea, lua-te-ar dracu ! mă drăcui eu singur. Nu faci decît să te depărtezi de scopul urmărit ; „...și fără gălăgie... dă-i să semneze, și cu asta — gata treaba !"...

Să semneze ? Din păcate, m-am aventurat cam prea departe ; să mă opresc, nu văd bine unde și cum ; totuși, să mă opresc, să nu mă mai gîndesc numai la această femeie, ci și la viitorul meu personal... „dacă te gîndești în mod serios la postul pe care ți l-am..." ; la un moment dat, am scăpat frînele acestei istorii, și uite că se abate cu violență cînd într-o parte, cînd într-alta, ca un trăpaș ținut prea mult închis în grajd ; dacă mai ești în stare, adună-ți toată energia, Sigitas !

De ce n-aș fi în stare ? Orice cuvînt spus de această femeie este sincer, dar în același timp — bine gîndit, bine cîntărit. Nu, astăzi nu-și va mai pierde cumpătul, nu va mai recurge la batistă, ca la prima noastră întrevedere ; și glasul lasă să distingi încrederea în propriile-i forțe ; a trecut o lună de zile, și într-o lună la multe te poți gîndi ; acum înțeleg eu cum stăm, chiar din experiența mea personală... Dar mai înțeleg, mai curînd in-

tuiesc, că ea știe mult mai mult decît declară ; tocmai acest lucru îi dă încrederea în propriile-i forțe — forța interioară și speranța ; nu am de-a face cu obișnuitele șiretlicuri muierești cînd folosesc prudența ; ea se ascunde sub zîmbetul melancolic al buzelor roșii dinadins schițat ; cred că dincolo de această mască e ceva greu, amar, dar ce anume, nu pot ghici, din păcate. Nu sînt apt pentru meseria de cadrist ; da, și mă îndoiesc că șefii mei mă vor felicita. Trebuie să-i pun sub ochi hîrtia — s-o semneze ; ca și cum, adică, toată povestea cu concedierea a fost scornită, ticluită numai spre a-l compromite pe stimatul nostru administrator al trustului, sau — și mai sigur — să ne compromită chiar pe noi toți, întregul departament ; corspondentul ziarului trebuie tras la răspundere pe cale de drept penal ; „dă-i să semneze — și cu asta, gata treaba !“ Dar cum mă gîndesc la asemenea soluție, simt că îmi este peste putință să mă hotărăsc ; mă apucă un fel de slăbiciune — cam așa ceva ; parcă aș fi pe cale să săvîrșesc o infracțiune, ale cărei urmări sînt imprevizibile ; simt asta cu toată ființa, intuitiv, și parcă aș vedea mîinile lungi și rapace ale acelui om, cuprinzînd mijlocul cald, unduios, plin de farmec al acestei femei — mîngîierile ce o mototolesc ; iar buzele crăpate nu sînt zgîrcite în promisiuni — promite și luna de pe cer ; apoi aceleași buze o sărută — în acel depozit unde fusese repartizată ea ; el o sărută și toată făptura ei tînără se revoltă — îl respinge, vrea să se smulgă din ghearele lui... Și între timp, soțul ei, fostul soț...

— Dumneata ai spus „fostul soț“ ?

— Da, a fost condamnat.

— Pentru faptul că l-a pălmuit pe celălalt ?

— A, nu — și femeia zîmbește cu tristețe. Pentru negoț ilicit — vindea lucruri furate. Dar eu nu am știut. Pe atunci lucram la o școală.

— Deci, așa stau lucrurile ! oftez eu ușurat. Și atunci te-ai decis să-ți schimbi profesia ?...

— Da. Cum mai puteam să le vorbesc copiilor despre morală... despre principiul superior al proprietății socialiste... cînd chiar în casa mea... fostul meu soț... în trecut, și el tot în învățămînt... chiar fostul meu diriginte...

— Dumneata iubești copiii, am răspuns repede. Așa cred, fiindcă alta în locul dumitale ar fi lăsat să se treacă sub tăcere situația asta. Cîte nu se petrec în zilele noastre ...

— În zilele noastre ? și femeia ridică spre mine ochii plini de mirare. Ce vorbiți ! În zilele noastre nu este permis să taci... nu este permis... Mai ales atunci cînd treizeci de ochi... ochii aceia încrezători...

— Da... și trag adînc în piept fumul de țigară. Nu este permis să minți copiii. Mai ales copiii. Și, mai departe...

— Ce-ar mai putea urma ? Soțul meu a fost condamnat, eu mi-am părăsit școala... Nu aveam din ce trăi...

Da, da, eterna poveste, gîndesc eu, mai mult cu ochii la trîmbele de fum ce dau ocol lustrei, decît la tînăra femeie... Viața e grea, mai ales pentru o femeie tînără și frumoasă ; o ducea greu și se plictisise ; și iată că el o invită la restaurant, îi face curte, e galanton, dansează cu ea, o tratează cu vinuri alese, iar apoi o conduce acasă cu

mașina... Și-acolo... sau poate în depozitul pomenit, printre vîlnicile de pînzeturi...

— Dumneata ai copii? o întreb deodată.

O întrebare banală, pe care am pus-o de mii de ori în meseria mea; întrebare tipică din orice chestionar; de aceea nu pricep de ce expresia interlocutoarei mele s-a schimbat atît de brusc. Parcă era tocmai întrebarea așteptată de care se temea; oricum, fața ei asta exprima — se îmbujorase și colțurile gurii tremurau, masca prudenței căzuse, odată cu pierderea acelui zîmbet de intelectuală melancolică.

— Nu, răspunse femeia, și vocea i se frînse... O, știu eu foarte bine ce înseamnă asemenea voce frîntă; influența sau altă nenorocire anacronică, da...

— Se vede că așa mi-a fost dat mie...

— Și mie la fel, mă trezesc spunînd și iarăși amuțesc; nu, chiar așa, nu sînt apt pentru meseria de cadrist — pînă și într-un moment cum e acesta nu sînt capabil să uit de durerile mele; trăncănesc ca o muiere care nu rezistă tentației de a trînti netam-nesam ceva despre ea însăși; la o parte cu ceața sălcie, cu lacrimile galbene pe fața brăzdată a crucilor drepte și albe, ca lumînările! Gata cu atîta vorbărie, care mă împiedică să-mi fac datoria; gata cu iluziile stupide! Eu trebuie să lucrez. E datoria mea, dar nu mă pot stăpîni, nu este atît de ușor să scapi de ceața sălcie, care se lipește de tine, nici de vocea groasă și tonul oficial și sec: *„...se întîmplă ca o banală influență...“* ...nu pot scăpa ușor de mine însumi... Și copilul dumitale a murit?

— Nu, clătină din cap femeia. Al meu încă nu s-a născut.

— Cum să interpretez ce spuneți?

— Cum credeți, și începe să clipească des, ai zice că o să izbucnească în plîns; o umbră îi trece pe față; dar această femeie, care seamănă printr-un nu-știu-ce cu Geda, nu plînge. Nu-și caută batista prin buzunarele halatului; doar ochii mari și negri au o sclipire aparte; se aprinde în ei hotărîrea fermă — încăpățînare, spirit de sacrificiu...? — Sînt și eu femeie, nu-i așa? Iar soțul meu, fostul soț... este condamnat la opt ani... medicii spuneau — nici un fel de medicamente contra... Dar cum de vă povestesc eu toate acestea? Ce sens ar avea?... Doar nu sînteți femeie...

Oftează și privește în gol, fixează peretele și cine știe unde-i zboară gîndurile; ochii ei mari și umbriți îmi amintesc de ochii Gedei; mă încrunt și ciocănesc mașinal cu creionul în birou.

— Dar dacă și dumneavoastră ați avut o adevărată iubire — se întrerupe o clipă — nu iubind copilărește, cum m-am îndrăgostit eu de dirigintele meu, la școală, ci cu toată ființa... dacă ați avut o iubire unică... adevărată, profund omenească... aceea de care o singură dată în viață ai parte...

Se întrerupe brusc, tace și-și șterge buzele cu batista, buzele, nu ochii; fumez și urmăresc dîra de fum ce se ridică leneș deasupra biroului — leneșă ca și gîndurile mele îngreunate; o singură dată în viață — parcă așa a spus...

Mă ridic și împrăștii fumul cu gesturi violente; o singură dată...

— De ce nu mi-aţi spus mai demult acest lucru ?... Acum o lună... Poate nu m-aş mai afla aici... Şi, în general, poate că...

— Acum o lună ? Acum o lună nici eu nu ştiam... nu ştiam nimic...

Şi iarăşi zîmbeşte melancolic, chiar trist-trist, dar fără umbră de vinovăţie pe faţă ; poate că, în fond, zîmbetul ei nu este chiar atît de trist... „Dă-i să semneze — şi cu asta, gata treaba !"... Gata treaba ? Abia îmi stăpînesc rîsul ironic, mi-l sugrum în piept ; gata treaba ? Regret, dar nu pot rezolva problema, tovarăşe şef... „şi fără gălăgie...". Da, uite că nu pot rezolva acest caz, banal în aparenţă ; prestigiul nostru va avea de suferit, fără îndoială — sensibilă pierdere de prestigiu ; mă tem că însuşi stimatul administrator al trustului...

Dar de unde-am auzit eu aceste cuvinte ? Şi cînd ?... O singură dată... ? Da, o singură dată...

„O singură dată ?... Spui că viaţa omului e una singură şi că o singură dată..." ... „Şi ce ţi se pare... ?" ... „Nimic, am citit... o carte foarte tare... acelaşi subiect... despre viaţă..." ... „Dar Raminta nu a însemnat pentru tine acea «o singură dată» ?"...

Raminta ? Nu, ea nu înseamnă acea „o singură dată" ; nici ea, nici altcineva mai-nainte... o însoţeam la dans... ne jucam de-a flirtul florilor ; eram doar prieteni... Trandafirul şi-a plecat capul şi s-a ofilit... nimeni nu l-a dăruit nimănui — nici măcar nu a fost luat din coşul florăresei ; braţele încărcate de plăpumi şi perne nu aveau aseară absolut nici un haz ; poţi greşi, dar să nu-ţi trădezi principiile...

Pot pleca ? aud deodată ca din fundul încăperii ; de undeva de departe. Astăzi probăm maşinile englezeşti....

...principiile...

— Maşinile... ? şi ridic încet capul. Maşinile englezeşti ?... parcă mă trezesc dintr-un somn adînc şi greu. Mă întorc din nefiinţă. — Le probaţi ?

...principiile... poţi greşi, dar să nu-ţi trădezi principiile... principiile...

— Stai, stai puţin — asta e neprincipial ! strig eu deodată cu energie, spre propria-mi surprindere. — Ascultă, e absolut neprincipial !

Văd cum tresare femeia în halat albastru şi cu basma roşie, femeia care-mi aminteşte de Geda ; ridică speriată o mînă, parcă s-ar apăra de vorbele mele ; mă priveşte uluită ; ochii ei sînt ca două faruri.

— Ce anume e neprincipial ?

Mai şi-ntreabă ! Pe mine mă-ntreabă !

— Dă-l dracului ! Mă auzi ?! Scutură-te de el imediat !

— Vorbiţi serios ?

— Dar ce se-ntîmplă... ?

— Nimic... şi tînăra se ridică încet de pe scaun ; stă şi mă priveşte liniştit, fără să clipească — e foarte frumoasă, mai ales aceşti ochi mari şi negri... şi parcă atît de cunoscuţi ; şi buzele tremurînde şi roşii ca un fruct mustos — şi ele parcă atît de cunoscute ; şi bustul înalt, sub halatul de lucru — acolo se cuibăreşte şi strigătul, şi oftatul... dacă ai parte de această iubire o singură dată... o iubire adevărată... omenească... vă vorbesc ca de la om la om... — Nimic, ab-

solut nimic, numai că, vedeţi... copilul trebuie să aibă un tată...

— Un tată ?!

— Da.

— Să admitem. Hm, de ce mă priveşti aşa ? Da, trebuie. Şi... ? Trebuie, trebuie... Dar în cazul dumitale...

— Şi în acest caz, trebuie... şi lasă ochii în jos, rămîne o vreme aşa ; nu ştiu de ce, dar am impresia că ar stingheri-o dacă m-ar privi. Nu mai este nevoie să continuaţi, dumneavoastră m-aţi înţeles foarte bine... numai că vorbiţi ca din carte... ca dintr-un manual şcolar... Şi uneori...

— Uneori, ce ?

— Uneori viaţa este altfel decît scrie în cărţi... e uşor să recurgi la cuvinte, dar de înţeles... de înţeles simplu, omeneşte... pentru asta îţi trebuie puţină căldură sufletească... simţi nevoia să-ţi descarci sufletul faţă de cineva... să-ţi spui focul... uneori...

— Lasă, lasă asta ! şi mă ridic, făcînd cu mîna un gest de lehamite ; atîta îmi mai lipsea ! Te pomeneşti că acuşi-acuşi o să mă înmoi de tot, o să mă topesc ca untul la soare. Ajunge ! Parcă văd cum se adîncesc cutele pe fruntea lui Medinis, fruntea aceea căzută parcă pe sprîncene ; văd cum îşi mijeşte clipind ochii ; „cum să nu semneze ?!... Dă-i să semneze — şi cu asta — gata treaba... Tuturor ne stă ca un os în gît"... Ah, cît de bine rezolv eu această problemă simplă — priviţi-mă şi bucuraţi-vă ! Acest amor de la Kaunas, în sectorul nostru de activitate ; adică eu aş aspira la un post acolo unde asemenea probleme sînt cu sutele... Sună-mă la hotel — mîine, poimîine... indiferent de oră. E clar ? Şi acum, pleacă la maşinile dumitale englezeşti. Imediat. Du-te !

Privesc spre fereastră. Constat că afară se luminează de ziuă ; dincolo de perdelele tremurătoare, lumina creşte ; în biroul acesta sub lustra de alamă mai stăruie încă semiobscurul — poate-i fumul ; se întinde, se înalţă ca norii ce se rotesc împrejurul radiofarului ; acum totul mi se conturează — nu e nevoie de lumină ; mă ridic şi o sting de la comutator ; femeia iese şi trage încet uşa după ea.

— Şi tu, la fel ! strig eu la mine însumi. Ce mai stai ?! Mişcă-te — pleacă de-aici !

Mă las greoi în fotoliu şi îmi strîng tare tîmplele între palme, mi le strîng ca într-o menghină, şi le aud cum zvîcnesc.

VI

EXACT LA FEL, cu tîmplele strînse între palme, amărît, demoralizat, într-un nor de fum, ce se strecura leneş pe sub sticla lămpii, şedeam acum treisprezece sau cincisprezece ani undeva, departe de această fabrică şi de acest birou, inexistente pe atunci ; şedeam aşa, şi poate pentru a suta oară reciteam foaia de hîrtie deschisă în mijlocul mesei rotunde şi şchioape. Masa asta îmi servea să mănînc la ea, să am pe ce scrie, să-mi calc pantalonii şi să-mi mai ţin acolo şi ustensilele de bărbierit — servea la toate ; iar ca să nu se clatine prea rău, fixasem sub un picior o veche broşură — „Educaţia voinţei" ; odaia era întu-

necoasă și îngustă ca o mînecă ; avea o singură fereastră ce dădea spre curtea ca un puț secat, pe fundul căreia sta înghesuită o veche magazie de cărămidă și se ofileau doi castani prăfuiți ; de acolo, prin curți și grădini, puteai ajunge la Bulevardul Vytautas, pe strada Kestutis și strada Miškas ; pe fațada casei unde locuiam vedeai o firmă ruginită cu pretenții de importanță intereuropeană — HOTEL CONTINENTAL ; pe lîngă a mea, mai erau cinci-șase camere trăsnind a insecticide ; desigur, aș fi putut să locuiesc mai departe la maică-mea, la periferie, dar circulația autobuzelor era fantezistă și mă săturasem pînă peste cap de frecventele prelucrări după întîrzierile mele la serviciu ; și-atunci, mi-am zis că mai bine plătesc o sută de ruble (nici mai mult, nici mai puțin — o sută !) baborniței zbîrcite și veșnic bodogănitoare, stăpîna acestei cotinețe de pe strada Gediminas, chiar pe lîngă Comenduire, decît să stau s-ascult zilnic sfaturile primului secretar (bune, dar nu totdeauna eficace), pomenindu-mi mereu de rolul disciplinei în societatea socialistă ; sigur că eram convins de cele ce mi se spuneau, dar mă îndoiam de spiritul civic al celor cu autobuzele, de care depindea aproape sută-n sută punctualitatea și, în general, disciplina în munca mea.

Așadar, ședeam în cămăruța mea întocmai ca și acum, cu tîmplele strînse în palme, și așa cum mă uit acum la mapa galbenă, de piele sintetică, priveam fix fila pătrată de pe masa șchioapă ; adevărat, ar fi trebuit să mă gîndesc mai-nainte la unele lucruri, dar cele petrecute în premergătoarele două săptămîni puteau zăpăci pe oricine. Dispoziția Gedei era mereu schimbătoare ca cerul de martie, dar nu luasem încă în serios capriciozitățile ei ; ne împăcam chiar înainte de a fi apucat să ne certăm ; de patru luni încheiate ai fi zis că nimic pe lume nu ne-ar putea despărți ; pînă atunci nici nu m-aș fi crezut în stare de atîta fidelitate — în fiecare sîmbătă sau duminică — la dans, la patinoar, sau la cinema cu aceeași fată ; pur și simplu, nu puteam respira fără ea și, după toate aparențele, nici ea fără mine. În ultima vreme nu ne mai ajungeau sîmbetele și duminicile și ne întîlneam, ca din întîmplare, pe Aleea Libertății, sau pe Bulevardul Vytautas, și ne plimbam pînă noaptea tîrziu, conducîndu-ne și reconducîndu-ne spre casele noastre ; dar să ne întoarcem de-adevărat acasă, nu ne gîndeam mai mult decît la zăpada de anul trecut. Vorbeam despre orice — de vreme bună și vreme rea, discutam balet, politică și chiar ultimele cărți citite, cu toate că multă vreme nu-mi rămînea pentru lectură. Orice cuvînt spus de Geda era pentru mine expresia deplinei sincerități, iar glasul ei — o muzică îngerească. Cerul care-ți pișcă nemilos obrajii și urechile devenise ceva neglijabil — nici nu-l luam în seamă, iar zăpada, zăpada de februarie prin care aluneci și te uzi la picioare, ajunsese o plăcere, dacă o aveam lîngă mine pe Geda. Și totuși, niciodată nu izbutisem să o sărut pe gură ; pe stradă, nu se cădea să te îmbrățișezi, iar lîngă casa ei... Acolo, invariabil, Geda scotea din poșetă două chei — de la mica poartă de fier și de la cutia de scrisori ; deschidea poarta, flutura mîna spre mine și îmi șoptea : „te sun eu mîine" ; iar cînd eu, atins în orgoliul meu masculin, o prindeam de mînă sau de umeri, și voiam să o sărut, buzele mele abia apucau să

prindă vreo șuviță din părul ei bogat, scăpată de sub băsmăluță și jucîndu-i pe frunte sau obraz; îmi ziceam că parfumul părului ei o să mă dea gata într-o bună zi!

Cu Vebeliunas, domnul respectabil și țeapăn ca un stîlp de telegraf, cu melon de modă veche, palton negru de croială englezească și guler lucios de pluș, nu mă mai întîlnisem din memorabila seară de octombrie cînd mă sfătuise să-mi fixez întîlnirile în altă parte; sincer vorbind, nu-i duceam dorul. Nu-i duceam eu dorul nici Ramintei, care își anexase, între timp, un boxer din cartierul Aukštieji Šančiai; se oferise cu elan să o însoțească la dans; „trandafirul ce mi-ai dăruit..."; Ramintei totdeauna i-a plăcut să aibă o gardă personală cît mai sigură.

Într-un cuvînt, totul se aranjase foarte bine, și nu degeaba colegii ori alți comsomoliști care treceau pe la cadre cu vreo treabă (sau fără) mă surprindeau deseori fredonînd; mai ales mă urmărea tangoul din „Casablanca" — așa că, vedeți dumneavoastră, nu todeauna am fost posac, așa cum mă știe lumea de cîțiva ani încoace; pe atunci credeam că o iubire frenetică și fericită ca iubirea noastră nimeni n-a mai trăit-o; în definitiv, depinde de ce idee își face omul despre fericire.

Dar iată că într-o bună zi, prezent la locul de întîlnire — și alesesem simbolic Poșta centrală! — zadarnic am așteptat-o pe Geda; a doua zi — eu, în același loc, dar Geda iarăși n-a apărut. Mi-am zis la început că s-o fi îmbolnăvit și nu am altceva de făcut decît să rabd pînă sîmbăta următoare. Dar cînd am văzut că nici în acea sîmbătă și nici duminică nu vine, cînd timp de două

interminabile săptămîni nu mi-a telefonat și nici vreo veste despre ea nu-mi parvenise, m-am alarmat și am pornit s-o caut. Seară de seară ieșeam după orele șapte pe Aleea Libertății și scrutam calea în sus și-n jos — umblam, umblam în neștire, pînă nu mă mai țineau picioarele; dar nici urmă de Geda! Parcă intrase în pămînt, parcă se evaporase... da, pur și simplu, dispăruse din Kaunas; erau clipe cînd duetul nostru mi se părea un vis într-un somn lung și adînc, din care nu mă puteam trezi. Tot hoinărind pe Alee, nu o dată am întîlnit-o pe Raminta — toc-toc-toc pe asfalt și la braț cu boxerul ei, pe care-l mai zărisem și mai-nainte, la dans sau prin piață, iar acum mă sfida cu zîmbete lăbărțate și obraznice... „Cum se face că ești singur cuc?" — mi-a strigat o dată Raminta, dar boxerul de categorie semigrea m-a privit chiondorîș cu ochii lui bulbucați, apoi cu gestul unuia care e stăpîn pe situație, a tras-o brusc pe Raminta de mînecă; și Geda — nicăieri!

La capătul răbdării, mi-am luat inima-n dinți și m-am dus pînă la poarta casei ei, să-i las cîteva rînduri în cutia de scrisori; îmi dădeam seama la ce mă expuneam; bilețelul meu putea să cadă în mîinile lui Vebeliunas; așa că mi-am dat toată osteneala să fie cît mai concis și să pară o adresă oficială — folosisem chiar un formular tip de la Comitetul municipal... „Eleva Geda Želnyte, urmînd cursurile de balet, este rugată să se prezinte de urgență la Serviciul-cadre de la Comitetul municipal al Comsomolului, mîine 29 martie, în timpul programului de lucru, și anume, între orele 9 și 19, în vederea reprezentației ce se va da pentru copiii din orfelinate; în caz de neprezen-

t a r e...“ ; am tăiat acest „în caz de neprezentare“, dar atît cît să rămînă lizibil — să priceapă Geda că în caz de n e p r e z e n t a r e, prietenia noastră este amenințată de o moarte tragică !... Țin minte cît m-am chinuit să scriu faimosul bilețel — aproape două ceasuri încheiate...

Am dat drumul plicului în cutie prin deschizătura exterioară și, fără să privesc în urmă, am fugit înapoi pe treptele de piatră, ce răsunau sub pașii mei grăbiți ; era o noapte de un albastru profund, licăreau stelele și o lună-plină parcă sta atîrnată de cer ; de jos îi clipea din coada ochiului răsfățata Kaunasului — Aleea Libertății, purtîndu-și salbele de felinare ; pămîntul încă radia căldura solară, absorbită de-a lungul seninei zile de primăvară. Iar eu, amărît, cu capul plecat, coboram în goană treptele, cu inima bîntuită de o neînțeleasă neliniște ; sau poate foarte rușinat de slăbiciunea mea ; nu mai puteam aștepta încă o săptămînă... să nu fi scris bilețelul, care va fi interpretat desigur ca un gest nedemn de un bărbat... ? Dar nu-i chiar așa, îmi mai ziceam, noi doi nu ne-am certat, ultima dată ne-am plimbat fericiți prin Dumbravă, unde pămîntul era aproape zvîntat ; ba chiar ne-am strecurat în Grădina zoologică printr-o spărtură din gard ; ne-am așezat și pe piatra comemorativă a lui Mickiewicz ; și cu toate că mai stăruia zăpada pe sub tufișuri, de-i simțeam răceala, printr-o crengile negre și răsfirate ne privea un soare de adevărată primăvară ; clipocea pîrîul, ciripeau păsările ; ca niște stropi de cer, ghioceii scoteau capul dintre peticile de zăpadă cenușie ; salciile își întindeau către noi mugurii împliniți ; ochii mirați ai Gedei priveau

la ei ca la un miracol ; ochii mari și negri ; lîngă acești ochi și mai minunate erau pentru mine sălciile pufoase, soarele și ghioceii !

Știi la ce mă gîndesc ? zise deodată Geda, întorcîndu-se către mine.

Nu, am răspuns, mîngîind o ramură de salcie plîngătoare.

Aș vrea ca ziua aceasta să nu se mai sfîrșească... să nu se termine niciodată...

Niciodată ? Nu uita că zilele de martie sînt scurte. Și-abia sîntem la începutul primăverii, sau la sfîrșitul iernii, cum vrei s-o iei — în fond, este același lucru...

Același lucru ? Nu, clătină ea din cap. Totdeauna începutul e mai frumos ca orice...

Așa crezi tu ?

Știu asta...

Înseamnă că tu... tu te gîndești la un sfîrșit, Geda... ?

Ce spui ?! se sperie ea. Eu... doar... uite-așa... mă gîndeam că ziua de azi... soarele... ghioceii...

Cine vorbește astfel de început, înseamnă că se și gîndește la sfîrșit, am răspuns, întunecîndu-mă.

Ce spui ?! repetă ea și surîse. Nici prin gînd nu mi-a trecut... Sfîrșitul vine de la sine, Sigitas ; nu trebuie să-l invoci.

Da, acum știu și eu — nu trebuie să invoci sfîrșitul ; vine el de la sine, inevitabil, ca noaptea după ziuă, ca iarna după vară ; dar de ce să fie atît de absurd, de sumbru... ? Uite, vezi, am stre-

curat un plic prin deschizătura cutiei de scrisori de la poarta ei — iar acum mă simt ca un golănaş care a făcut o farsă prostească, ca unul care-ar fi băgat în cutia de scrisori o mîţă moartă... De ce sentimentul acesta de vină ? Să fie sfîrşitul... ?

Da, chiar sfîrşitul ; clipele de fericire zboară repede ; acele gingaşe flori, primele flori, cu care ne-am întors noi doi din Dumbrava lui Mickiewicz, s-au zgribulit pălite — sărmane tulpiniţe ce s-au ofilit, salcia şi-a scuturat puful mugurilor, uscat acum ; la fel se scutură ofilită iubirea noastră ; sfîrşitul...

Deodată am auzit voci şi am încremenit — parcă una dintre ele era vocea Gedei. Vocea ei ?... Mă aflam jos, lîngă scară, aproape de o clădire zugrăvită în roz şi supraînălţată cu o cupolă sub care şerpuia inscripţia JUSTITIA EST FUNDAMENTUM REGNORUM ; pe cupolă se căţăra ca un lunatic cherchelit o veselă lună de primăvară, dar nu-mi ardea mie de lună. Zgribulit, priveam în direcţia de unde veneau vocile. Una dintre ele era cu siguranţă vocea Gedei — o şi vedeam acum : înainta cu paşi mărunţi între Vebeliunas şi Barbarossa, pe seama căruia nu demult făcusem haz cu Geda ; nu numai atît — Barbarossa i-a oferit braţul cînd au ajuns la scara de urcat ; uite, eu nu mă învrednicisem niciodată să fac acest gest cavaleresc.

Tremuram de furie, o transpiraţie rece îmi curgea pe şira spinării ; Barbarossa o conduce la braţ ! Asta-i realitatea, Sigitas Selis, activist comsomolist ; se vede că vlăjganul roşcovan îi este mai necesar Gedei decît tine ; fie şi numai faptul că te întrece cu un cap şi e mai lat în spete contează destul în serile întunecoase ; aşadar, nu numai Raminta îşi alege pază de nădejde !

Geda ! — era să-mi scape strigătul ; deci aşa eşti şi tu, Geda ?... Dar mi-am înăbuşit strigătul ţîşnit din inimă şi gata să-mi scape de pe buzele întredeschise ; şi sfîşiat de geamătul lăuntric, nebun de durere, m-am întors ca un cîine bătut pe strada Gediminas.

Iată deci cum stau lucrurile, îmi ziceam, trîntindu-mă îmbrăcat pe patul meu din fundul odăii -criptă — odaia mea de sub firma ruginită HOTEL CONTINENTAL ; deci, asta-i povestea — nu e primăvară pentru toată lumea. Numai cu două săptămîni în urmă priveam voios ghioceii şi cerul albastru ca un ochi inundat de soare, iar astăzi — singurătatea mea şi Barbarossa braţ la braţ cu Geda ! Barbarossa ! Da, n-am să uit niciodată cum huiduma asta de roşcovan s-a încordat ca un taur şi a oprit fluxul mulţimii la cinema şi galanton i-a făcut loc Gedei ; şi acum îmi răsună în ureche glasul lui răguşit : „Ce răcneşti aşa ? Închide pliscu' !"... Îmi amintesc perfect : „Da' de cine ai nevoie, îngeraş ?"... „Numai de tine nu..." „Vezi să n-ai nevoie tocmai de mine" ; dar cine să aibă nevoie de el ?! Eu nu, fără îndoială — dar Geda, da ; mica balerină subţire şi elastică la trup ca o nuieluşe şi care face pe sfînta ! Ea are nevoie de el — şi încă cum ! De mine nu are nevoie ; nu e primăvară pentru oricine ; nici soarele nu luminează pentru toţi oamenii ; cine a spus că iubirea face viaţa mai frumoasă ? Care a fost idiotul ?!

În seara aceea doar că nu urlam de durere ; şi în seara aceea, şi în următoarea ; dar în dimi-

neața celei de a treia zile, am primit o scrisoare — cum era de așteptat, sosise pe adresa Comitetului municipal. Bineînțeles, Geda nu a venit ; și tocmai scrisoarea asta, citită și recitită la disperare, sta deschisă pe masa șchioapă, la care ședeam eu, cu tîmplele strînse între palme ; așa cum zăbovesc și acum în biroul care e departe de strada unde locuisem cîndva într-o cămăruță ; firma de tablă cu pretenții de importanță intereuropeană — HOTEL CONTINENTAL — a ajuns demult la fiare-vechi ; acum pe lîngă acea casă cresc flori ; de la un capăt la altul al curții, noii locatari au întins scutecele pruncului nou-născut — pe-o sîrmă ducînd de la fosta mea fereastră pînă la castani ; și desigur că nici nu bănuiesc ce dramă s-a petrecut acolo acum treisprezece sau cincisprezece ani. Iar eroul acestei drame era Sigitas Selis... Ședeam și priveam fix la foaia verzuie acoperită de un scris rotunjit cu grijă, ca de liceană într-a opta, și clocoteam, inima da să-mi spargă pieptul înfierbîntat ; fiecare rînd era otrăvit de cea mai sfruntată minciună :

„Tovarășe Selis — spunea scrisoarea — ar fi trebuit ca eu singură să știu că nu sînteți liber, că aveți o soție la Vilnius, de aceea iau asupra mea întreaga vină. Să ne străduim să uităm unul de altul. Oricum, eu nu pot veni la întîlnirea cerută, și nici nu doresc aceasta. O fericire prea grabnic trăită este înșelătoare totdeauna. Acum m-am și convins că așa și este. G.Ž.

Și eu sînt convins acum, Geda, gîndeam văzînd negru dinaintea ochilor și mușcîndu-mi nervos buzele ; unde e ața subțire, acolo se rupe ; cîtă nedreptate pe lumea asta ! Uite, vine toiul primăverii — flori, bogăția înfrunzirii și soare cît poftești, și iubire, cît poftești, desigur ; iubire, dar nu pentru mine. Altfel este primăvara asta a mea — aspre mustrări din partea secretarului : „...ai negrijat îngrozitor evidența cadrelor !"... și ocări usturătoare din partea babornițel care-mi e gazdă : „...atîta ar mai lipsi, să te urci și cu cizmele în pat, barosan de șatră !"... ; în semiîntunericul fără leac, în aerul cu miros de mucegăială... cu asemenea scrisoare pe masa mea... Și cu legăturica de rufe murdare, pe care de trei zile îmi tot zic s-o duc la periferie, la mama, să mi le spele, să mi le calce... da, cu urîta asta de husă dungată, legată la gură, ce zace lîngă ușă, și-i atîrnă capetele roșii ale nodului ca niște urechi pleoștite, ca o evidență a tristeții și stupidității existenței mele. Geda nu poate și nu dorește (n u d o r e ș t e !) să mă revadă, pentru că „aș avea o nevastă la Vilnius"... ce sfruntată minciună ! Geda preferă să se plimbe braț la braț cu Barbarossa, cu deșteptul de „închide pliscu'" ; și încă locuiesc sub același acoperiș ! Ei, da, au toate atuurile ; acum pricep de ce nu m-a invitat Geda niciodată să intru în casă (că doar nu era să mă mănînce gentlemanul cu melon și baston de promenadă — n-aveam nimic de-mpărțit) ; și nici s-o sărut în lege nu m-a lăsat — nu ca Raminta ; se păstrează intactă, domnișoara, pentru huiduma de roșcovan ; iar eu — clar — am fost dus de nas !

Prea era umilitoare concluzia! Dar ea a pus stăpînire pe toată ființa mea, parcă îmi circula prin artere și capilare: Geda m-a dus de nas, ca pe un prostănac! Vrea să mă ducă și-acum de nas, iar Barbarossa o conduce la braț! Veselă viață, Sigitas Selis!

„Așa-ți trebuie, «îngeraș»! mă autoflagelam eu. Nu trebuia să te scuturi de Raminta! Ce, poate nu dansa bine? Da' de unde! Nu știe oare cum să se poarte în lume? Ei, asta-i! Poți zice orice, dar că Raminta habar n-are de «bonton», nu; și e studentă, viitoare doctoriță, nu o mucoasă de liceană... Atunci, de ce-ai dat vrabia din mînă pentru cioara de pe gard?! De ce te-ai repezit orbește după fata unui diriginte de poștă, după o libelulă neagră, care nu se pricepe la altceva decît să dea din piciorușe pe scenă... iar seara, să meargă la promenadă cu Barbarossa...?! Și cu ce talent ciripea — „primăvara, ghioceii, începutul, sfîrșitul..." ... Ei, uite că s-a sfîrșit! Și te-ai făcut de rîs, Sigitas! Cum o să te mai poți uita acum în ochii Ramintei?"

„Nicicum, mi-am răspuns. Am terminat pe todeauna și cu Raminta, și cu Geda! Asta-i tot — punct, am pus cruce! Dacă-și închipuie ea că sînt o cîrpă, că am să alerg după dumneaei... Te-nșeli, fetițo! Eu plec de-aici... Salutări dădacei!"

Ideea asta bruscă — plec de-aici — m-a lovit ca maiul în creștet, m-a năucit; și-apoi s-a lipit de capul meu ca o frunză udă în zi de toamnă — nu mai scăpam de ea. Da, am să plec, îmi ziceam; orice-ar fi, nu mai am ce căuta la Kaunas; m-oi muta și la Šilute, la Rokiškis, la Lazdijai, Klaipeda, Biržai — că lumea-i mare! Aici nu mai am ce căuta! Aici triumfă minciuna, infamia, care s-a abătut asupra-mi ca trăsnetul din cer senin. Geda se plimbă la braț cu Barbarossa și-mi scrie scrisori otrăvite de înșelătorie; secretarul este furios — nici că vrea să-și mai amintească de concluziile recentei comisii, care — contrar temerilor mele — mi-au fost chiar foarte favorabile, cu toate prevenirile severe ale Dargužaitei, șefa sau președinta comisiei, oricum i-am zice; aici a venit primăvara — dar nu și pentru mine...

Hotărîrea mea de a fugi din Kaunas — cu cît mai repede, cu atît mai bine — era atît de fermă, încît am și pus mîna pe hîrtie și stilou, cu intenția să adresez următoarea cerere către secretarul Comitetului: „Avînd în vedere un întreg complex de împrejurări, vă rog să binevoiți a aproba ca de la 1 aprilie a.c...." Dar tocmai în acea clipă umbra cuiva trecu prin dreptul ferestrei mele.

Cine să fie? mă întrebam posomorît; Marius? Recunosc — nu aveam nici un chef să văd pe nimeni, nici măcar pe Marius, prietenul care continua să locuiască la periferie — vechiul meu vecin — și lucra tot pe șantier; flăcăiandrul nostru pistruiat și urecheat urma acum liceul la seral, iar cînd se întîmpla să întîrzie prin oraș, rămînea la mine peste noapte; așa aveam și noi prilejul să trăncănim pînă-n zori.

Dar nu era Marius; Marius, de-al casei, n-ar fi zăbovit în antreu, printre lemne și vechituri (unde mai pui că gazda nu se îndura să înșurubeze și acolo un bec); m-am grăbit să deschid ușa și am înmărmurit: Bubnelis! Numai el, Barbarossa, mai lipsea în seara asta de martie, ca să fiu pe

deplin fericit! Şi iată-l aci — Bubnelis — ce bucurie! Şi s-a împiedicat şi de legătura de rufe...

Frumos îţi mai primeşti musafirii, n-am ce zice, îngeraş! a-nceput el, clătinînd din capul său cu chică roşcată; înalt, spătos, într-un pardesiu albastru-închis — croială de mîna-ntîi — şi cu o pălărie gri în mînă; de data asta era tip-top, altfel decît îmi apăruse la cinema şi la intrarea teatrului; era chiar ca o reclamă dintr-o revistă de mode; bineînţeles, puţin îmi păsa mie de prezentarea lui vestimentară.

Pot să iau loc? spuse el şi se aşeză, instalîndu-se ca la el acasă pe scaun şi fără să-mi fi aşteptat invitaţia.

O, dar văd că eşti ocupat — şi privi pieşiz la scrisoarea Gedei, pe care, învăpăindu-mă la faţă, am luat-o repede de pe masă; asta m-a necăjit şi mai rău — parcă nu eram destul de necăjit şi-nainte?

Ce doriţi? Despre ce e vorba? am întrebat eu încruntat.

Despre ea, desigur, îngeraş, răspunse Bubnelis cu un zîmbet infatuat; dinţii lui albi, bine îngrijiţi, sclipiră în semiîntuneric ca nişte clape de pian; despre doamna inimii tale. Ce altceva am avea de discutat noi doi?

La cuvintele lui, am simţit pornirea să sar în sus de pe patul pe care abia mă aşezasem, dar m-am stăpînit eroic, privindu-l pe sub sprîncene... Nu numai că Bubnelis mă întrecea cu un cap înălţime, şi era în plină forţă, dar avea şi vreo cinci ani mai mult decît mine, ceea ce-i şi dădea sentimentul de superioritate; altfel, nu s-ar fi lăfăit aşa, la mine în odaie, nici nu m-ar fi sfidat cu „îngeraşul" lui; ce-o fi găsit la el libelula...?

Stai şi-ascultă, nu te burzului, îngeraş, continua Bubnelis, cu ochii ţintă la mine; ştiu totul... sigur că nu mă priveşte cum de te-a apucat pasiunea asta, dar pot să-ţi spun sigur un singur lucru: nu-ţi face iluzii! Geda nu e pentru tine.

Nu-mi fac nici un fel de iluzii, i-am răspuns, continuînd să-l fixez cu ochi răi; dar mă îndoiesc că Geda te-a trimis aici ca avocatul ei pledant.

Pe mine? Geda? O clipă, Bubnelis îşi pierdu siguranţa, dar numai o clipă. Nu, nimeni nu m-a trimis, am venit, cum s-ar zice, din proprie iniţiativă. Şi cu atît mai puţin mi-e la-ndemînă să discut cu tine; poţi să-ţi închipui dracu ştie ce...

Eram cu răbdarea la capăt; ca să vezi...

Păi, ce să-mi închipui — am răspuns — ochi n-am? Te plimbi cu ea la braţ, şi-mi mai şi vii în casă, să-mi ţii predici!

Bubnelis zîmbi plin de sine şi-şi privi mîna — laba lui cu cinci degete răşchirate pe masa mea; în contrast cu masivitatea lui şi umerii arcuiţi înainte, degetele lui groase erau boante.

Am venit la tine, ca la un comsomolist ce eşti. Şi Bubnelis lovi în masă cu toată palma deschisă; mie, ce-mi pasă? Sînt fără de partid, croitor... deşi au fost vremuri cînd am studiat şi eu cîte ceva... am citit mai mult, hm, decît alţii... De pildă, zi-mi: ce ştii tu de India şi yoga? Eu, vezi, am citit, de pildă, că stau trei zile îngropaţi ca morţii şi totuşi ăia...

N-am mai rezistat; nu din cauza indienilor care practică yoga, nu; la ora asta mă interesau mai puţin decît buclele străbunicii; pe o falangă a

inelarului gros și înroșit al lui Bubnelis, vedeam acum două verighete — două verighete noi și puse una peste alta.

În definitiv, ce doriți ?! am răcnit eu, clocotind de furie. Ce vă aduce la mine ?!

Ce doresc ?... Și Bubnelis tăcu cîteva clipe, fără să mă slăbească din ochi ; cîteva clipe extrem de lungi. Spre rușinea mea, trebuie să recunosc că eram gata să scap caii sub privirea acestor ochi injectați, care mă fixau... Ce doresc ? Nu cine știe ce ; atît : să nu te mai ții de Geda Želnyte... Să-ți intre în cap că ai greșit cărarea — altfel, ai să vii în bot... Cum adică ? Un comsomolist și nepoata unui fost ministru burghez ! N-am ce zice, frumos exemplu pentru tineret...

Asta nu te privește ! i-am tăiat eu vorba. Sînt cazuri cînd ar putea fi chiar un exemplu... iar dumneata ai face mai bine să-ți vezi de treburile personale... că dacă ajungem ca un croitoraș să-mi dea mie sfaturi...

Buzele lui Bubnelis tresăriră imperceptibil... tocmai da să mai zică ceva, dar se răzgîndi și, cu un zîmbet ironic, își plimbă palma pe masă.

Las-o mai moale, tovărășelule, spuse el în sfîrșit. Toți știm ce-i frica... și dacă am venit... fără multă vorbă, e spre binele tău, cap sec...

Cap sec ?!... M-a făcut „cap sec" ?!... Mi s-a urcat sîngele la cap ; îi simțeam fluxul fierbinte în tîmple, mai să-mi spargă vinele ; „cap sec"... ! Dar mă sileam să nu-mi pierd cumpătul ; și i-am răspuns :

O sînt profund mișcat ! Totuși, o să te rog ca de-acum înainte să nu te mai preocupe viitorul meu. Mă descurc și singur...

Cap sec, minte scurtă ! Și Bubnelis trînti iar cu palma în masă, cu verighete cu tot... Am tresărit : palma lată, degetele groase și boante (cum de-o fi ținînd acul cu degetele astea ? îmi trecu prin minte).

Ce faci pe nevinovatul ? Știi a ce miroase asta ? Pentru tine zic. Mie, ce-mi pasă ? Un croitoraș fără de partid, dar tu... Dacă ai să faci pe nebunu'... dacă te mai ții de fusta fetei... atunci înseamnă că trebuie să te dezvăț cu altă metodă...

Mă țin de fusta... ? ...Cu altă metodă ?... Mă dezvață el... ? ...Nici cu vitele nu te porți așa, darmite cu un om !... Fiecare cuvînt pe care-l rostea mă lovea ca o măciucă-n cap, ca o palmă în obraz !... Cum îndrăznește să-mi vorbească cu atîta nerușinare ? ! Cuvintele lui Bubnelis nu vădeau numai infatuarea nerușinată, dar și totalul dispreț față de mine ; cred că Barbarossa ăsta habar n-are că există și reguli de bună-cuviință. Cu atît mai rău pentru el ; să nu-și închipuie că are de-a face cu un papă-lapte ; nu-i nici sămînță de așa ceva prin mahalaua mea ! Și-i arăt eu lui numaidecît !...

Arcurile scîrțîietoare ale somierei parcă singure m-au proiectat și-am pornit-o ca un bolid spre Bubnelis și masa șchioapă, și-ndată, spre ușa pe care am deschis-o violent.

Afară ! am urlat eu cu glas schimbat — și într-adevăr mi s-a părut străin, ca venind de departe. Tu ! Tu ! am repetat eu, văzînd că Bubnelis continuă să șadă, cu mîinile lui groase și încordate pe masă, holbîndu-se la mine cu ochii mijiți și strîngînd din buze. Afară !

Afară ! Afară şi cu tine ! Afară de aici !... Ridic capul şi privesc în jurul meu — parcă m-am trezit dintr-un somn adînc ; da, trezit din amintiri, din trecut ; „du-te !" ; dar ea s-a dus demult de-aici — femeia frumoasă, cu basma roşie ; s-a dus şi ea şi clipele din trecut... „Cum să interpretez... ?". „Cum credeţi"... Ce-ar mai fi de interpretat în cazul acesta ?... Valuri de fum se rotesc alene în jurul lustrei de alamă înverzită, ca norii în jurul radiofarului ; şi-n mintea mea gîndurile se rotesc şi mai alene ; nu, tovarăşe Medinis, nu — deocamdată nu putem avea semnătura ; dar cine să fie la uşă... ?

Sar în picioare şi dau uşa de perete — exact ca şi acum treisprezece sau cincisprezece ani...

Bubnelis tuşi scurt şi ieşi fără o vorbă ; l-am văzut cum îşi punea pălăria tocmai în curte. Nu departe, sub pretenţioasa firmă — HOTEL CONTINENTAL — sta-n loc, cu gulerul ridicat pînă peste urechi, Petras, studentul în medicină ; nici pe el nu-mi ardea să-l văd ; adevărat, atunci am crezut că întîmplător se află pe sub fereastra mea... Atunci... astăzi am altă părere ; atunci întreaga lume gravita doar în jurul Gedei şi a iubirii mele respinse...

S-au înţeles amîndoi, mormăiam eu, măsurînd cu paşi mari camera-criptă, ca un încarcerat ; s-au înţeles între ei — el şi Geda... Ea-mi scrie, acuzîndu-mă naiba ştie de ce, iar el joacă scena croitorului cu principii... ba îmi mai şi plimbă pe sub nas verighetele ! Bestia !... Ducă-se pe pustii amîndoi !

Eram gata-gata să alerg la secretar acasă : iertaţi-mă, poftiţi cheile de la seif, eu plec... dar m-am stăpînit şi mi-am pus iar pardesiul în cui ; întîi să trag un somn fără vise, pe urmă...

M-am trezit cu noaptea-n cap şi m-am grăbit către Comitetul municipal ; am şi dat comanda pentru o convorbire urgentă cu Vilniusul, am cerut-o la telefon pe tovarăşa Dargužaite ; nu ştiu de ce, îmi ziceam că ea m-ar ajuta mai repede decît oricine ; Dargužaite lipsea din instituţie ; un instructor, necunoscut mie, m-a întrebat ce să-i comunice ; i-am transmis pe nerăsuflate rugămintea mea, de parcă citeam cererea ; şi telefonul s-a închis.

Apoi, îmi amintesc, iarăşi mă cicălea cineva, spunîndu-mi că evidenţa cadrelor este într-o stare de plîns — probabil, îmi vorbea secretarul ; altcineva cerea noi imprimate — cred, secretarul organizaţiei comsomoliste a Institutului Politehnic ; zbîrnîia telefonul, scîrţîia uşa, auzeam voci şi paşi ; doar eu şedeam mut şi impasibil la masa cu o călimară în chip de buturugă şi scriam obsesiv pe o hîrtie : GEDA, GEDA, GEDA... şi mereu tot aşa ; bine că nimeni n-a observat ce mîzgăleam. Geda ! Ochii îmi rătăceau pe strada scăldată în soarele de primăvară („primăvara asta nu e pentru mine...") — şi, da, este totuşi strada pe care trecea ea atît de des, ca să ne întîlnim „întîmplător"... (atunci, pentru cine-i primăvara asta, pentru cine ?!...) ; Geda... ?

Da, Geda Želnyte, repetă cu intonaţie egală o voce sonoră, ce-mi părea cunoscută — o voce de femeie la capătul firului ; da, da, Geda Želnyte, da. Chiar adineaori a adus-o salvarea la secţia

de chirurgie ; accident, sau ceva de acest gen. Stare gravă. Vă cheamă urgent.

Continuam să privesc hîrtia de pe masă, hîrtia și creionul care scrisese în majuscule — GEDA ; cum... Geda — chiar ea ? Chiar ea, Geda Želnyte ; telefona o doctoriță — nu i-am reținut numele ; de la secția de chirurgie ; accident sau ceva de acest gen ; îl cheamă urgent pe Sigitas Selis... Pe mine ? Urgent ? Ea mă cheamă pe mine ?! A fost primul gînd ce mi-a fulgerat, trezindu-mi conștiința ; primul și unicul gînd ; Geda Želnyte, ea care mi-a adresat acea scrisoare — hai să zicem, cam prea ciudată — este acum în stare gravă și mă cheamă pe mine, nu pe Bubnelis ; poate că nici pe Vebeliunas — nu pot să nu mă duc ! Nu am dreptul, nu ; deși s-a plimbat la braț cu Barbarossa ; accident, sau ceva de acest gen ; cine știe — dacă sînt ultimele-i clipe... ? ...O, nu, nu !... Am mototolit în pumnul strîns foaia mîzgălită și am aruncat-o la coșul de hîrtii ; mi-am tras pe mine pardesiul abia pe scară.

Sigitas, o telegramă ! mă striga din urmă cineva, dar nimic nu mă mai putea opri ; Geda, Geda, Geda ! Am coborît în goană scara, am trecut strada alergînd, drept prin fața unui camion în mers, și am intrat ca o vijelie pe poarta secției Urgență ; Geda... Și-aici m-a prins de mînecă Raminta ; îi sclipeau ochii de satisfacție.

Prima aprilis ! strigă ea, dar și înțelesesem totul din prima clipă — destul să-i fi văzut expresia feței. M-am făcut roșu ca racul, poate și mai și, m-am fîstîcit, nu îndrăzneam să ridic ochii... Pentru întîia oară fusesem păcălit atît de ușor. M-au

prostit și au rîs de mine ! Era al douăzeci și unulea întîi aprilie din viața mea — năstrușnica dată cînd fiecare ține să păcălească pe cineva, și cu cît mai absurd, cu atît mai reușit ; dar cine să-și închipuie că Raminta... Da, uite că mi-a pus o barbă cît toate zilele din post, ca barba gnomului de pe ilustratele anume difuzate pentru „felicitări" de această zi ; mi-a pus barbă, m-a împodobit și cu un nas de carnaval, nici de coarne nu m-a lipsit, fir-ar să fie ! Vezi-o cum stă și chicotește fără jenă pe sub gulerul ridicat al pardesiului. Fierbeam de necaz ! De n-ar fi întîi aprilie, aș ști eu ce-ar merita această Raminta !

Asta-i povestea... am zis, revenindu-mi cît de cît și smulgîndu-mi mîneca din mîna Ramintei, care mă ținea strașnic, de parcă aș fi fost gata să scap prin fugă. Recurgi la reminiscențele trecutului, stimată duduie-boxeră ! Dacă-ți închipui cumva că prin așa ceva am relua vechile relații, te previn că degeaba te-ai ostenit, fetițo. La noi, la periferie, nimeni nu și-ar permite așa ceva ; sincer să-ți spun, sînt sătul de mofturile tale, așa că, pe viitor, păstrează-le pentru tine și nostimii tăi copilași, cînd vei avea plozi. Respectele mele !

Stai, stai, îmi taie ea iute calea, nu fi bădăran ! Mai degrabă cască bine ochii !

Cum... ce ?!

Ia uite-te pe-aici mai atent, ascultă la mine ! Într-acolo, într-acolo. Nu observi nimic ?

M-am întors și am zărit-o pe Geda ; e totuși aici ; firește, vie și nevătămată ; într-un pardesiu gri ; da, e acolo-n curte, stă rezemată de un arțar cu trunchiul negricios ; și parcă nu privea la mine, și la Raminta ; era cu capul descoperit și vîntul

îi flutura părul negru și lucios ; concentrată, scormonea nisipul cu vîrful pantofului. Tivul roz al fustei apărea din pardesiu, punîndu-i și mai mult în valoare grația picioarelor ; involuntar, am închis ochii.

GEDA, GEDA, GEDA — îmi revenea, în majuscule, numele ei ; n-o mai vedeam decît pe ea, deși mă sileam să n-o privesc ; mă atrăgea magnetic, și puțin a lipsit să nu alerg spre Geda ; dar mi-am reamintit de ce-mi scrisese și m-am oprit, frămîntîndu-mi pasul pe loc, ca un cal împiedicat ; Raminta hohotea acum și mai obraznic, cu fața în gulerul ridicat — parcă necheza — și m-a scos din sărite :

Ascultă, știi...

Nu cumva crezi serios că ți-am făcut farsa în interesul meu ?!

Încetase cu rîsul și ochii ei erau larg deschiși ; îmi mai aduc aminte că gropițele din obraji, atît de binecunoscute, începuseră să-i tremure și parcă deveniseră și mai cu haz în ultimele luni. Personal, am nevoie de tine ca de a cincea roată la căruță... I-am spus-o și Gedei — ești un aiurit ! Dar ea — fraieră... Ei, ce stai ca de lemn ? Ți-ai înghițit limba ?!

Și-a și început să mă împingă în curte, spre arțar ; cu greu m-am smuls din mîinile ei.

Știți bine că nu sînt liber... toți o știu... soția mea e la Vilnius... am spus eu cît mai tare, să mă audă și Geda. Cînd s-a mai pomenit ca o fată atît de cuminte, de inocentă... și un bărbat însurat... Ca să vorbim deschis...

Ca să vorbim deschis — ești un mare nătărău ! și Raminta m-a plesnit pe spate. Necioplitul-neciopliților !... M-a luat energic de mînă și m-a dus ca pe un țînc la arțarul sub care Geda scormonea nisipul cu vîrful pantofului ; împăcați-vă numaidecît !

În sfîrșit, Geda a ridicat ochii la mine și mi-a întins mîna. Era foarte stînjenită și roșise. Am zîmbit ironic, mi-am umflat pieptul și mi-am înnodat mîinile la spate, afișînd o atitudine glacială — să vadă cît de puțin mă interesează persoana ei.

Ascultă-mă : toate astea se trag de la Petras, știu precis, a intervenit Raminta, ca să ne scoată din situația penibilă în care ne trezisem — Geda și cu mine ; de fapt, stupidă mai mult pentru mine, decît pentru Geda ; tot nu mă puteam lămuri ce-am mai avea de discutat după scrisoarea primită și vizita din ajun a lui Bubnelis ; măgarul ăsta, insistă Raminta, le face uneori și mai gogonate... Știi, o dată, la un colocviu... scrisoarea asta-i floare la ureche... știi ce mi-a spus ?...

Lasă, Raminta... lasă... și Geda întoarse către ea o privire rugătoare ; am să-ți explic eu totul, Sigitas.

Ce-ai putea să-mi mai explici ? Nu merită osteneala, am răspuns eu. Constat că pentru tine mai multă greutate au spusele lui Petras decît ce ți-aș spune eu. El îți inspiră încredere și mai ales Barbarossa !

Am să-ți explic totul, repetă Geda într-o șoaptă.

Am ieșit toți trei în stradă. Mergeam tăcuți. Soarele arunca mănunchiuri de raze gălbui — peste case, în ferestre, pe copaci și fețele oamenilor ; iar vîntul șăgalnic de primăvară ai fi

zis că-l rostogolește pe asfalt ca pe o minge ; era un vînt subțire, ce te mîngîia, dar și ciupea de obraji ; odată cu el venea și mirosul de gudron dinspre portul de iarnă — acolo se gudronau navele. „Primăvara asta nu e pentru mine", mi-a trecut prin minte și m-am simțit prostul -proștilor ; abia cu o zi mai-nainte îi blestemam pe amîndoi în tot felul — și pe Geda, și pe Bubnelis ; totuși, nu, n-am uitat încă nici de scrisoarea ei, nici de verighetele lui, nici de invectiva „cap sec !"... Și-atunci, de ce o urmez ca un cîine cu coada-ntre picioare, pas cu pas, pe malul Nemanului ? S-ar părea că mi-a spus cam tot în acea scrisoare, iar eu... Nu, nu mai avem ce ne spune ; Geda „nu dorește" să mă vadă ; și chiar această scenă de împăcare — n-o fi și ea tot păcăleală de întîi aprilie ?... Că de toată înscenarea asta Raminta s-a ocupat...

Eu nu vă însoțesc decît pînă la Institut, zise Raminta, de parcă-mi citise gîndurile ; m-oi fi uitat cine știe cum la ea, altfel — de ce precizarea asta ?... Și continuam să mergem pe strada Mickiewicz, atît de liniștită, invitîndu-ne ospitalier cu arhitectura ei veche și cuprinzînd centrul orașului, de la funicular pînă-n port, cu cingătoarea ei de asfalt cenușiu ; la capătul acestei cingători se și zărea catarama — contururile înnegrite ale atelierelor de reparații navale, care semănau de departe cu un șlep demult nevopsit, atacat de rugină și brăzdat de zgîrieturi. Și așa am flecărit destul cu voi, și am colocviu, continuă Raminta.

O privi pe Geda cu o șiretenie tipic feminină ; apoi făcu un gest de încurajare către mine — asta mai lipsea ! Apatic, mi-am mutat privirea aiurea ; iar ea, ciocănind tenace cu tocurile pantofilor, porni iute pe trepte-n sus ; acolo, în gura întunecată a porții, se profila mîndru, ca o statuie, boxerul de categorie semigrea : cu picioarele depărtate, în pantalonii lui verzi de sportiv, strînși pe pulpe, cu bărbia colțuros-reliefată, taurin repezită înainte ; ba încă, sfidînd trecătorii, își suflecase mînecile și își masa cu orgoliu bicepșii ; scîrbit, am scuipat peste umăr.

Bine jucat, nimic de zis. Reușită reprezentație teatrală pentru tineret, am spus eu cînd poarta s-a închis în urma Ramintei și a boxerului ei, și am rămas pe cheu singur cu Geda ; la ce-ți servește oare toată comedia asta ?

Care comedie ?... și Geda se întoarse încet spre mine ; avea ochii umezi ; care comedie, Sigitas ?

Hm, să zicem, jocul de-a scrisorile...

Tocmai ce-a fost cu scrisoarea voiam să-ți explic... ; vorbea nesigur, cu o voce ușor răgușită ; de ce-o avea glasul atît de schimbat astăzi ? Dar, spune-mi dinainte : poți să ierți ?

Pe cine să iert ? Pe tine ? Nu știu, Geda.

Dar pe Bubnelis ?

Pe Barbarossa ?!

Da, pe Ričardas. Spune-mi sincer.

Un mic remorcher înnegrit, trepidînd zgomotos și scoțînd fum negru și gros, trăgea în rada portului un șlep lung, cafeniu ; în urma șlepului venea un stol de pescăruși gălăgioși ; coca șlepului era zgîriată de ghețuri și pe-alocuri tur-

tită ; semăna cu un animal rănit de moarte, deasupra căruia se rotesc păsări de pradă ; altceva mai vesel nu mi-a trecut atunci prin minte... Bubnelis ! Asta e, Sigitas — iarăşi Barbarossa ! Nu poţi face nici un pas fără el ; Geda mă imploră să-l iert ; ce-aş mai zice — e clar. Am aruncat încă o privire către şlep şi am scuipat furios în apa pe care pluteau întinse cercuri violacee.

Ce amestec ar avea aici Bubnelis ?

Păi... nu a fost pe la tine ?

A fost, dar ce-are una cu alta ?...

Are, şi încă destul... şi Geda oftă din greu. Nu fi supărat pe el, bine ?... Şi nici pe mine.

Bine, am răspuns — doar de voi doi e vorba... că sînteţi inseparabili acum...

Sigitas, cum poţi... ?!

Şi ce ? Nu-ţi face plăcere ? Ar mai lipsi să-mi porunceşti să-i sărut mîna... mîna cu verighetele de aur...

A, nu, nu, nu ! scutură din cap speriată. Tu eşti bun, ştiu eu... ai să înţelegi totul. Altfel...

Altfel, ce ?... am început eu, dar mi-am înghiţit vorbele, amintindu-mi de acel „în caz de" tăiat în scrisoarea mea imperativă, dar descifrabil ; şi totuşi Geda nu venise ; în schimb, am văzut-o la braţ cu Bubnelis, cu Barbarossa „închide pliscu' !"... Atunci, ce-s mofturile astea ?!

Nu pricep, am răspuns strîngînd din buze, nu pricep de ce aş fi obligat să-l iert ; şi de ce îl aperi cu atîta foc. A venit la mine, mi-a servit o mulţime de... şi-acum : o, iartă-mă, nu e lupul, e un mieluşel nevinovat... te rog să-l iubeşti şi

să-l stimezi... Va să zică, dumnealui mi-a inventat soţia ?!

Poate şi el, răspunse Geda roşind, dar eu cred că nu... Nu, nu el... Petras... el a fost limba rea... Am fost o dată cu Raminta la cinema şi Petras...

Şi tu, fireşte, gata să-i dai crezare !

Cînd iubeşti... şi iarăşi îşi plecă fruntea.

Cînd iubeşti, Geda, nu iei în seamă ce spune un oarecare Petras, nici nu flirtezi în taină cu alţii... Pentru că atunci cînd iubeşti, întreaga viaţă, pînă la ultima suflare... dar tu, ca o cochetă din filmele franţuzeşti, imediat...

Sigitas, tu nu ştii...

Ştiu totul şi tocmai de aceea...

Nu, nu, tu nu ştii că Bubnelis... Dar n-ai să te superi ?...

Ba sigur că o să mă supăr.

Atunci, mai bine nu-ţi spun.

Spune ! şi am strîns-o tare de încheietura mîinii ; de durere, Geda îşi încreţi fruntea şi cred că şi-a oprit ţipătul ; spune, am repetat eu, ajunge cu jocul ăsta de-a v-aţi ascunselea. Şi cu jocul de „al treilea în plus". Pentru că ştii, eu...

Bubnelis mi-a cerut mîna...

M-am oprit brusc — parcă mi se lipiseră tălpile de asfalt ; parcă mă pocnise cineva cu parul în cap ; revedeam cu ochii minţii sclipirea verighetelor ostentative din ajun — aşa, una peste alta, pe degetul bont şi înroşit al lui Bubnelis.

Ţi-a cerut mîna ? am repetat eu cu glas schimbat.

Da.

Şi tu ?
Prostuţule ! şi Geda începu să rîdă. Crezi că aş fi aici dacă...
Dar unchiul tău ! Ce spune unchiul tău ? mă frămîntam eu ; îmi păruse cam forţat rîsul ei ; şi oare era momentul să rîdem — Doamne !
Unchiu' ?... Geda tăcu o clipă. Asta nu-l priveşte pe unchiu'. Pentru el, singurul lucru important este să nu intru în Comsomol...
Atît ?
Oare e puţin ?
Hm, nu e deloc puţin, totuşi...
De aici se trag toate — vezi... şi tu, şi cărţile, şi prieteniile mele... Toate astea i se par unchiului ca şi ireale... pentru el realitatea noastră nu este decît o fata-morgana... ceva iluzoriu... Îmi spune : „e un miraj, o iluzie"...
Dar pentru tine ? am întrebat-o ferm ; pentru tine este o realitate ?
Geda nu răspunse, doar ce se lipi strîns de mine, cu sfioasă feminitate ; nu m-am ferit, ba chiar îi iertasem totul în acea clipă : şi cele două săptămîni de inimă neagră, şi scrisoarea, şi verighetele de pe inelarul lui Bubnelis ; singura mea grijă era ca Geda să nu se dezlipească de mine, să nu se depărteze ; dar pentru tine este realitate ? Realitate, realitate, realitate ! am răspuns eu în locul ei. Trebuie să fie realitate ; iată cum stăm amîndoi lîngă şenilele ce se întind ca o barieră de-a lungul cheiului şi privim cum se dă lunecuş soarele, ca un ştrengar vesel, acolo, dincolo de elevator, pe clinele Aleksotasului ; poate fi ceva ireal ? Nu, imposibil ! Tot o mai ţineam

pe Geda de mînă şi cred că i-o strîngeam destul de tare ; o ţineam lîngă mine, îi strîngeam mîna şi o priveam în ochii ei parcă mai minunaţi decît oricînd ; poate pentru că se scăldau în acel soare liber, descătuşat de primăvară, dar poate şi de altceva — simţeam dorinţa irezistibilă de a săruta acei ochi ; fata-morgana, fata-morgana... se învîrteja în mintea mea această stranie denumire întîlnită prin cărţi ; nu ai impresia uneori că în cuvintele bătrînului e şi un grăunte de adevăr ? Nu demult Geda era pentru tine o fata-morgana, rătăcitoare ca surîsul soarelui printr-un mare oraş, un miraj, o iluzie, iar acum, Sigitas, eşti gata să o săruţi şi chiar o poţi săruta ; sărut-o ! I-am cuprins uşor umerii, dar Geda aplecă repede capul ; am fost foarte dezamăgit.
Tu nu mă iubeşti, Geda, i-am spus — deloc nu mă iubeşti. De ce nu mă laşi să te sărut ? Poate ţi-e silă de mine ?...
Nu vorbi aşa, Sigitas !... Dar nu trebuie...
Pentru mine, trebuie ! Şi dacă tu mă iubeşti cît de puţin...
Nu este obligatoriu, Sigitas.
Să iubeşti ?
Să te săruţi, prostuţule !... Mai ales ziua-nămiaza-mare, de faţă cu lumea... în centrul oraşului...
După părerea ta, oamenii fac numai ce este obligatoriu ? Şi-apoi, tu crezi că oamenii din obligaţie se sărută ?... N-am născocit noi sărutul, Geda. Este o experienţă seculară a omenirii...
Bubnelis... şopti Geda şi începu să tremure toată ; uite că vine Bubnelis... Ne-o fi observat ?

Am întors ochii într-acolo unde privea Geda și l-am văzut pe Bubnelis. Înalt, lat în spate, în pardesiul albastru-închis lăsat descheiat, mergea pe partea opusă a cheului, conducînd la braț o femeie blondă și grăsulie, căreia-i vorbea cu însuflețire, legănîndu-și în mînă pălăria gri ; femeia rîdea zgomotos ; și în cîteva clipe au și dispărut pe după colț.

Să plecăm, zise brusc Geda ; își scutură pletele risipite pe umeri, și le netezi, apoi își concentră atenția asupra unei scame de pe gulerul pardesiului ; mi se păru că incidentul o indispusese.

Așa, am oftat eu, liberîndu-i cu regret mîna, nu cumva ești geloasă, libelulo ? Ia spune-mi, de ce te-ai schimbat la față așa deodată ?

De ce să mă schimb ? și Geda roși. M-am schimbat ?... Știi, era cu doamna Palmira... prietena unchiului... Ea lucrează la muzeu... și se zice că este o foarte bună parteneră la tenis.

Unchiul tău are o prietenă ? Nu mi-aș fi închipuit.

Acasă la noi fiecare își are prieteniile lui... Uneori am impresia că numai eu... sînt o străină pentru toți...

Tăcu îndelung. Mergeam alături pe cheu și priveam la soarele care cobora dincolo de fluviu : Casa pompierilor, și așa roșie, se făcuse văpaie în lumina soarelui-apune ; rîul vălurea în unde mărunte, întunecîndu-se treptat-treptat, pînă ce culoarea lui se contopi cu pietrele înnegrite ale malurilor ; apoi s-a topit și soarele în încețoșarea ce venea dinspre vărsarea Nerisului în Neman ; atmosfera se răcea repede.

Trecînd de Orașul-vechi, care se liniștise odată cu ulițele sale înguste, acolo unde fleșele bisericilor se înfigeau ca niște stilete în perdeaua de ceață, am ieșit în Piața Armata Roșie, semănînd cu o uriașă palmă deschisă, trecînd și pe Aleea Libertății, am urcat la deal și am suit treptele scării de piatră. Jos, licăreau tulbure luminile micșorate : parcă se înveliseră în ceața brumărie, rușinate acum de goliciunea lor din timpul serii ; era greu să distingi unde se sfîrșesc luminile orașului și unde încep stelele ; dar pentru mine ochii Gedei învingeau strălucirea tuturor luminilor din oraș și a stelelor de pe cer !

Atunci, pe mîine, spuse ea ca de obicei, deschizînd mica poartă de fier și cercetînd cutia de scrisori ; și așa ți-am răpit o zi întreagă. N-am putut altfel... iartă-mă.

Nu-i așa... nu mi-ai răpit nimic... Numai ei, acești... Barbarossa... ei ne-au răpit două săptămîni pline... ne-au prădat pe amîndoi... Iar acum — gîndeam eu, *trebuie, trebuie să-i spun !* — de-acum încolo, Geda, nimeni și nimic nu ne va mai despărți, nu-i așa ? Vom trece mînă-n mînă prin foc și apă...

Prin foc și apă, repetă ea. Ce frumos ! Însă...

Însă ce ? Pentru noi doi nu există nici un „însă“. De-acum încolo, niciodată...

Tu prea te grăbești cu făgăduințele...

Oare nu mi le respect ?

Știu și eu ? răspunse ea. Pînă acum n-ai făgăduit nimic serios.

Nimic ?!

Nimic serios, Sigitas.

Am dat să răspund, dar am tăcut, nici eu nu-mi explic de ce; poate pentru că și așa se petrecuseră prea multe într-o singură zi. Cuvinte și momente trăite intens se amestecau în mintea mea ca într-un caleidoscop, jocul de culori ștergînd conturul realității; și iarăși am simțit că mă pierd, descompus în două jumătăți — una din ele nu putea uita încă nici stupida scrisoare, nici verighetele vulgare pe degetul lui Bubnelis, iar cealaltă vibra de emoție și nu-și putea lua ochii de la Geda. Bineînțeles, trebuia să spun ceva serios, dar ce anume, nu prea știam; nu prin cuvinte scapi de încurcătură în asemenea situații... Durerea sufletească ce mă stăpînise timp de două săptămîni fusese prea profundă ca să mi-o descînt cu vorbe obișnuite, s-o lecuiesc cu cine știe ce cuvinte spuse cu ușurătate.

De aceea rămîneam tulburat, tremurînd de emoție, fără să găsesc un răspuns potrivit. Geda, tăcută, aștepta; Marius! — mi-a trecut prin cap; trebuie să mă sfătuiesc cu Marius. Acum văd limpede că Geda nu este vinovată; o șantajează Bubnelis, acest Barbarossa „închide pliscu' !"... poate că ar fi bine ca fata să schimbe climatul moral... „Climatul moral" — o altă formulă prinsă din zbor cine știe cu ce prilej; și tocmai modul în care ar putea ea să-și schimbe acest climat trebuia bine cîntărit, vorbindu-i lui Marius — prietenul meu pistruiat și urecheat care judecă uneori cu mult bun-simț!... Și doar n-a intrat timpul în sac, mi-am mai zis eu; a putut să aștepte două săptămîni, mai poate aștepta ea încă o zi, hm, cel mult două; chiar mîine dimineață îi telefonez lui Marius și...

Spui — „nimic serios", am îndrugat eu în sfîrșit, bine... mîine la ora șase seara, lîngă Poștă... Să nu mă faci să aștept...

Cum ?!... La șase seara sînt la studiò...

Nici un studiò... avem preocupări mai importante... Poate că te mai sun eu la telefon... Între orele două și trei... cînd vii de la liceu...

Nu, nu! protestă Geda agitată, întărindu-și cuvîntul prin gesturile iuți ale mîinilor. Nu mă chema tu. De obicei unchiu' ridică receptorul. Iar dacă mă cheamă la telefon un străin...

Eu sînt un străin ?

Pentru unchiu', da, răspunse Geda cu glas moale; pentru unchiul, toți ai noștri sînt niște străini... ceva iluzoriu, fata-morgana... De cînd i-am spus că aș dori să intru în Comsomol...

Și, aplecîndu-se din pragul porții, m-a sărutat pe obraz — atît de repede și neașteptat, încît o clipă am rămas fără suflare, iar cînd mi-am revenit și am întins brațele spre ea... mă sărutase și se făcuse nevăzută, dincolo de poarta închisă.

Uluit, nu mă puteam clinti din loc, ascultam cum i se depărtau pașii — ascultam nemișcat și eram numai surîs; sunetul pașilor ei îmi mîngîia urechea ca o muzică; mi-a venit în gînd melodia din „Casablanca" — atunci o văzusem prima oară: părul negru, ochii negri și trăsătura purpurie a buzelor; pe însoțitorul ei roșcovan mă sileam să-l uit definitiv; pe mîine, Geda!

Geda plecase, dar pașii ei continuau să răsune pentru mine și-i simțeam căldura buzelor pe obraz — fata-morgana; fata-morgana, fata-morgana, mereu aceeași formulă sonoră, parcă lip-

sită de sens ; în fond, o meşteşugită îmbinare de sunete şi-atît ; am alungat-o ca pe un ţînţar sîcîitor ; da, da — un ţînţar încăpăţînat, dar fără consistenţă, ca şi cele două săptămîni de chinuitoare îndoieli ; n-o să-mi strice el buna dispoziţie şi bucuria pe care le iau cu mine odată cu primul sărut al Gedei ; fata-morgana, fata-morgana, mă urmărea încă obsedantul răsunet, venind după mine, care coboram scara în fugă — o vorbă din gura lui Vebeliunas... da, dar desfiinţată prin cuvintele Gedei : „cînd iubeşti...", parcă aşa a spus..." Crezi că aş fi aici dacă..." A venit, a venit, a venit ! jubilam eu. Ai venit totuşi, Geda, pentru că mă iubeşti — nu puteai să nu vii ; şi sigur că nici eu nu puteam sa nu vin ; noi amîndoi — tu şi cu mine ; pe mîine, Geda !

Pe mîine, şi mă simţeam întraripat — zburam ca pasărea pe treptele de piatră ; pe mîine ! JUSTITIA EST, cu cele opt colonade şi cupola sa parcă mă aproba dînd din cap ; pe mîine ! clipeau cu veselă complicitate felinarele Aleii Libertăţii ; pe mîine ! semnalizau „Pobedele" şi „Moskviciurile" sprintene ; pe mîine !... Mîine, mîine, mîine... îmi făceau semn stîlpii de telegraf şi copacii, îmi surîdeau vitrinele şi ferestrele luminate ; vilele elegante ca nişte miri îşi săltau pălăriile de ţiglă roşie : pe mîine !

Doar pînă mîine... şi am aruncat o privire spre fereastra mea — lumina ardea în odaie ; pe mîine !... Mă-ntîmpină cu o mutră acră babornița şi-mi întinse o telegramă ; iar mîine...

„C E R E R E S A T I S F Ă C U T Ă — STOP — Î N S C R I S C U R S U R I D E T R E I L U N I L A V I L N I U S — STOP — A P R E Z E N T A B U L E T I N I D E N T I T A T E — VIRGULĂ — L I V R E T M I L I T A R Ş I C A R N E T C O M S O M O L — VIRGULĂ — M I I N E D O U Ă A P R I L I E — VIRGULĂ — O R A Z E C E F I X — STOP — Î N C A Z D E Î N T Î R Z I E R E D I S C U T A T B I R O U — STOP — C U S A L U T C O M S O M O L I S T — EXCLAMARE — D A R G U Ž A I T E — STOP.

Mîine... Cu salut comsomolist !... Zăpăcit, nu realizam despre ce este vorba — am recitit de mai multe ori telegrama, am întors-o mecanic pe-o parte şi pe alta, parcă voiam să-i apreciez greutatea ; apoi mi-am recapitulat toată această zi lungă şi împestriţată, am înţeles, în sfîrşit, rostul misivei şi am aruncat-o furios pe masa şchioapă şi — pentru a cîta oară în aceste zile ? — mi-am strîns tîmplele în palmele fierbinţi ca piatra încinsă ; pînă ce m-a doborît somnul.

VII

ŞI IATĂ CĂ pentru mine nu mai există nici femeia cu basma roşie, nici biroul directorului, nici amintirile — nimic ; doar eu şi noua fabrică în construcţie, vuindu-mi pe-aici, pe-alături ; eu

și complexa rețea a carcasei de oțel gri, zăbrelele ce se unesc, împletite ca degetele unor mîini împreunate sau întinse ca strunele ; eu și, undeva deasupra mea, floarea albăstruie a flacării orbitoare. O viorea uriașă de foc se aprinde la talpa superioară a fermei, acolo unde se încheie ultimele degete sau ultimele strune ; vioreaua își scutură petalele în curtea fabricii — sînt roz, portocalii, sau de un galben-pal. Petale ? Zîmbesc involuntar ; petale ? Parcă n-aș fi văzut în viața mea petale de viorele timpurii ! Nu-s nici roz, nici galbene, nici portocalii, sînt de un albastru cu transparențe violete, ca cerul sau ochii profund albaștri, dar flacăra din vîrful fermei sonore îmi amintește de o viorea din valea pîrîului Girstupis, în Dumbravă ; poate chiar dintre cele pe care eu și Geda... Nu, nu mai vreau amintiri ! Potolite și tăcute ele au rămas acolo, în biroul cu perdele tremurătoare, sau poate în frunzele de toamnă așternute pe scara de piatră, în Dumbravă, și pe tot drumul meu către noua fabrică ; frunzele aurii, de arțar, și arămii, de plop ; dosarul 13—41—V este închis, iarăși stă pus bine în mapa cu fermoar „optima" ; e-nchis odată cu durerea de cap și amintirile ; nu-s bune amintirile ; acum sper că s-au potolit și-s prea leneșe ca să mai urce pe zăbrelele fermei de oțel gri ; zăbrelele care, sudate la flacără intensă, alcătuiesc scheletul de nădejde al noilor construcții ; carcase ce vor dăinui încă mulți ani după ce eu nu voi mai exista, nici flăcăul vioi și bucălat, care se cațără pe ferma avîntată spre înalt, ca o veveriță pe crengile brazilor ; se cațără ca și trecutul meu... Dar iată încă un voinic — încă un trecut ; s-a instalat nu departe de mine ; stă călare pe o zăbrea și mînuiește cu îndemînare aparatul de sudat ; lumina flăcării îmi biciuiește ochii ; parcă voinicul ăsta ar ține în mînă soarele orbitor. Cobor instinctiv pleoapele și mă retrag cîțiva pași ; aparatul mîrîie ca un cîine ținut la post lung ; mîrîie și împrăștie scîntei — parcă-i ploaia de stele din luna august ; și deodată :

— Sigitas ! Omul — trecutul meu — stinge flacăra și își ridică viziera de pe față ; o față rumenă, rotundă, ochi albaștri ca flacăra ce se aprinde mereu sus, deasupra noastră ; o față încă foarte tînără, ieșind dintr-un ungher al trecutului ; zîmbindu-mi, omul sare la talpa inferioară a fermei. De cînd nu ne-am văzut, bătrîne !

E Marius, cine altul decît Marius Mačiulis ; scoțîndu-și mănușile groase de pînză cauciucată, îmi strînge lung mîna ; nu mă așteptam ca strîngerea sa de mînă să fie atît de viguroasă ; acum și el e viguros — nu mai e flăcăiandrul cu claviculele ascuțite și gîtul subțire, ci un bărbat voinic într-o salopetă strașnică ; și-mi amintesc că eu nici nu pomenisem asemenea salopetă, nici n-aveam o cască serioasă, cum are Marius — și-o poartă trasă pe frunte, ceea ce-i dă un aer șmecheresc ; nasul pistruiat, urechile ca două radare și șuvița de păr roșcat, ce-i scapă de sub cască ; oare el n-a mai coborît de pe ferme în toți acești treisprezece sau cincisprezece ani ? Nu-i chiar așa ; seară de seară, Marius a urmat cursurile liceale pentru tineretul muncitor, apoi a intrat

la Institutul politehnic, tot la seral ; cu timpul, a mai frecventat și alte cursuri ; iar în acești ani ne-am întîlnit destul de des — cînd la Kaunas, cînd la Vilnius ; dar nu toate revederile noastre au fost la fel de plăcute. Și aceasta nu pentru că Marius nu mi-ar fi drag, nu ; niciodată nu voi uita prietenia noastră ; dar aveam sentimentul că el, ca și Petras, îmi iese-n cale tocmai cînd nu mi-ar fi trebuit deloc ; apare și de la sine mă silește să mă gîndesc la ceea ce demult a fost și gîndit, și hotărît ; dar Marius nu are nimic comun cu o umbră sau cu o rămășiță a vremurilor apuse, cum este cazul microbiologului Petras, pe care tot nu-mi amintesc unde și cînd l-am cunoscut ; Marius mi-a fost vecin și prieten din copilărie ; nu-i de mirare, deci, că mereu îmi iese-n cale ca propria-mi primă tinerețe — un fel de virtual *alter ego* al meu din vremea aceea ; astăzi nici mie nu-mi pare totul ireproșabil, drept și luminos în viața-mi de tînăr ; oare nu tocmai acesta este motivul că uneori prezența lui Marius mă indispune ? Mă supără însă într-adevăr ? Cum să te superi pe oglinda care-ți arată primele fire de păr alb și ridurile feței, chiar dacă preferi s-o ignorezi ? Sau te-ai putea supăra pe ceasornicele care merg implacabil înainte ? Chiar așa, cînd mă întîlnesc cu Marius totdeauna mă gîndesc la oglindă și la acele ceasornicului ; și-atunci, de ce m-ar supăra ?... Acum iată-l iarăși în fața mea — trecutul meu — coborît din grinda cu zăbrele și la fel de pistruiat și urecheat ; îmi zîmbește și-mi strînge mîna atît de tare, că-mi vine să țip.

— Ei, ce mai faci ? Tot în inspecție ? Tot cu cadrele ?

— Cadrele-s temeiul.

— E o axiomă. Și încă al naibii de cunoscută. Vechi cuvinte.

— Vechi, dar adevărate.

— Nu te contrazic.

Și totuși mă contrazice, văd prea bine ; mă contrazic ochii lui albaștri și plini de entuziasm, care mă cercetează cu multă curiozitate, mă contrazice nasul lui pistruiat și cîrn, ca de ștrengar, și urechile lui ca niște radare, și șuvița de păr rebel scăpată din casca de sudor.

— Nu te contrazic, repetă Marius și-mi liberează mîna ; simt cum din nou începe să-mi circule sîngele prin degetele amorțite ; iar el continuă să mă privească zîmbitor — îi zîmbesc buzele, ochii, toată fața lui pistruiată — mă contrazice, afurisitul ! Se vede de la o poștă... Vechi cuvinte ? Sigur că pentru el s-au și învechit, ca tot ce a fost și a trecut ; dar pentru mine ?... Cu asemenea cuvinte, îmi amintesc, m-a întîmpinat Medinis, acum treisprezece sau cincisprezece ani, cînd am deschis șovăielnic ușa cabinetului său — era pentru prima oară ; parcă a trecut o veșnicie pînă ce am izbutit să fac cei treizeci de pași neauziți pe covorul verde, desfășurat pînă la biroul de stejar băițuit în negru ; pe birou sclipeau o pereche de ochelari cu lentile pătrate ; degetele alb-sinilii ale șefului strîngeau rama ochelarilor, o ramă de os aproape maron-închis.

— Dar tu te exprimi doar cu cuvinte noi ?

— Eu ? Cu tot felul, și Marius mă privește lung, cercetător. Știi — viață de șantier ; se mai întîmplă să scape careva o vorbă, de nu-i prea cade nici lui bine la stomac, pînă la urmă... De ce-ți închipui că mă tot cațăr pe ferme ?... Uite, aici, un deștept n-a avut altă treabă decît să susțină că aparatul ăsta nu-i bun — că dă o sudură prea lată, că împrăștie particule de metal... Dar la verificare, s-a constatat că nu aparatul era cu hiba — sudorul îl regla la o intensitate exagerată. Cred că n-ai uitat că la sudura verticală... Ce-ar fi să încerci și tu ?

Îmi arătă spre zăbreaua unde se vedea ciocul aparatului — chiar ca un cioc de pasăre pe un gîtlej de cablu lung și răsucit — corpul, transformatorul, așezat jos, iar picioarele — niște rotile cauciucate ; cum îl împingi, o și ia din loc... simții mîncăriciul palmelor... dacă aș încerca și eu ?... Dar nu, nu — n-ar mai avea nici un haz bietu-mi sac de amintiri legănat pe zăbrelele grinzii, iar eu — cu atît mai puțin ; gîndurile, oricît de lenevite, sînt libere să urce pe carcasa de oțel gri, chiar și fără centură de siguranță — lor, ce le pasă ? Oricum, amintirile nu-s totuna cu mine însumi ; sînt mai greu de urnit decît ele și stau aici, cu picioarele lipite de pămînt ; nu are importanță că trecutul meu a coborît de sus, și-a scos mănușile de protecție, și-a ridicat viziera de pe față și rîde vesel, încercînd să mă îmbie : „Ce-ar fi să încerci... ?“ ...Ce rost ar avea, Selis ? Astîmpără-te ; nu te copilări, stimate tovarășe ; demult palmele tale s-au deprins numai cu stilourile, creioanele, liniile de plastic

și cristalul neted al biroului ; nu cred că ți-ar reuși nici cea mai simplă sudură... „Ce-ar fi să încerci și tu ?“ parcă așa mi-a spus Marius ; crezi că vorbea serios ?

Serios, neserios — lui ce-i pasă ? O vorbă-n vînt, și-atît — parcă nu l-ai ști pe Marius ! Cîți ani au trecut... ? Nu are importanță ; el a rămas neschimbat, dar eu...

Privesc în jos, la picioarele lui încălțate cu ghete solide și legate nu cu șireturi, ci cu fir albastru, izolant, iar tălpile groase sînt de cauciuc cum este și cazul ; mocasinii mei subțiri și bine lustruiți par străini de șantier, deplasați. „N-ai vrea să încerci... ?“

— Ia lasă-mă-n pace ! protestez eu. Au trecut atîția ani de cînd...

— Nu chiar atît de mulți, mă contrazice Marius. Deși s-au schimbat multe în tehnica sudurii... De ce-ți închipui că m-am ambalat așa ? La ora asta, intensitatea flăcării poate fi bine reglată de un simplu elev... iar transformatorul este nou, fabricat la Vilnius... Și uite, că lăudărosul ăsta îmi bagă sub nas certificatul de absolvență ; măre-Doamne are șase etape de specializare... Șase !... Cu hîrtie la mînă, dar la un asemenea fleac nu se pricepe... a fixat un electrod ruginit... și, vezi bine, aparatul era cu hiba ! Rgret că poimîine trebuie să plec, altfel, îl scuturam eu !

— Pleci ? Unde ?

— La Jonava.

— Mergi la „Azot“ ?

— Ai ghicit! şi Marius îmi face cu ochiul. Ce-ar fi să vii şi tu? Iar o ia de la-nceput cu: „Ce-ar fi să...?"

— Ar fi ridicol...

— De ce? E nevoie de sudori peste tot.

— Ar fi ridicol... şi-mi mut privirea în altă direcţie. Flacăra nu mai apare deasupra noastră; poate că flăcăul schimbă electrodul, sau verifică legătura cu pămîntul, sau se odihneşte. Da, asta-i — se odihneşte călare pe o zăbrea straşnică; se odihneşte şi-i zboară gîndul la cum îşi va petrece orele libere diseară. Dar nu, m-am înşelat; iată că sus iarăşi scînteiază — s-a aprins o flacără mare şi albă; clar — a schimbat electrodul, se cunoaşte după culoarea flăcării.

— Mînă de meseriaş, zice Marius cu ochii la flăcău — tălpile de cauciuc roşu ale ghetelor lui se leagănă deasupra noastră.

— Ce-ai zis...?

— De băiatul de la şcoala de meserii — să tot fie un an de zile de cînd a luat în mînă aparatul ăsta, da-i o plăcere să-l priveşti cum sudează! Nu ca deşteptul cu şase etape de specializare... o dată ăla a venit şi cam pilit... i-aş fi dat eu o papară!...

Nici nu mă îndoiesc că i-ar fi dat o papară s-o ţină minte! Destul să fi simţit cum vibra vocea lui Marius cînd vorbea de tembelul cu pricina. Marius a fost totdeauna foarte disciplinat. S-au împlinit patru ani de cînd este inginer în producţie, dar parc-ar fi ieri cînd ne căţăram alături pe fermă, din zăbrea în zăbrea; chiar de atunci, de acum treisprezece sau cincisprezece ani, Marius spunea sus şi tare că va ajunge inginer; şi avea la mînă doar adeverinţa de absolventă a şase clase elementare. Cam pe atunci am plecat şi eu la cursurile de care mare nevoie nu simţeam, deşi chiar eu cerusem să fiu trimis altundeva, mai departe... Geda nu răspundea la telefon; vagonul trăsnea a mahorcă, îmbîcsit ca şi mintea mea; trenul — arhiplin de ţărani în cojoace, iar bagajele lor, mai mult nişte saci grohăitori; îmi amintesc că unul din oameni cînta, altul trăgea sălbatic la armonica lui şi un beţivan îşi ocăra nevasta, zicîndu-i „căscată" şi „bună de nimic"; m-am trezit deodată că am ajuns la Vilnius, spre seară — tocmai la ora cînd ar fi trebuit să mă întîlnesc cu Geda, la Kaunas, lîngă Poşta centrală. Pe-acele vremuri, instituţiile funcţionau şi seara; ba chiar mai mult după-amiaza şi seara decît dimineaţa. Dargužaite se afla într-o încăpere nu prea mare, dar foarte luminoasă, şi scria ceva. Razele soarelui în asfinţit împurpurau un perete, colţul biroului şi faţa Dargužaitei. Cum m-a văzut, şi-a luat ochii de la maldărul de hîrtii şi s-a ridicat în picioare.

Aşadar, iată-te, zise ea şi se aşeză într-unul din fotoliile pentru vizitatori; şefilor le place uneori să-şi sublinieze astfel spiritul democratic, dînd o nuanţă ceva mai amicală unei convorbiri oficiale — o ştiu din propria-mi experienţă. Deci, Dargužaite şedea în faţa mea cu mîinile-i albe şi frumoase pe genunchi; se pieptănase lins, cu cărare la mijloc, purta o rochie de stofă verde şi cercei de aur; ai fi luat-o drept o studentă în litere, n-ai fi zis că este o activistă cu muncă

de răspundere la Cadre, şi tocmai cea care, începînd de astăzi, va dispune de soarta mea ; haina ei elegantă de piele atîrna în cuier. Ştii, mi-ai dat destulă bătaie de cap ! Parcă dinadins, anul acesta s-au îmbulzit candidaţii la cursuri... cîte trei pe un loc... Dar, după cum vezi...

Vă mulţumesc, am răspuns ; telegrama dumneavoastră a fost o surpriză pentru mine...

O surpriză ? Mai curînd cererea ta a fost o surpriză pentru noi. Mi s-a comunicat că ceri urgent transferul în orice muncă, numai să nu fie la Kaunas. Motivele, trebuie să recunosc, nu-mi sînt clare şi dacă nu e secret...

Nu, am răspuns eu — pur şi simplu doream să schimb climatul... Nici un secret... ce-ar putea fi ?

Climatul ? Dar prin ce te supără cel de la Kaunas ?

Acolo e cam prea multă umezeală, am îngăimat eu şi mi-am întors privirile spre fereastră. Soarele îşi rostogolea discul peste acoperişurile afumate ale Vilniusului, cobora în apus, dar razele sale purpurii zăboveau încă pe tabla murdărită de păsări a pervazului ; e primăvară, nu însă pentru mine... Acum regretam că m-am repezit orbeşte, plecînd din Kaunas. Cînd, în ajun, mă întorsesem acasă, după întîlnirea cu Geda, şi citisem telegrama Dargužaitei, mi-a venit în minte povestea fericitului care se bucura de toate plăcerile vieţii, uitînd că îşi vînduse sufletul diavolului... şi iată că a sosit şi ziua scadenţei... Dar eu nu mai voiam nici un Vilnius ! Nu voiam să mă despart de Geda ! Pînă şi acolo, în biroul

Dargužaitei, continuam să simt căldura sărutului din ajun, prezent ca şi raza purpurie de soare ce-mi mîngîia obrazul ; şi vocea ei continua să-mi sune în ureche : „Cînd iubeşti..." ; nu mă atrage nici un curs ! mă revoltam eu. Dar nu te joci cu C.C.-ul ! Nu este o instituţie unde-ai putea spune azi una şi mîine alta ; şi nici Dargužaite nu e tipul omului maleabil ; şi... la urma urmelor, trei luni de zile nu-s o eternitate...

Uite-aşa, Sigitas Selis, gîndeam eu cu tristeţe, ai fi vrut ca Geda să schimbe climatul... şi ai făcut în aşa fel de s-au potrivit lucrurile în ce te priveşte chiar pe tine... ! Cum se poate ? Nu cumva ai zburat spre Vilnius ca să nu-ţi baţi capul tău cel prost cu salvarea Gedei ? A, nu, asta nu ! m-am cutremurat eu ; oricum : disciplina-i disciplină... Nu aveam de ales... Şi-apoi — timpul este cea mai sigură măsură în verificarea sentimentelor ; dacă Geda îmi rămîne credincioasă...

Spui că e o climă umedă la Kaunas, am auzit eu glasul Dargužaitei şi m-a trecut un fior (prea mă lăsasem furat de gînduri, fir-ar să fie !). Totuşi se zice că, în ansamblu... climatul de-acolo nu-ţi displace chiar atît de mult... Am auzit că te pasionează dansul şi că, în general...

Oare nu este permis ?...

Să dansezi ? Nu, de ce ?... Fetelor le plac bunii parteneri la dans... adevărat, uneori se mai întîmplă ca de aici... ştii ce vreau să spun...

Ştiu, am răspuns eu roşind ; Dargužaite zîmbi doar din colţul buzelor ; dar zîmbetul îi rotunjea faţa prelungă, dîndu-i un anumit farmec. Ştiu... dar îmi închipui că nu pentru asta am

fost chemat aici... ca să discutăm despre dans... şi, în general, eu...

Ei, fireşte că nu e vorba de serile de dans — am zis şi eu aşa... O asociaţie de idei şi-atîta tot... toate acestea sînt aspecte secundare... Şi Dargužaite clătină din cap. Dar fiindcă este cazul să vorbim deschis — trebuie să ştii că de la Kaunas ţi-ai luat rămas bun, tovarăşe Sigitas.

Pentru totdeauna ?!

Nu asta doreşti, sau... ?

Să mă întorc ?... Ştiţi, eu...

Bine, bine, rămîi aici... După cîte am înţeles eu din cererea ta...

Nu... adică... ştiţi, după o vreme, poate... nu ştiu, am răspuns eu, poticnindu-mă la fiece cuvînt.

Aşa nu merge, asemenea lucruri trebuie să le hotărăşti din capul locului... şi ochii Dargužaitei se întunecară. Ne-am bătut capul ieri toată ziua pînă să-ţi asigurăm un loc printre cursanţi... am refuzat un instructor din Mežeikiai...

Da, da, înţeleg... dacă este ceva atît de serios...

Foarte serios, tovarăşe Sigitas, deosebit de serios, întări, dînd din cap, Dargužaite ; zîmbetu-i dispăruse, luînd cu el şi rotunjimea feciorelnică a obrajilor ; de fapt, orice-ai avea cu Kaunasul... Trei luni de studii şi — repartizarea... Iar dacă va fi cazul unei caracterizări pozitive... eu cred că şi în aparatul central s-ar putea găsi ceva...

Ei... — şi am avut un gest de indiferenţă — nu are importanţă. Acum nu mai contează.

Acum ? De ce acum ? şi ochii Dargužaitei s-au întunecat şi mai mult ; dar poate doar pentru că

se întunecase încăperea ; soarele îşi desprinsese ultimele-i raze de pervazul ferestrei şi cobora tot mai departe ; în birou se strecura amurgirea deplină. De ce ? mai întrebă Dargužaite, şi-mi păru că-i tremură glasul.

Pentru că, aici, la Vilnius... sînt oarecum în grija dumneavoastră... pot spera... să am loc la cămin ?

Sigur că da — şi Dargužaite se ridică din fotoliu şi luă în mînă receptorul — asta s-a aranjat chiar de ieri.

Vă mulţumesc mult, am răspuns.

Iar ea, fără grabă, parcă analizînd în minte ceva foarte important, formă un număr de telefon şi, uşor înclinată, îşi lăsă capul pe umăr — apoi ascultă îndelung apelul, la fel de absorbită în gînduri ; iar eu o cîntăream din ochi fără sfială : sportiv-zveltă, graţioasă, cu umerii frumos rotunjiţi, cum observasem dinainte, era desigur mult mai puţin tînără decît Geda, mai puţin tînără decît Raminta, şi poate chiar decît mine ; dar o întinerea o caracteristică aproape insesizabilă, o trăsătură totuşi deosebit de vie — palpitaţia unui suflu lăuntric, ce-i atenua severitatea expresiei şi o făcea atrăgătoare, plăcută la vedere, într-un fel cu totul aparte ; dar în clipele cînd devenea iarăşi gravă, figura ei te domina printr-un dur autocontrol — mai bine-o prindea surîsul.

Nu răspunde nimeni, zise ea, după ce încercase mai multe numere la rînd, şi se întoarse către mine, tot cu receptorul la urechea sub lobul căreia sclipea cercelul de aur ; cercelul îşi legăna palida-i lumină în semiîntunericul pro-

nunţat ; sclipeau şi dinţii tinerei care-mi vorbea ; fără discuţie, de data aceasta Dargužaite era mult mai interesantă decît atunci, în octombrie, venită cu o comisie de verificare a evidenţei cadrelor — atunci cînd eu, spre indignarea Ramintei, o condusesem la filmul „Casablanca" ; garajul nu răspunde, zise ea, punînd receptorul în furcă ; nici secţia administrativă... altfel te-am fi putut trimite cu un mijloc rapid de locomoţie la cămin...

O, nu e nevoie... ! m-am ridicat repede din fotoliu, mi-am luat geamantanul ponosit de atîta folosinţă şi care mă aştepta modest lîngă uşă ; nu e nevoie, doar e aproape.

Atunci — succes ! şi Dargužaite mi-a întins mîna, privindu-mă iarăşi foarte atent, ca în octombrie trecut : Acum o să ne vedem mai des, tovarăşe Selis. Nu scapi de mine atît de uşor... şi zîmbi ca de obicei, doar din colţul buzelor, recîştigîndu-şi farmecul feminin al obrajilor ; am ieşit din biroul ei.

N-ai să scapi atît de uşor — parcă aşa-mi zicea şi Raminta ; da, la fel ; Raminta — ieri, Dargužaite — acum treisprezece sau cincisprezece ani ; şi amîndouă zîmbeau, spunîndu-mi aceleaşi cuvinte ; cu cît femeile caută să fie mai deosebite decît celelalte, cu atît mai mult se aseamănă în manifestări ; decolteul *en-coeur* al Ramintei se ridica şi se lăsa în respiraţia adîncă — ispititor ; Dargužaite te ispitea cu degetele-i lungi şi albe ; dar dincolo de ele străluceşte o pereche de ochi focoşi : ochii negri ce-i cunosc aşa de bine ; stau în curtea fabricii şi privesc la ferma de oţel — fără voia mea, îmi apar mereu acei ochi

negri, în care parcă citeşti mirarea ; îi văd şi în curtea fabricii şi în biroul baracamentului vopsit în verde, ce-mi aminteşte de un mărfar şi unde Marius a intrat să se schimbe, poftindu-mă şi pe mine înăuntru ; ochii negri mă urmăresc şi cînd Marius mă poartă cu „Moskviciul" pe străzile oraşului, mai largi astăzi.

— Îţi aminteşti de fata cu ochi negri ?... şi Marius clipeşte, şi se întoarce către mine — mai mult de-o clipă-două nu poate sta cu capul întors — e la volan ; mai bine-aşa, îmi zic eu ; e ora prînzului, joi — zi de tîrg, multă lume pe stradă, iar Marius conduce maşina... Hm, balerina... tatăl ei era dirigntele Poştei...

— Îmi amintesc, răspund cu inima strînsă ; părul negru, ochii negri şi trăsătura purpurie a buzelor ; ochii, ochii, ochii ; cum de-şi închipuie Marius că i-am putut uita ?... Şi aşa te-ai hotărît definitiv să lucrezi la „Azot" ?

— Sigur că da ! şi Marius iar mă priveşte cu coada ochiului. Hotărît şi iscălit. Geamantanul făcut. Ce-i drept, Gruodis nu prea vrea să-mi dea drumul — cînta-n struna lui... greu l-am convins... În fond, aici treaba e pe sfîrşite... mie-mi place acolo unde-ncepe...

„Gruodis ? Care Gruodis ?" eram gata să-l întreb, dar am tăcut ; n-oi fi auzit eu bine.

— Şi-acolo, bine-nţeles, o să termine...

„Gruodis... ?"

— Atunci, începem în altă parte — la Jubarkas, sau unde-o fi să fie.

— Ia stai — ai spus : Gruodis ?...

— Da, secretarul de partid de la noi... „Nu te scot din evidență", zicea el.

„Secretarul de partid..."

— Dar tu ce crezi — chiar că poate să nu te scoată din evidență ?

— Ba uite că m-a și scos ! Îi zic : la „Azot" nu-i tot partidul nostru ? Așa că...

— Și el ?

— Ce-i cu el ? Ți-am spus : m-a scos din evidență.

— E bătrîn ? întreb eu.

— Bătrîn ? Naiba știe cum o fi. Da-i cărunt, deși nu-i chiar bătrîn... da' nici printre tineri nu-l poți număra. Are părul perie. Așa că, vezi, nu-ți prea poți da seama... Nu, nu-i un bătrîn.

— Cu părul perie, zici ?

— Tuns scurt... și ce-i cu asta ? Zice că așa n-o să-i cadă ușor părul. Igiena și așa mai departe... Dar ce-ți pasă ție dacă-i tuns scurt sau nu ? Frrr !

Marius frînează brusc, mașina scrîșnește deodată, ne-a zgîlțîit, nu glumă — ca pe scaunul electric. Un cetățean beat s-a împiedicat și era să zboare pe capota „Moskviciului" ; acum strînge-n brațe trunchiul unui plop, nici nu se clintește ; Marius îi arată pumnul.

— Vezi cînd te iei cu vorba ? Cu ăsta nu mai vedeam eu „Azotul"... Zît ! Îl mai amenință încă o dată pe bețiv, arătîndu-i pumnul, dar i-a trecut furia și accelerează iarăși.

Circulăm pe Șoseaua Radvilenai, tocmai pe lîngă locul unde Girstupis țîșnește spumegînd din conducta betonată și-și duce apa mai departe,

la vale ; în acea vale, țin minte, era o spărtură în gard, iar Geda și cu mine am pătruns pe-acolo... apoi am stat și pe lespedea pe care zăbovea odinioară Adam Mickiewicz cu Marila sa ; dar se pare că lui Marius îi place să simtă-n palme volanul — nu prea se grăbește spre casă și o ia pe drum ocolit ; și-a cumpărat, probabil, de curînd „Moskviciul" și se bucură să-și arate față de vechiul său prieten talentele de conductor-auto ; în fond, nici eu nu mă prea grăbesc. Mă las în voie pe speteaza banchetei și-mi scot din buzunar pachetul de țigări ; prevenitor, Marius îmi întinde bricheta și-mi aprind țigara. Urmează Dumbrava, aleea Vidunas, colina și strada Expoziției ; și în sfîrșit, Aleea Libertății — case, copaci, vitrine. Și oameni ; mulțime de oameni în forfotă prin fața vitrinelor ; printre ei nu se poate să nu fie și cunoștințe de-ale mele ; Marius tot salută la dreapta și la stînga.

— Se pare că lucrează la Combinatul de țesături plușate, sau la Fabrica „Drobe" — și iarăși mă privește cu coada ochiului. Am venit o dată împreună de la o ședință a activului de partid... așa cum merg cu tine acum...

— Despre cine vorbești ?

— Despre cine... ! De Geda...

— Este comunistă ?...

— De ce mă întrebi ?...

— Nimic... pur și simplu, așa... Oprește, am treabă pe-aici.

Marius oprește „Moskviciul". S-a posomorît.

— Şi eu care mă gîndeam că prînzim împreună ; avem la masă găluşte cu carne gătite ca la mama-acasă.

— Ehei !... Pe altă dată, Marius. Treburile...

— Treburi avem toţi. Dar pe la maică-ta ai trecut ?

— O să trec, răspund eu şi-i întind grăbit mîna, neapărat trec. Dacă nu azi, mîine, sigur. Îndată ce termin cu obligaţiile.

Of, pedant mai e şi Marius ăsta ! Greu de discutat cu el ; greu, şi parcă mi-ar fi şi frică ; de cîte ori ne întîlnim, trebuie neapărat să mă justific... Oare de ce ? Singur nu ştiu bine. Şi sînt cam de mult major, mi-au ieşit şi peri albi — era şi timpul ; demult am coborît de pe grinzile cu zăbrele şi-am luat-o pe calea mea ; amîndoi ne-am croit un rost în viaţă, fiecare în felul său ; şi totuşi încă nu mă simt deloc în largul meu cînd discut cu Marius, nu reuşesc să mă-nvăţ să discut cu el ; îmi ies din fire, mă dezvinovăţesc, tremur de enervare — ca un şcolar în faţa dascălului, ca un curier în faţa ministrului ; cum mă întîlnesc cu Marius mă şi simt vinovat — de ce, cine ştie de ce ? Cine altul decît însuşi Marius — această conştiinţă a mea, pistruiată şi cu urechi-radar ! Numai el — am permanent sentimentul că Marius îmi cunoaşte intenţiile chiar înaintea mea ; dracu ştie cum vine asta ! Şi totuşi Marius mi-e necesar ; nu pot trăi fără Marius ; îmi spune totdeauna adevărul în faţă — oricît ar fi de crudă situaţia (calitate prin care se deosebeşte de toţi cunoscuţii mei) ; da, şi mi-l spune tocmai cînd e nevoie... Da, la mama, bineînţeles !

— Nu demult se plîngea — continuă Marius — „rar îl văd pe Sigitas“, zicea ea...

— Nu-ţi spun că mă duc pe la ea ?!

— Fii atent — mă ameninţă Marius cu degetul — omul nu are decît o singură mamă, chiar de-ar fi el şeful-şefilor !

— Ei, ştii... Trec pe la ea neapărat. Spune-i, dacă te-ntreabă.

— Şi de nu mă-ntreabă, tot îi spun.

Portiera se închide, motorul mîrîie ; a plecat. Oftez cu uşurare. Da, Marius Mačiulis este pentru mine însuşi trecutul ; şi arătîndu-mi calea cea dreaptă, acest trecut porneşte cu „Moskviciul“ de culoare deschisă spre căsuţele înverzite de la periferie ; merge acasă, o să se aşeze la masa lui rotundă şi va mînca lacom găluştele-n sos de smîntînă, va povesti, cred, alor săi despre întîlnirea noastră ; iar eu — mă duc la hotel. Era şi timpul — camera a fost reţinută de la Vilnius ; acelaşi număr ca de obicei, nouăsprezece ; cei de la hotel mă cunosc demult.

— Bine te-am găsit, Aniceta — schimb pe scară salutul cu femeia de serviciu, o femeie plinuţă, dacă nu chiar grasă — obrajii-i sînt învăpăiaţi ca doi sori. Ce mai nou ?

— Mă mărit, tovarăşe Selis.

— Nu mai spune ! Serios ?

— Da, cu bufetierul.

Obrajii ca doi sori strălucesc de mîndrie ; Ochii ei mă fixează cu curiozitate — Ce ziceţi..., ? Probabil că a uitat, sărmana, că abia

cu o lună înainte se lăuda cu un „gravor“, iar şi mai-nainte, cu un „contabil-şef“...

— Îţi urez o fericită noapte de mireasă, îi zic eu Anicetei. Cheia e la dumneata ?

— Poftiţi. Şi toată faţa i se topeşte într-un zîmbet de mulţumire : urarea mea şi-a făcut efectul ; Aniceta îmi înmînează o cheie mare cu tăbliţa-i de alamă — nr. 19. — Vă aşteptăm încă de ieri. Am aşternut de-aseară şi lenjeria de pat, am călcat-o bine...

— Ieri n-am putut, Aniceta.

— N-aţi fi sosit chiar acum ?

— Vin direct de la autobuz.

De ce-o mint ? Habar n-am — oricum, Aniceta tot nu mă crede : se cunoaşte după ochi...

— Au telefonat de la Vilnius.

Ce oameni, zău aşa ! N-apuci să te urneşti din Vilniusul ăsta, că şi-ncep să zbîrnîie telefoanele în toate părţile... Poate că v-aţi împiedicat, le-am zis, în gînd, de vreo buturugă... !

— Şi cine a telefonat ?

— Ce ştiu eu ? De la Vilnius. Au dat ordin să luaţi urgent legătura...

— Cum, ce ?...

— Au dat ordin să sunaţi... să luaţi urgent legătura cu dumnealor... Acum Aniceta mă priveşte consternată ; dau să-i iasă ochii din cap, privindu-mă ; unul care lucrează la Vilnius şi nu înţelege ce-nseamnă „a lua legătura“ ; păi, toată lumea nu face altceva decît să „ia legătura“, să „facă apelul“, să „aştepte pe fir“... rar cine mai „sună“...

— Aşa au dat ordin...

— Numărul l-au spus ?

— De telefon ? Sigur că da. E pe masă. Era un glas răguşit şi aspru... Şi bufetierul meu vorbeşte cam răguşit, dar nu e aspru deloc. Chiar v-aş ruga să treceţi o dată dinadins, să staţi puţin de vorbă cu el... O să vedeţi că nu e un om aspru...

Glas răguşit — am priceput !... Nu o voce de femeie... Nu mă sperii eu de vocea aceea răguşită : se pare că am făcut tot ce-a fost posibil ; „îi dai să semneze — şi gata treaba !“... „Să nu se audă nici pîs... fără gălăgie“ ; de fapt, ce atîta grabă din partea şefului ? Dar uite şi numărul pe masă — 2-02-02 ; mai simplu nici că se poate ; şi dosarul 13—41—V pare uşor rezolvabil — e clar — dar uite că pe Medinis tot nu-l pot suna ; n-am ce-i raporta deocamdată. Arunc mapa pe masă — scrumiera sare-n sus cu un zgomot care sună a dojană — mototolesc în pumn bucăţica de hîrtie de împachetat pe care e notat numărul atît de simplu — 2—02—02 ; o mototolesc încet şi o arunc la coş. Ce-aş putea să-i comunic şefului ? A trecut o lună — o lună plină de ceaţă sălcie, de ceaţă ce-ţi ridică un nod în gît ; picăturile de răşină sclipeau ca lacrimile pe crucile cu faţa brăzdată, în urechi mi-a sunat ne-ntreruptul zgomot al bulgărilor de pămînt — răsunau ca alicele, ca grindina, ca răpăitul tobei ; cineva a spus : „Acuma, gata“ şi cineva a suduit surd, dar lămurit ; iar din ziua aceea simt cum o mînă nevăzută desprinde încet-încet, un văl nevăzut, îl desprinde dureros, cu migală, metodic, fără grabă, dar şi

fără oprire ; cu fiece zi ce trece, raza de vizibilitate se lărgeşte şi văd tot mai clar — nu numai trecutul meu, dar şi oamenii ce mă-nconjoară acum ; a trecut o lună, o lună întreagă, şi femeia cu basma roşie — frumoasă, încă tînără şi zveltă — nu mai plînge, nu mai suspină ca rîndul trecut ; atunci nu ştia încă nimic ; iar acum vede clar şi ne învinuieşte pe toţi de lipsă de omenie ; sigur că nu va spune asta cu glas tare.

Şi chiar dacă ar spune-o — la ce bun ? Viaţa nu-şi opreşte cursul : astăzi ea nu mai este cea de ieri, iar mîine nu va mai fi cea de azi ; cine nu înţelege această realitate rămîne în urmă, da ; aşa că n-ai de ce să zvîrli încolo trecutul tău ; pentru că vei afla ceva bun în el, ceva aparte, oricît de efemer ar fi fost ; ceva a l n o s t r u ; da, asta în primul rînd ; şi asta fără o cîntărire subiectivă a trecutului...

Poftim, iarăşi şi iarăşi ! Zîmbesc cu amărăciune şi întorc spatele uşii cu oglindă a dulapului ; nimic mai acătării ! Obraji scofîlciţi, ochi căprui duşi în fundul capului ; iar nasul şi bărbia parc-au fost ascuţite cu cuţitul ; părul înspicat, rărit deasupra frunţii, doar la ceafă se mai onduleată puţin ; trecutul, prezentul — de ce nu mă gîndesc şi la viitor ? Să se fi-ngropat acolo, sub colina unde stau drepte crucile albe ? În groapa în care s-a repezit fără milă avalanşa de bulgări de pămînt ; oare nicicînd nu voi scăpa de ceaţa sălcie şi aderentă, care continuă să mă sufoce, atingîndu-mă cu tentaculele ei reci şi vîscoase ? Nici de amintirile ce mă împresoară şi se rotesc în jurul meu ca muştele atrase de o biată gloabă biciuită pînă la sînge ; oare aşa mi-e hărăzit mie, să duc pe umeri pînă la sfîrşitul vieţii povara lor ?

Abia acum simt oboseala — o mare oboseală fizică, şi îmi dau seama că nu am pus nimic în gură cam demult — de aseară ; dar chiar şi-aseară, mai mult am lîncezit sub apăsarea aceloraşi amintiri ; n-am prea mîncat şi nici n-am băut ca oamenii ; „Dieselul“ urla ca o fiară rănită ; ca prin ceaţă, Raminta îşi acompania la pian romanţa cu Jamaica şi trandafirul ofilit, iar eu şedeam tăcut şi parcă pluteam în stare de imponderabilitate, ca o pînză de păianjen în ceaţa sălcie şi mă sileam să zîmbesc. Apoi — exprimarea compasiunii... „Cu profundă tristete...“, acolo, lîngă „Romuva“ ; şi tovarăşul — să am iertare — conul Vebeliunas, care se înviorează şi ridică greutăţi, pregătindu-se să trăiască o sută de ani cel puţin ; nu am avut nici cînd să mănînc, nici să mă odihnesc ; şi pala de lumină galbenă, care m-a trezit mai-nainte de a fi dormit cît trebuia ; îmi ghiorăie maţele. Să mă duc la restaurant ? Mai încolo ; totul mai tîrziu ; acum nu-mi arde de nimic ; o să mă descalţ şi-o să mă culc ; să mă odihnesc şi să se odihnească şi dosarul 13—41—V, din cauză căruia, şi nu din alt motiv, am ajuns iar la Kaunas ; cît mă odihnesc eu, se odihnesc şi ceilalţi — Petras, Geda, Marius, Raminta ; chiar şi femeia aceea cu basma roşie, femeia frumoasă şi încă tînără ; se odihneşte şi activista Dargužaite... Toţi vor avea parte de odihnă, dormind odată cu mine, cu

capul pe perna asta rigid-scrobită, cu numărul de inventar 1374 ; să mă odihnesc și să uit de toate — fără nici un gînd ! La urma urmelor, n-am și eu dreptul să mă odihnesc ? Nici măcar atîta nu merit ? Iar de m-or fura visele — să fie duioase...

„O tovarășul Sigitas vrea odihnă ? De cînd oare ?"

„Mi-am dorit-o totdeauna."

„Știu, știu, dar nu tocmai prin aceasta am cam greșit ?"

— Și asta-i o greșeală ?! Sînt obosit. Ai priceput ? Sînt foarte singur... Dar ție ce-ți pasă — și ce mai vrei ?"

„Nimic. Vream doar să te-ntreb : te-ai gîndit vreodată de ce ți-a fost viața mereu așa ?"

„N-am avut timp să mă gîndesc."

„Timp de cincisprezece ani ? O să-ți spun... Ți-ai risipit forțele, Sigitas Selis. Ți-ai risipit viața în fărîme, în picături, și n-ai știut să te dăruiești unui mare ideal.... Cu mulți se petrece același lucru, iar în acest sens, tu..."

„Nu simt nevoia să mă justific !"

„Dar nici nu mă gîndesc să te dezvinovățesc. Uneori e mai ușor să-ți justifici inerția, decît să realizezi ceva temeinic. Și în general, să fii în acțiune susținută".

„Stai... stai... Chiar nu am realizat nimic ? Am muncit din răsputeri. În toate întreprinderile din raza noastră mă cunosc oamenii ca pe un cal breaz, și cred că și eu cunosc oamenii aceia, pe fiecare în parte".

„Pe fiecare în parte ? Ei, frate, ai memorie scurtă. Atunci cum stăm cu femeia cu basma roșie ? Ori nu este dintre cei pe care trebuie să-i cunoști ?..."

„Nu ții minte ? Cu problemele trustului de la Kaunas, eu..."

„Țin minte, țin minte... cum să nu... doar nu ne despărțim niciodată... pretutindeni, cot la cot... pretutindeni și în toate... eu — ești tu, sau tu — sînt eu... ca să fim preciși — noi amîndoi facem un singur tu... un Sigitas Selis real..."

„Tu. Eu. Real. Ireal... Scuză-mă, zău că nu mai pot... am obosit... și mi-e teamă... de tine mă tem."

„Hai de-ncearcă totuși să pricepi. Gîndește-te bine, gîndește-te ! Zi-noapte ; cînd lucrezi ori mergi pe stradă ; cînd bei și mănînci ; cînd vorbești cu oamenii ; ba chiar și-n somn..."

„Și-n somn ?"

„Da, ne-ntrerupt ; pretutindeni ; cît ești viu pe lumea asta ; de fapt, un om este viu numai atunci cînd gîndește, gîndește..."

„Dar dacă eu..."

„A, nu, nu te eschiva... stai și gîndește-te, gîndește-te : ce, cum, de ce ; mai ales — *de ce*. Vezi, de exemplu, *de ce* tu, abia venind la Kaunas cu unele probleme, devii deodată altul, nu cum ești la Siauliai sau Klaipeda ? Nu-s peste tot cam aceiași oameni ? Nu-s aceleași fișe de evidență a cadrelor" ?

„Știi tu prea bine de ce... și nu este cazul să mai scormonești... Ții minte — ziceai că trecutul nu trebuie uitat... că dacă nu cunoaștem va-

loarea trecutului, nu avem dreptul să vorbim de viitor ?... Că povara trecutului..."

„Chiar așa ! Înseamnă că ești de acord cu mine... Admiți că trecutul ți-a fost o povară, pe care ai fi vrut poate s-o lași de pe umeri... asta ai și vrea, dar nu îndrăznești... ți-e frică... Și este atît de simplu !"

„Ce anume este simplu !"

„Să renunți la persoana ta trecută, să devii alt om..."

„Simplu ?! Știi — nu fi absurd !... Simplu... E chiar imposibil !"

„Ai încercat cumva ?"

„De ce tocmai eu ?... Așa ceva nimeni nu va reuși — pricepi ?!... Niciodată !"

„De ce ?"

„Pentru că trecutul nu-i funingine de care să scapi spălîndu-te pe mîini, nu-i o pată pe care poți s-o faci să dispară, și nici măcar nu-i vorba de pete... Pentru că din trecutul tău personal rămîne totdeauna ceva bun, ceva ce-ți este drag, absolut necesar..."

„Nu renunța la ce-i bun. Nu renunța la ce ți-e drag și necesar. Renunță la ceea ce te stînjenește inutil".

„Dar cum aș putea face disocierea asta ?..."

„Cu inima..."

„Cu inima ? În secolul rațiunii ?..."

„Și ce-i cu asta ? Nu cumva îți imaginezi că numai cei care nu raționează, că numai proștii sînt oameni de inimă ?"

„Vorbe-n vînt, vorbe goale... trecutul însă, nu — trecutul unui om nu-i făcut din vorbe... altfel, totul ar fi mult mai simplu... este ușor să treci de la o vorbă la alta, schimbînd sensul înlănțuirii lor, dar faptele întîmplate..."

„Poți greși, dar să nu-ți trădezi principiile..."

„Taci ! Nu-ndrăzni ! Nu mă lua-n bătaie de joc !

„Nici prin gînd nu-mi trece. Dar cugetă și tu puțin : cine te obligă să schimbi trecutul ? Da, așa ceva ar fi absurd și imposibil... Istoria nu se-ntoarce înapoi — nu poți prin nimic schimba cele ce au fost... nu le mai poți reface, dar poți aprecia valorile trecutului... te poți decide să pui punct și să începi o pagină nouă, încă nescrisă, unde..."

„...unde șefii mei mi-o vor deschide, da ! Acel Medinis, care m-a trimis ieri la Kaunas, iar azi-dimineață mă și suna aici... Îl interesează această problemă în mod deosebit... ultima mea misiune... am impresia că îl interesează chiar exagerat de mult... Și, ce crezi, Medinis și-o fi apreciat trecutul, așa, din proprie inițiativă, singur cum este el ?... Crezi că și el a deschis o pagină nouă, unde..."

„Nu fi ridicol ! Una-i șeful tău, alta ești tu..."

„Și-atunci, ce mai vrei de la mine ? De ce vă legați cu toții de mine ? Am fost totdeauna un funcționar disciplinat. N-am avut de făcut decît să execut dispozițiile primite — le-am executat, le-am executat — repetarea *ad litteram* a dispoziției primite, corectă, corectă... copia originalului, mereu copia... că doar el își pune parafa... Și atunci, ce mai vrei de la mine ? !"

„Să fii om, un adevărat om... să-ţi revii, în sfîrşit, şi să deschizi bine ochii la ce se petrece în jurul tău. Oamenii nu sînt fişe de dosar... Nu vezi asta ? Nu pricepi ?“

„Stai, stai ! Nu mă zăpăci, te rog, nu mă deruta. Iarăşi îmi vii cu vorbe mari — vorbe, vorbe şi iar vorbe ! Iar Medinis a spus : «Dacă pe tine te interesează în mod serios postul pe care ţi l-am...» ...Tovarăşul şef personal, ai priceput ?“

„Dar nu este exclus să-ţi şi pună-n palmă pagina gata formulată...“

„Asta să nu-ndrăzneşti să-mi spui ! Să nu te mai aud vorbindu-mi aşa !“

„Atunci, cum crezi... Deşi, în noul post, lucrul de care ţi-am vorbit îţi va fi şi mai necesar...“

„Adică *ce* anume ?“

„Conştiinţa. Acea însuşire fără de care nu poţi face un pas... nici astăzi, nici mîine...“

„Dar potoleşte-te odată ! Drept cine mă iei ?! Nu, nu — taci, te rog ! Nu mă stigmatiza iarăşi cu... acel cuvînt... e o minciună... un neadevăr... eu nu vreau, nu vreau să fiu un fric... un la'... Şi niciodată n-am să fiu ! N-am să fiu ! Nu !“

„Ei, lasă... potoleşte-te şi tu... poţi şi să nu fii ! Dar bagă de seamă : în postul care te aşteaptă...“

— Acest post te aşteaptă pe tine, aud de undeva, de la celălalt capăt al firului ; şeful stă întors pe jumătate către uşă, lăsîndu-se comod pe spătarul fotoliului rotativ ; întors pe jumătate sau poate chiar pe trei sferturi, parcă izolîndu-se astfel de celelalte treburi şi de ceilalţi oameni, care intră încet şi ies repede din birou, sau, pur şi simplu, se uită prin crăpătura uşii, aşteptînd să-şi termine el convorbirea telefonică. — Te aşteaptă, şi dacă data trecută m-ai înţeles bine... auzi ? Tu m-auzi ?

— Aud.

— Auzi — oameni de încredere mi-au comunicat... dar să nu sari în sus...

— Spuneţi...

— Eşti singur în cameră ?

— Singur, bineînţeles... Cu cine-aş putea fi... ?

— Mai ştii... am fost şi eu tînăr şi-nţeleg... Ei, dacă eşti singur, chiuie de bucurie : vei fi numit şef. Nu adjunct — direct, şef. Ştii cît te apreciez eu. Deci, omul potrivit la locul potrivit. Un cadru al nostru la control... eu sper... cred... Alo, mă auzi ?

— Aud.

— Ei, vezi — veşti bune !

Văd, sigur că da ; îmi rotesc privirile prin camera în care domneşte un amurg cenuşiu ; la fel era amurgul şi ieri — acolo, în casa lui Vebeliunas, unde m-a dus Petras ; oare de ce nu-mi amintesc deloc unde şi cînd l-am cunoscut ? De fapt, nu are nici o importanţă ; dar de văzut, văd bine ? Da, văd foarte clar ; mă aflu aici, la o sută de kilometri de Vilnius şi de şefi, sleit de puteri, transpirat, zdruncinat de acel dialog chinuitor — dar cel puţin am evitat să-mi arunce-n faţă blestematul cuvînt, de care mă temeam,

pe care nu voiam să-l mai aud... îi pot mulțumi lui Medinis, m-a sunat exact la timp ; dar mă îndoiesc că s-a deranjat numai în legătură cu numirea mea, mă îndoiesc ; cum să nu văd : stau întins pe patul cu pernă ștampilată — „Inv. Nr. 1374" — zbîrlit, împresurat de semiîntuneric, nu-mi dau seama cît o fi ceasul, nici dacă-i seară ori dimineață : amurgul e amăgitor toamna ; sînt aici, și de Medinis mă despart mulți kilometri, case și ziduri, dar tot îl văd clar — stă răsucit, cu spatele către ușă — la 270 grade-rotație, nu-i nevoie să fiu la Vilnius ca să-l văd : chip uscățiv, galben la față, ochii ascunși sub fruntea coborîtă, țeasta noduroasă și cu nuanțe vineții, că e ras proaspăt ; da, văd perfect !

— Ei, de ce taci ? aud eu de la capătul firului. Ce, nu te bucuri ?

— Cum de nu. Mă bucur mult. Vă mulțumesc.

Sigur că-i mulțumesc ; și chiar mă bucur — dacă nu mă suna el chiar acum, cu siguranță auzeam iarăși fatalul cuvînt !... Dar ce se petrece ? De ce s-a posomorît brusc fața gălbejită a lui Medinis ?

— Ei, da' zi și tu ceva... Cum merg treburile ? Ai fost la trust ?

— Încă nu.

— Nu ai fost ?

— Nu.

— Ei, dragă...

O lungă pauză, foarte lungă ; o pauză la celălalt capăt al firului ; o pauză abisală, din care nu răzbește nici un cuvînt ; între timp, apuc

să-mi șterg fruntea transpirată și privesc pe fereastră ; nu-s încă lămurit — e seară, e dimineață ? Iar eu nu numai că nu m-am dus la trust, dar nici n-am prînzit ; am zăcut aici, între vis și trezie ; de ce nu mă ispitește deloc vizita asta la trust ?

— Regret — pauza de la capătul firului a luat sfîrșit ; o avalanșă de cuvinte se rupe dintre stînci și cade șuierînd în prăpastie ; o groază de cuvinte.

— Regret mult că tu... da... administratorul trustului poate să-și închipuie cine știe ce..: că tu... că noi... pactizăm cu intriganții, cu cei care... pe omul nostru de nădejde... și pe noi toți...

— N-am avut timp, tovarășe șef. Am zăbovit la fabrică.

— Ce-mi spui mie de fabrică ?!... Ce-ai de făcut tu pe-acolo ? Îi dai să semneze și — gata treaba !...

Tresar violent ; să-i spun ? Femeia cu basma roșie nu a plîns, nu ; de data asta nu a plîns ; pentru că acum știa ; știa și ne învinuia pe toți de lipsă de omenie ; una e să faci plîngere împotriva amantului și alta împotriva tatălui copilului tău, al viitorului tău copil ; în realitate, soțul ei i-a fost amantul, iar omul acesta, administratorul trustului, ar avea rolul de soț... Șefului nu-i va intra niciodată în cap asemenea situații. Dar eu am priceput chiar acolo, în biroul președintelui Comitetului sindical al fabricii ; am priceput și cred că am roșit ca o liceană. Nu, un om nu încape integral într-o fișă de evidență a cadrelor ; și nici în dosarul 13—41—V ;

uite, femeia aceasta a și coborît din fișă și m-a făcut să-mi fie rușine ; șeful n-ar înțelege nimic din toate astea...

— De ce taci ?

Nu va înțelege ; se pare că se luminează, întunecimea de dincolo de fereastră se destramă, începe o nouă zi, iar Medinis e încă în pijama, încă la el acasă ; de ce oare-l vedeam mai-adineaori la serviciu, pe trei sferturi întors în scaunul său rotativ ; nu, șeful e încă în papuci și în halatul dungat din care-i ies picioarele strîmbe și păroase — picioare învinețite, de om îmbătrînit, sacoul cu o pată închis-cenușie pe rever, atîrnă de speteaza scaunului, iar ochelarii cu lentile pătrate sînt încă în bucătărie, pe măsuță, lîngă paharul de ceai și pesmeți ; e dimineață.

— Taci ?... strigă el și mai tare și iarăși tresar. Ce... și tu ?!... Și eu ? Ce ? Cum — eu ? De ce — eu ! Ce, cum, de ce ? D e c e ?

— O să fac cum m-oi pricepe, tovarășe șef.

— Ai să faci totul — ai înțeles ?! se aude de la celălalt capăt al firului ; de undeva de departe ; dinspre apartamentul din Zverynas ori Antokolnis ; pietrele se rup și mai violent din stînci și se rostogolesc în prăpastie — o adevărată avalanșă de cuvinte : Alo ! Alo ! N u c u m m - o i p r i c e p e — ci totul ! Ca să salvăm reputația noastră a tuturor, ai înțeles ? ! Prestigiul nostru ! Toate sînt strîns legate... și atît de încurcate, fir-ar să fie !... Un singur pas greșit și... tu m-auzi ?... Sau ne ducem la fund cu toții, sau ieșim la suprafață... ai înțeles ? Tu mă auzi ?!...

Aud, da ; totul este foarte complicat ; aud : sau ne ducem la fund, sau ieșim la suprafață ; aud ? !...

— Alo ! Alo ! Alo !

— Timpul dumneavoastră s-a epuizat ; intervine o voce melodioasă de femeie ; e telefonista — respir ușurat și pun receptorul în furcă ; începe să se lumineze de ziuă : timpul dumitale, tovarășe Medinis, s-a epuizat, iar al dumitale, tovarășe Selis, abia începe ; nu tu ai spus că oamenii sînt niște pagini ? Așa că, du-te la trust și citește — citește aceste pagini ; desigur, toate sînt atît de complicate și încurcate, și dacă vrei să salvezi bunul nume al șefului tău...

VIII

CUVÎNTUL SE ÎNFIGE uneori în memorie ca glontele într-un copac — nu-l mai scoți de acolo !... Oare nu tot despre rolul n u m e l u i b u n îmi vorbise Dargužaite acum treisprezece sau cincisprezece ani, cînd — după cîteva săptămîni — în ajun de Întîi mai, am revăzut-o la cursuri ? Ne ținuse o lecție asupra metodicei în evidența cadrelor, iar la sfîrșitul orei se apropiase de mine, întrebîndu-mă dacă aș putea s-o conduc.

Pot, am răspuns, încercînd să înțeleg repede de ce are nevoie de mine ; sigur că pot, am repetat eu mai tare, deși pe coridor năvăliseră cursanții — tinerii aceia cam nebărbieriți și în costume bleumarin destul de ponosite, și care

12 — S-a întîmplat la Kaunas — Cd. 1/1126

începuseră să caşte ochii la noi ; ştie omul ce vrea, plasă unul o remarcă ; noii mei colegi priveau cu suspiciune asemenea intimităţi cu profesorii, oricît de inocente ar fi fost ele.

Gura ! m-am răstit eu la grupul în costume de o curăţenie îndoielnică şi dinspre care, printre altele, venea un miros de cremă de ghete şi ţigări ieftine „Priboi" ; ia uită-te la ei — cuvioşii călugări ! Tu, ăla de colo, lasă lătratul ! am adăogat, luînd-o la braţ pe Dargužaite ; şi tot eu : priviţi şi vă săturaţi ! Ea însă îşi liberă braţul cu un gest degajat, dar destul de energic, şi ridică a mirare din umeri ; dar ce mare lucru s-a-ntîmplat ? am spus eu cu voce joasă, potolită, mă plimb cu cine vreau. De-ar fi ea şi prinţesa Siamului !

Sacourile bleumarin au rînjit, dezvelindu-şi dinţii albi — auziseră bine şi ultimele mele cuvinte, iar Dargužaite, îmi amintesc, roşise violent (acum era chiar frumoasă !) şi mărea pasul.

Eşti pur şi simplu fără pic de minte, zise ea, respirînd greu, cînd am ajuns pe o ulicioară cenuşie, schilodită de război ; Dargužaite încă nu reuşea să se liniştească, îi sălta pieptul de agitaţie, iar bărbia devenise şi mai pronunţată, şi-i tremura puţin ; gîndeşte-te în ce situaţie mă pui pe mine !

În ce situaţie ?

Apreciază şi singur.

De ce să-mi bat capul, am răspuns eu voit impertinent ; m-aţi tras după dumneavoastră să vă urmez, eu v-am urmat. Ce altceva ar mai fi ?

Nu te-a „tras" nimeni... că nu eşti viţel, să fii tras de funie.

Atîta ar mai lipsi !

Selis, te porţi ca un bădăran !

Asta era ! am exclamat ; oare m-aţi chemat doar ca să-mi ţineţi o prelegere despre viţei ?

Nu pot să-mi explic nici astăzi de ce ţineam cu tot dinadinsul să fiu mojic cu Dargužaite ; cred că mă enerva sentimentul slăbiciunii mele ; şi-apoi, îmi era indiferent dacă-i sînt sau nu pe plac şefei ; mai ales că eram sub imperiul gîndului că ar fi trebuit să rămîn la Kaunas, cu Geda ; şi dacă mă tulbura ceva atunci, era incertitudinea ce stăruia în relaţiile mele cu ea : făceam eu pe viteazul în vorbe categorice, dar în realitate nu hotărîsem nimic concret.

Am scuipat maşinal la picioare.

Atîta te rog, nu te ambala, zise Dargužaite, iar ochii ei cenuşii îmi aruncară o privire severă ; m-a privit o clipă şi mi-a întins mîna ; de data aceasta eu m-am eschivat ; de ce te superi ; te-am rugat să mă conduci pentru că voiam să-ţi spun cîte ceva... era incomod faţă de atîta lume... Să vii cu mine, sau nu — asta de tine depinde... dar să fii nepoliticos cu un tovarăş mai mare sau o femeie... s-o iei demonstrativ la braţ... faţă de toţi... dacă vrei să-ţi păstrezi prestigiul — şi-al tău, şi poate şi-al meu... bunul nume... La urma urmei, îţi sînt profesoară, trebuie să înţelegi că...

Ah, iată de ce este vorba ! şi-am privit-o printre gene. Morală ? Ei, am dansat împreună la deschiderea festivă a cursurilor („se zice că

dansezi grozav..." — ai să vezi singură cum !) ; ei bine, am răspuns disciplinat, prezentîndu-mă la chemarea C.C.-ului — să iau cunoştinţă de unele probleme din Kaunas ; sigur, ei, cursanţii, au dibuit ceva — fie din tonul meu degajat, fie din cine ştie ce (dar ce-am eu de pierdut ? Pot să mă întorc imediat la Kaunas !) ; băieţii, da, sînt invidioşi... ei, poftim, priviţi, săturaţi-vă...

Ce să înţeleg, tovarăşă Dargužaite ?

Că eu sînt activist C.C. şi lector la cursuri. Să-ţi pierzi autoritatea este uşor, dar să ţi-o creezi...

Da, parcă aşa a spus — cam acelaşi lucru pe care mi-l spunea mai tîrziu Medinis — după treisprezece sau cincisprezece ani ; îmi închipui că ar mai fi argumentat ea şi altele pe aceeaşi temă, dar...

Ah, mi-e o foame de simt că mor ! m-am grăbit eu să parez continuarea dăscălelii. Ce zici, am găsi aici crenvurşti calzi ?

Întorsesem capul spre o firmă — BAR — deasupra unei uşi căptuşite cu tablă ; prin crăpături venea miros de bere şi varză călită ; fornăia un patefon ; Dargužaite strîmbă din nas.

Nu ştiu, răspunse ea, privindu-mă cu dojană (i se năruise toată pedagogia !), mie personal nu-mi plac crenvurştii. Mai totdeauna mănînc la mine acasă.

Mie însă mi se mai întîmplă.

Ce ţi se întîmplă ?

Să mă hrănesc cu crenvurşti, am răspuns eu, şi să frecventez barurile. Doar n-o am pe mama aici.

Am aflat.

Ce-aţi aflat ?

Că şi acolo, la Kaunas, frecventai tot felul de localuri. Acum va trebui să te lecuieşti. Tot pentru prestigiu.

Ca să vezi ! am exclamat eu iarăşi. Pentru prestigiu ? Ce năpastă mă paşte ? Parcă s-au înţeles cu toţii să se ocupe de prestigiul meu !

Deocamdată nu este, cred, nici o năpastă, răspunse Dargužaite cu vocea ei calmă şi uniformă, care dădea o nuanţă de intimitate convorbirilor oficiale, iar celor intime o nuanţă oficială ; într-un cuvînt, asta era maniera ei caracteristică în discuţii ; se pare că n-ar fi nimic deocamdată, repetă ea încet, dar au ajuns la noi unele veşti... Cînd se va discuta cererea ta ?

Ce fel de veşti ? m-am alarmat eu.

Stai, mai întîi răspunde-mi : cînd se va discuta cererea ta de primire în partid ?

Ce fel de veşti au ajuns la voi ? şi am strîns-o de braţ. Am strîns-o prea tare, probabil, pentru că Dargužaite se opri brusc şi mă privi surprinsă, ochii i se măriseră şi erau mai întunecaţi, iar buzele avură o scurtă grimasă de durere ; în sfîrşit, smulsesem vălul acela de dulceagă şi cenuşie placiditate !

Eşti un sălbatic ! protestă ea, eliberîndu-şi braţul, şi după o pauză adăogă : Tot mai ai caş la gură... mucea !

Desigur că în vocabularul ei aşa ceva reprezenta cea mai vulgară şi teribilă insultă, că îndată după ce rosti aceste cuvinte, grăbi pasul ; involuntar, am zîmbit.

Trecusem de BAR şi ne apropiasem de BODEGĂ — venea şi de acolo miros de bere „Jiguli"

și de varză călită ; de foame, mi se lipise burta de spinare ; Dargužaite mergea lîngă mine, strîngînd în mîna-i prelungă și albă poșeta de import, marcă maghiară.

Ei, vezi. Selis, acolo, la Kaunas intrai ici și colo, prin tot felul de localuri — acum va trebui să te lași înțărcat de asemenea obiceiuri, îmi ziceam, privind distrat la firmele îngălbenite și monotone ale prăvăliilor ; și numai de dragul prestigiului... Care prestigiu ? Și de cînd bunul meu nume este pus la îndoială ? Înainte de a o fi cunoscut pe Dargužaite nu se interesa nimeni de prestigiul meu — poate doar Raminta ; dar ea s-a dus în țăcănitul tocurilor, s-a dus și s-a pierdut în noaptea cenușie, în întunecime, și nu s-a mai întors ; un-doi, un-doi, un-un, un-un... ca mai apoi s-o văd cu boxerul ochi-bulbucați ; pe Geda am impresia că nu o preocupă acest faimos prestigiu. Geda — și am simțit ca un cuțit în inimă ; cu Geda desigur e cu totul altceva ; am primit aici de la ea două scrisori : „...sînt bine, învăț, salutări..." ; și nici un cuvînt despre plănuita noastră întîlnire lîngă Poștă, nimic despre întîlnirea ratată ; nu, niciodată Geda nu m-ar fi făcut „sălbatic", „mucea... cu caș la gură", deși nici ea nu a acceptat să intrăm în cafenea, să ne adăpostim de ploaie și să ne încălzim puțin ; oare ce-o fi făcînd ea acum ?...

Furat de gînduri, nici n-am simțit cum am ajuns în artera centrală a orașului, pe Bulevardul Stalin, și-am cotit la stînga. Era mare animație — din față veneau bărbați și femei cu cumpărături pentru ziua de sărbătoare ; la intersecții, se înșirau vînzătorii de răcoritoare, cu cărucioarele lor albastre, proaspăt vopsite, și în halatele relativ curate ; un ins beat criță trona pe o grămadă de moloz, rămas încă acolo din timpul războiului, în dreptul unei clădiri afumate și cu ferestrele oarbe ; bolborosea pe sub nas și strîngea pe-o cărămidă monede albe, grămăjoare, grămăjoare ; alături îi zăceau cîrjele ; cum ne văzu, întinse mîna. Dargužaite întoarse capul în altă parte — pe toți n-ai să-i poți mulțumi cu asemenea generozități ; ologul ne sudui printre dinți ; și ne-am văzut de drum. Tușind, hîrîind și, sîsîind ca niște bolnavi de bronșită cronică, înaintau greu de-a lungul străzii autobuzele „Diesel" fabricate în Ungaria ; treceau în goană „Pobedele", claxonau „Gazurile" și „Moskviciurile", radiatoarele erau pavoazate cu stegulețe. Vilniusul se pregătea de sărbătoarea de Întîi mai.

Se spune că demonstrația va fi grandioasă anul acesta, zise Dargužaite, dorind probabil să îndulcească impresia lăsată de apelativele — „sălbatic", „mucea"... : ne apropiam de Piața Lenin, iar eu încă nu aflasem ce fel de informații ajunseseră la stimata-mi profesoară în privința mea ; dar nici chef n-aveam s-o mai întreb ; și-o aud : vouă, cursanților, cînd vi s-a spus să vă întruniți ?

În jurul orei șapte și jumătate.

Cam devreme.

Sîntem obișnuiți. Dar voi cînd defilați ?

Noi ? și Dargužaite ridică din umeri. Purta un taior de stofă cafenie și cu umerii vătuiți — parcă era uniformă militară. Noi ? repetă ea, întorcîndu-se către mine. Adică, la cine te referi ?

La instituția voastră... la colectivul de care...

Noi nu defilăm.

De ce ?
Avem locuri rezervate la tribună.
Toţi ?
Da, aproape, răspunse ea.
Nu ştiu cum, aveam azi un viermuş — s-o şicanez pe Dargužaite, pe această şefă de cadre a noastră, cu umerii taiorului vătuiţi ; i se mai iscă omului şi asemenea nărozii. Dar se pare că ea nu era dispusă deloc să ne ciondănim.
Iar am cotit la stînga, am ocolit HANUL BIRJARILOR (nu mai există birjari, dar hanul a rămas ; dinăuntru, veneau voci învălmăşite, se auzea şi-un cîntec despre un „brav şofer şi cîte drumuri străbătu pe front") ; şi iată că ne-am pomenit într-o ulicioară nespus de liniştită — copaci străjuitori de-o parte şi de alta — pe undeva, pe lîngă strada Sierakauskas ; aici domnea o căldură plăcută ; în copaci şi boschete se desghiocau primele frunze atît de gingaşe ; într-un loc, printre tufe de liliac, Dargužaite deschise o portiţă.
Voiam să-i spun la revedere.
Stai, zise ea, luîndu-mă de mînă şi nelăsîndu-mă să plec ; o să stai la masă cu noi.
Cu cine — care „noi" ?
Cu mine şi cu tata. Ai auzit de Tomas Dargužas ?
Hm... s-ar putea... cred că da...
S-ar fi putut şi să nu auzi de el, nu-i nici o mirare. Lucrează *acolo*.
Unde... unde *acolo ?*
Securitate. Tata e colonel la Ceka.
Oho !

Acest *acolo* nu mă impresionase cine ştie ce ; lucrînd la evidenţa cadrelor comsomoliste, am avut deseori prilejul să întîlnesc băieţi de la Direcţia Securităţii statului ; îi vedeai veseli, dar şi disciplinaţi ; activitatea lor am considerat-o totdeauna eroică, îmi impunea respect ; aproape toţi erau comsomolişti pe care-i cunoaşteam direct — lucraseră pînă nu demult în producţie ; de obicei, aveau gradul de sublocotenent, locotenent, cel mult locotenent-major ; cred că nici nu visau încă la epoleţii de colonel.
Nu te teme — şi Dargužaite zîmbi încurajator — tăticu' e om bun. Să intrăm.
N-am apucat să declin invitaţia (adevărul este că burta mea ghiorăitoare n-ar fi refuzat-o) şi Dargužaite mă trase de mînă, şi închise, surîzătoare, portiţa — ce alta puteam face decît s-o urmez... ? Dargužaite mă conduse de-a lungul unei poteci pavate cu cărămidă şi ducînd pînă în fundul curţii, unde sta lipită de un zid înalt, tot de cărămidă roşie, o casă joasă, învelită în hamei volubil.
Curaj, curaj, zicea Dargužaite, căutînd cheia în poşetă ; poţi să te simţi la noi ca la tine acasă.
Mulţumesc, am răspuns, şi-n gînd mi-am zis : am să-mi dau toată silinţa.
Şi chiar că mă sileam să-mi birui o subită sfială, care-mi stînjenea atitudinea firească, şi-n gesturi, şi-n conversaţie.
Imediat mi-a părut rău că nu făcusem cale-ntoarsă de la portiţă — mai bine-mi vedeam de drumul meu ; în schimb, mă aştepta deosebita cinste de a face cunoştinţă cu „tăticu" — nu-n van e vorba din bătrîni că prostul mănîncă bătaie

pînă şi-n biserică ; nu te eschiva, Selis, rabdă cuminte ; fie şi numai titlul de „colonel" este important, frăţioare ; locotenenţii-s locotenenţi, trebuie să recunosc totuşi că doar de la distanţă apucasem să văd colonei.

Colonelul apăru în ochii mei după cîteva secunde — nu purta uniforma, era-n papuci şi cu bretelele peste cămaşă ; asta m-a mai liniştit niţeluş ; sta în hol, în faţa unei oglinzi ovale, montate în perete, şi îşi pieptăna tacticos părul rar şi încărunţit.

A, tu eşti, Alvina, zise el, întorcîndu-se la scîrţîitul uşii ; era roşu la faţă — o faţă proaspăt rasă şi plată ca o carte ; pieptenele verde, de damă, pe care-l ţinea în mînă colonelul, nu prea se potrivea cu figura sa unghiulară, iar eu eram nerăbdător să mă aşez la masă.

Vezi, am sosit tocmai la vreme, Sigitas ; Dargužaite îmi surîse iarăşi încurajator, tot din colţurile buzelor ; hai, faceţi cunoştinţă : iată-l pe Sigitas Selis, colaboratorul meu, iar dînsul...

Bătrînul cekist, Tomas Dargužas, se recomandă singur, întinzîndu-mi mîna ; mai că mi s-au îndoit genunchii la energica lui strîngere de mînă — o mînă osoasă ; îmi face plăcere să cunosc bravul nostru tineret.

Plăcere-neplăcere, gîndeam eu, în momentul de faţă, oricum, este inevitabil ; printr-o uşă deschisă, văd o femeie între două vîrste, în halat alb şi trebăluind („...mi-a fost dădacă, nu te jena... am crescut fără mamă...", îmi şopti Dargužaite) ; iată-l şi pe colonel bine pieptănat şi cu pantofi, dar tot cu bretelele peste cămaşă — mă pofti cu

un gest larg în sufragerie şi îmi indică un scaun tapisat în bordo...

M-am aşezat la masă şi chiar că m-am simţit în lagul meu ; Dargužaite servea supa şi pîrjoalele în farfurii ; colonelul sorbea şi mesteca, plescăind ca orice muritor, ba chiar întrecea aşteptările cu mîncatul zgomotos ; pendula îşi legăna ritmic discul de alamă ; din străvechiul bufet stăteau cu faţa la noi adevărate baterii de pahare, garafe şi sticle cu băuturi ; din perete ne privea un foarte cunoscut portret, dar nu comuna reproducere tipografică, ci o fotografie lucioasă, încadrată într-o ramă aurită ; colonelul se ridică în picioare.

A, văd că te interesează fotografia, zise el, observîndu-mi privirea aţintită într-acolo ; e un dar de preţ. Mi-a înmînat-o chiar el şi a semnat-o... cu propria-i mînă, nu a pus aghiotantul parafa... da, m-a felicitat personal şi mi-a strîns mîna...

M-am făcut mic-mic pe scaunul bordo — acest colonel, cu faţă plată, pantofi şi bretele, creştea vertiginos în ochii mei. Ce să mai zic... ? I-a strîns mîna — uite, frate !... Şi-aşa, creştea, creştea în prestigiu, iar eu mă făceam mic-mic, tot mai mic ; de ce m-o fi adus pe mine aici Dargužaite ?...

Da, da, desigur, m-am grăbit eu, este un dar de mare preţ. Dacă o asemenea personalitate, cu propria-i mînă... o, înseamnă că dumneavoastră aveţi merite cu totul deosebite...

Ei, să nu exagerăm, şi colonelul schiţă un gest de modestie. Dar zîmbea cu toată faţa — nu însă şi buzele-i uscate şi strînse, ci figura-i roşie şi plată ca o carte zîmbea ; să nu exagerăm, deşi

putem admite, bineînţeles, că nu orişicine primeşte darul acesta... mai uşor ţi se acordă un ordin clasa-ntîi, decît asemenea fotografie ...dar... Tăcu brusc, se întinse spre bufet şi, fără să mă mai întrebe, îmi umplu paharul : Cîte un păhărel pentru faptul că am făcut cunoştinţă. Pentru tînăra generaţie ! Îmi place tineretul !

Am privit lung paharul, am privit lung la Dargužaite ; în clipa aceea fără îndoială că moralitatea şi prestigiul meu nu prea erau la înălţime ; dar tocmai atunci şefei noastre de cadre puţin îi păsa de lipsurile mele şi de principii ; nu citeam în ochii ei nici umbră de reproş.

Nu, nu, am replicat eu, să bem în cinstea dumneavoastră. Aţi cucerit totul pentru noi... iar noi... S-ar putea ca şi noi să devenim adevăraţi oameni într-o bună zi...

Colonelul nu răspunse, duse paharul la gură şi-l goli dintr-o sorbire, fără să clipească măcar ; apoi trecu la ciupercile marinate.

Am dat şi eu de duşcă paharul ; dar îndată m-am trezit scuturînd din cap cu disperare — spirt curat ! Omul ăsta cu bretele îmi umpluse ochi paharul cu spirt curat, iar eu, fraier, îl şi dădusem pe gît şi acum scuturam din cap, trăgînd aerul în gura căscată, ca peştele pe uscat... şi tusea, imposibil să mi-o potolesc !

Cu tusea, tot am reuşit pînă la urmă ; dar mă ardea tare beregata, mă ustura nasul, mă supărau gîdilăturile din nări pînă-n gît, noroc că scăpasem de tuse... clipeam, mă străduiam să-mi ascund starea tulbure şi lacrimile ce-mi împînzeau ochii, apoi, cu un aer de om atent, am început să pescuiesc cu furculiţa ciupercile înrourate şi cu par-

fum de mirodenii ; doar nu era să fac o mutră de bleg şi de necioplit — să nu mă ia dumnealor drept unul care habar n-are ce se serveşte la asemenea spirtoasă. Şi, în sfîrşit, limbile s-au dezlegat, discuţia s-a legat mult mai natural.

Dumneavoastră multe cred că aţi văzut de-a lungul vieţii, am spus eu, înfruptîndu-mă din ciuperci şi simţind cum mi se răspîndeşte prin tot trupul o căldură plăcută ; fireşte, luasem un ton cît mai solemn şi vorbeam ceva mai gros : nu oricine cucereşte gradul pe care-l aveţi.

Aşa şi este, tinere.

Desigur, am continuat eu, prinzînd curaj, aţi trecut şi prin momente dificile. Colonelul ridică furculiţa cu ciuperca înfiptă-n vîrf ; ciupercuţa sclipi rouros ; sprîncenele colonelului se împreunară.

Momente dificile, ai zis ?

Oricine se poate lovi de ele.

Oricine, da, însă nu şi cekistul. Nu există probleme dificile pentru un cekist ; şi nici momente dificile. Ei, pot spune că în Siberia este mai frig decît pe la noi, lîngă Baltică... în schimb, colţunaşii siberieni... ehei !...

Aţi lucrat şi în Siberia ?

Zece ani. Dar ce-i, poate-ai vrea să lucrezi şi tu la noi ? Probabil, vei primi o bună recomandare de la Comsomol... şi privi cu coada ochiului către Dargužaite, care nu participa la conversaţie. Mă pot interesa.

A, nu, ce spuneţi ! am clătinat eu din cap ; *acolo* este o muncă foarte necesară, numai că... am auzit... mi s-a povestit...

Vorbele astea mi-au scăpat fără voie ; aş fi vrut să spun că sînt încă la învăţătură şi că, pe urmă, vreau să mă întorc la Kaunas, că... Dar vorba-i ca pasărea — ai scăpat-o, n-o mai prinzi ; ciuperca din furculiţa colonelului tresări ca vie — cel puţin aşa mi s-a părut ; faţa lui plată ca o carte se înăspri — şi mai colţuroasă ; numai ochii, ochii pătrunzători ai colonelului nu-şi schimbară expresia : rămîneau la fel — cenuşii, privind cu răceală, indescifrabili.

Zvonuri, spuse el, ducînd încet ciuperca tremurîndă la gură ; zvonuri care dăunează şi vorbe goale...

Să nu mă credeţi cumva slab de înger, am adăugat grabnic ; altfel nici nu s-ar putea, e nevoie şi să bagi puţin frica-n unii oameni. Ordinea este o problemă serioasă. A fost un timp cînd şi eu aveam revolverul la mine, şi dacă-mi pica vreun bandit...

N-a picat ?

Nu, am răspuns, pînă acum — nu. Dar cînd voi absolvi cursurile, am de gînd să lucrez pe undeva în judeţ... acolo unde toate acestea îmi sînt mai cunoscute... mai apropiate...

Toate acestea sînt apropiate şi la Vilnius, şi colonelul dădu scurt din mînă. Şi ce ziceai că ţi s-a povestit ?...

Ei, flecăreli fără importanţă...

Nu tocmai, şi colonelul clătină din cap. Pentru unii-s flecăreli, pentru alţii, nu. Bunul nostru nume e ponegrit adesea în mod intenţionat. Pornind de la cazuri izolate... fără de care, să zicem, în munca noastră nu e posibil... Dar spune-mi, cine difuzează asemenea chestii ? Vorbeşte deschis, fără ocolişuri.

În tren... ştiţi, noi am făcut o dată o excursie la Moscova, am răspuns eu. Un individ — nu-l cunoşteam — zicea că Lenin nu ar fi îngăduit asemenea lucruri, pentru că...

Colonelul se întoarse brusc spre mine.

Lenin ? Ce-ar putea avea comun aşa ceva cu numele lui Lenin ? Cine anume vă strecoară asemenea aiureli cu intenţii contrarevoluţionare ? şi îşi privi fiica. Pe la cursuri ? Am aflat că pe-acolo circulă unele idei...

V-am spus — în tren...

A, în tren... Bun loc pentru educaţia politică... în tren...

Colonelul zîmbi acru ; faţa dreptunghiulară se lăţi ; dinţii sclipiră („are cîţiva lipsă“, am observat eu) ; cred că mai voia să adaoge ceva, dar renunţă brusc — înghiţindu-şi evident cuvintele (mărul-lui Adam îi sălta) şi privi fix în gol ; eu scormoneam cu furculiţa prin ciuperci.

Mai bem cîte unul ? rupse tăcerea Dargužas, şi duse mîna la garafă.

Vai de mine ! Şi aşa cred că m-am ameţit. Vorbesc alandala.

Nu prea se vede, şi colonelul îşi umplu ochi paharul, dîndu-l repede de duşcă, fără să clipească ; situaţia nu este atît de simplă cum ne-am imagina-o uneori... sau vrem să dăm impresia că este simplă, ceea ce, de fapt, revine la acelaşi lucru... Da, nu numai retragerea strategică — N.e.p.-ul sau altceva în acest sens — poate crea panică, ci şi paşii înainte... ba, aceasta în şi mai mare mă-

sură... Acum s-a văzut că sistemul capitalist e ameninţat de moarte, plămada mic-burgheză a unor pseudocomunişti a şi ieşit la iveală... Şi doar îmi amintesc că nu de mult ţipau de la tribună, dîndu-ne *nouă* lecţii de viaţă... Şi tocmai acolo unde socialismul părea că şi-a întărit bine rădăcinile... iar aici... Am terminat cu bandiţii ? Am terminat. Am instaurat sistemul colhoznic ? În ansamblu, da. Asta-i totul ? Nu, încă nu e totul. Oare de aceea slăbeşte lupta de clasă ? Din păcate, nu, tinere. Precum în cer, aşa şi pre pămînt — parcă aşa zice rugăciunea. Aste se poate aplica şi în ce zicem noi — cum e acolo, aşa e şi aici : cu cît devenim mai puternici, cu atît mai mult se ascute lupta de clasă, tinere. Eh, cum s-ar spune, baza teoretică. Crede-mă, nu eu am inventat-o. E un paradox ? În viaţă sînt multe paradoxuri, iar dacă noi, cei de la Ceka, ne-am bate inutil capul cu ele — niciodată nu ne-am face toată datoria. Hai să presupunem că resortul, arcul, este turtit acum, comprimat ; da ? Dar crezi că asta va scădea forţa de şoc a saltului posibil ? La prima ocazie, acest resort comprimat... ştii...

Indiscutabil, colonelul nu-mi amintea deloc de cekiştii mie cunoscuţi — de acei locotenenţi voioşi de la Direcţia municipală ; el, colonelul, semăna cu un resort comprimat ; şi-mi trecu prin minte că n-ar fi exclus să vadă şi în mine un criminal ascuns ; instinctiv, am lăsat ochii în jos.

Ei, încă unul, propuse el.

Mulţumesc, nu mai pot.

Şi nici să nu mai poţi — nu e bine să te deprinzi... Iar în ceea ce priveşte munca noastră...

Zbîrnîi telefonul — undeva, într-o cameră învecinată. Dargužas tresări, lăsă furculiţa şi se grăbi într-acolo. Reveni, îmbumbîndu-şi vestonul.

E timpul să plec, copii, spuse el pe un ton oarecum familiar, de parcă voia să treacă cu buretele peste ceea discutasem mai-nainte, peste momentele care poate că nu fuseseră prea plăcute pentru nici unul dintre noi ; aş mai fi zăbovit cu voi, dar serviciul...

Sînteţi chemat *acolo ?*

Dargužas se întoarse mirat către mine.

Tinere, şi-şi lăsă pe umărul meu mîna-i uscăţivă şi vînoasă, o mînă foarte grea, ca de plumb, tinere, nu-ntreba niciodată un cekist unde se duce — ai înţeles ? Nici ce treabă are. E regulă bine stabilită. Cekistul se duce totdeauna la munca lui şi numai la muncă... ne-am lămurit ?

M-am grăbit să dau aprobativ din cap.

Bravo. Îmi placi, dar pleacă mai puţin urechea la ce se vorbeşte prin trenuri... o să-ţi fie cu folos, tinere... Ei, Alvinka...

Dargužas se aplecă şi îşi sărută fiica pe frunte ; ea sări în picioare şi-şi conduse tatăl pînă la uşă.

Involuntar, am oftat cu uşurare.

Nu prea lua în seamă vorbele tatii, spuse Dargužaite, revenind la masă. Dacă l-ai vedea cît de obosit se-ntoarce de la munca lui... toată viaţa aşa şi-a petrecut-o, şi-a fost acelaşi... Adevărat, pe cei care gîndesc mai altfel decît el nu-i simpatizează.

Dar tu — îi simpatizezi ?

Nici eu.

Ei, vezi — defectele altora le observi uşor...

Da, da — voi doi v-aţi înţelege bine, zîmbi ea.

— Cum să-ți interpretez cuvintele ?
— Cum îți convine. Nu mai vrei și-un ceai ? Un ceai tare-tare ?

Nu, nu simțeam nevoia să beau ceai — acum eram cuprins de o blîndă căldură lăuntrică, liniștit, mațele nu-mi mai ghiorăiau ; pendula de perete îș imișca placid pataca din capătul tijei, așa cum își mișcă și calul coada, să alunge muștele. Dargužaite ședea lîngă mine pe sofaua largă, cu arcurile slăbite (trecuseră peste ea anii) — răsfoia un album mare de tot și cu o copertă scumpă, de piele fină.

— Uite-mă — a treia din stînga... susura glasul ei îndulcit și cu o intonație parcă prea familiară ; era aci o Dargužaite încă necunoscută mie — cu totul alta decît cea de la Secția-cadre ori de la cursurile activiștilor comsomoliști ; eram elevă la școala medie... acolo e un băiat — Jura — se îndrăgostise dramatic de mine...
— Se îndrăgostise... ?
— Da. Și ridică spre mine ochii ei cenușii. Dar ce-i... ?
— A, nimic, am răspuns.

Dargužaite se înclină iarăși asupra albumului, iar eu o priveam din profil, de parcă o vedeam pentru prima dată.

A iubit-o ? Ia uite !... Un băiat, pe nume Jura, a iubit-o pe Dargužaite ! Cam cînd o fi fost asta ? O, demult ; da, pe-atunci ea nu lucra încă la cadre ; sub fotografie era notată data — 1940. Pe-atunci eu habar n-aveam de amor ; chiar în acel an intram în rîndul pionierilor. Dar ea știa ce-i amorul ; era abiturientă — candidată la absolvența școlii medii — și secretara organizației comsomoliste din acea școală ; acolo — în Siberia. Da, probabil era la vîrsta cînd te-ndrăgostești... Dar poate că ea tot nu putea iubi frenetic, ochii ei cenușii prea sînt calmi. Și toată fața — prea calmă... și vocea, și felul de a vorbi... Oare nu va fi avut niciodată parte de un șoc ? De nici o durere ? Am impresia că ochii aceștia la fel ar plînge, la fel ar rîde... Iar un oarecare Jura s-a îndrăgostit de ea... și încă — „dramatic"... Și unde-i el acum ? am întrebat-o.

— Jura ? A murit pe front.
— Și tu ai rămas...
— Sigitas ! Dargužaite ridică dezaprobator din umeri.

M-am fîstîcit și m-am sculat de pe sofa. Dargužaite se sculă și ea, punînd deoparte cu grijă albumul deschis ; din album mă priveau ochii blînzi ai unui băiat blond ; ne priveau pe amîndoi ; acum mă rușinam de ce spusesem.

— Iartă-mă, te rog, am îngăimat eu cu voce schimbată, parcă străină, e timpul să plec. Mi-a făcut plăcere...

Plăcere ? Cine știe ?! Ochii Dargužaitei mă ocoleau ; i-am urmărit privirea îndreptată spre măsuța din colțul camerei, pe care, dintr-o ramă sculptată, mă privea tot băiatul blond ; privea mirat, cu ochii lui buni, larg deschiși ; iată de ce aveam mereu impresia că în acea cameră mai era cineva, nu numai eu și Dargužaite — era și un al treilea ; tînărul din colț ; tanchistul în uniformă nou-nouță își umfla bărbătește pieptul pe care vedeai ieșind stiloul din buzunarul cu in-

signă Osoaviahim[1]; probabil nu a mai apucat să cucerească decorații. Cine știe dacă ți-a făcut plăcere, repetă ea și zîmbi iarăși cu zîmbetul ce-i rotunjea fața atît de plăcut — zîmbetul ei din colțul buzelor; în schimb, mîine — îți promit — va fi mult mai vesel. Să vii.

Mîine?

Da. Îndată după manifestație. Se întrunesc la noi prieteni și prietene. Mi se pare că acolo, la Kaunas, nu ocoleai societatea prietenelor, nu-i așa?

M-am făcut roșu ca racul.

Cred că această întrebare...

O, nu mă privește! Absolut deloc! Nu intră în cadrul preocupărilor șefei de cadre. Și nici în obligațiile lectorului. Așa că, fără supărare...

De ce m-aș supăra?

Atunci, e bine. Da, iar tata mi-a spus că l-ar interesa să discute cu tine.

Cu mine?

Da; ce-i de mirare? Trăiește cam prea singuratic, crede-mă.

Te cred, te cred, am spus eu, luîndu-mi grabnic rămas bun și închizînd repede ușa în urma mea; băiatul blond de pe măsuță mă conduse, privindu-mă cu ochii lui mari și blînzi; nu, nu semăna a erou inspirînd balade. Toată înfățișarea lui — de la stiloul ieșind din buzunar, și pînă la ochii larg deschiși — era a unui simplu școlar sau, cel mult, student în anul întîi; interesant,

[1] Asociația pentru sprijinirea apărării și dezvoltării aviației și chimiei.

cum de s-o fi îndrăgostit el de această Dargužaite?

„Dar tu — de Geda — de ce...?"

De Geda? Zău că nu-mi dau seama; de unde să știu eu?... Pînă la portiță, ducea poteca lungă, pavată cu cărămidă roșie; și seara era lungă; de ce o iubeam pe Geda — nu, nu știam... credeți-mă; nemaitrecînd pe la cămin, nici prin altă parte, de la portiță am pornit drept spre gară; mi-am luat biletul de tren și după două ore eram la Kaunas; pășeam iarăși pe Aleea Libertății, trăgînd în piept cu emoție și lăcomie parfumul dulceag al teilor în floare; părul negru, ochii negrii, trăsătura purpurie a buzelor; știam prea bine că după ziua festivă mă aștepta o discuție neplăcută cu organizatorul de partid al cursurilor („...ai fugit de la manifestație — cum se poate!...") — și nu este exclus, și cu Dargužaite („...te-am așteptat cu toții... prietenii, prietenele...."), dar, vă rog să mă credeți — nu am putut altfel: G E D A...

IX

— GEDA? Dar cine o caută? cuvintele reci, tonul metalic, cădeau din receptor ca niște vechi monede de aramă; mi se părea, nu numai că aud, dar și văd această voce: paltonul negru, pe talie, gulerul de pluș tot negru, melonul, bastonul de promenadă cu bareta prinsă-ntr-un nasture; „altă dată, tinere, fixează-ți întîlnirile în altă parte"; da, domnule, domnișoara Geda a ieșit la plimbare.

— Dar nu cumva s-a și întors... ? Nu cred...
— Vă vorbesc pe înțelesul omului : Geda nu este... Iar altă dată, vă rog, nu mă mai deranjați, e clar ? — Cum să nu deranjez ? — În nici un fel. Noapte bună.

Noapte bună, tovarășe — pardon — coane Vebeliunas ; mi se pare că v-am văzut exersîndu-vă cu greutățile ; dar asta — mult mai tîrziu, după treisprezece sau cincisprezece ani ; atunci însă, în ajun de Întîi mai, v-am văzut nu pe dumneavoastră, ci vocea asta rece, metalică, doar pe ea am văzut-o ; palton negru, guler de pluș negru, melon ; noapte bună — voi fi la dumneavoastră chiar mîine ; vin cu siguranță — n-aveți decît să vă-nfuriați, trimițîndu-mă la toți dracii ! Noapte bună — și bună dimineața — iată-mă, iarăși aci ; bineînțeles, vom avea o discuție agreabilă ! Acum sînteți în vestibul, între scara ceruită, cu trepte netede ca masa nouă, și camera în care, după treisprezece sau cincisprezece ani, am avut onoarea să vă privesc înviorarea de dimineață — ce șansă pentru mine ! Acolo, în fund, am zărit un birou maron cu rastelul de cărți și o canapea de piele — rece, iar pe perete, cum galopa cavalerul roșu cu spada avîntată ; țin minte, halatul verde, în dungi, era neglijent zvîrlit la un colț al canapelei, parcă spre a sublinia indiferența ascetică a bătrînului sportiv ; celălalt colț al canapelei nu se vedea ; stăteați cu picioarele mult depărtate, în papucii roșii cu vîrfuri ascuțite — binefăcut, impozant, de invidiat ; mușchii umflau maioul galben gata să plesnească ; se rostogoleau sistematic pe sub piele, demonstrînd forța și sănătatea posesorului lor ; dar mîna lui era mai rece decît clanța pe care am apăsat, adunîndu-mi tot curajul, și m-a întîmpinat în ușă o privire la fel de rece — ca o spadă avîntată spre mine. Da, iată-mă aici — îmi amintesc — așa mi-a trecut prin minte atunci : s-ar prea putea ca discuția noastră să nu fie dintre cele mai plăcute, dar de mîncat, n-o să mă mănînci !

Nu, nu se gîndea să mă mănînce, conul — să am iertare — tovarășul Vebeliunas — sportivul cărunt, cu melon negru și palton de croială englezească ; doar ce și-a încrucișat brațele la piept (pe pielea lui jucau iute contururile bicepșilor), fruntea înaltă, dominată de părul cărunt și lăsat să crească lung ; s-a înroșit și s-a încruntat, iar privirea iarăși m-a împuns.

Cu ce vă pot fi util ? întrebă el după o scurtă pauză, în timpul căreia am putut cerceta din ochi vestibulul, și chiar să arunc o privire, prin ușa întredeschisă, în biroul conului Vebeliunas ; acolo, ceva mi-a atras atenția ; parcă văzusem atîrnînd pe marginea canapelei un picior de femeie, alb și plinuț... Dumneata, domnule, m-ai sunat la telefon toată noaptea ?

Da, eu am sunat, am răspuns cu o cît mai gravă intonație ; aici locuiește tovarășa Geda Želnite ?

Vreți să spuneți — domnișoara Geda... ? Părul cărunt se zbîrlise deasupra frunții înroșite și încruntate.

Am spus ce-am vrut să spun. O caut pe tovarășa Geda Želnyte.

Piciorul plinuț — am observat — se mișcă pe marginea canapelei, lîngă halatul verde, în dungi ;

Iulius, se auzi dintr-acolo ; trimite-l la un curs de de politeţe, Iulius... cu asemenea neciopliţi...

Palmira ! am ghicit eu îndată ; cuconiţa Palmira de la muzeu ; zice-se că e bună parteneră la tenis ; i-oi fi adus şi eu la mînă mingile — zece cenţi la un set ; acolo, în Parcul Vytautas, în spatele vilelor în stil italian, albe ca lebedele ; „la noi acasă fiecare îşi are prieteniile sale — mi-am amintit — numai eu singură parc-aş fi o străină..." ; drace — dar unde-o fi Geda ?!

Conul — să am iertare — tovarăşul Vebeliunas parcă nici nu auzise ce spusese Palmira ; rămînea, din creştet pînă-n tălpi, întruchiparea calmului, a stăpînirii de sine.

Scuză-mă, zise el, dumneata de unde eşti ?

Din Kaunas, am răspuns.

Mă bucură faptul că ţii minte numele oraşului. Lăudabil ! Iar acum, poate-ţi vei aminti şi unde-i uşa pe care ai intrat... ?

Am văzut roşu dinaintea ochilor. Mă dă afară ?! Pe mine, Sigitas Selis ?!

Eu nu la dumneata am venit ! i-am strigat în faţă ; eu trebuie s-o văd pe Geda ! Geda Želnyte — e limpede ?! Şi te-aş ruga să fii mai politicos, cucoane campion, pentru că la noi, la periferie, fiţi atent, procedăm altfel !... Mai ales acum cînd clasele exploatatoare sînt definitiv...

Dar înainte de a fi apucat să-l lămuresc cum se procedează la noi, ăştia de la periferia plină de proletari, acolo unde m-am născut şi am crescut, conul — pardon — tovarăşul Vebeliunas m-a prins ca-n cleşte cu mîinile lui ca nişte gheare de pasăre rapace, şi — urlînd : Afară ! Clasele ! Acum îţi arăt eu ţie periferia ta ! Îţi arăt eu ţie clase ! Afară ! — m-a smucit din loc, m-a întors cu spatele la el şi, pur şi simplu, m-a zvîrlit afară ; nu-mi rămînea decît să mulţumesc că nu mi-a dat şi-un picior la partea locului !

Asta era chiar limita limitelor dezonoarei ! Ruşine şi ocară ! M-a zvîrlit afară ca pe un derbedeu oarecare ; iar eu, ca un derbedeu oarecare, abia m-am stăpînit să nu pun mîna pe o piatră şi să i-o arunc în fereastră — drept în biroul acela cu canapele, cavaleri şi cucoane Palmire ; clocoteam de ură, infernală ură ; niciodată, ştiam bine, nu-i voi ierta asta lui Vebeliunas !

Abia tîrîndu-mi picioarele, am luat-o pe potecă, spre poarta îngustă ; poteca era netedă, bine cimentată, dar mă tot poticneam, de parcă mergeam pe proteze de infirm ; treceam pe lîngă arţarii cu mugurii trandafirii gata să se deschidă, pe lîngă tufele de liliac clipind vioi din ochişorii primelor flori ; peste acoperişurile de ţiglă se rostogolea şi surîdea generos un soare ca o portocală galbenă, stîrnind parfum de primăvară — soarele dimineţii de Întîi mai ; dar toată această frumuseţe nu mă mişca ; Vebeliunas m-a zvîrlit afară — în drum !! Inima-mi bătea dureros ; acest bătrîn cărunt, dar cu grumaz taurin m-a aruncat ca pe o zdreanţă !... Unde s-o caut eu acum pe Geda ? La telefon — nu avea nici un sens s-o mai chem ; după asemenea întrevedere cu unchiul ei, să aud iarăşi aceeaşi dezgustătoare voce... nu, mai uşor mi-ar fi venit să torn în mine o stacană de ricină ; şi ar fi fost absolut inutil ; dar nici să mă întorc la Vilnius fără să o fi văzut pe Geda... ; atunci, de ce-am mai venit eu aici ?

De ce am venit... dibuiam prin curte ; de ce am venit... deschideam poarta de fier ; de ce am venit... ajunsesem la scara de piatră cu trepte late... ; de ce ? Atîta ştiam — că am nevoie de Geda, numai şi numai de ea... dar unde s-o aflu ? Nu, nu ştiam... şi neajutorarea asta mă dobora mai mult chiar decît faptul că fusesem dat afară din casa lui Vebeliunas.

Zdruncinat pînă-n străfunduri, cu capul plecat, am coborît scara şi am luat-o la dreapta ; oare nu-mi era egal încotro o apuc ?... Şi aici oraşul era în sărbătoare ; oamenii se bucurau în ziua aceea de veselă primăvară ; clădirea cu inscripţia JUSTITIA EST FUNDAMENTUM REGNORUM, ca toate celelalte clădiri, arborase steagurile ; mi-am dat capul pe spate ca să desluşesc bine totul ; da, acum aveam timp berechet de privit încoace şi-ncolo ; şi totuşi n-am văzut cînd Geda s-a apropiat de mine ; dar am intuit brusc prezenţa ei — uşoară ca o umbră mi s-a alăturat ; am recunoscut-o după respiraţie, după unda înmiresmată, după privirea aţintită asupra mea ; Geda e lîngă mine ; tocmai cînd pierdusem speranţa de a o întîlni atît de uşor şi de repede ; m-am întors în clipa cînd îşi potrivea părul, netezindu-şi-l cu palma.

Am venit în urma ta, spuse ea, parcă răspunzîndu-mi la muta întrebare ; am auzit tot.

Tot ?

Tot.

Clipeam des, îmi părea că ceva nu e în ordine.

Deci, erai acasă ? am întrebat-o.

Da, confirmă ea, dînd din cap ; tocmai îmi strîngeam lucrurile.

...Lucrurile ?...

Da, Sigitas, lucrurile. Mai devreme sau mai tîrziu tot trebuia s-o fac.

Şi rămase cu ochii în jos, parcă ar fi căutat ceva pierdut — un cuvînt poate, sau trecutul ; am simţit o adiere de toamnă, ca răcoarea venind spre mine de pe scenă ; în tîmple îmi vibră melodia lui Saint-Saëns ; „mai devreme sau mai tîrziu tot va trebui...". Dar odată cu „Moartea Lebedei" îmi apăru în amintire şi mutra obraznică a măgădăului plin de sine, ivit din întunecimea nopţii, dincolo de uşa de sticlă ; mutra roşcovanului şi cele două verighete pe degetul lui înroşit ; „închide pliscu', îngeraş !" — aşa zisese ; acum şi eu lăsasem ochii în jos.

Bubnelis ? am întrebat eu, după o pauză.

Da, răspunse ea, fără să ridice privirea către mine. Ričardas mi-a propus să mă mut la el.

La el ?...

Da, Bubnelis locuieşte ca chiriaş într-o cameră de sus, lîngă dormitorul unchiului... însă unchiu' îşi petrece timpul mai mult în biroul lui.

Dar... dar, Geda, asemenea lucru... înţelege bine...

Înţeleg, răspunse ea încet, atît de încet, încît abia am desluşit răspunsul ; îi tremura glasul ; înţeleg totul, Sigitas... De aceea te-am şi ajuns din urmă...

M-am răsucit brusc şi am prins-o de mînă.

Haidem ! am strigat eu şi singur nu-mi recunoşteam vocea ; niciodată nu-mi sunase atît de aspră, stridentă, spartă ; să ne întoarcem acolo !

Unde, Sigitas ?

În deal ! La Vebeliunas ! Şi la blestematul de Barbarossa ! Le arăt eu lor, diavolii... le...

Furia strînsă în mine se revărsa deodată ca un torent ; firbeam, clocoteam ca un crater de vulcan activ, sau ca un gaizer violent, nu mai ştiu cum... În clipa aceea eram gata să alerg în sus pe scară, să dau de perete uşa biroului unde zăboveşte conul — să am iertare — tovarăşul Vebeliunas şi să-i trîntesc în faţă tot ce gîndesc despre el : naţionalist-şovin, mincinos şi intrigant ; poate şi-o-nchipui că mai sîntem pe vremea negoţului cu sclave albe ! Vă înşelaţi amarnic, stimate domn ! Iar cu Barbarossa — alt capitol : o să-l pocnesc drept în obraz, să-l fac afiş albastru, din roşcat ce este ! Sau afiş verde ; ce altceva ai face cu el ?...

Mai că am dus-o tîrîş pe Geda către scară ; mă urma în silă, cu ochii în pămînt ; nu-i surîdea deloc perspectiva scandalului, poate şi cu încăierare. O ţineam strîns de mînă şi simţeam cum degetele ei subţiri şi flexibile îmi transmit o dulce căldură ; şi această căldură mă încingea mai tare decît soarele ce radia peste acoperişuri şi decît criza mea de furie — o furie ce începu să se consume brusc, să se resoarbă înăuntrul meu, dar şi aşa, mînîndu-mă imperativ în sus, pe treptele de piatră. Şi desigur că pornirea mea era mai tare decît vuietul polifonic al mulţimii, care ducea steagurile, portretele conducătorilor şi panourile de defilare, ajungînd pînă la noi dinspre cotitura străzii Donelaitis. Manifestaţia începuse, iar coloanele se scurgeau din zona Muzeului militar către Oraşul-vechi ; puteai oricînd întîlni vreun cunoscut printre participanţi ; şi-aşa a şi fost.

A, uite pe cine văd ! aud eu. Sărmanii porumbei ! Duet sentimental la poalele vulcanului în erupţie !

M-am oprit şi, involuntar, am liberat mîna Gedei ; pe cine mi-o fi scos diavolul în cale ?... Strecurîndu-se prin mulţime, venea către noi microbiologul Petras, nemernicul mutră-strîmbă ; strîmbă-i era şi cărarea trasă-ntr-o parte prin părul lui sărac şi spălăcit ; Petras ne zîmbea — parcă prea cordial şi familiar — întruchiparea dulcelui tătic ce priveşte îngăduitor la ştrengăriile copiilor ; adevărat, mai mult la Geda se uita, decît la mine.

Chiar ei — nu te-ai înşelat, am bombănit eu, întorcîndu-i spatele ; scuză-ne, sîntem grăbiţi. Ne aşteaptă „seniorii" şi „senioarele" — vin bun, femei frumoase şi cîntece !

Da, dragostea e totdeauna grăbită, ne făcu Petras cu ochiul, şi iarăşi, mai mult către Geda, decît către mine ; dar, daţi-mi voie să-ntreb, încotro ? În lumea asta plictisitoare, în care nu doar orele, pînă şi secundele sînt programate şi supuse unui singur şi general ţel, sentimentele inutile nu au un rol pozitiv. Dacă e să-l credem pe stimatul meu profesor, al cărui ultim articol — încă nepublicat, l-am citit doar în manuscris — se intitulează : „Inima nu este sursă de sentimente, ci o pompă", trebuie să acceptăm logica concluzie că iubirea nu este decît un simplu *libido*, o dorinţă instinctivă, a cărei poetizare, alimentată de cinematograf şi literatură, este, hai să zicem, nocivă...

Scuză-ne, am repetat eu morocănos, ne-om întîlni altă dată, şi-atunci — liber să-mi luminezi mintea mea obscură...

O, cu plăcere ! şi Petras înclină capul, zîmbind tot cam suspect şi ducînd mîna la inimă ; îmi închipui că la ora aceea nu considera inima doar o pompă ; a t u n c i — da, nu o considera aşa (îmi amintesc că odată i-a adus Gedei o invitaţie la balul microbiologilor ; în colţul stîng era desenată floarea de portocal a mireselor şi clasicul şarpe încolăcit pe cupa hipocratică, iar în colţul din dreapta — o inimă străpunsă de săgeată ; Geda îmi arătase, rîzînd de Petras, această invitaţie) ; da, ştiţi, astăzi şi eu mă grăbesc să vizitez o cunoştinţă comună de-a noastră...

Salută galant şi porni cu mers deşurubat în sus pe scară ; am observat că Geda îl urmărea cu ochi dintr-o dată tulburaţi, chiar cu spaimă.

La Bubnelis, gîndii, se duce la amicul său Ričardas Bubnelis, care locuieşte în casa conului — să am iertare — a tovarăşului Vebeliunas ; atunci, ce să mai caut eu acolo ?

Nu, n-aveam de gînd să-l urmez pe Petras, care, după spusele Gedei, numai el inventase povestea aceea stupidă cu soţia de la Vilnius ; şi tot mă întrebam dacă Geda nu păstra o umbră de îndoială în această privinţă ; la urma urmelor, întîlnirile mele cu Dargužaite...

Dar ce-ar avea de-a face Dargužaite cu asemenea lucruri ? Nici o tangenţă — nici cu Petras, nici cu Geda ; doar nu-mi aleg singur şefii sau profesorii ; şi uite că nu mai aveam ce căuta acolo sus — unul contra trei... Vebeliunas, babalîcul dracului, are cleşti, nu mîini ; iar prezenţa

Gedei, presupuneam, mi-ar fi fost de prea slab ajutor în discuţia mea cu unchiul ei ; da, iată — auzise totul, tăcuse chitic, pitită ca un şoricel, aşteptînd să se întîmple totuşi ceva....

Am aruncat o privire spre Geda — of, cu totul altfel îmi imaginam eu, acolo la Vilnius, întîlnirea noastră de astăzi ; şi uite că nici nu ne salutasem de fapt ; cine n-ar fi ştiut că nu ne mai văzusem de o lună de zile — o lună-ntreagă ! — şi-ar fi imaginat că abia ne-am zis la revedere în ajun, şi că tot în ajun ne spusesem tot ce-aveam de spus, iar azi ne străduiam să nu ni se facă lehamite unul de altul ; nu, nu eram deloc încîntat de situaţie !

Aici s-a petrecut ceva în cursul acestei luni, în timp ce eu lîncezeam la Vilnius, studiind principiul şi sistemul evidenţei cadrelor, sau mai schimbînd din cînd în cînd cîte o vorbă cu Dargužaite ; se petrecuse ceva de care n-aveam idee şi nici de ghicit n-aveam cum ghici. Aşa rămăsesem noi, sub cupola cu J U S T I T I A E S T ...stăteam aşa, mici, abătuţi, copleşiţi de îndoieli şi necunoscut ; şi amîndoi tăceam.

De ce n-ai scris ? întrebă, în sfîrşit, Geda, cînd intram din strada Tolstoi în Aleea Libertăţii (renunţasem definitiv la suitul scării) şi ne-am trezit în aglomeraţia marii artere. Ai primit scrisorile mele ?

Am primit... una...

Eu ţi-am scris două...

Ai scris două, dar una am primit, m-am zbîrlit eu ; pînă astăzi nu pot înţelege de ce mă agăţasem cu încăpăţînare de un fleac, de o minciună ce-mi scăpase fără voie ; conştiinţa, probabil, care şi în

asemenea forme absurde te zgîndăre ; nu-ți închipui cumva că acolo, la cursuri, am timp berechet ! Iaca vezi ! Tocesc cu turbare și-n plus — sănătatea...

Suferi de ceva ? se alarmă ea, uitînd de scrisori, sau nemaidorind să amintească de ele ; am eu o cunoștință — e medic... vine pe la unchiu'... aș putea...

Am și eu, am răspuns, mulțumesc, și mi-am amintit de Raminta, care-mi spunea că mă va trata prin cele mai moderne metode, atunci cînd va fi doctoriță — prin aplicarea autosugestiei, sau așa ceva ; un-doi, un-doi, un-un, un-un — s-a pierdut ea în noapte ; uneori mai simțeam încă în tîmple sunetul pașilor ei ; nădăjduiesc că boxerul o curtează așa cum am curtat-o și eu, îmi ziceam.

Dar nu ar fi trebuit să spun atît de scurt și lămurit — „am și eu, mulțumesc“ — idiot răspuns ! Chipul Gedei trecu de la expresia de îngrijorare la adîncă posomorîre.

Știu, se auzi vocea ei ca de sub pămînt ; nu e nevoie de amănunte...

Era prea mult pentru ziua de astăzi ; m-am simțit prost.

Ce știi ? am întrebat, tot cu o voce surdă.

Că tu... acolo, la Vilnius... Dar — spune — n-ai să te superi ?...

Om vedea. Hai, spune !

E adevărat că la Vilnius... așa mi s-a povestit... ai fost văzut cu Dargužaite... aceea care... atunci, la cinema...

Deci, asta era — trebuia să-mi închipui că Petras și Bubnelis nu și-au pierdut vremea degeaba — ba chiar și-au dat toată osteneala... i s-a povestit !

M-am oprit în loc și mi-am dat nervos în lături părul căzut pe frunte.

Ei, da, are ochi vulturești cine m-a văzut ! Dar te-ntreb pe tine : eu îmi aleg șefii ? Profesorii ? Dargužaite ne ține un curs despre bazele evidenței cadrelor și uneori se mai întîmplă ca... Și cum nu afli ușor un Ričardas cu fustă, cu toate că eu, de, om însurat...

Sigitas ! protestă ea rugător.

Da, da — eu sînt, Sigitas în persoană, am continuat ; Sigitas Selis, cel cu nevastă la Vilnius și care — nemernicul ! — e seducător de minore... cel care... fără urmă de... care...

Sigitas ! E oribil !...

...Și căruia tu, după cum văd, nu-i acorzi nici cea mai mică încredere... care nu merită... care...

Și deodată m-am înecat și am început să tușesc în pumn, privind pieziș la Geda ; poftim, iată că iarăși ne-am întîlnit... și foarte frumos, nimic de zis...

Ei, lasă, lasă, nu te supăra așa, și Geda zîmbi stînjenită ; asta am spus-o dinandins... tu nu-mi scrii nimic despre tine, iar eu... doar știi că sînt singură aici în oraș, și că pot să-mi fac tot felul de gînduri... și acasă tot singură sînt... și pretutindeni, știi bine...

Știu, cum să nu ! am răspuns eu. Numai că tu, am impresia, nu te prea gîndești la mine, ci la...

La cine ?

La persoana ta — iată la cine ! Dacă m-ai putea înțelege... că doar la tine... toată luna asta lungă... Nici măcar la manifestație nu m-am dus...

am șters-o... crezi că o să fiu primit cu alintări ?... Nu, tu nu mă poți înțelege, te gîndești doar la tine... uite, chiar și acum...

Dar omul mai poate și greși, nu ? oftă ea ; apoi iarăși mă privi cu coada ochiului — trist și totodată șegalnic, cum numai ea știa ; eu priveam tăcut de-a lungul largei Alei.

„Poți greși, dar să nu-ți trădezi principiile" — da, deveniseră demult ale mele cuvintele astea. Dar despre ce principii puteam vorbi eu, cînd făceam greșeală peste greșeală ?... Cum greșisem ? De pildă, cine m-a pus — poftim ! — să mă duc la acele cursuri ? Puteam foarte bine să rămîn la Kaunas, cu Geda ; cred că m-am speriat ca un prost ; una la mînă. Apoi, scrisorile Gedei — greu mi-ar fi fost să răspund la ele ? Cinstit vorbind, nu erau capodopere ale genului epistolar, sau n-aș spune că exprimau debordante sentimente — aș exagera (oricum, așa mi se părea pe atunci) ; de asemenea, nici eu nu eram mare amator de corespondență ; dar de răspuns, tot puteam să răspund — nu mi-ar fi căzut mîna ! Pe urmă, acum nu ar fi fost cazul să ne bosumflăm și să roșim — ce sîntem noi, însurățe la prima ceartă ? Da, da, de data aceasta eram foarte nemulțumit de mine — mai mult de mine, decît de Geda ; ea, desigur, nu va pricepe niciodată starea asta a mea ; dar de ce mă-nțeapă cu „principiile" ? Tocmai azi ? De ce ?

În clipele acelea se pare că uitasem cu desăvîrșire și de Vebeliunas și de conița (tovarășa ?) Palmira — blonda de la muzeu ; te pomenești că le duceam mingile amîndurora !... Ce, poți să-i ții minte pe toți ?... Uitasem și de microbiologul

Petras cu „teoriile lui", pescuite cine știe de pe unde ; chiar și de măgădăul roșcovan — de Ričardas Bubnelis, Barbarossa „închide pliscu' !" — cel care-i propusese Gedei să se mute la el în în cameră (ce simple-s lucrurile !) ; mă gîndeam doar la mine. Geda se schimbase vizibil în această lună de zile, cît nu ne mai văzusem ; ia uite — ea *știe* ! Ce știe ea ? Ce poate ști ea, dacă nici eu însumi n u știu mai nimic ? Sigur că tot microbiologul ăla cu părul lins și cărarea strîmbă și-a băgat nasul... Dar data trecută îi explicasem Gedei totul, foarte limpede ; oare Geda nu mă crede încă ? Atunci, Sigitas, stai prost, pentru că fără încredere în celălalt om, fără credință și sinceritate reciprocă... nu există, nu poate exista... și...

Mă chinuiam să-mi continuu raționamentul, dar prea jalnice-mi erau concluziile. Și nu știu cum aș fi scăpat de ele și cît timp m-aș mai fi strecurat așa prin mulțime, alături de Geda, pe marea Alee fremătînd de sărbătoare, dacă nu-mi reapărea Marius. Prietenul meu din copilărie — Marius Mačiulis, pistruiatul și clăpăugul, care pășea acum pe trotuar cu pași mari — salvatorul meu, un fel de Jeanne d'Arc cu steag roșu pe umăr ; flamura roșie era strîns înfășurată pe lancea ei de lemn, iar în vîrf strălucea steaua aurie, după care am recunoscut drapelul fruntașilor în producție — brigada lui îl cucerise, pe șantierul noii uzine ; deși drapelul era strîns, Marius îl purta solemn, în pas egal, strunit ; l-am strigat :

Marius !

Se opri brusc, rezemă drapelul de zidul unei case și deschise larg brațele, de parcă tocmai pe mine mă aștepta.

A, călătorul nostru ! rîse el. Va să zică, nu ești la Vilnius ?

Precum vezi, am răspuns, strîngîndu-i mîna — avea o mînă grea și aspră, de sudor, călită-n foc ; purta la reverul hainei o rămurică de liliac timpuriu. Păi, unde-aș putea fi de sărbători decît la Kaunas ? Vă pot părăsi, să vă las orfani ? !

Lasă vorbele mari, răspunse zîmbind Marius ; nu-i prea ardea să zîmbească acestui Marius-Jeanne d'Arc ; lasă, lasă, ai întins-o la Vilnius fără să-ți iei măcar rămas bun... Zbori din copac în copac, ca vrabia de frica pisicii și — adio și n-am cuvinte !... Cu mine, fie, ne-om răfui noi cîndva. Dar... maică-ta...

Am dat ieri pe-acasă, m-am apărat eu, roșind. La ea am dormit !... Dracul ăsta de Marius e în stare să spună cine știe ce... Geda, să nu crezi o vorbă din ce-nșiră el !

Lasă, Sigitas, nu mai comenta, zise Geda, surîzîndu-i lui Marius ; se vede că apariția lui îi convenea și ei în situația noastră de-a dreptul caraghioasă, după burzuluiala de mai adineaori. Las' că te știm noi ! Ai fugit fără să-ți iei rămas bun — ai reapărut, fără să dai măcar bună ziua. Și mai consideră că dacă ar scrie și el o scrisoare, și-ar călca mîndria de bărbat... Ei, vezi ? Te-am și pîrît !

Mulțumesc, am răspuns eu, nu-i greu să foarfeci omul. Mai greu e să te poți afla în două locuri deodată la aceeași oră.

Ei, lasă necazurile ! și Marius mă plesni vesel pe umăr ; știi lozinca : „trăiască solidaritatea și prietenia !“... așa că, hai s-o confirmăm, intrînd la cea mai apropiată berărie. Cîte-o halbă — ce ziceți ?

Cu drapelul ? ! ridică Geda din umeri.

Păi, ce să-i fac ? Doar n-o să-l părăsesc. Odată ce l-am luat, înseamnă că merge pretutindeni cu mine. La urma urmei, azi e sărbătoare.

Am intrat în prima berărie întîlnită în cale — Marius — înainte cu drapelul, eu — în urma lui, iar în ariergardă — Geda, pe care trebuia s-o trag de mînă ; clipea des, săraca, de atîta damf de bere și fumăraie plutind deasupra meselor. Cu greu am găsit un loc ; masa era învelită cu mușama ieftină, împestrițată și udă de bere ; Geda scutură firimiturile de pîine, șterse mușamaua cu o hîrtie ; căuta să nu privească la mesele vecine ; nici nu se atinse de berea pe care Marius o adusese de la tejghea, după ce așezase într-un colț ferit drapelul. În acea berărie Geda îți părea un fluture fragil, pudrat cu polenul florilor, oprit o clipă doar pe un ciulin ; aripioarele se strîngeau, să nu se înțepe ; cu ochii în pămînt, Geda arunca sfioasă cîte o privire, cînd spre Marius, cînd spre mine ; parcă acuși-acuși avea să-și ia zborul și să dispară pe ușă.

„Odată și odată tot va trebui să încep“, mi-au venit în minte vorbele ei din prima noastră seară ; am căzut pe gînduri.

Am luat în tăcere cîte o înghițitură.

Și brusc m-a cuprins o mare milă de Geda ; îmi reproșam că mă aprinsesem înainte și mă ră-

ţoisem la ea fără motiv întemeiat, cînd i-am zis că numai la ea se gîndeşte ; „ce spui — mi-am amintit eu — sînt încă prea tînără ca să intru într-o cafenea..." ...E prea tînără pentru o cafenea, pentru o berărie — cu atît mai mult ; doar de dragul meu a intrat aici ; „sărmanii porumbei !"... Şi-apoi, atunci, toamna, o condusesem acasă ; picături reci şi lucioase ca mercurul ni se scurgeau pe sub guler ; catacombele Kaunasului emanau prin gurile porţilor toate mirosurile vechiului oraş ; umerii Gedei tremurau în mîinile mele ca doi porumbei ; ochii umezi străluceau şi mă priveau fără să clipească, parcă implorîndu-mă trist ; nu, nu, nu eu sînt de vină că noi doi ne-am întîlnit ; nu, nu, nu... Dar eu te iubesc, Geda, şi atîta timp cît îmi va bate inima în piept... aceleaşi cuvinte ca şi atunci — altele mai potrivite nu găseam ; poate că nici nu există ; cît timp îmi va bate inima în piept ; nu contează că mi-am ieşit din fire şi am vorbit cum nu trebuie ; dacă nu te-aş fi iubit de atunci, nici nu ne-am fi aflat acum la berărie ; cred că astăzi, la Dargužaite...

Mi-am aprins o ţigară.

Stai, stai puţin, şi Marius privi spre Geda : poate vrei o prăjitură ? Sau o ciocolată ?

Nu, nu... deşi eu... ca să vă spun drept, nu am dejunat încă... nu am avut vreme — şi Geda îşi plecă ochii. Poate, o prăjitură, de ce nu... ?

Iar am roşit (ce podoabă de cavaler sînt !) ; m-am dus la bufet şi am adus gustarea — ficat rece şi pîine ; iar pentru Geda şi o prăjitură, şi o sticluţă de limonadă ; îmi închipuiam că ceva mai „şic" nici că s-ar putea !

Am băut, am mîncat şi ne-am ridicat de la masă. Afară era un adevărat furnicar de oameni — fiecare îşi ducea firicelul, mica-i contribuţie. Manifestaţia abia se terminase şi mulţimea, cu baloane, flori, copii, venea val pe asfalt, ca o revărsare de ape primăvăratice ; unii îşi purtau încă travestiurile carnavaleşti — satira la adresa imperialiştilor şi acoliţilor acestora : vedeai măştile — Truman, Franco, Salazar, sfrijitul de Cian Kai-Şi ; la intersecţii începuseră să huruie camioane cu motorul ambalat — şoferii erau zoriţi ; bărbaţii aşezau în camioane panourile, portretele conducătorilor, machetele cu care defilaseră diferitele întreprinderi ; în dreptul unuia dintre camioane, un Churchill grizat, împresurat de un grup de curioşi, juca un original cazaciok ; tot pe-aici se învîrteau cîteva ţigănci ; lumea aplauda amuzată.

Marius găsi camionul trustului său de construcţii îşi sui steagul şi sări lîngă el ; ne-am înţeles să ne întîlnim chiar a doua zi. Camionul începu să huruie şi mai tare, şi porni ; am oftat uşurat — aproape ca adineauri lîngă scară, cînd scăpasem de microbiologul Petras... ; nu ştiu cum, dar tare doream să fiu lăsat în pace de toţi — de toţi ! — pînă şi de vechiul meu prieten Marius ; totdeauna mi-a displăcut profund să-mi dezvălui sentimentele intime — există, fir-ar să fie, un colţişor al inimii mele ce-mi aparţine doar mie ! Iar în acest colţişor scump domnea desigur Geda ; iat-o acum liniştită, cu gîndurile la lucruri mai plăcute, altfel decît cu o oră în urmă ; merge lîngă mine cu paşi repezi şi uşori, de balerină,

de-a lungul străzii Expoziției, către Dumbravă ; iat-o radioasă, veselă, săltînd sprintenă ca o veveriță, alergînd ca-n zbor la vale — pe lîngă tufele de carpeni, care o prind de fustă ca niște ștrengari ; pe lîngă stejarii îngîndurați, ce-și foșnesc frunzișul sfărîmicios, de anul trecut ; iat-o lăsîndu-și capul pe spate ca o căprioară și trecînd în fugă pe lîngă tufele de măceș și de dracilă sălbatică ; iată...

Iată din nou în fața noastră Valea lui Mickiewicz ; un ochi viu de primăvară pitit între dealuri, fundul văii adînci, cu o șuviță argintie, sclipitoare la mijloc — pîrîul Girstupis ; clipocind și făcîndu-și loc, aleargă peste prundiș, taie șoseaua și împarte întregul peisaj, brodat cu proaspăta verdeață abia născută, în trei fîșii divers colorate — Dumbrava, valea propriu-zisă, purtînd amîndouă numele poetului, și cartierul Aukštieji Sančiai ; și ce profunzime de mărgăritare pe povîrnișuri ! Numai că nu avem timp să culegem flori ; vîntul de primăvara ne cheamă mai departe, la deal ; iar ochii Gedei cheamă și ei ; aici cerul este atît de albastru ! Și pajiștea atît de verde, cu iarba-i moale, netezită de vînt ; un ied alb, ca dintr-o poză, saltă vesel pe pajiștea orbitor de verde ; ah, un ieduț, Sigitas ! Aș vrea să-l iau în brațe... cred că nu știe încă să împungă... și nu zvîrle, așa e ? Ia-l, ia-l — caprele miros grozav !... Ba am să-l iau în brațe — miros caprele, nu iezii ; dar ce poți pricepe tu din toate astea... ? Geda s-a aplecat și a luat iedul în brațe — cu un gest atît de matern, ca pe un copilaș ; capra cenușie și zbîrlită venise alături de noi și

se uita fix la Geda cu ochii ei bulbucați și, firește, căprii. Scena era înduioșătoare pînă la lacrimi. Dar, oricum, nu se cade ca un bărbat să lăcrimeze ; am simțit asta, am scos o țigară și mi-am aprins-o.

Dar iată că în fața noastră a apărut și panglica albastră a Nemanului, întinsă între calea ferată, pădurea Panemune și plaja galbenă, inundată de soare ; mai jos, pe firul rîului, apa trece din albastru-n cenușiu, șerpuind pe lîngă clădirile roșii ale uzinelor, și căsuțele plăcute, de lemn, ce-ți par de departe niște cutii de chibrituri împrăștiate la întîmplare în jurul uzinelor ; undeva, pe acolo, locuia și mama.

În mijlocul acestei naturi idilice a văzut lumina zilei preasupusul dumneavoastră servitor, *mademoiselle*, am debitat eu în stilul romanelor ieftine (că nu degeaba le-am citit !), uite, acolo chiar, preafrumoasa mea prietenă, lîngă zidul acela de cărămidă. Ar fi interesant de știut ce-o fi făcînd acum aceea care m-a adus pe lume... ?

Geda, care stătea în picioare, rezemată de trunchiul unui stejar bătrîn, se întoarse brusc spre mine :

Sigitas, cum poți vorbi așa de propria ta mamă ?!...

Bine, bine, nu mă certa — și am luat-o de mînă — altă dată nu-mi mai permit asemenea glume. Poate crezi serios că sînt un prost și un flușturatic ?...

Nu, Sigitas, asta n-aș crede-o.

Fii atentă, libelulo, niciodată să nu gîndești rău despre mine. Nu-mi place. Și i-am cuprins ușor

mijlocul ; Geda nu mă respingea ; cît este de mlădie ! Dar și viguroasă și frumos rotunjită — ca un măr copt, drăcoaica ! Atingerea pieptului ei, pe care se mula rochia de stofă roșie, m-a ars pînă-n măduvă ; dar n-o lăsam pe Geda din brațe ; și faptul că porumbița mea nu se zbătea, nu încerca să se depărteze de mine, îmi stîrnise o stinghereală greu explicabilă, pe care, vitejește, mă străduiam s-o înving ; prea strînsa apropiere mă legăna și mă îmbăta ; atît de aproape unul de altul încă nu... niciodată încă...

Privește, i-am șoptit, strîngînd-o atît de tare, de mă temeam să nu-i aud trosnind oasele — uite-acolo, în spatele copacilor acelora... dincolo de biserică... o casă mare, albă... o vezi ?... Este școala unde noi doi, pentru prima oară... hm... unde...

Unde m-ai ridicat pe scenă, da ? Țin minte — mulțumesc. Măcar acum — îți mulțumesc !

Vorbești serios ?

Cum altfel, Sigitas ? răspunse ea. De nu era acea întîmplare... poate că noi...

Asta nu-i adevărat ! Noi doi tot ne-am fi întîlnit ! Neapărat... cînd doi oameni au parte de o iubire...

Geda îmi astupă gura cu palma.

Nu spune lucrurile astea. Să nu pomenim de ele — bine ?

Dar de ce ? am îngînat eu. Te iubesc cu adevărat... și dacă...

Nu, nu trebuie ! insistă ea și, involuntar, brațul ce-o cuprindea pe Geda căzu în jos ; și-mi păruse că prin umerii ei a trecut un fior rece, de

neînțeles. Să nu rostim cuvinte — toate sînt la fel...

Toate ? Și pentru toți ?

Nu știu — și Geda își plecă ochii — încă nu cunosc această... Mai bine să nu vorbim despre asta — vrei ? Hai să coborîm în vale. Să trecem pe la mama ta. Ce surpriză o să-i facem...

Da, da, așa e, am răspuns, dar... Poate trecem altă dată ?

Ce-i cu tine ?... Te temi ?... și ochii Gedei sclipiră.

De ce m-aș teme ? am spus îndată. Dar mamei nu-i prea place neașteptatul... și-apoi, poate că e plecată undeva... doar e sărbătoare... Și-n afară de asta (Geda mă privea întrebător), noi doi nu ne-am văzut de atîta vreme, iar ziua este atît de scurtă... Vreau ca ziua de azi să fie numai a noastră... doar eu și cu tine... O fi egoism, dar trebuie să mă înțelegi...

Te înțeleg, spuse Geda și iarăși tăcu, privind panglica cenușie a Nemanului.

Am tăcut și eu. La mama ?... Ei, da, într-un fel... altă dată. Ceva mai încolo — altă dată, cînd voi fi terminat cursurile ; atunci eu și Geda vom avea pentru noi nu numai o zi-două ; și pe urmă, înainte de a-i „prezenta nora" (mama așa va vedea lucrurile, dacă-i vin cu o fată ; mama are vederi învechite), înainte de a merge cu Geda la mama, n-ar strica să-mi amintesc că vila lui Vebeliunas din Dealul Verde nu prea seamănă cu casa lui Selis de la periferia muncitorească ; întîi trebuie să dreg gardul — e căzut, de cînd cu viscolul din iarnă... să văruim cuptorul și să îm-

prospătăm pereții cu un tapet nou... să pun ochiuri de geam la geamlîc, pe unde s-a spart... să repar ușa... Da, mai bine mai tîrziu, altă dată ; ce rost ar avea noi emoții și discuții... o prezentare solemnă ?...

Tăcută, Geda începu să coboare la vale, spre ienupăr, dar i-am luat-o înainte și iarăși am cuprins-o în brațe ; nu, nu... protesta ea, scuturînd din cap ; am ridicat-o de la pămînt, ca și atunci, la școală, și am așezat-o pe iarbă ; jenată, și-a acoperit genunchii cu mîinile.

Apoi iarăși ne-am cățărat pe panta abruptă, argiloasă — culegeam flori, ne strecuram printre aluni, prindeam fluturi, făceam țiuitori, strigam și rîdeam ; în rezumat, zburdălniciile oricărei perechi de tineri într-o zi însorită de mai, și ale tuturor tinerilor fără griji ; uneori aveam impresia că Geda se răsfață și face nebunii intenționat, doar ca să-și uite necazurile ; eu tot mă sileam să nu mă gîndesc la Vebeliunas și Bubnelis.

Dar seara se lăsa cu întunecarea-i crescînd neoprit asupra văii ; ce păcat — aveam pentru noi o singură zi, atît de scurtă ! Soarele mai lumină într-o ultimă învăpăiere pădurea, apele Nemanului și pajiștile prin care trecusem pînă aci ; mai stărui foarte puțin deasupra Dumbravei ; apoi se rostogoli peste acoperișurile de țiglă și coborî pe celălalt mal al Nerisului ; dinspre rîu porni ceața, topind ultimele raze de soare și învelindu-ne ca într-o mantie cenușie ; și dealurile erau acum cenușii, reci.

Ne-am întors în oraș. Mergeam ca doi copii, ținîndu-ne de mînă, cercetînd din privire străzile

pustii, tot mai întunecate, străzile nu demult inundate de panouri, cîntece, forfotă sonoră ; sub pașii noștri foșneau hîrtii aruncate la-ntîmplare ; probabil oamenii s-au adunat acum pe la cluburi, în săli de dans, ori în jurul mesei sărbătorești de acasă ; prin ferestrele deschise veneau valuri de căldură și lumină ; iar noi treceam pe pătratele luminate, cu capul plecat, ca doi pribegi.

Sărmanii porumbei — mi-am amintit cuvintele lui Petras, cînd ne apropiasem de scara ce suie la deal, spre casa lui Vebeliunas ; nu, viscolul iernii nu a clintit măcar gardul lui Vebeliunas, iar tencuiala casei parcă-i proaspătă — tencuială așternută solid încă dinainte de război ; și geamurile sînt toate întregi, și ușile țin bine ; totuși scara de piatră e întunecată, mohorîtă ; ca la comandă, ne-am oprit la prima treaptă, uitîndu-ne unul la altul.

Poate ne mai plimbăm puțin, zise Geda, lipindu-se de mine.

Bine, am zis eu, dar nu-ți vor observa lipsa ?

Lipsa mea ? și sprîncenele Gedei se ridicară a mirare ; ochii îi sclipiră prin întuneric ca două luminițe... Ce mai contează, Sigitas ? Doar ți-am spus că îmi strîng lucrurile.

Dar unde ai să te duci, fetițo ? am vrut să întreb, dar am tăcut ; nu-mi plăcea subiectul ; puteam s-o ajut cu ceva ? Cu nimic... Să discut problema asta cu Marius, n-am apucat încă... Și-atunci, în loc de cuvinte, i-am strîns mîna cu putere.

Nici să hoinărim prin orașul pustiu nu-mi era plăcut ; să tot pășim pe aceste pătrate luminate

de ferestre străine ; pe urmă, abia mă mai ţineau picioarele de oboseală. În această stare am mers, am mers, pînă ce ne-am pomenit deodată în faţa firmei HOTEL CONTINENTAL — în faţa casei unde-mi aveam locuinţa — cripta aceea lungă şi igrasioasă, pentru care proprietăreasa mă jumulea de o sută de ruble pe lună ; fără să mă gîndesc, fără o vorbă, am cotit şi am intrat în curtea cu cei doi castani de lîngă magazie ; am pipăit cheia din buzunar — mai era încă la mine... doar tot voi reveni la Kaunas, orice-ar zice acea Dargužaite ; am descuiat uşa şi am intrat în colivia mea, trăgînd-o după mine pe Geda. Ea tăcea, intimidată de întunecime şi neprevăzut ; îi auzeam doar respiraţia accelerată, înăbuşită ; avea mîna fierbinte şi-i tremura în mîna mea. Şi eu tremuram ; cu greu m-am stăpînit să n-o îmbrăţişez şi să n-o sărut pe întuneric — în sfîrşit ! Aici nu-mi mai poate scăpa ! Dar m-am stăpînit ; am găsit pe pipăite comutatorul şi am aprins lumina. Şi deodată amîndoi ne-am simţit foarte stingheriţi — parcă becul nu ne lumina numai feţele şi ochii, ci şi tot ce tăinuiam în sufletul nostru ; ca şi cum am fi vrut să ascundem unul altuia un secret ; Geda cerceta camera cu ochii larg deschişi, negri, strălucitori ; chipul îi era voit liniştit, dar ochii îi trădau spaima.

Ascultă, şopti ea, dar nu-i nimic dacă eu...

Ce anume — nu-i nimic ?

Ei, că sînt aici cu tine... aşa...

Nu-i nimic. Dar simţeam că ameţesc ; apropierea ei, am gîndit ; după ce simţisem atingerea pieptului Gedei, acolo sub stejar, simţeam totul

faţă de ea mult mai altfel decît înainte ; rîdeam, vorbeam, mă mişcam, ca într-o ceaţă verde, legănătoare, în centrul căreia plutea Geda ; plutea odată cu toată pajiştea de un verde transparent şi cu iedul alb în mijloc ; doar ochii negri, mari şi speriaţi rămîneau pe deplin reali, concreţi ; acum mă priveau printre gene şi mă înfierbîntam mai mult ; doar nu ai intrat în camera oricui — eşti la mine.

Nu, nu mă gîndeam la asta — şi tresări — la cu totul altceva... o recomandare mai putea să-mi dea o prietenă... una mi s-a şi dat... dar a doua aş dori ca tu, cu mîna ta...

Sigur că ţi-o dau, mi-am auzit eu glasul ca foarte de departe ; fără discuţie că da ! Tu, libelulo, vei fi mereu cu mine — totdeauna şi pretutindeni... nu numai în Comsomol... pretutindeni... totdeauna...

„Iar eu... nu la... gîndeam, cufundîndu-mă tot mai adînc în ceaţa verde, în care pluteau ca o viziune ochii negri, strălucitori şi iedul alb ; totul se rotea, mă îmbăta, mă orbea — la cu totul altceva..."

Am întins braţul care a şi cuprins-o pe după umeri ; umerii erau reali — frumos rotunjiţi şi calzi ; Geda nu-şi întoarse faţa de la mine, nu se feri şi feţele noastre erau atît de aproape, încît simţeam învăpăierea obrajilor ei, îi simţeam respiraţia, vigoarea trupului tînăr, căruia îi duceam dorul nu mai puţin decît ochilor ei mari şi negri ; dar îmi ceruse o recomandare — bine ; e chiar foarte bine că a venit la mine să-i dau o recomandare — aşa, nimeni nu ar putea zice că

aş fi adus-o aici cu sila. Sigur că ar fi obţinut recomandarea de la o prietenă, dar ea mi s-a adresat mie, fiindcă cuvîntul meu îi era scump ; iat-o — Geda e aici, în această cameră-criptă, obrazul ei s-a lipit de obrazul meu, genele-i lungi joacă pe faţa mea, ca nişte mici ace de pin ; închid ochii. Iat-o — Geda e aici, e Geda mea ; a mea şi numai a mea ; Barbarossa ar fi vrut ca ea să se mute în camera lui ? Ha, ha ! Barbarossa şi tovarăşul — iertaţi-mă — conul Vebeliunas ; ăl care are de gînd să trăiască o sută de ani ; dar el stătea cu picioarele larg depărtate, sănătos-zdraasta va fi mai tîrziu ; cînd am revenit acolo şi văn, deşi complet încărunţit ; bătrînul sportiv îşi încrucişase braţele la piept, iar muşchii toracelui, bine antrenaţi, şerpuiau ; piciorul Palmirei — alb ca zahărul şi plinuţ — atîrna cu dezinvoltură pe marginea canapelei ;"... poate-ţi vei aminti acum şi uşa... „Poate că am să-mi amintesc ; noi doi — eu şi Geda m e a ; poţi greşi, dar să nu-ţi trădezi principiile ; lasă, asta să-mi fie greşeala ! Ce greşeală ? Noi doi o să ne căsătorim, se înţelege de la sine ; oare nu ştiu eu de ce am venit la Kaunas ? Ştiu — obrazul Gedei s-a lipit de obrazul meu ; ştiu — genele negre şi ascuţite îmi frig faţa ; ştiu — buzele ei sînt fierbinţi şi umede ; buze voluptuoase şi d r a g i ; şi ochii — negrii şi umeziţi, ochii d r a g i ; şi tot acest vîrtej transparent-verde, care se roteşte, se roteşte, cu ochii Gedei în centru ; se roteşte, se roteşte, îmbătîndu-mă şi orbindu-mă cu totul ; ştiu — îi cuprind umerii şi-i strîng tare-tare, dureros de tare — parcă aş răpi-o unei lumi... lui Barbarossa, Vebeliunas...

poate şi de la un nu-ştiu-ce, cu totul necunoscut mie ; ştiu — o ridic pe Geda în braţe, închid ochii şi nu mai văd nimic, purtat de vijelia sîngelui, care clocoteşte în mine — ştiu, ştiu, ştiu ! O port pe braţe pînă-n capătul camerei şi o aşez cu grijă pe patul vechi, de fier — parcă nu aş fi sigur că Geda e reală... poate-i vis, basm... o f a t a m o r g a n a, imaterială, imponderabilă.

Şi mai ştiu — şi acesta-i importantul ! — Geda nu ţipă, nu mă respinge ; nu scoate o vorbă ; doar ce deschide larg ochii, sorbindu-mă în adîncul lor — întreaga-mi fiinţă, cu toată neliniştea mea, şi mă cuprinde pe după gît cu feminină putere

. . . .

. . . .

...Şi-apoi, mi-a venit în minte brusc Dargužaite, severa mea şefă ; dar nu toată persoana ei, ci doar privirea — atent-neclintită, întunecată — privirea cu care nu mă fixase nici o femeie pînă toamna trecută ; privirea şi vocea ; b u n u l n u m e este esenţialul pentru un om ; iar ochii cenuşii, severi, ca un bisturiu ce sclipeşte rece în negură şi parcă mă taie şi caută în inima mea agitată ceva tainic şi necesar doar lor ; toată fiinţa mea simţea privirea cu sclipiri reci, care pătrunsese în cameracriptă, tăind întunericul speriat parcă, nesigur şi cu un vag gust sălciu, dulceag... Privirea aceasta şi respiraţia Gedei mă treziseră probabil din somn ; se ivi şi soarele şi aruncă o privire şăgalnică prin singura fereastră îngustă ; domol, să n-o trezesc pe Geda, m-am sculat, m-am aşezat la masă, mi-am

sprijinit bărbia în palme și am rămas mult timp așa, silindu-mă să nu cuget la nimic. Apoi am tresărit : bătea cineva la ușa mea cu ochiuri de geam și brizbiz de tifon ; am sărit de la masă și am văzut-o pe proprietăreasă ; cu o enormă scufie albăstruie pe capul ei cărunt și ciufulit — adevărată claie de fîn răscolită — într-un capot roșcat, ce-i servea de ani și ani, cu papucii ei uriași pe piciorul gol, era leit o zgripțuroaică din poveștile de speriat copiii ; instinctiv, fața mi s-a crispat, am împins-o pe babă în antreiaș, am închis cît mai încet ușa în urma mea...

Așa, deci, se rățoi proprietăreasa, măsurîndu-mă din cap pînă-n picioare cu ochii ei mici, înecați în grăsime ; va să zică, ai deschis stabiliment...

Cum „stabiliment" ?! am ripostat, trăgînd cu ochiul la ușa camerei mele — era bine închisă ; da, începutul acestei discuții nu prevestea nimic bun ; la ce vă referiți ?...

La ce duci tu lipsă... și dacă îți închipui că proprietăreasa e o proastă bătrînă și chioară, că nu observă nimic...

Eu știu că plătesc pentru camera asta o sută de ruble pe lună, am răspuns tăios ; o sută — bani grei — și, după cum bine știți, toată luna asta nu am dormit aici decît azi-noapte...

Scufia albăstruie săltă pe capul și mai zbîrlit ; pe acea claie de fîn muced ; ochii cotoroanței mai să-i iasă din orbite.

Ce-e-e ?! horcăi ea. Ce ?! Poate ai de gînd să aduci aici noapte de noapte femei stricate...

Mai domol ! am intervenit eu, strîngînd din dinți... asemenea cuvinte despre Geda ?! Mai domol și vorbiți mai încet, am insistat eu aproape rugător. Nu vă dați seama ce spuneți... nici nu știți despre ce este vorba și v-ați și repezit cu țipetele... poate că este soția mea... viitoarea soție... la urma urmelor, sînt om în toată firea și nu am nevoie de morala dumitale !

Ce ? Soție ? Fluturele ăsta de noapte !...

Tăceți din gură, pentru Dumnezeu !

Dumnezeu ?! Mai pomenești și de Dumnezeu în treaba asta ! Bravo, huliganule, păcătosule !...

Terminați odată ! și am bătut din picior atît de tare, de au zbîrnîit geamurile ușii mele ; vă plătesc bani grei și pot...

Scufia se umflă în sus, tremurînd amenințător, făcînd praf biata-mi speranță că i-aș putea închide gura zgripțuroaicei ; claia de fîn parcă sta să se risipească în descompunere, violent scuturată ; buzele uscate au început să clămpăne ca un xilofon dezacordat :

Bani ! Bani !... Mare lucru-mi plătești ! Mie, doctorul de femei mi-a oferit deunăzi o sută cincizeci... ba chiar mi-a promis că o să mă trateze pe gratis... Și tu... tu — plătește-i ei ! Ei ! și proprietăreasa îmi flutura pe sub nas mînecile capotului — cîrpele acelea cafeniu-roșcate și slinoase ; îmi aduci aici tot felul de tîrîturi și mai... ssstricatule !...

Bătrîno ! am gemut eu, încercînd cu disperare s-o potolesc, lumea doarme, cel puțin, fie-ți milă de ceilalți... și să te ia naiba cu odaie cu tot... dacă așa vrei... cu toate avantajele ei...

Ce ? Ce ?!

Plec de la dumneata, asta e ! şi m-am repezit la uşă ; uf, ce să zic... mare lucru pierd... un cuibar de ploşniţe... şi poate că nici nu mă mai întorc de la Vilnius... acolo mi se va da o locuinţă ca lumea... nu ca asta...

Încetasem să mă mai uit la cotoroanţa furioasă cu scufie albăstruie şi halat răpănos — nu-i mai ascultam nici ţipetele ; cred că am mai apucat să prind : „...doctorul... o sută cincizeci..." : mi-am astupat urechile cu palmele şi am intrat la mine. Se întîmplase tocmai ceea ce mă îngrijora mai mult : Geda se trezise şi se pieptăna grăbită în faţa oglinzii ; după cum îi tresărea năsucul drept şi frumos modelat, auzise totul ; m-am apropiat şi am încercat să o cuprind pe după umeri ; Geda m-a îndepărtat şi s-a ferit de mine.

Ascultă-mă, i-am spus, străduindu-mă să-mi ascund starea de confuzie, eu nu sînt de vină de cele întîmplate acum...

Of, încetează, mă întrerupse ea şi-mi întoarse spatele.

Dar, Geda, înţelege-mă, libelulă, doar nu sînt răspunzător de scandalul acestei zgripţuroaice blestemate... de limba ei spurcată...

Taci !...

Cum — „taci" ?!... Cum ? m-am supărat eu. Aici nu mai pot trăi ! S-a terminat !

Geda se întoarse către mine — avea faţa palidă şi ochii roşii ; era foarte tulburată ; dar şi aşa era superbă !

Tu nu mai poţi trăi ? Tu ?... spuse ea foarte încet. Dar eu ? Încotro s-o apuc ?

Nu pot spune că întrebarea era neaşteptată, totuşi am tresărit. Încă din ajun, cînd Geda îmi spusese că îşi strînge lucrurile, îmi pusesem în treacăt întrebarea : dar unde oare va locui ? Şi cu ce mijloace poate trăi o fată care studiază baletul, nu are nici un serviciu, nici o meserie ? Sincer vorbind, nu-mi trecea prin cap că îţi poţi cîştiga viaţa cu baletul. Dar iată că venise întrebarea — nudă, inevitabilă — se ridicase ca un stîlp de beton în calea fericirii mele, iar eu încă nu mă simţeam în stare să răspund la ea.

Încotro ? repetă Geda, privindu-mă drept în ochi.

Nu te necăji, am răspuns, chinuindu-mă să trec peste stinghereala mea profundă ; nu mai lipsea decît să roşesc !... Totul se va aranja.

Cum ?

Trebuie să se aranjeze, Geda, am răspuns slab.

Tu vei pleca iarăşi — aşa este ?

Am oftat.

Ştii bine, am spus, luînd-o de mînă, sînt obligat să mă gîndesc şi la viitor, nu numai la ziua de azi... la viitorul nostru, al meu şi al tău... Pe lume nu-s toate aşa cum am dori noi. Încă două luni tot va trebui să-mi tocesc pingelele, mergînd la cursuri... deşi asta nu mă încîntă deloc...

Geda îşi muşca buzele ; şi am regretat îndată că m-am grăbit să-i vorbesc astfel, golindu-mi tot sacul ; genele lungi şi ca nişte ace de pin au început să clipească des-des ; credeam că acuşi-acuşi va izbucni în lacrimi.

Nu te teme, am adăogat eu zorit, blestemîndu-mi în gînd nesăbuinţa ; găsim noi o soluţie... Dar uite-l pe Marius, el o să ne ajute...

Da, era Marius, Jeanne d'Arc pentru mine — îmi zărisem salvatorul în stradă ; iar puțin mai tîrziu și orbecăia bombănind prin antreu ; răsturnă ceva, o găleată, probabil ; și ca un om de onoare, îndată ce intră, o salută mai întîi pe Geda, apoi pe mine ; mi-a strîns cam prea lung mîna, zîmbindu-mi înțelegător ; eram gata-gata să-i arăt pumnul...

Ei, ce mai faceți, puișorilor ? zise el, privind cu interes prin camera-criptă ; abia acum observam că Geda nu numai că făcuse patul, la care nu puteam privi fără să roșesc, dar și ordine prin odaie ; mi-a mai venit inima la loc. Cum o duceți cu viața ?

Precum vezi, am răspuns scurt.

Văd, aveți niște mutre de parcă ați veni de la înmormîntare...

Cam așa și este, am replicat, străduindu-mă să nu mă uit la Geda ; simțeam că asemenea vorbe nu-i plăceau deloc. Păi, uite, ne dă afară proprietăreasa...

Pe voi doi ?...

Da, pe noi doi, am zis, și pe mine, și pe Geda. Ce nu e clar pentru tine ?

Totul e foarte clar... și Marius îmi făcu iar cu ochiul ștrengărește. E clar ca bună ziua... și aruncă o privire discretă spre Geda. Dar tu, Sigitas, dacă nu mă înșel, mai ai în față două luni de patimi...

Întocmai, am confirmat eu. Aici e toată dificultatea... Deși, în general, situația nu este deloc disperată ; termin cursurile — o să mi se dea un post... și-atunci, cred, și o locuință. Mi-a spus Darguzaite că...

Ah, încetează, încetează ! și Geda începu să dea cu disperare din mîini, de parcă o asaltase un roi de albine ; ce rost au toate acestea, Sigitas ? Mai pot rămîne și la unchiu'...

La acest Vebeliunas ?!

Ei, pentru moment... pînă...

Asta s-o crezi tu ! Cum o să te las acolo ? eram gata să protestez, dar îndată mi-am zis : ei, pentru momnet, tot acolo e mai bine, la unchiu', la conul — hm ! — tovarășul Vebeliunas ; doar două luni... apoi, firește, vin la Kaunas — cum altfel ? Mi se dă un serviciu, locuință ; și ne prezentăm la ofițerul stării civile ; iar zilele noastre vor fi însorite, și nopțile... Furat de vise, am surîs și am mîngîiat drăgăstos umărul Gedei ; ea lăsă ochii în pămînt.

Atunci, eu mă duc, zise încet Geda ; și nu m-am simțit deloc în apele mele — vocea îi suna surd, atît de îndepărtată... sper că proprietăreasa n-o să-mi facă necazuri...

Cum îți închipui ? ! și mi-am luat grabnic impermeabilul din cui ; cum s-ar putea, Geda ! Iartă-mă că s-a întîmplat așa... baba asta turbată... am să-i arăt eu ei !...

Ah, mai bine să tăcem, și-și duse degetul la buze, iarăși eu sînt... numai eu... nu trebuie să învinuim pe alții, pe nimeni altcineva... nu !

Tăcu și nu mai scoase o vorbă pînă la poalele dealului, pînă la scara de piatră, spre care o conduceam împreună cu Marius ; eram bucuros

că îl aveam pe Marius cu noi și eram scutit de explicații cu Geda ; ce i-aș mai fi putut spune ?

Geda mi-a întins mîna în tăcere ; Marius, delicat, privea în altă parte ; am îmbrățișat-o pe Geda și am sărutat-o pe gură.

Nu te teme, i-am șoptit eu, totul va fi bine... dacă de data aceasta s-a întîmplat așa...

De data aceasta ?...

Da, dar ce este... ?

Nimic, Sigitas, în general, omul trăiește o singură dată... și iubește... și...

Fără să-și termine vorba, își dezlipi deodată obrazul de umărul meu. Atunci am observat și eu — sus, tocmai în vîrful scării, se desprinsese de zid o siluetă neagră ; conul — pardon — tovarășul Vebeliunas, sprijinit în bastonul cu măciulie, plecase în recunoaștere. O căutați pe Geda, *mister* campion, i-am zis în gînd, dar să discut cu domnia-ta chiar astăzi... hm... Îmi aminteam de vizita din ajun, de privirea tăioasă a ochilor cu sclipiri metalice — ca o spadă avîntată înainte, de mușchii ce se rostogoleau încet sub piele și cum m-a lovit vîntul în față cînd omul acesta mă zvîrlise afară ca pe un derbedeu care a-ntrecut măsura — simțeam furnicături în toată ființa ; dar pentru douăzeci și patru de ore ar fi fost cam prea mult, gîndeam ; și privind-o pentru ultima oară pe Geda, i-am strîns mîna în tăcere și am plecat.

M-am dus direct la gară ; îmi amintesc că Marius m-a certat tot drumul ; mă dăscălea, vorbindu-mi de datorie, bărbăție și de viitorul pe care eu nu numai că nu știu să-l prețuiesc, dar

poate nici nu-l merit ; mai că nu-l ascultam ; mi-am luat biletul și am ieșit pe peron. Și-abia aci, cînd Marius, ținîndu-mă încăpățînat de un nasture, începuse să-mi turuie că nu e prea tîrziu să mă întorc îndată și s-o iau pe Geda la Vilnius cu mine, m-am trezit, în sfîrșit, încotro bătea el.

Ce vrei ?! am strigat scos din sărite și plesnindu-l peste mînă — bietul nasture abia se mai ținea de ultimul fir. Să ne căsătorim ? Acum, imediat ?

Marius dădu afirmativ din cap.

Dar unde s-o duc ? La asta te-ai gîndit ? La cămin ? În patul meu de campanie ? Sîntem opt inși într-un dormitor, stimate cavaler al mortalității !

De-ar fi și opt sute, ce are-a face ! trînti Marius, smucindu-mă, și rămase cu nasturele în palma-i lată ca un talger ; de-ar fi și opt sute — totuna-i... Să locuiască o vreme la maică-ta... tu m-auzi ?! La maică-ta... Numai la Vebeliunas, nu... Înțelegi... înțelegi, diavol împielițat, înțelegi sau nu ?!

Înțeleg, am răspuns, mușcîndu-mi buzele ; nu-i de-ajuns că mama nu-și vede capul de grijile ei, ar mai lipsi să i le pun și pe ale mele în cîrcă !...

Sigitas ! Marius mă prinse furios de mînă ; avea putere — prea destulă... Sigitas, drac ce ești, eu te credeam bărbat, om întreg la minte... pînă acum... Sau poate crezi că ție îți este permis orice, chiar și asta... lasă, lasă... vom vedea... ai să plătești tu ! Și ia seama, diavole, că atunci...

Uu-uuuu ! — şuieră locomotiva, împroşcîndu-ne cu aburi ; Marius se feri în lături ; am sărit pe scăriţa vagonului.

Mai gîndeşte-te ! am mai desluşit eu, strecurîndu-mă printre oameni în vagon ; o să mă mai gîndesc — mi-am răspuns mie însumi ; sau poate lui Marius... nu mai ştiu bine ; sigur că o să mă mai gîndesc, şi nu e treaba ta, Marius, să-mi dai mie lecţii, chiar dacă-mi eşti prieten ; şi i-am făcut cu mîna de la geam, atît.

Marius a rămas pe peron — o să ne mai gîndim ; nimic nu-i definitiv şi nici ireparabil — o să ne mai gîndim ; în curînd Marius va veni la Vilnius, la congresul fruntaşilor în producţie ; sigur că mă va căuta, înarmat cu toţi „diavolii“ lui, şi atunci vom analiza totul în linişte, iar deocamdată... Trenul zbura, clănţănind pe şine, mi se învîrtea capul la legănările vagonului şi în întunericul tunelului ; sau poate tot de vijelia verde — cînd am trecut prin dreptul stejarului nostru din ajun, ce-şi întindea deasupra colinei coroana cu ramuri viguroase ; stăteam la fereastra deschisă, cu privirea aţintită în întunecimea tunelului ; acea întunecime îmbîcsită de fum, cu miros de ars, şi scîntei, apoi mi-am oprit ochii la vijelia verde, ce se rotea dincolo de fereastră, purtîndu-mă tot mai departe, tot mai departe — simţeam aproape fizic golul sonor ce începuse să mă stăpînească de cum intrasem în vagonul vechi şi prăfuit ; părăseam Kaunasul cu sentimentul că trădez pe cineva şi-l pierd pe totdeauna.

Ei, lasă, încercam eu să mă liniştesc singur. Totul se va aranja de la sine. Timpul rezolvă.

Rezolvă, rezolvă, rezolvă ! îmi şopteam, conjurînd parcă clemenţa unor nevăzute spirite rele ; re-zol-vă... re-zol-vă — mă acompaniau surd roţile ; da, ele mă înţelegeau şi cu glasul lor sacadat se rostogoleau înainte ; dar un gol rece, o stare de adîncă mîhnire creştea mereu în mine, odată cu refrenul sacadat ce-mi lovea timpanele ; m-am ghemuit într-un colţ, am închis ochii după ce mi-am acoperit faţa cu impermeabilul.

X

„DACĂ VREI să salvezi bunul nume al şefului tău...“ îmi sună-n urechi ; cred că nici nu am dormit, de fapt, nu am delirat şi nici la telefon nu am vorbit — de unde-or veni aceste cuvinte ? De acolo unde este şi Geda, şi vagoanele, şi vîlcelele din preajma Kaunasului, cu miresmele lor îmbătătoare, primăvăratice, cu vîntul lor verde şi movilele ierboase, presărate cu romaniţă înflorită, ca într-o ilustraţie banală ; toate de acolo sînt. Ridic capul, mă trezesc — nu mai este nici vagonul, nici peronul ; nu mai este nimic — doar ploaia cenuşie, plicticoasă, şi curgerea timpului ; picăturile de ploaie şi curgerea timpului — aici, cu mine, la hotel ; o curgere lentă, dar perceptibilă ca pulsul ; în definitiv, nu mă aflu aici ca să mă las pradă gîndurilor inutile ! Am o sarcină precisă : salvarea bunului nume al şefului meu ; dar ce i-o arde lui Medinis de această menţinere a *numelui bun ?* De douăzeci de ani conduce sectorul nostru şi niciodată nu i-a păsat de acest

nume bun ; îl știam tronînd la biroul său negru, pe care se odihnesc ochelarii săi cu rama de os înnegrit ; trona ca un aisberg lucind în lumină și privea leneș spre ușă, sau vorbea la telefon, invariabil întors pe trei sferturi către această ușă, către cei primiți în audiență și poate chiar spre lumea-ntreagă ; iar cînd punea mîna pe receptor, parcă oficia o ceremonie sacră întru slava unor zeități doar lui cunoscute ; nu, nu cred să se fi gîndit vreodată la bunul său nume ; însăși prezența sa acolo, în acel cabinet, însemna că se bucură de un n u m e b u n, pe care nu noi sîntem în măsură să-l judecăm.

Toate acestea sînt desigur chestiuni importante ; îmi vin în minte îndată ce mă gîndesc la activitatea mea, alungînd gîndurile la acea primăvară cu Geda ; nu poți trăi din trecut și nici cu visuri deșarte. Aleea Libertății mă întîmpină deschizîndu-și brațele ude, grele de ploaie — cele două șiruri de tei ; teii, golași, desfrunziți ; doar în vîrful lor mai tremură ecoul verzui al verii — frunza mea ; pagina mea ; a mea ? De ce — a mea ? Sînt doar un executant — copia ordinului transmis este corectă, corectă, corectă ; parafa o pune Medinis ; iată-mă tîrîndu-mi picioarele pe bulevard, cu gulerul impermeabilului ridicat ; la subsuoară — mapa galbenă de material plastic, cu dosarul 13—41—V ; în dosar, bunul nume al șefului meu și poate chiar și cariera mea ; doar el — acest caz — m-a adus aici, la Kaunas, pe Aleea Libertății ; frunza din vîrful unui copac tremură toată, ca o vrabie cu penele ude și atît de singurică ; sărmana, tare îi este frig acolo ; dar

tot se mai agață de ramura neagră și rece și nu cade încă ; nu vrea să cadă ; și atunci ploua — picături reci, abia vizibile, și fiecare picătură îmi pătrundea în inimă ; rășina lucea ca lacrimile pe crucile înșirate la rînd, ca boabele de chihlimbar lucea ; ceața sălcie și aderentă mă sufoca. îmi supăra gîtleiul, iar „Dieselul" horcăia și urla ca o fiară rănită de moarte ; Raminta cînta la pian un tango vechi, umflîndu-și pieptul cu decolteul *en-coeur*, cînta din gură despre trandafirul ofilit ; eu stăteam într-o cameră în care se înstăpînise semiobscurul și priveam la acel trecut al meu, croit și el *en-coeur*, dar mă gîndeam la...

Nu, nu, nu-mi mai trebuiesc amintirile : sînt otravă, alcool curat, nicotină, poate chiar hașiș ; nu-mi trebuiesc amintirile — împiedică munca omului, nu-ți poți face datoria... Cine a spus că din trecut rămîne și ceva bun ? Depinde care trecut și pentru cine ; nu pentru toți trecutul a fost bun. Nu pentru toți și nu totdeauna ; văd asta și după fața administratorului trustului, o față care s-a zbîrcit, brusc îmbătrînită, îndată ce am deschis mapa galbenă (fermoarul se înțepenise — proastă închizătoare, „Optima" !) și am scos de acolo dosarul 13—41—V ; a c e l d o s a r ; iar femeia cu basma roșie e încă tînără și frumoasă : aceasta este ultima mea sarcină, tovarășe Medinis ; știu că v-ați ronțăit pesmeții și ați băut ceaiul ; acum stați la biroul dumneavoastră, întors pe trei sferturi spre măsuța neagră cu telefonul roșu și strîngînd receptorul cu degetele învinețite — mormăiți ceva pe sub nas, sau poate îmi verificați din nou sîrguința ; eu mă aflu la

trust ; am ajuns aici şi am pus dosarul 13—41—V pe masă ; a c e l d o s a r ; administratorul trustului este în faţa mea ; s-a mutat demonstrativ, „democratic", din fotoliul său adînc, pe un scaun pentru vizitatori, lîngă o mică masă scundă ; nu-şi dezlipeşte ochii reci şi ficşi de la dosarul din faţa mea ; 13—41—V — scrie pe coperta verde ; lasă-l să se holbeze ! Şi la mine, desigur. Are faţa grasă şi rotundă, nările dilatate, doar buzele sînt subţiri şi crăpate — aşa mi le şi amintesc ! Şi acelaşi gît gros, acum cu riduri adînci, stacojii, şi părul roşcat, ţepos ca şpanul de oţel, rărit simţitor, dar încă vîlvoi ; aceiaşi umeri arcuiţi înainte, sub o haină elegantă de culoare albastru-deschis ; şi degetele boante şi grase bat darabana în măsuţa lucioasă — cum să nu le ţin minte... şi răsuflarea lui, şi acest miros dulceag de muşeţel... ?

Oare nu la fel Ričardas Bubnelis mă străpungea cu privirea acum treisprezece sau cincisprezece ani, cînd la scurt timp după sărbătoarea de Întîi mai alergasem iar la Kaunas ? Oare nu acelaşi miros dulceag de săpun de muşeţel — sau poate de lichior — mi-a izbit nările, cînd, cu sufletul la gură, urcasem în fugă scara de piatră şi sunam la butonul soneriei tovarăşului — pardon — conului Vebeliunas şi în prag a apărut blonda coniţă Palmira de la muzeu ? Poate că şi ei i-am adus cîndva la mînă mingile de tenis... mai poţi şti ? Şi dinspre dumneaei venea un miros de lichior sau de săpun de muşeţel ; am strîmbat instinctiv din nas şi m-am dat un pas înapoi.

Rička, cred că pe tine te caută cineva, am auzit eu, şi de după umerii coniţei Palmira (rotunzi şi

tari ca mingile de tenis) a apărut un chip ciufulit şi roşcovan, parcă lipit direct de umerii aduşi înainte şi bine vătuiţi — acelaşi Barbarossa, cu care atunci — mult mai puţin decît acum — doream să mă văd... atunci, în urmă cu treisprezece sau cincisprezece ani...

A, nu, nu eram deloc atît de sigur de mine pe cît voiam să par în dimineaţa zilei de două mai ; instalat în trenul KAUNAS—VILNIUS, cînd repetam ca un descîntec : totul se va aranja — da, da, da ; iar golul sonor şi rece îmi apăsa tîmplele ; „diavole !" — ţipa în acel gol vocea lui Marius ; da, aveam sentimentul că trădasem pe cineva. Şi starea asta de nesuferit nu mă părăsea nici cînd încercam să mă liniştesc, spunîndu-mi că mă voi căsători cu Geda — neapărat, peste două luni ; şi nici cînd o întîlneam pe stradă sau pe coridor pe Dargužaite şi mă prefăceam că n-am observat-o — ce-aş fi discutat cu ea ? Situaţia devenise insuportabilă ; profitînd de faptul că profesorii fuseseră trimişi pe neaşteptate la ţară, să ţină conferinţe, m-am urcat în autobuz şi m-am pomenit la gară. Am prins expresul de dimineaţă, care ai fi zis că-i un personal nenorocit — se tot oprea, ca un căţel, la fiecare stîlp... Socoteam să mă înapoiez a doua zi după-prînz. Peste două zile — joi — trebuia să aibă loc adunarea organizaţiei de bază, la care urma să fiu primit în partid. Procedura mi se părea mai mult sau mai puţin formală : primirea cursanţilor se făcea de obicei fără probleme ; pe lîngă aceasta, printre primii care-mi dăduseră cîte o recomandare era chiar tovarăşul Gruodis, secre-

tarul organizației noastre de partid. Desigur, prezența candidatului la această adunare era obligatorie ; dar pînă atunci, speram să pun capăt ezitărilor și să clarific situația cu Geda ; deocamdată, va locui la mama ; nimic extraordinar („diavole !" — îmi suna în urechi) ; deocamdată — asta, pentru primele două luni ; iar mai încolo, totul se va aranja de la sine. Dar ce-nsemna „totul" nu încercam să aprofundez ; desigur — „schimbarea climatului" ; în definitiv, aveam înaintea mea timp berechet. După zilele de sărbătoare, trimisesem la Kaunas două scrisori — două deodată ! — pe adresa de la liceu a Gedei ; se apropia examenul de bacalaureat și trebuia s-o încurajez ; și-apoi, nu voiam să-mi repet greșeala din trecut ; singurul răspuns primit fusese o ilustrată într-un plic prelung : era Valea lui Mickiewicz — nu știu de ce, pe vreme de toamnă — iar pe verso, cîteva rînduri scrise la repezeală. Ultima frază o am pînă și azi dinaintea ochilor : „Și fie ca ilustrata aceasta să-ți vorbească despre ce nu ți-am spus și cred că niciodată nu-ți voi putea spune... „Ilustrata ? Ce taină mi-ar dezvălui ? Peste două-trei ore voi fi la Kaunas, gîndeam eu, și-i voi cere explicații ; ce anume ar fi trebuit să mai aflu eu de la ea ? Desigur — nimic grav ; mă voi căsători cu Geda ; Nu putea fi nimic neplăcut pentru mine ; dar ce era nevoie de asemenea aluzii ? Și mai ales de o tristă toamnă, dacă noi doi vom fi mereu împreună ? Mi-am găsit loc la fereastră, în vagonul ticsit de lume, dar nu mă interesau nici peisajele ce se perindau afară, nici pasagerii cam prea agitați, șușotind tot

drumul între ei ; aruncau priviri îngrijorate spre garniturile de tren, ce treceau gonind pe lîngă fereastră și tot șușoteau — mai mult din vîrful buzelor își comunicau cine știe ce ; abia am deslușit : „...la Paparičiai — trei... la Žasliai — cinci, din tîlharii de prin păduri... La Kaunas, se zice că pe cumătrul..." Lasă, lasă să-i prindă pe toți, gîndeam eu, să-i împuște sau să-i aresteze — nu-mi pare rău deloc de soarta lor ! N-o să ne mai bage bețe-n roate ; n-o să mai bîntuie pădurile și n-o să-i mai jefuiască pe oameni, n-o să-i mai prăpădească ; îmi părea bine că tovarășii mei de compartiment mă lasă în pace, nu mă atrag în discuțiile lor ; și așa mi se învîrtea capul. Îmi păstram o mină perfect calmă, dar de fapt m-aș fi repezit afară din vagon, să împing din spate garnitura noastră, care pufăia leneș și clănțănea ca-n somn la schimbări de macazuri ; ilustrata aceea misterioasă, pe care o aveam în buzunarul sacoului, îmi ardea pieptul ca tabla încinsă ; odată ajuns pe peronul gării Kaunas, am luat-o la goană, ca urmărit de dulăi feroci ; și azi mă mir cît de iute, ca-n zbor, alergam în sus pe scara de piatră, trezindu-mă într-o clipită deasupra cupolei roșii, scăldate în soare, cu inscripția J U S T I T I A E S T... ; deasupra capelei cu ferestrele bătute cruciș în scînduri ; atît de lung și înverșunat am apăsat pe butonul soneriei de la ușa tovarășului — iertați-mă — a conului Vebeliunas, că aș fi trezit și morții ; Rička, te caută cineva...

Pe mine ? — ai întrebat, tovarășe administrator al trustului, scoțînd la iveală capul roșcat și

umerii largi, aduşi înainte ; atunci, cu treisprezece sau cincisprezece ani în urmă — nu erai decît un biet croitoraş din Dealul Verde ; dar emanai acelaşi miros dulceag de muşeţel (cine va fi născocit acest lichior, săpun, sau parfum ?!) ; ai scos capul roşcat şi ciufulit de după umărul coniţei Palmira şi m-ai săgetat cu ochii tăi ficşi şi reci — da, întocmai ca şi acum, îndată ce am trecut pragul biroului tău ; faţa ta ovală — pe atunci nu se rotunjise — mă privea cu sinceră curiozitate. Nu, nu mi-ai întins mîna — te şi îndoieşti că aceste degete ar fi putut să se deprindă cu acul ; m-ai întrebat ce doresc, şi cu ce el, Ričardas Bubnelis, îmi poate fi de folos — exact ca şi astăzi ; numai că pe-atunci faţa ta nu se zbîrcise, nu era atît de brusc îmbătrînită şi îngrijorată ; mai curînd aş zice că era invers.

Ce doresc ? — îmi amintesc că am repetat întrebarea ; cred că îmi tremura vocea ; simţeam gîdilături supărătoare în gîtlej — îmi era greaţă — la fel, şi acum, după treisprezece sau cincisprezece ani. Am venit s-o iau pe Geda.

Pe Geda ? — repetă Bubnelis, şi prin ochii lui trecu ca un fulger o umbră întunecat-roşcată. Atîta tot ? Regret, dar nu te pot ajuta cu nimic. Au şi luat-o.

L-am măsurat cu privirea.

Ascultă, am spus îngroşîndu-mi glasul, ajunge cu balivernele ! Să nu ne pierdem vremea degeaba. Te rog s-o chemi îndată pe Geda Želnyte, dacă este acasă.

Da, desigur, mă ţineam tare ; mai devreme sau mai tîrziu, omul trebuie să întreprindă totuşi ceva, să ia o hotărîre fermă ; în acea clipă nici nu-mi păsa de sclipirile sumbre din ochii de bufniţă ai lui Bubnelis, nici de umerii lui destul de impresionanti (ajunge să ne amintim cum era moda la sacouri pe atunci), nici de ceafa stacojie, bine hrănită a acestui găligan ; presupun că atitudinea asta a mea şi-a făcut efectul asupra lui Bubnelis.

Intră să discutăm, zise el, dregîndu-şi glasul ; deschise mai larg uşa ; poftim în salon. Pe-aici, pe-aici, la dreapta.

Avea o voce calmă, uniformă, voce de stăpîn al casei, nu de locatar provizoriu ; m-am posomorît şi am intrat fără chef.

Ia loc, esti musafirul meu, şi-mi indică un taburet moale, pătrat, lîngă o măsuţă scundă ; parcă unul identic văzusem şi la Dargužaite ; m-am aşezat şi taburetul se lăsă aproape pînă-n duşumea — adică pînă la parchetul acela galben şi bine ceruit ; involuntar, m-am prins de marginile taburetului.

Bea ! şi Bubnelis îmi turnă un pahar, iar el îşi luă de pe masă unul mai mic ; paharul era plin cu un lichior galben... Pînă la fund !

Aşa deci, Selis, se vede că erai aşteptat aici, m-am gîndit cu amar sarcasm, cercetînd salonul spaţios în care nimerisem ; casa Gedei — pe pereţi atîrnau cîteva tablouri... simple triunghiuri verzi, nu acoperişuri de case, cercuri verzi, nu pomi în grădină... *Simonis* — am citit eu numele autorului ; prin geamul altor rame sclipeau foto-

grafii de familie ; una dintre ele înfățișa o fetiță la pian ; gustos mai e lichiorul ăsta, Selis ; scapără, nu alta, îți gîdilă plăcut nările cu parfumul lui dulce — *prosit !*

Și dacă nu vreau să beau ?

Bea, îți spun ! și Bubnelis lovi cu palma în masă... Da, da, el e stăpînul aici ; cu degetele lui boante și roșii... dar verighetele parcă dispăruseră... Nu mai purta verighetele acelea de aur — pierduse partida ; dar tonul — la fel de obraznic ca și atunci, în camera-criptă... ; sau ca și atunci, toamna, la intrarea teatrului ; „Ce răcnești... închide pliscu' !"... Bea și nu te mai holba la mine, îngeraș — eu nu-s duduiță. Și află că în viață lucrurile nu se petrec întocmai cum ai vrea... Cred că nu dorești să se ia măsuri de represiune împotriva Gedei... și poate că nici eu nu vreau... desigur...

Împotriva Gedei ? Ce vrei să spui ?!

Nimic, îngeraș... nimic extraordinar... pe Geda Zelnite au ridicat-o odată cu unchiul ei... cu Vebeliunas... și cu tot acest cuib de naționaliști...

Dar Geda... în Comsomol...

Viața e treabă complicată, îngeraș... nimeni nu-ți caută în coarne... te avînți spre rai și nimerești la talpa iadului... Mai ales cînd prea faci pe grozavul... cînd umbli cu nasul pe sus...

Mîna mea, întinsă spre pahar, rămase suspendată și golită de vlagă ; oare nu m-a înșelat auzul ? Odată cu... a zis Bubnelis... Și pe Geda ?... Dar încercam să nu-mi pierd firea, mă țineam tare cît mai puteam, deși vestea se abătuse nă-

prasnic, din cer senin, asupra mea, nici nu înțelegeam bine încă... „La Kaunas, se zice, pe cumătrul...", îmi trecu prin minte ; dar acelea erau cuvinte departe de mine, străine ; nu mă priveau ; iar aici — Geda ; nu i-am răspuns nimic lui Bubnelis ; în primele clipe, nici nu reușisem să încheg un raționament propriu-zis ; abia mai încolo mi-au trecut prin minte cuvintele surprinse în tren ; priveam ca hipnotizat la Ričardas Bubnelis, care răsucea cu prețiozitate, între degetele lui boante, păhărelul fin, cu lichiorul acela gălbui, atît de dulceag parfumat (da, verighetele nu mai erau pe deget !) ; priveam țintă la acest Barbarossa „închide pliscu' !", cel care, fără să clipească măcar, îmi servise groaznica veste ; cred că îl priveam cu ochi ficși și sticloși de ființă sortită pieirii — cu ochii iepurelui fascinat de șarpele boua care a căscat gura să-l înghită...

Nu știu cît timp am tăcut astfel, neclintit ca o mumie, ca mumia pe care o văzusem la muzeu ; nu știu cu ce erau ocupate atunci mîinile și ochii mei ; știu doar că m-am trezit lîngă o fereastră — o fereastră mare cu patru canaturi, care lumina salonul tovarășului — nu, nu ! — al conului, conului Vebeliunas ; îmi turtisem nasul de geam — eram epuizat, înstrăinat de mine însumi, și mă uitam prostit la treptele de piatră, cum coborau în zigzag la vale, spre covorul de verdeață brodat cu roșul acoperișurilor Kaunasului ; încă nu realizam nimic precis, nu ; stăteam așa, priveam și strîngeam un pahar în mînă — paharul golit.

Apoi m-am întors iarăşi cu faţa la Barbarossa şi l-am văzut pe acest Ričardas Bubnelis, pe care nu ştiu ce-aş da să nu-l mai văd, am văzut-o şi pe coniţa Palmira de la Muzeul Militar — unde este expusă mumia; Ričardas stătea la măsuţa rotundă şi joasă, stătea picior peste picior, avansîndu-şi genunchii ascuţiţi în pantaloni dungaţi; nu se mai uita la mine, privea spre blonzuria coniţă Palmira, care apăruse în uşă, afişînd un zîmbet larg; asemenea zîmbet văzusem prin revistele germane; Barbarossa îi spuse ceva Palmirei, nu am desluşit ce; ea dădu afirmativ din cap şi uşa se închise la loc.

Şi tu, tu cum de-ai rămas? am întrebat eu pe neaşteptate şi nici eu nu-mi recunoşteam vocea. Tu şi această Palmira?

Reveneam încet-încet la realitate, simţeam cum treptat-treptat se trezeşte în mine revolta contra acestei nedreptăţi, ce s-a abătut cu greutatea unui munte prăvălit asupra Gedei şi asupra mea; gîndurile roiau stîrnite în capul meu încins; mi-am zis că arestarea Gedei ar putea avea urmări şi asupra mea, deşi preferam să nu mă mai gîndesc deloc la asta; cea mai bună apărare tot atacul îmi rămînea.

Dar nu era chiar atît de uşor de atacat.

Ha! şi Bubnelis rînji, dezvelindu-şi dinţii albi, regulaţi şi lustruiţi; coama roşcată şi ţepoasă a lui Barbarossa se zbîrli ca la un curent electric; Drept cine mă iei, îngeraş?!

Dar tu, drept cine mă iei?!

Drept un mucea. Drept un mucea oarecare, cu carnet de comsomolist. Stai jos.

Şi ca o bucată de plumb, mîna lui se lăsă pe umărul meu; iar înainte de a mă fi putut scutura de el, apăsă cu atîta forţă, de mi se îndoiră genunchii — parcă aveam picioare de lut; m-am lăsat să cad pe taburetul de lîngă măsuţă; Bubnelis se aşeză alături.

Uite-aici! zise el, scoţînd din buzunar o foaie de hîrtie împăturită în două. Am dat să-i iau hîrtia. Ai puţintică răbdare! şi-mi înlătură mîna.

Asta ce mai e? am îngăimat eu, cu ochii ţintă la hîrtia pusă pe măsuţă şi peste care Bubnelis ţinea palma; arată-mi-o imediat!

Oho! Grăbit mai eşti!

Dar — ce-nseamnă asta?

Ştii foarte bine ce-i aici, zise el şi, după o clipă de gîndire, o strînse iarăşi bine, în buzunar; e tocmai recomandarea pentru Geda Želnite, scrisă de mîna ta... recomanzi să fie primită în Comsomol nepoata unui ministru fascist... tutelată de acest reacţionar înrăit... pe această nepoată a lui, şi poate... hm... într-un cuvînt, îngeraş, mulţumeşte-mi mie că acest document a nimerit în mîinile mele, chiar în ultima clipă, şi nu în alte mîini... comsomolist sau nu... n-ai fi fost iertat... în cursul unor operaţiuni atît de importante...

M-am făcut alb la faţă; o simţeam cum albeşte şi se face aspră şi rece ca o mască; am lăsat capul în jos şi mi-am acoperit faţa cu palmele.

Cea mai bună metodă este atacul, da; dar iată că eu nu mai puteam ataca...

Ai spus „ş i p o a t e...“, am îngăimat eu ; dacă acest p o a t e se referă la Geda... spune-mi scurt şi lămurit ce-ai vrut să spui...

Vrei să-ţi spun scurt şi lămurit ? Poftim : poate că unchiul ăsta al ei, fascistul ăsta bătrîn, Vebeliunas... a trăit cu Geda... înainte de a fi fost a ta... s e p r e a p o a t e...

Minciună !... Şi parcă arcurile taburetului m-au proiectat singure, ca o catapultă, drept spre Bubnelis. Minciună ! Bătrînul trăia cu coniţa Palmira... cu această bineconservată mumie de muzeu... dar Geda... niciodată... cu nimeni... ştiu... ştiu... ştiu...

Închide pliscu' ! şi Bubnelis făcu un gest dispreţuitor cu dosul palmei ; cu palma lui lată şi grea. Ştie ! Şi-ţi închipui că alţii nu ştiu nimic ? Parcă n-ar şti nimeni pentru ce i-ai dat tu recomandarea ? Unui element străin de societatea... unui pui de cuc în cuib de bandiţi... Oare nu pentru acea noapte petrecută cu tine... ? Asta n-ai s-o poţi tăinui... „Soţia ! Sînt soţia lui Selis... să nu cutezaţi !“... Totul se ştie, îngeraş ! Iar dacă n-ai să te astîmperi cumva, hîrtiuţa asta o să ajungă ştii tu bine unde...

Îşi vîntură pe sub nasul meu pumnul lui gros, pătrat şi roşu ; nu, pumnul acesta nu e de croitor (încearcă să ţii acul cu asemenea degete boante !) ; m-au trecut fiorii şi m-am zgribulit. Cea mai bună metodă de apărare este atacul, da ; dar acum totul se învîrtea în faţa ochilor mei ; îmi simţeam trupul moale, ca de vată, şi inert ; aveam senzaţia că am să cad inevitabil pe taburetul-catapultă, sau pe sofaua cu tapiţeria în pătrate roşii ; m-am rezemat cu spatele de perete... Minciună ! Nu de aceea, recomandarea ! am vrut să strig eu ; este o minciună murdară şi o provocare ! Dar limba şi ea îmi era ca de vată şi inertă, ca şi mîinile, atîrnîndu-mi ca nişte cîrpe, acolo, la perete ; gîndurile — bolovăniş greu — se rostogoleau în ţeasta încintată ; eram cu totul dezarmat în faţa acestei minciuni. Deodată, cu totul pe neaşteptate, mi s-a conturat întreaga-mi tragică situaţie ; nu a Gedei — a mea ; minciuna ce răsunase acum cîteva clipe, această sfruntată minciună putea uşor să fie luată drept adevăr — nu mai puteam nici să mă apăr, nici să atac ; m-au durut brusc ochii... Lacrimi, am realizat eu, cînd prima picătură sărată mi-a ars obrazul ; m-a ars ca un glonte cu pulberea fierbinte ; am vrut să-mi şterg lacrimile cît mai repede, să mi le ascund de ochii iscoditori ai lui Bubnelis ; dar mîinile refuzau să se ridice, continuau să-mi atîrne ca nişte cîrpe ; şi am rămas nemişcat mai departe, ca iepurele în faţa şarpelui boa...

Nu-mi dau seama cum am ajuns în coridorul îngust şi verde, lîngă treptele galbene şi bine ceruite ; din camera de lucru a lui Vebeliunas — îmi amintesc ! — au apărut buclele înfoiate ale Palmirei — ca şi prima dată ; buclele blonde şi zîmbetul ca din revistele germane, numai că tovarăşul — iertaţi-mă — conul Vebeliunas nu mai era acolo, nu era şi, probabil, nici nu va mai fi vreodată ;“... fixează-ţi întîlnirile în altă parte, tinere...“ ; nici Geda nu mai era... Eram doar eu, Bubnelis şi lacrimile mele ; Bubnelis mă

apucase de mînă și mă trăgea spre el, iar eu, cu capul plecat, ca boul în jug, mă smuceam spre ieșire ; în sfîrșit, mi-a dat drumul, dar a strecurat printre dinți :

Bagă de seamă, mucea, să nu-mi bagi bețe-n roate... iar dacă-mi stai în cale — te strivesc !... Te fac praf !... Ia seama !

Nu, nu i-am stat în cale ; nu i-am pus bețe-n roate, nici nu am vrut să-l mai văd pe acest om, care stă acum în fața mea și se străduiește să afișeze indiferența ; dar i se citește neliniștea pe chip, pe chipul brusc îmbătrînit — s-a îngrășat la obraji, dinspre el vine același miros de mușețel — săpun, sau lichior, sau mai știu eu ce, — mirosul dulceag, moleșitor, ce-mi supără nările ; și iată că de treisprezece sau cincisprezece ani această persoană conduce un trust la Kaunas, iar în tot acest timp nu am avut prilejul să-i adresez un cuvînt ; știu de ce — din cauza acelor blestemate lacrimi ; m-am jurat să-l evit pe acest Bubnelis, Barbarossa „închide pliscu' !", deși facem parte din același sector, sub aripa aceluiași șef ; pînă astăzi acele lacrimi îmi ard obrazul ; bucuriile se uită, durerile — nu... niciodată : am citit asta undeva, într-un roman, cînd eram licean ; și cu atît mai mult cînd e vorba de durerea sufletească a unui bărbat ; dar cine m-ar putea înțelege ? Medinis, nu, în nici un caz ; ca un aisberg sau ca un bloc de piatră neagră, stă instalat la biroul său, pe trei sferturi întors către ușă, către cei ce vin în audiență și poate chiar spre întregul univers ; chiar și numai faptul că există constituie pentru șef sigu-

ranța acelui b u n n u m e, despre care-mi vorbea odinioară Darguzaite ; fruntea zbîrcită îi cade pînă pe ochi ; fața — cît un pumn ; din surcelele adunate de noi, subalternii, el își construiește o clădire uriașă, numită autoritate ; cu fiecare zi — o nouă grindă, cu fiecare an — un nou etaj ; noi cărăm, iar el „tot înalță" — principalul este că fie păstrat bunul nume, bunul nume al lui Medinis al nostru, pe care îl și amenință această poveste de dragoste, ce a stîrnit vîlvă, acest amor de la Kaunas, aventura protejatului șefului nostru — administratorul trustului, tovarășul Bubnelis ; „dă-i să semneze — și gata treaba"...

Eu nu am pus bețe-n roate nimănui ; nu i-am stat niciodată în cale ; pur și simplu, m-am străduit să nu am nici o legătură cu problemele kaunasiene ; Medinis susținea că administratorul trustului de acolo este om de nădejde, o m u l n o s t r u, în care poți să te încrezi pe deplin și asta-mi era suficient ; știe șeful mai bine ; am încercat să-l radiez pe Bubnelis din „amintiri" ; din acea cartotecă invizibilă unde figurează prietenii, simplele cunoștințe și, firește, dușmanii ; Bubnelis nu figurează ; începusem să cred că efortul ăsta mi-a reușit ; oricum, pînă acum totul mergea bine în acest sens ; atunci de ce i s-a boțit și i-a îmbătrînit brusc fața ? Doar nu-s aici din proprie inițiativă ; „Dieselul" horcăia ca o fiară rănită ; casele și copacii alergau voinicește pe autostradă, străbătînd distanța de o sută de kilometri ; copacii și casele, eu și timpul ; părul negru, ochii negri și trăsătura purpurie a buzelor ;

nu poţi garanta de nimic, Raminta, de nimic şi pentru nimeni. Nici pentru tine, tovarăşe Barbarossa, nu putem garanta: 13-41-V — este ultima mea misiune şi ultimul cuvînt; desigur, dacă toată această poveste se va termina cu bine; în doi timpi şi trei mişcări; Medinis are nevoie peste tot de oamenii l u i. Şi eu sînt al lui, pricepi, Barbarossa a l l u i; femeia aceea e tînără, frumoasă; femeia aceea nu e de tine, chiar dacă ea poartă halat albastru de muncitoare, iar tu ai un „fluturaş" la gît; părul de culoare închisă al femeii a ieşit rebel de sub basmaua roşie, de un roşu ca focul; în ochii ei străluceşte feminitatea — ca şi în ochii Gedei — în acea seară cînd am adus-o eu în camera mea criptă şi am aprins lumina; ochii negri, umezi şi speriaţi; femeia nu s-a plîns de nimeni şi nu a condamnat pe nimeni; „interpretaţi cum credeţi".

Dar faţa ţi-e îngrijorată, îmbătrînită, Barbarossa, deşi-i parfumată ca şi altădată cu muşeţel — lichior sau altceva; o faţă arămie, grasă de funcţionar îmbuibat; tu nu-ţi iei ochii reci, înecaţi în grăsime de la mapa galbenă; urmăreşti cum deschid eu fermoarul — proastă încuietoare, „Optima"; în mapă se află dosarul 13-41-V; îl scot fără grabă şi îl pun pe măsuţa dreptunghiulară, destinată vizitatorilor; silindu-te să-ţi ascunzi neliniştea, îmi urmăreşti atent mîinile, faţa mea, fiecare mişcare; nu, tu nu ştii încă ce atitudine trebuie să iei — să zîmbeşti sau să rămîi în continuare oficial, rezervat, strîngîndu-ţi buzele subţiri şi crăpate; am să te ajut. Dar lasă-mă să-ţi mai privesc încă o dată figura

sătulă, faţa rotundă, degetele astea boante, care bat darabana pe măsuţă, părul roşcat, încreţit ca şpanul de oţel, sensibil rărit: niciodată nu ţi-am pus beţe-n roate, Ričardas Bubnelis — ştii foarte bine — nici nu ţi-am stat în cale: ştii şi de ce mă aflu aici — atunci, de ce mă fixezi cu privirea ta rece şi calculată, autoritară, ca o cange de fier gata să agaţe... am impresia că ţi-ar place grozav să mă iei în primire şi să mă legi fedeleş: îmi amintesc că o dată ţi-a reuşit — acum treisprezece sau cincisprezece ani; a doua oară, însă, n-o să-ţi mai meargă.

— La douăsprezece am şedinţă, aruncі tu o vorbă, spărgînd tăcerea, acest zid mut ridicat între noi demult; o tăcere ce ne însoţeşte, izolîndu-ne, de treisprezece sau cincisprezece ani; „eşti musafirul meu... dar dacă-mi stai în cale... ia seama!"... O să ne putem încadra în timpul util?

— Ne încadrăm, răspund eu, şi vocea mea iese de după zidul tăcerii, ce împlineşte treisprezece sau cincisprezece ani, tăcere surdă şi veche: ştiu, ştiu, Bubnelis; dar de data asta nu mai există nici un iepure, deşi, după cum văd, şarpele boa a rămas; ştiu — vocea dă la o parte perdeaua timpului, aruncă în lături bolovănişul anilor; ai anilor cufundaţi în trecut; ştiu. Ne vom încadra cu siguranţă. Problema e limpede — nu ne va răpi nici zece minute.

— Atunci, te rog — raportează.

Zice „raportează", de parcă aş fi omul lui de legătură; şarpele boa a rămas în viaţă; administratorul trustului, bineînţeles, este mai sus-pus

decît un oarecare inspector de cadre („inginer cadrist“ — cum scrie în legitimaţia de serviciu) ; iepurele nu mai există demult ; cum îşi permite să-mi vorbească pe asemenea ton ? Raportează, îngeraş — îţi permit... Cuvintele dau la o parte perdeaua timpului, aruncă în lături bolovănişul anilor ; cuvintele rostite şi cuvintele nerostite ; cuvintele rostite mai puţin decît cele nerostite ; dosarul se află în faţa noastră, pe măsuţă — ultima mea misiune şi ultimul cuvînt. Auzi, Bubnelis ? Mă auzi ?! Nici nu-i nevoie ; demult nu mai există iepurele, iar Medinis de mîine nu-mi mai este şef... are nevoie şi în control de o a m e n i i l u i, iar postul ce mă aşteaptă...

— Te temi ? îl întreb eu pe Bubnelis.

— De cine ?

— De mine.

— De tine ? în ochii roşcaţi ai lui Bubnelis se aprind două sclipiri pe care le cunosc demult ; „... în calea mea... ia seama“... De ce m-aş teme eu de tine ? Doar nu eşti procuror („îngeraş“ — îmi sună în ureche).

— Depinde pentru cine.

— Ha ! Oricum, nu pentru mine („închide pliscu' !“).

— Astăzi, chiar pentru tine.

— Dar mîine ?

— Mîine — pentru mine însumi, îmi scapă vorbele astea şi mă grăbesc să-mi pun lacăt gurii ; prostii ! Iarăşi spui prostii, Sigitas Selis, ia stăpîneşte-te — ai uitat oare pentru ce te afli aici, la Kaunas ? Te satisface ? Mîine — pentru mine însumi... dacă îţi închipui că totul e-ngropat în uitare... Că omul poate să scape de el însuşi...

— Ia mai termină cu introducerile tale ! E clar ? Buzele-i crăpate zîmbesc mînzeşte. Să lăsăm deoparte asemenea adevăruri înscrise cu majuscule. Ştiu de ce eşti trimis... să iei o semnătură : ai luat-o ? I-ai dat să semneze ? Răspunde.

Fac ochi mari ; să semneze ! „Dă-i să semneze — şi gata treaba“, îmi amintesc cum mă dăscălea şeful ; şi fără gălăgie ; doar atît — să semneze, declarînd că ziarul a difuzat o minciună ; clocită cu scopul de a submina autoritatea conducerii locale şi, totodată, a întregului nostru sector de activitate această stupidă încurcătură amoroasă de la Kaunas este, dragi tovarăşi, o pură născocire ; absurda, presupusă poveste de dragoste ; amatori de a submina autoritatea cadrelor vechi afli azi cu carul ; dar n-o să le meargă. Probabil că tovarăşul Medinis nu numai mie mi-a telefonat azi-dimineaţă.

— Ai fi vrut ? Nu-i aşa ?

— Nu te prosti — şi Bubnelis trînteşte cu palma în masă — ca atunci, cu treisprezece sau cincisprezece ani în urmă. De data asta problema este foarte clară şi dă-i drumul repede — pe scurt — la douăsprezece trebuie să fiu la şedinţă... ai înţeles ?

„Scurt şi lămurit“ — se aude prin perdeaua timpului, prin perdeaua timpului şi bolovănişul anilor ; „mucea“... Mă izbeşte sîngele-n obraji — da, ăsta-i cuvîntul — ca o bombă, ca o palmă ; şi tot prin perdeaua timpului reapar umerii arcuiţi înainte, întinzînd sacoul gata să

pîrîie, și degetele boante (fără verighete), degetele care nu cred că au ținut vreodată acul; mutra roșie și de individ încrezut, buzele crăpate și privirea arogantă, biciuitoare — repede, repede ! Mă ridic în picioare.

— Am înțeles, zic eu, punînd dosarul în mapă ; dosarul 13-41-V. Așa că reclamația aceasta...

— Nu există reclamație — pricepi ?!

— Din păcate, există, și dau să plec. Din păcate, da, Bubnelis.

— Așteaptă ! Bubnelis se îndreaptă și el din spate ; aud cum îi trosnesc încheieturile. Noi doi sîntem cei mai vechi colaboratori în acest sector — nu-i așa ?

— Ce contează asta, Bubnelis ?

— Tovarășe Bubnelis, rînjește el.

— Ce contează, tovarășe Bubnelis, repet eu. Lipsește semnătura.

— A refuzat ? peste fața lui Bubnelis trece o umbră ; o umbră întunecat-roșcată pe fața roșcovană.

— Nici nu i-am cerut-o.

— Nu i-ai cerut-o ?! Nu i-ai cerut semnătura ?!

— Chiar dacă i-o ceream, cred că tot n-ar fi semnat...

— Nu te prosti ! Nu putea ea să refuze, știu asta. Singură mi-a promis.

— Ți-a promis ? și cad pe gînduri ; „se vede că așa mi-a fost dat mie"... Și mie... ...„Sînt și eu femeie, nu-i așa ? Iar soțul... Medicii spuneau — nici un fel de medicamente..." ...„De ce nu mi-ați spus acest lucru... Acum o lună ?"...

„Acum o lună ? Acum o lună nu știam nici eu... nu știam nimic" ; nici eu nu știam nimic ; acum o lună — ceața rea, bulgării de pămînt și lacrimile — acum o lună ; ceața aceea ce mă învăluia și mă purta în neștire pe străzi, prin parcuri, birouri, acum o lună... Deci, ți-a promis ? întreb eu. Dar tu ? Tu ce i-ai promis ?

Pe fruntea administratorului se adîncește o cută sinuoasă.

— Asta nu are tangență cu problema.

— Părerea mea este că tocmai aici e problema.

— Nu fi naiv. Ce puteam să-i promit ? Doar sînt însurat. Soția este candidată în științe... Specialistă, cu funcție importantă... iar aceasta...

— Această mamă a copilului tău... zic eu.

— Copilul cui ?!

— Știi foarte bine al cui. Viitorul tău copil. Bubnelis mă fixează cu o privire inexpresivă. Buzele-i tresar, schițează cu dificultate un zîmbet ; cu dificultate și condescendență.

— Ascultă, Selis, aud vocea-i asurzită. Să nu te crezi mai deștept decît toți ceilalți. Nu te prinde deloc. Deloc.

— Ce vrei să spui cu asta ?

— Exact ce-am spus. Noi doi nu sîntem Gagarini, Selis... Hai să coborîm din înalturi... să fim pur și simplu niște pămînteni, oameni obișnuiți...

— Chiar așa — oameni, nu...

— Da, oameni, oameni... nu sfinți... e regretabili, desigur, dar asta-i situația... Noi, Selis, nu mai sîntem tineri comsomoliști, din vremea luptei de clasă, ce să-i faci... așa e viața... Și nu face să despicăm firu-n patru — pentru ce, de ce, și dacă i bine, dacă-i rău... Eu vreau să trăiesc. Îmi

închipui că și tu. Pur și simplu să trăiesc — și basta ! Se mai întîmplă — greșești uneori, cine-i fără vină ? Ei bine, greșești, și-apoi — te îndrepți. Dar dreptul de a trăi... pur și simplu să trăiești — și basta !... acest drept de toată ziua, omenesc, cred că îl am și eu, și tu.

— Eu nu am nici un amestec în treaba asta. Vorbește pentru tine.

— Pentru mine și vorbesc. Iar tu-mi servești drept exemplu...

— Drept exemplu ?

— Ei, da' ce te holbezi la mine ? Nici eu, nici tu nu sîntem îngeri, iar tu și mai puțin îmi amintești de ăl cu aripioare.

— Discutăm doar despre tine, auzi ?! nu mă pot stăpîni eu. Despre tine ! Trădezi principiile care...

— Ia nu te prosti iar. Principiile ? La tine, și vorbele-s de împrumut. La ultima modă, luate de prin ziare. Cui îi trebuiesc vorbele astea mari ?... Cînd zilnic, ceas de ceas, ești nevoit să-ți croiești drumul cu dinții, dacă vrei să ajungi cineva, să obții ceva. Nu, Selis, eu nu aspir să devin star... unul care face pe eroul și încearcă să salte mai sus decît îl țin balamalele...

— Tu, desigur, preferi — mai jos...

— Eu nu sînt deloc potrivit pentru rolul de erou, Selis. Și, crede-mă, nici tu... Și Bubnelis cade pe gînduri cîteva clipe, își trece palma prin păr — palma roșie și groasă ; iar eu îmi plimb privirea prin birou — caut din ochi scrumiera ; simt nevoia să fumez. Dar nu se vede nici o scrumieră ; zdrobesc țigara și o bag în buzunar. Sau poate că tu gîndești că unii... erau din ăștia... și Bubnelis mă privește fix. Ce vrei acum, să-mi pun cenușă-n

cap ? Să mă bat cu pumnu-n piept : am greșit, am greșit, mă căiesc... ? Să înalț o rugăciune autocritică spre iertarea păcatelor... cel puțin la comitetul raional ?...

— Ei, nu, și clatin dezaprobator din cap. Cu rugăciunea nu prea cred că o să scapi.

— A, pricep — la strung ! În uzină... acolo unde se produc valori materiale... în producție... am auzit... și asta se poartă și e foarte înduioșător...

— Și de ce nu ?

Bubnelis își saltă bărbia și se holbează la mine ; mă întrece cu cel puțin jumătate de cap, mă privește de sus în jos ; dar nu mai are aceeași privire glacială — privirea șarpelui boa, care-mi înfrînsese odinioară voința, nu ; și astăzi nu mai există iepurele încremenit de atunci, paralizat de frică ; cei treisprezece sau cincisprezece ani cufundați în trecut se perindă în ochii minții mele, dînd la o parte perdeaua timpului ; glasul meu explodează de undeva de acolo, din spatele zidului rece al tăcerii ce mi-a huit în urechi atîția ani.

— Și de ce nu ? repet eu. Dacă, firește, te vor primi acolo.

— Hm !

Bubnelis își drege glasul — cu răceală, reținut ; motive de veselie nu are, desigur. Oricum, asta-i părerea mea ; dar se pare că nici nu este dispus să capituleze ; masiv, cu spatele arcuit înainte, împlinit de-a lungul anilor, și nu numai la față, ci și la umeri — stă pe picioarele-i lungi, larg desfăcute, ocupînd parcă tot spațiul biroului ; nu-i ușor să-l urnești de aici ; uite-l — bagă încet mîna în buzunar, scote batista (mă izbește mirosul

de colonie binecunoscut), o scutură să se desfacă şi se şterge cu grijă la gură, parcă ar fi terminat de mîncat ceva gras şi nu prea plăcut la gust. Poate că nu a fost destul de atent adineaori şi a spus mai mult decît trebuia — posibil ; dar acum faţa lui şi-a reluat calmul ; aruncă o privire spre ceasul mare, de aur, de la încheietura roşie şi păroasă a mîinii, îl duce la ureche, ascultă.

— Scuză-mă, cît arată al tău ? mă întreabă liniştit — tema a fost epuizată, o temă destul de neplăcută, din domeniul moralei ; pot să bifez la alineatul „Dosarul 13-41-V", în nota mea de lucru. E douăsprezece, fără cît ?

— Fără un sfert, sau fără paisprezece minute, răspund eu... De fapt, nu, îmi zic, ar fi prematură bifarea. Bănuiesc că ţi-ai şi întocmit declaraţia... ?

— Declaraţia ? şi iar cască ochii la mine — şi aşa-s destul de bulbucaţi.

— Da. Declaraţia. Am s-o duc la Vilnius.

— Declaraţie ?... se pare că din clipă în clipă ochii ăştia o să iasă din orbite, de marea-i uimire — declaraţie, el, Ričardas Bubnelis, mîndria departamentului... nădejdea lui Medinis — el şi declaraţie !... Ha !

Dar nu rîde, nu — insul cu ochii roşiatici şi fioroşi scoate din gîtlej doar un „ha !" şi se opreşte brusc, speriat parcă de acest „ha !" inutil, lipsit de orice sens ; faţa i se încordează şi păleşte ; buzele-i tremură mărunt.

— Aşa deci...

— Da, aşa, răspund eu. Ceasul tău, Bubnelis, rămîne iremediabil în urmă.

— Să lăsăm alegoriile.

— Să le lăsăm. Dar dacă tu ai de gînd să trăieşti şi mai departe ca în ziua de ieri, cînd totul îţi era permis... chiar şi astfel de lucruri...

— Muncesc bine... Nimeni nu se va lega de mine...

— Dar cum trăieşti ? Cum ?

— Selis... Cu faţa spre fereastră, Bubnelis cugetă la ceva anume, apoi iar se-ntoarce către mine ; observ că îi tremură o clipă buzele, dar redevin îndată rigide — Selis, repetă el, ce rost ar avea tot bîlciul ăsta ? Ce-o să cîştigi ? Ce-a fost, a fost, trecutul nu-l mai reînvii. Şi la ce naiba e nevoie de trecut ? Doar Medinis se mai agaţă de el cu amîndouă mîinile, el nu are şi nu va avea vreodată altceva decît trecutul, pe cînd noi doi... noi trebuie să trăim... De fapt, bătrînul m-a săpunit cît trebuia... Nu m-a felicitat, te asigur. Dar nici în pămînt nu m-a îngropat. Şi pe cine încă — pe el însuşi... ? Are dreptate, de o mie de ori dreptate bătrînul : e timpul să terminăm cu tărăgăneala asta — altfel, pe noi toţi... unul, cîte unul — pe toţi la rînd... n-o să lase pe nimeni... pe unul, pentru o fustă, pe altul şi pentru... ai înţeles ? Strînge-o bine cu uşa pe femeiuşca asta, iar eu zic că... n-am să-ţi rămîn dator... Ce-o costă pe ea să semneze ?... Doar ea nu are nici un fel de platformă socială... Iar eu, după posibilităţi, voi compensa... nu te teme... nu ca alţii... care ţin predici despre principii, în timp ce ei...

— Ei ? Care ei ?

— E, veni vorba — şi parcă habar n-ai avea !... Crezi că Geda nu mi-a povestit...

— Ce ţi-a povestit ?

— Hai, nu mai face pe prostul, Selis. Nu mai întreba. Şi de fapt, îngeraş, mai bine — închide pliscu' ! Altfel... altfel... pot vorbi şi eu... ; Şi-atunci, tot Controlul tău... întreaga ta carieră...

Simt o lovitură în obraz, aceaşi lovitură a sîngelui năvălit în obraz, neaşteptată, care, pentru a doua oară în această zi, mă ia prin surprindere — ca o bombă, sau o palmă peste faţă ; mă clatin şi strîng cu putere mapa galbenă cu dosarul 13-41-V, a c e l d o s a r ; „îngeraş" a spus, „mai bine — închide pliscu', îngeraş !"... Î n g e r a ş — se răsfrînge dureros în mine — adînc de tot — î n c h i d e p l i s c u', î n g e r a ş — aud şi ridic mîna ; mîna cu mapa galbenă se ridică de la sine, grea, plină de venin — î n g e r a ş ; înţepenesc îngrozit ; încă o secundă, o fracţiune de secundă — un oftat sau un cuvînt, sau doar clipirea ochilor — şi-am să-l pocnesc pe Barbarossa cu mapa drept peste mutra lui grasă ; da, chiar cu mapa asta galbenă — î n g e r a ş ; c h i a r c u a c e s t d o s a r ; dar mă salvează sunetul unor paşi, venind din spatele meu.

— A, Vincas ! se aude vocea lui Bubnelis, voce surdă, îndepărtată, ce sfîşie perdeaua trecutului şi aruncă din nou în lături bolovănişul strîns de timp. Faceţi cunoştinţă : Tovarăşul Žukas, şef de secţie la Comitetul municipal, adică — şeful meu direct şi, ca să vorbesc deschis, şi bunu-mi tovarăş... E timpul să mergem la şedinţă, Vincas ?... Şi dînsul este tot un tovarăş de-al meu — Sigitas Selis... un tovarăş admirabil, conştiincios, ca să zic aşa...

Şi deodată nu mai rezist — mînia acumulată în mine răbufneşte în hohote de rîs ; şi nu pot opri

năvala hohotelor de rîs, atît de neaşteptat, revărsîndu-se ca un torent — torentul purtat în toţi aceşti treisprezece sau cincisprezece ani ; în rîsul acesta sălbatic îmi trosnesc maxilarele ; exploziile lui îmi bat în tîmple, mi se umflă nările, simt împunsături în piept şi stomac. Dar hohotesc fără oprire, privindu-l în ochi pe Bubnelis, privind în ochii aceia roşiatici şi holbaţi de uimire ; Vincas, acest „tovarăş", parcă nici n-ar exista pentru mine ; hohotind — ha-ha-ha ! — deschid larg uşa biroului ; ha-ha-ha — cobor scara pe covoru-i lung, ha-ha-ha ! — ies în Alee, vîntul scutură ca şi altădată crengile teilor, le ciupeşte ca pe nişte strune întinse ; dar nu mai plouă, s-a oprit acea ploaie plictisitoare de toamnă rece, ce-ţi pătrunde pînă-n oase ; ploaia a contenit, dar eu nu : ha-ha-ha ! Stau în loc la vitrina cu oglindă a unui magazin şi văd faţa cuiva ; o faţă pămîntie, scofîlcită, cu pometi ce-mpung pielea, o faţă nebărbierită, faţa unui om cu o mototolită bască neagră trasă pînă la urechile înroşite, dar care rîde toată — şi mă apucă iarăşi o zgomotoasă veselie la apariţia acestui chip omenesc, parcă mie cunoscut, păstrat de memoria mea absolut din întîmplare ; îi fac cu ochiul şi flutur mîna către el la despărţire.

XI

APOI — ACUM TREISPREZECE sau cincisprezece ani — a avut loc o şedinţă a biroului de partid, care a început la ora optsprezece fix în

biroul directorului cursurilor ; țin minte că stăteam la capătul mesei, cu mîinile pe cristal, ca o liceană la examen. M-au întrebat, bineînțeles, despre Geda și Vebeliunas ; dar ce puteam ști eu ? În clipele acelea am înțeles cît de puțin știam în realitate despre ei ; îmi era rușine că știu atît de puțin — mai nimic ; nici partidul din care făcuse parte odinioară Vebeliunas, nici salariul lui de pe atunci, nici despre vreun articol antisovietic semnat de el într-una dintre cele mai reacționare reviste (de fapt, ce altfel de articole ar fi putut scrie acea infernală creatură ?), nici că soția lui avea o moară (aflam că existase cîndva și o soție), nu știam nici că în ultimul timp acest tovarăș (i-o fi cuiva tovarăș — mie nu !), în fine, că el, conul Vebeliunas, licențiat în drept, lucrase la o bodegă pe post de contabilaș — pe la periferia orașului — ceea ce a făcut să-i scadă și mai mult „prestanța“ în ochii mei ! Dar în timpul liber vindea nasturi la preț de speculă (și asta l-a doborît definitiv pe dușmanul meu de moarte), dar toate acestea erau impresii răzlețe și foarte confuze ; mai curînd reacționam la amănunte izolate, la frînturi de fraze, la mimica ori intonația celor care luau cuvîntul, decît la ansamblul de fond al ședinței, la semnificația ei.

Ai dat totul pentru o fustă de muiere — vorbea lectorul șef, Šukelis... era priceput la depănarea cuvintelor, ne preda bazele filozofiei ; vorbea nazal, tărăgănat și într-un falset ce trecea adesea la baritonale accente belicoase ; iar ochii lui exprimau d e z a p r o b a r e a ; și cum ai putut tu, Selis, să umbli după ea, fără să fi clarificat problema mediului în care trăia și a provenienței ei

sociale ?... Mai ales că liderul acesta democrat-creștin și încă un speculant murdar... tatăl acestei duduițe din Kaunas...

Unchiul, nu tatăl, corectă tovarășul Gruodis, secretarul biroului de partid, care ședea la capătul opus al mesei și netezea mapa cu palma : mapa — „S. Selis, Candidat — primirea ca membru al P.C.U.S.“ ; îmi părea că mîna sa tindea să scoată cît mai repede din mapă recomandarea dată de el ; s-o scoată și s-o facă bucățele ; nu-i vedeam ochii și asta mă neliniștea mai mult ; simțeam că l-am dezamăgit profund...

Totuna ! dădu din mînă Bitinas, cel mai vechi lector al cursurilor și membru al biroului de partid (preda statistica, îi plăcea să rezolve cuvinte încrucișate — pînă și la lecții venea cu revistele prin buzunare ; veșnic avea pus pe după ureche un creion bine ascuțit ; pe lîngă toate astea, era pe cale să iasă la pensie și nu se prea interesa de ce se mai petrece în jurul său ; ochii lui exprimau i n d i f e r e n ț a — (oare puțini de-alde Selis cunoscuse el de-a lungul celor șaizeci și nouă de ani ai săi ?). Cred, zise el, că mare diferență nu e.

Între unchi și tată ?... Gruodis ridicase ochii — erau î n t r e b ă t o r i ; asta m-a mai liniștit, dar prea puțin. Memoria mea păstrase acești ochi văzuți într-o fotografie de la muzeu, era un grup de comuniști eliberați în anul 1940, din închisoarea deținuților politici sub guvernul burghez din care făcuse parte și unchiul Gedei ; tovarășul Gruodis era în prim plan, purtînd saboți, o lungă cămașă vărgată din pînză de sac și privind cu aceiași ochi întrebători ; doar că în fotografie era tuns chilug, nu avea părul acesta negru și des ca peria, ce i se

ridica impulsiv deasupra frunții înalte : se zice că în închisoare a învățat engleza.

Ce-au de-a face aici unchiul sau mătușa, tovarăși ? creionul de după urechea lui Bitinas își schimbă poziția, iar ochii miopi și indiferenți față de orice întîmplări din afară se ridicară fără chef de la pagina revistei, care, desigur, se afla și aici în fața lui Bitinas al nostru. Eu zic că lider sau speculant — tot un drac ! Statistica atestă că liderii burghezi, atunci cînd ajung la ieslea statului...

Šukelis își ascunse zîmbetul pe sub mustață și dădu din mînă cu dispreț ; cineva tuși tare.

Ce-i de rîs, mă rog ? se supără Bitinas. O să rîdem la urmă, tovarăși. Țin minte că în o mie nouă sute optsprezece, imediat după pacea de la Brest, comisarul nostru s-a îndrăgostit de fata unui protoiereu, Frosia...

Vă abateți prea mult de la subiect, tovarășe Bitinas, răsună o voce de bas — aoleu, ăsta-i Babkus ! Am ridicat capul și privirile noastre s-au întîlnit ; a mea, posomorîtă, iar a sa, mînioasă... el era directorul cursurilor ; prin fața ochilor mei au început să plutească vagi siluete cenușii ; îl cunoșteam binișor pe Babkus — un tînăr cu nasul mare, lat în umeri și cu o chică rebelă ; nu demult, el redacta comunicările la secția Dargužaitei ; o dată fusesem împreună la dans, la școala de asistente medicale — undeva, la dracu-n cărți ; dar asta, cam de multișor ; acum mi se adresa cu voce îngroșată (bine studiată în fața oglinzii — nu poți ascunde asemenea secrete cursanților) și dădea solemn din cap cînd îl salutam, nu-mi mai întindea mîna. Și mai lăsați, tovarășe Bitinas, cuvintele astea încrucișate — e stupid... Deci, noi sîntem informați că Selis Sigitas din grupa A, a cărui candidatură o discutăm, a abuzat de calitatea sa de activist al Comitetului municipal din Kaunas, prin faptul că a vrut să înlesnească pătrunderea în Comsomol a numitei Želnyte, care...

Pătrunderea ! am exclamat eu, simțind că înghet ; desigur, îmi tremura glasul, oricît m-aș fi silit să mă stăpînesc, recurgînd în disperarea mea pînă și la autosugestie — timbrul și intensitatea glasului se topea ca trecută printr-un strat de vată ; abia mă mai auzeam : Pătrunderea... ? și priveam înnebunit la siluetele vagi, care — îmi amintesc — șușoteau în jurul mesei lungi ; priveam la umbrele cu ochi de oameni... oare dumneavoastră vă dați seama ce afirmați ?!

A fost primul meu gest de a ridica fruntea sus, prima încercare de a spune ce am pe suflet ; pînă acum vorbiseră numai alții ; mă străduiam să disting cît de cît mai clar în această profilare de vagi siluete, linii și puncte... Vor să mă incondeieze, să apar drept un ticălos cu două fețe... eu !... M-am ciupit de pulpă — nu cumva dormeam și visam ?... Nu, nu, toate acestea nu se petreceau în vis... fir-ar să fie ! Dar tot îmi mai ziceam că am adormit și am coșmaruri — drace ! Și totuși visul ăsta urît trebuia să se termine o dată !... Da, da... acum se și termină — destul să-mi scutur capul greu ca un sac plin cu nisip și mă voi trezi... Apoi ședința va continua ca de obicei, sfîrșindu-se, ca oricare alta, cu strîngeri de mînă și felicitări...

Vă dați seama ?!

Liniile punctate începură să se-nvălmășească, parcă bătute de vînt, umbrele porniră să oscileze și se agitau mîini ; cineva oftă — o femeie pe care nu o cunoșteam ; cineva tuși în pumn — un cursant din grupa B ; ochii f u r i o ș i fulgerară indignați, cei d e z a p r o b a t o r i — la fel, cei i n d i f e r e n ț i s-au concentrat asupra acelorași cuvinte încrucișate pe care le detesta stimatul nostru director Babkus ; coșmarul meu însă tot nu se terminase... nu ; după cuvenita pauză, tovarășul Babkus a continuat :

Hm... cum altfel — rosti el autoritar, netezindu-și cu o mînă bărbia, iar cu cealaltă răsfoind hîrtiile din fața sa — am putea vorbi despre rolul condamnabil jucat în această afacere de cursantul grupei A, Sigitas Selis, care, tăinuind inadmisibilile sale relații...

Minciună ! l-am întrerupt brusc, pricepînd că Babkus nu se va opri aici. Nu aveți dreptul să vorbiți astfel despre mine, înțelegeți ?! Pe acest ton...

Minciună ? și Babkus întoarse către mine ochii săi f u r i o ș i. Ce anume ?

Toate aceste acuzații, tot acest noroi care mi se aruncă în față !

Noroi ? mîna lui Babkus ținea o hîrtie, pe care o cerceta din cînd în cînd, și rămase cu ea suspendată în aer. Noroi ?... Documentul unei organizații competente este pentru el — noroi ! Dacă dezbaterea va continua în același spirit (Babkus privi pieziș spre Gruodis), atunci, eu cred că ne pierdem vremea degeaba...

Să continuăm, interveni Gruodis ; și iarăși ochii lui se ridicară către mine și mă priviră cu mirare

de sub peria de păr negru bătînd în albastru, care-i domina țepos fruntea înaltă ; sub privirea lui am simțit o înpunsătură în inimă — pînă și Gruodis se miră... Nu înțelegeam d e c e — dar ce importanță ar mai avea ? Da... nu a rupt încă hîrtia — și ce-i cu asta ? Mult îi trebuie s-o scoată din mapa de carton și s-o facă bucățele ? Nu-i pomenisem nimic de Geda — și nici altcuiva — („Există în inima omului un colțișor..."), nimic de Vebeliunas — ei, fir-ar să fie, în privința asta chiar că lucrurile nu sînt în ordine (dar cum i-aș fi vorbit despre Vebeliunas, fără să amintesc și de Geda ?), și nimic de Bubnelis ; nici de Marius Mačiulis, prietenul meu pistruiat ; despre el de ce n-am pomenit ? Of, tot-tot ce știam eu trebuia să-i fi spus acestui om — abia acum îmi dădeam seama ; lui și celorlalți oameni care mă recomandaseră ; ar fi fost mai ușor și pentru mine ; dar așa — ochii m i r a ț i ai tovarășului Gruodis și vocea-i răgușită : să continuăm, tovarăși.

Să continuăm coșmarul, mi-am zis eu disperat. L-am umplut de mirare pe Gruodis prin nesinceritatea mea, da ; pe Gruodis și poate și pe mine însumi ; atunci de ce mă mai revolt ? Și ce rost are să mă mai zbat ?

Era un reproș adresat mie însumi — laconic, dar tăios ca o lamă de cuțit ; să mă mai zbat spre a mă salva ? Da, însă dacă am să tac... Mă îngrozea gîndul la ce ar urma dacă nu replic nimic... toți vor demonstra că au dreptate, toți în afară de mine — Šukelis, Babkus, Bubnelis—Barbarossa „închide pliscu' !" Pînă și strîmbul de microbiolog Petras și bestia de Vebeliunas vor avea parte de înțelegere — lua-i-ar dracu !... Și, da, va

avea deplină dreptate Marius... Doar eu voi rămîne vinovat, doborît la pămînt și tăvălit în noroi ; cum voi mai putea să trăiesc așa ?...

Și iarăși m-am închis, ghemuit în mine însumi ; punctatele siluete cenușii se agitau, își legănau capetele, clipeau din ochi ; tovarășul Babkus dădea citire unei hîrtii, cu nasul în ea... emula lui Vebeliunas aflîndu-se în tutela lui... în casa lor se aduna pleava reacționarilor naționaliști din Kaunas... — tuna directorul — ...poate că Selis are de gînd să-i ia apărarea lui Vebeliunas... să auzim... și așa am cheltuit timpul degeaba...

Orice-ar zice aici Selis — și ochii d e z a p r o b a t o r i străfulgerară — avem în fața noastră cel puțin o îndoielnică ținută politică... și consider că... de fapt, acesta-i adevărul, este inutil să ne mai pierdem vremea...

Concluzia ! bubui de undeva, de departe, vocea lui Gruodis — nu-i vedeam ochii, doar mîna sa apăsată pe mapa de carton, mîna mare a secretarului nostru ; eu am spus ce aveam de spus, fornăi Šukelis, trecînd de la falset la accentele baritonale ; dar eu încă nu am spus totul, tună basul studiat în fața oglinzii ; consider de datoria mea să comunic membrilor biroului și următorul fapt... Care ? — ochii mirat-î n t r e b ă t o r i ; reprobabil la culme — cei f u r i o ș i ; comunicați-ne, comunicați-ne odată — cei d e z a p r o b a t o r i ; realitatea este aceasta — nu numai că numita Želnyte (prim semicerc în contur de braț), pe care cursantul Selis Sigitas, din grupa A, o apără cu atîta zel (al doilea semicerc), s-a dovedit a fi fost nu numai emula, ci și (semicercurile se contopesc) concubina... concubina lui Vebeliunas, ceea ce

scoate la lumină încă o trăsătură a cursantului Selis, care, făcînd abstracție de moralitatea cea mai elementară, îndrăznește...

Minciună ! am auzit eu ca foarte de departe, trezindu-mă parcă abia atunci din somn ; minciună ! am repetat, privindu-i pe rînd ; mă scuturasem brusc de amorțeală, de pasivitatea la care mă redusese falsetul tărăgănat al lui Šukelis și privirea furioasă a lui Babkus ; am sărit în picioare și am strigat de mai multe ori la rînd : minciună, minciună, minciună !

Stai jos, stai jos ; ce stai în picioare, Selis ? am auzit eu ; era tovarășul Gruodis, secretarul ; luă mîna de pe mapa de carton și, cu un gest, mă invită să mă așez ; dar eu rămîneam nemișcat ca un stîlp, în picioare ; Gruodis își plimbă lent privirea pe fețele celor prezenți. Mai are cineva întrebări de pus ?

Întrebări ? mormăi Šukelis ; nu pricepeam de ce se înverșunase împotriva mea ; poate pentru că la seminarele sale puneam cam prea multe î n t r e b ă r i, la care nu-i făcea plăcere să răspundă ; el ne î n v ă ț a, iar nouă nu ne rămînea altceva de făcut decît să m e m o r ă m. De ce întrebări ar mai fi vorba ?

Nu mai încape nici o întrebare, scutură energic din cap Babkus.

Să trecem la vot — e Bitinas, statisticianul ; o clipă și-a ridicat ochii cufundați în revistă și m-a privit pătrunzător, de parcă numai eu l-aș fi putut ajuta să ia o hotărîre ; se prea poate să fi însemnat pentru el un rebus — nu este exclus ; să trecem la vot, repetă el și ridică primul mîna.

Dumneata ești pentru sau contra? întrebă Gruodis.
Eu mă abțin.
Te abții?
Da, și Bitinas coborî încet mîna. Ținînd seama de neclaritatea datelor problemei. Și rău ați făcut că nu ați vrut să ascultați pînă la capăt ce-a fost cu un comisar și fata protoiereului, Frosia... pentru că, așa cum s-a văzut mai tîrziu, acea Frosia...
Destul! Babkus trînti cu pumnul în masă; pe fruntea lui albă și lucioasă treceau umbre-umbre. N-au rost aici vorbele dumitale de duh. Discutăm numai despre Selis — asta e problema — și această situație subminează, aș spune, chiar prestigiul cursurilor noastre, care, așa cum se știe...
Dumneata ești pentru sau contra? nu mai rezistă Gruodis, și un smoc de păr des tresări deasupra frunții înalte. Tovarăși, vă rog să vă exprimați mai concret și, dacă este posibil, mai concis...
În ochii lui Babkus trecu fulgerul unei mînii reci...
E clar că se poate! răspunse el. Bineînțeles, sînt contra. Categoric — contra.
Tovarășul Šukelis?
Firește, contra.
Tovarășa Pedegimiene?
Pentru! Întrucît, tovarăși, eu consider... că orice om are dreptul... poate...
Auzeam pentru prima dată vocea acestei femei în vîrstă; era o voce plăcută, caldă, vocea unui om de omenie; și i-am văzut ochii, care parcă ar fi căutat ceva, cercetînd încăperea; erau ochi luminoși și b i n e v o i t o r i, nu se prea potriveau cu însemnele severe ale ordinelor militare prinse pe bluza de mătase neagră; mai tîrziu, mi-am reamintit deseori de acești ochi.

Pentru?! exclamă surprins Babkus. Dar prin aceasta, tovarășă Pedegimiene, s-ar părea că dumneata aprobi această incalificabilă purtare, a cărei dezaprobare unanimă este, presupun, principala îndatorire a fiecăruia dintre noi...
Principala îndatorire? Să aperi adevărul, tovarășe director — este o datorie nu mai puțin onorabilă decît să te oprești la scripte... Tocmai de aceea eu... sînt pentru, bineînțeles — pentru!
Și iarăși își mută privirea în altă direcție.
Liberalismul devine, deci, la modă... așadar... Šukelis zîmbi caustic. Pînă și la biroul de partid. Dar în zilele noastre afirmarea atît de categorică a acestei tendințe decadente... și sub aspectul strict dialectic...
Ei, destul, interveni Gruodis, tușind în pumn; era știut că nu-i plăcea vorba lungă. Ceilalți tovarăși ce părere au? Cine e pentru? Cine contra? Cine se abține?
Secretarul e tare obosit, mi-am zis, vrea să încheie cît mai repede această ședință; și eu, la fel.
Deci?
Mă abțin.
Contra.
Contra.
Contra.
Vocile sunau răzlețe și nu prea ferme, așa cum s-ar fi cuvenit; sau era doar impresia mea, nu-mi dau bine seama; îmi amintesc că la acea oră multe mi se păreau altfel decît în realitate și ansamblul era cenușiu; rămăsesem în picioare, cu

privirea aţintită la masă, ţinîndu-mă cu mîinile de ea, şi nu mă puteam hotărî să mă aşez ; tresăream la fiecare „contra" şi-mi trăgeam capul între umeri, de parcă n-ar fi fost cuvînt, ci o cărămidă căzută din tavan în capul meu, da, şi fiecare „contra" mă lovea în obraz ca o palmă ; care dintre noi nu le-o fi încasat în tinereţe ? Nu, nu eram un naiv — speriat, da, naiv însă, nu ; acum înţelegeam perfect situaţia : era prea tîrziu să mă dezvinovăţesc sau să explic ceva — în orice caz, aici. Oricum, directorul dăduse citire unui document ştampilat, înainte ca eu să fi apucat să zic ceva, să-mi mărturisesc nefericita poveste ; nu pomenisem nimic despre ea, nici măcar lui Gruodis ; şi astfel, prima impresie s-a concretizat — c o n t r a.

Presupun totuşi că tovarăşul Selis este de altă părere — aşa e ? Gruodis aprinse o ţigară şi mă privi lung — poate pentru că rămăsesem în picioare, ori cine ştie de ce ; ochii îi erau liniştiţi (poate prea liniştiţi, mi-am zis) şi î n c u r a j a t o r i ; şi vocea îi era liniştită — o voce de tenor, puţin răguşită ; prea tîrziu, mi-am spus şi mi-am întors ochii în altă parte ; Gruodis fuma şi se uita drept înainte ; înţelegeam că din nou atitudinea mea l-a surprins.

Selis ? mărmăi Šukelis, netezindu-şi mustăţile negre şi pomădate ; e de altă părere ? Presupun că rezultatul supunerii la vot a situaţiei în cauză trebuie să fie şi părerea lui, tovarăşe Gruodis. Cu atît mai mult, cu cît Selis, nu a găsit de cuviinţă nici măcar să-şi condamne superficialitatea...

Apoi mă privi pieziş, cu ochii lui d e z a p r o b a t o r i, ochii ce m-au urmărit de-a lungul întregii şedinţe.

Iar eu, tovarăşi, nu sînt de acord cu rezultatul votării, rosti Gruodis, strivind în scrumieră ţigara neterminată ; nu, vocea nu-i suna răguşit — aşa-mi părea mie ; părul bogat îi tresăltă deasupra frunţii ; ţin minte că s-a lăsat îndată o linişte adîncă ; nu sînt de acord, categoric ! Nu sînt de părere că trebuie să punem punct la cele discutate. Mai există şi adunarea generală, tovarăşi. Şi chiar după acea adunare, mai rămîne...

Dar pentru Selis, zîmbi acru Šukelis, pentru Selis nu mai rămîne nimic...

Rămîne pentru noi, şi Gruodis îşi dădu în sus părul abătut pe frunte. Pentru noi rămîn încă foarte multe lucruri de făcut, mai multe decît am presupune uneori. Şi în primul rînd ne rămîne conştiinţa. Cînd acuzăm un om, vina lui trebuie temeinic dovedită, pe cînd...

Noi ? Colectivul ?! Šukelis sări în picioare şi îşi roti privirile jur-împrejur, de parcă cerea sprijin ; privirea îi căzu pe fruntea albă a directorului, abruptă, monumentală. Cele spuse de dumneata, tovarăşe Gruodis, pot fi doar un punct de divergenţă... şi aş adăuga că aşa ceva nu corespunde normelor etice...

Dar să acuzi un om fără să aduci dovezi concrete că este vinovat — aşa ceva corespunde ?

Este vinovat !

Nu este vinovat.

Este vinovat ! şi Šukelis arătă spre hîrtia care se afla încă în faţa directorului. Pentru dumneata aceasta înseamnă puţin, tovarăşe Gruodis ?

înseamnă puţin. Dacă noi, tovarăşi membri ai biroului de partid, vom da crezare orbeşte la tot ce stă scris acolo, fără să ţinem seama şi de omul în cauză... fără verificarea faptelor...

La Kaunas, deci ? Bitinas îşi desprinsese iarăşi privirea de cuvintele încrucişate ; creionul bine ascuţit stătea acum pe după urechea lui, ca o mică suliţă. Să ne deplasăm pentru asta la Kaunas ? Şi de ce nu ? O sută de kilometri nu-s lucru mare. Cînd este în joc soarta unui om, poţi merge şi mai departe... dacă membrii biroului sînt de acord, aş putea chiar de mîine...

Ascultă, Gruodis, răsună vocea de bas bine exersată şi toţi întoarseră ochii spre Babkus ; nu sări peste cal, tovarăşe Gruodis (braţele descriseră două semicercuri deasupra mesei)... să ne vorbiţi pe asemenea ton, atîta vreme cît, aici, directorul sînt eu...

Păi cum ar vorbi altfel ! (Intervenise Šukelis — falsetul lui filtrat prin mustaţa neagră şi dichisită ; acuşi trece şi la accentele baritonale ; chiar aşa.) Judecînd dialectic, totul se leagă logic : dacă ţinem seama că tovarăşul Gruodis garantează în scris pentru acest — dacă îmi permiteţi, tovarăşi — acest... care nu are ce căuta nu numai în partid, dar nici măcar în Comsomol...

...şi nici la cursurile noastre, da, da (basul bine studiat)... bunul nume al colectivului nostru... eu consider...

...fără îndoială (iarăşi falsetul), eliberîndu-se de astfel de elemente dubioase, noi...

...iar în ce priveşte recomandarea dumitale, tovarăşe Gruodis, vom reveni asupra acestui lucru în particular...

XII

CĂMINUL SE AFLA în aceeaşi clădire, doar în altă aripă ; un minut mai tîrziu, ajunsesem acolo şi începeam să-mi strîng lucrurile. Le grămădeam la întîmplare în geamantanul hodorogit, jupuit, cu care venisem — trebuia să-l legi cu o curea sau o sfoară, să nu se caşte şi să se verse boarfele pe jos ; atîta ar mai lipsi ! Ar fi un final grandios ! Un fiasco — citisem eu într-o carte — un fiasco spectaculos ! Cursanţii, se-nţelege, ar scoate capetele pe ferestrele căminului şi ar hohoti ; ştiu, ştiu, toţi sîntem gata să rîdem de necazurile altora ; însă nici de compătimire nu aveam nevoie ; mai că l-aş fi plesnit peste bot pe ăl de m-ar fi întîmpinat cu false regrete — de care cine-ar avea nevoie ! Geda poartă toată vina pentru toate astea. Sau poate că şi eu ; sigur că şi eu ; m-a împins nichipercea să valsez cu ea şi să mă arunc orbeşte în rivalitatea cu blestematul de Barbarossa ; şi-acum — iată rezultatul ! Capul meu era în eclipsă totală, dacă puteam gîndi astfel despre Geda, dar ce-mi rămăsese de făcut ? Geda se dusese şi, probabil, pe totdeauna, pentru mine ; Babkus agita hîrtia acea rigidă ca o bucată de tablă ; umbrele din capul mesei săreau în picioare, dădeau din mîini şi se aşezau la loc — siluete cenuşii, puhave, confuze ; contra, contra, contra ; şi judecînd dialectic... Da, da, tovarăşe Šukelis, sigur că trebuie să excludem asemenea elemente dubioase ; şi bineînţeles că stimatul tovarăş director Babkus are dreptate : prezenţa într-o funcţie pe linie de Comsomol, şi de asemenea,

prezența în continuare la cursuri... ce oroare! Așa ceva este exclus pentru Selis; fără discuție, contaminat de microbul micii-burghezii, a devenit și el burghez, ba chiar boier — a suferit tot felul de influențe nocive acest Selis: seară de seară a băut bere din aceeași halbă cu tovarășul — să am iertare — cu însuși conul Vebeliunas, jucau zaruri împreună și se pupau ca proastele de școlărițe; nu încape îndoială — doar este ginerele lui; deși pe el (pe Selis) îl interesa mai mult blonda aceea trecută de la muzeu; pentru că noi știm sigur că el (Selis) era fericit și dacă-i săruta vîrful degetelor — ea îi era visul; ah, Selis, Selis!

M-am trezit zîmbind — pentru prima oară în aceste două zile; am zîmbit cu amărăciune, m-am lăsat în genunchi și am strîns cureaua ce-mi lega geamantanul. Tocmai atunci s-a auzit scîrțîind ușa dormitorului: s-or fi întors băieții — erau plecați la cinema; sau o fi venit Marius (e la Vilnius, la conferința fruntașilor în producție; mă sunase înainte de prînz și-mi promisese că vine); nu, nu doream să-l văd nici pe Marius!

Bineînțeles — pe nimeni, nu numai pe el; indispus, am ridicat capul; în ușă apăruse Gruodis, secretarul nostru țepos, cel care mă recomandase, fapt pentru care Babkus îl prevenise că va discuta cu el în particular; avea obrajii roșii ca la ger; părul negru bătînd în albastru, des ca o perie, tresălta deasupra frunții; sprîncenele negre și dese erau încruntate — parcă nu-și credea ochilor, privindu-mă.

Ce glumă mai e și asta? întrebă Gruodis.

Glumă? l-am privit pe sub sprîncene și am continuat să mă ocup de geamantan. Rămăsesem în genunchi și nu-mi venea să mă ridic. Glumă... Altă ieșire n-am. Fac cum mi s-a poruncit. Cine altul decît dumneavoastră ar cunoaște mai bine situația?

A venit pe capul meu, mi-am zis îmbufnat, a venit să-mi întoarcă sufletul pe dos! Acuși o să înceapă săpuneala, pentru că, vezi matale, am ciupit o recomandare, fără să raportez despre toate cunoștințele, legăturile, relațiile... Relațiile, lua-le-ar dracu! Legături... una sînt ele în viață — și cu totul altceva pe hîrtie, scrise în litere bine înșirate; ceea ce în realitate este o minciună, scris negru pe alb pare a fi adevărul curat, și invers; da, probabil că așa se fac și cărțile, toate acele romane din care am citit și eu destule; dar acest Gruodis — ce-o mai vrea de la mine?!

Știu, și fruntea i se încreți, iar peria de păr negru coborî mai să ajungă pînă-n sprîncene; știu, repetă el, tu crezi că totul este pierdut... Nu ai dreptate.

Ce mai contează, am răspuns, dacă s-a ajuns la concluzia că toți ceilalți au dreptate?

Bine, să nu ne certăm. Dar să știi — încă nu s-au terminat lucrurile.

Ce nu s-a terminat?

Vei fi primit, Selis, și Gruodis se apropie, lăsîndu-și mîna pe creștetul meu; m-am ferit; el își retrase mîna. Ei, ce te superi așa?! Și pe cine! Îți închipui că Šukelis... ar fi însuși partidul? Dacă ai asemenea idei, atunci e rău. Înseamnă că nu crezi în idealurile noastre superioare... dacă ești gata să le pierzi la primul insucces...

Idealuri ? am ridicat ochii către el. Dumneavoastră îmi vorbiţi de idealuri... Dar sînt eu de vină că au ridicat-o pe ea, da ? Da, sau nu, spuneţi-mi ! Sînt, sau nu, vinovat ?

Gruodis se întoarse cu faţa la fereastră ; aveam impresia că priveşte departe de foarte multă vreme. Şi eu rămăsesem cu ochii aţintiţi într-acolo, uitînd de geamantan — îl priveam pe Gruodis.

Nu, răspunse el în sfîrşit, de asta nu eşti tu vinovat. Tăcu şi iarăşi îşi întoarse privirea în altă parte.

Atunci, ce mai aşteptaţi de la mine ?! şi am sărit în picioare ; ponosit. geamantanul meu zăcea, legat cu o curea, pe duşumele ; am dat cu piciorul în el. Oare eu nu mă trag din muncitorime ? Sau poate că nu cunosc statutul ? Oare nu sînt gata, oricînd, dacă ar fi nevoie...

Gruodis se întoarse încet către mine şi mă privi atent ; ochii lui erau intens negri, ca şi părul ce-i domina fruntea înaltă — părul negru bătînd în albastru ; îi străluceau ochii, iar fruntea se făcuse cute-cute.

Astea-s vorbe... Nu e nevoie de cuvinte în plus, Selis.

Am tresărit... „toate cuvintele sînt la fel“, mi-am amintit eu ; da, în acea zi de mai ; acolo, pe malul înalt al Nemanului, sub bătrînul stejar ; vorbeam despre dragoste, cred, iar Geda mi-a astupat gura cu palma ; nu e nevoie de cuvinte, spusese ea, toate sînt la fel... Toate ? Şi pentru toţi ? mi se pare că am întrebat eu ; nu ştiu, răspunsese Geda ; nu ştiu... şi a trecut la altceva ; după cum văd, nimeni nu ştie nimic — pînă încearcă pe propria-i piele, da ; şi de unde s-o fi iscat şi

acest Gruodis atît de categoric şi plin de înţelepciune ?

Dar de ce este nevoie ? am întrebat posomorît. Mai ales de curaj.

Curaj ? am repetat eu ca un ecou ; la ce bun ? Ce-mi mai poate rezolva curajul ? Ce ?!...

Ce-ţi poate rezolva ? Totul... tot ce ai tu nevoie.

Totul ? Vedeţi — una sînteţi dumneavoastră, iar Šukelis — alta.. şi Babkus, acest... în ce să mai cred ?

În ce ? şi Gruodis veni mai aproape de mine. În ce a crezut şi tatăl tău, auzi ! Să crezi în partid... nu în ce zice unul şi altul... Să crezi în ideile partidului... pentru că sînt drepte. Sînt eterne. Ca şi cauza partidului. Ca şi ce-i uman, în general. Ca lupta aceasta, tu auzi ? Lupta neostoită a omului pentru viitorul tuturor oamenilor, înţelegi ? Iar dacă tot nu vrei să înţelegi... dacă tu crezi că poţi fi comunist numai dacă posezi carnetul... numai cu fişa de candidat în buzunar...

...dacă-mi permite Babkus, am adăugat eu mohorît...

...în acest caz, Selis... dacă tu...

Lăsaţi ! şi-am dat din mînă a lehamite. Dacă, dacă... Dar d a c ă eu nu mai pot răbda ? Dacă nu-s în stare ? Dacă nu vreau să mă izoleze ei de ceilalţi ? Doar nu-s lepros, tovarăşe secretar. Şi dacă, admit, am fost prieten cu acea fată... şi dacă, să zicem... dacă...

M-am oprit, am pierdut firul şi am tăcut ; Gruodis mă privea lung. Apoi mi-a pus mîna pe umăr.

Viața-i treabă complicată, Selis, spuse el. Și este încă deschisă larg în fața ta.

Ce aș mai avea de așteptat ? Mișcîndu-mi umărul, m-am liberat de mîna lui (ce se ține scai de mine... ? Și toți ăștia...) ; ce mai contează. am repetat, se vede că omul rămîne totdeauna singur cu durerea lui.

Ei, nu-i așa ! Singuri ne facem viața. Iar dacă azi nu e chiar perfectă, așa cum amîndoi am dori-o...

Ah, lăsați-mă, vă rog ! am strigat deodată, mirat chiar eu de ce făceam ; nu mai vreau să discut despre asta, m-am săturat !

Cred că arătam groaznic, fiindcă-mi amintesc cum Gruodis s-a dat un pas înapoi.

Bine, oftă el, nu vrei acum... o să mai vorbim altă dată. Și despre asta, și despre altele. Timp avem... n-a intrat vremea-n sac !

Nu i-am răspuns nimic.

Treci pe la mine mîine, Selis.

Iar n-am răspuns.

Înainte de ora douăsprezece — bine ?

Continuam să tac.

Oho ! Rău mi te-ai supărat ! Dar pe cine, îmi dai voie să te întreb ?

Tăceam...

Iar recomandarea — nu mi-o retrag, se auzi glasul lui, de undeva, de lîngă ușă ; glasul lui Gruodis și scîrțîitul balamalelor neunse — pleca ; ei și ce ? Las' să plece... Dar parcă am mai auzit : cine știe, poate ți-o fi de folos... vreodată... dacă...

Cine știe — ușa s-a închis ; nimeni... am ridicat geamantanul ; acum nu mai era nimeni — și am pornit către ieșire ; habar n-aveam încotro...

Gîndul acesta m-a lovit ca maiul în cap ; deodată am înțeles că drumul meu este unul singur — spre gară ; la Kaunas, la mama ; păi, unde în altă parte ? Nu aveam de ales ; și acum regretam amarnic că trecusem atît de rar pe la mama, la periferie — tot acest an, de cînd am plecat de pe șantier și de acasă ; orice justificări îmi păreau în clipa asta cu totul absurde și deșarte ; deci, ți-ai terminat studiile, va spune mama ; ea vede totdeauna simplu și clar lucrurile ; bravo, băiatule, o să-mi fii stîlp la bătrînețe...O să te ajut, mamă, acum o să te ajut ; am terminat cu studiile — m-au dat afară ; nu cumva ai și pentru mine o farfurie de ciorbă ? Cum să nu — s-o găsi ; și lumea care zicea că din toată învățătura asta, băiatule, ai să ajungi om mare ; ca să vezi cîte vrute și nevrute îndrugă și lumea !

Nu, deocamdată n-am să-i spun nimic mamei ; așa-i mai bine ; timpul vindecă rănile ; poate doar lui Marius...

Lui Marius... nu, nu imediat ; urechile lui ca două scoici, părul șpan, ochii aprinși ca două felinare — curat diavol ! Mă descurc eu și fără Marius ; nu mă pot înțelege nici cînd vorbesc cu mine însumi, darmite cu Marius ; nici o Jeanne d'Arc nu mă mai poate salva acum ; da, merg la gară, îmi iau biletul și — drept la Kaunas, da ; probabil că Raminta se pregătește de colocviu, sau își pierde vremea pe la cinema ; trandafirul de altădată... demult și-a plecat capul și s-a ofilit ; se zice că nu mai rulează pe ecrane „Casablanca" ; el, ea, pianistul negru ; clasicul tangou — pe un butoi de pulbere, clasic și el ; la ce filme s-o duce ea acum ? Și cu cine ? Ce im-

portanță are ? Nu-i treaba ta, Sigitas Šelis ; nu are rost să răscolești trecutul — un-doi, un-doi, se auzeau tocurile ei, topindu-se în noaptea cenușie ; boxerul stătea mîndru pe treptele de piatră, își umfla pieptul și-și masa mușchii ; iar tu nu ai fost primit în partid și te-au exclus de la cursuri ; și de toate astea este de vină Geda — părul acela negru, ochii negri și trăsătura purpurie a buzelor ; la gară, la gară, la gară...

Iată coridorul, iată scara — n-o s-o mai urc eu ; adio ! La dracu și cu toate treptele astea, pe care, uite, le cobor ca un cîine cu coada între picioare ; geamantanul nu e greu, voluminos, da, și legat cu o curea jupuită, amărîtă, ca un ostaș lăsat la vatră, declarat inapt ; de sub capac scoate limba un colț de cămașă albastră... Ah, lua-te-ar... ; mă opresc și îndes la loc limba albastră ; la gară, la gară, la gară...

Iată și ieșirea — ușa scîrțîie — nu voi mai avea prilejul să intru pe ușa asta principală ; ce m-o fi apucat să alerg încoace ?!... Aici, la Vilnius. Ce-mi trebuiau mie cursurile astea ? Ce-mi trebuiau toate aceste ședințe, de birou sau obișnuite, conferințele, adunările, primirile și excluderile, mustrările, numirile... ?! De parcă pentru cei de teapa mea n-ar fi existînd și alte ocupații... Uite, în numărul de ieri al ziarului „Tiesa" a apărut fotografia lui Marius — cel mai bun sudor, scrie acolo, onoarea, mîndria... ; Marius...

Nu, nu-mi convine — poza lui Marius a apărut în „Tiesa", cînd pe mine nu m-au lăsat nici măcar să termin cursurile ; și nu m-au lăsat să intru în partid ; astăzi n-am chef să dau ochii cu Marius ; și nici n-am să-l caut — ce aș putea să-i spun ?

Azi, mîine, și încă multe zile de-a rîndul... s-a oprit un autobuz !...

Am alergat spre stație ; geamantanul nu era greu, dar voluminos, jerpelit, o hodoroagă... și iar se căsca, scoțînd limba albastră — groaznică ; iarăși m-am oprit și-am început să îndes cu furie cămașa înăuntru ; autobuzul porni ; cineva — toc-toc-toc — venea fuga în urma mea.

Sigitas, stai !

Cine-o mai fi ?! am întors capul ; nu cumva e Dargužaite ? Exact — Alvina Dargužaite ; numai ea lipsea ! Dar, ia uite... nu e deloc acea binecunoscută activistă din aparatul comsomolist și nici severa profesoară atît de preocupată de bunul meu nume... E alta — cea din filmul de-atunci ; în oraș își fac de cap vichyștii, iar ea trebuie să fugă cu orice preț — această fermecătoare păsăruică pariziană ; palmierii, restaurantul, el, ea, pianistul negru, un sărut acompaniat de bim-bam-bum ; toată această melasă sentimentală ce se revarsă de pe ecran ; degetele negre și lucioase lovesc convulsiv clapele, de parcă îndeasă în ele un țipăt sfîșietor, iar altele — albe și frumos alungite — se țin strîns de marginea lojei ; o-o — ce ochi serioși, ce privire severă ; ai neglijat evidența cadrelor, Selis ; filmul, fără discuție, este tipic mic-burghez... și la cine te uiți, acolo-n rîndul întîi, la parter... ? ...Părul negru, ochii negri și trăsătura purpurie a buzelor ; un tangou vechi ca dragostea ; cînd și de cine ne va aminti această melodie ? Da, e Dargužaite — toc, toc — te-a ajuns în stația de autobuz ; pînă și acum, după treisprezece sau cincisprezece ani, prin ceață, prin pîclă, prin cenușa timpului, tot o mai aud : „Sigitas,

stai !" și sunetul pașilor zoriți ; era sfîrșitul unei zile calde de mai, înăbușitor de călduroasă ; zăpușeala mă apăsa, mă sufoca — la fel ca și sentimentul de rușine ; soarele se ascundea după un nor negru, uriaș, planînd deasupra orașului ; norul acela trezise pîcla fierbinte, încingînd ca un cuptor pămîntul ; coroanele verzi ale teilor deveniseră vagi și tremurau ; am avut senzația că neașteptatul „stai, Sigitas !" era un ecou venind tot dintr-acolo — dinspre norul acela și coroanele teilor ; Dargužaite ajunsese lîngă mine — mai mult i-am simțit prezența decît am văzut-o — gîfîia de atîta alergătură ; cu capul gol, într-o rochie roz de mătase cu mîneci scurte și ținîndu-și în mînă mica poșetă neagră, de fabricație maghiară ; adevărat, fără cercei și fără pieptenii sclipitori la ceafă — părul îi cădea liber pe umeri ; îmi amintesc că în primul moment nici n-am recunoscut-o, atît de puțin semăna cu cea știută de mine ; atît de simplă și feminină acum ; dar nici pe ea nu voiam s-o văd.

E ca un făcut ! Totdeauna așa mi se-ntîmplă, gîndeam eu, te întîlnești cu omul tocmai cînd n-ai avea nici un chef ; uite-acuși urmează o nouă prelegere despre bunul nume ; mi s-a acrit de-atîta dăscăleală !

Dar nu a urmat nici o dăscăleală ; Dargužaite s-a apropiat de mine și, cu mîna-i albă și subțire, m-a luat ușor de braț ; nu am avut timpul să mă feresc.

Nu-mi spune nimic ! șopti ea ; știu totul.

Perfect, am răspuns, străduindu-mă să n-o privesc. Și mulțumesc de atenție.

Unde pleci ?

Unde? Acasă.

Înapoi, la Kaunas ?

Păi, unde în altă parte ? Casa mea e la Kaunas.

Rămase un timp tăcută, apoi, oftînd :

Condu-mă, te rog...

Nu pot. Pierd trenul.

Dar dacă te rog eu ? Măcar puțin, cîțiva pași.

Mi-am ridicat ochii din pămînt și am privit-o... ei, dacă mă roagă așa — bine ; doar puțin, cîțiva pași ; și vocea ei e mult schimbată astăzi ; deloc oficială — e slabă, asurzită, cu inflexiuni gingașe ; ca un ecou iscat de un nor greu de ploaie și de teii tremurători și estompați ; ei, doar puțin, cîțiva pași ; mi-am ridicat geamantanul și am pornit alături de Dargužaite, deși picioarele parcă nu voiau să mă asculte — am pornit prin pîcla fierbinte și lipicioasă, ce venea de sus. Autobuzul pot să-l prind și mai încolo, mi-am zis eu — doar c î ț i v a p a ș i ; merg destule către gară ; și poate că o văd pe Dargužaite pentru ultima oară ; de ce-o fi alergat după mine ? Nu mai încăpea îndoială că alergase după mine ; probabil, are să-mi spună ceva ; uite cum mă privește cînd dau să mă uit în altă direcție ; și tace — parc-ar avea apă-n gură.

Ai aflat tot, da ? n-am mai putut rezista eu. Dar să știi că nu sînt vinovat. Cu nimic.

Știu.

Dar n-o să mă tîrăsc în patru labe... în fața nimănui, niciodată...

Știu, știu.

Bine că știi... nu mai e nevoie să-ți spun...

Ba spune !...

Ce să-ţi mai spun ? Poate că, după părerea ta, trebuia să cad în genunchi la picioarele lor ? La picioarele uscatului de Šukelis, sau ale lui Babkus, fanfaronul ăla cu părul vîlvoi... să-i implor... ?

Linişteşte-te, Sigitas. În definitiv, situaţia ta nu este chiar atît de rea...

M-am oprit în loc şi am dat cu furie de pămînt geamantanul ; ei, da : „nu e chiar atît de rea" ! Ah, fir-ar să fie ! Geamantanul, fireşte, căscase gura lui ştirbă...

Lua-te-ar dracu ! îl blestemam eu, legîndu-l cu un fular uzat, răsucit ca o funie. Nu e chiar atît de rea... fir-ar să fie ! Dar ce e de bine în toate astea... pot afla şi eu ?!

S-ar părea că nici de bine nu prea este. Totuşi, în felul acesta, poţi vedea mai limpede viaţa — aşa zice tata în situaţii similare — cîştigi experienţă. Şi îmi închipui că pe viitor vei evita asemenea relaţii, dubioase, care, de regulă, sînt dăunătoare unui om, bunului său nume...

Aşa-deci — lecţia, Sigitas ! Am zîmbit cu tristeţe ; doar te aşteptai, nu ?

Relaţii dubioase ! Bunul nume ! am exclamat furios. Ţie-ţi vine uşor să vorbeşti aşa, cînd tatăl tău este... şi toată viaţa — ca-n palmă... şi toţi prietenii tăi...

Prietenii ? Care prieteni ? Nu am prieteni, Sigitas. Demult nu mai am. Prieteni adevăraţi.

Şi privea spăsită în pămînt, în timp ce eu verificam dacă geamantanul mai ţine ; totuşi era interesantă discuţia...

De cînd a murit Jura ? am întrebat-o, reamintindu-mi de fotografia din colţul sufrageriei, în casa lui Dargužas ; nu-mi puteam explica de ce-l

invidiam eu pe ofiţerul acela blond, cu grumaz adolescentin şi insignă OSOAVIAHIM prinsă la buzunarul bluzonului militar — cred că îi invidiam mai ales pentru candoarea-i senină ; desigur, era stupid şi chiar ruşinos din partea mea să-l invidiez ; am scuipat cu parapon, am ridicat de jos geamantanul şi am pornit mai departe ; tocurile Dargužaitei răsunau lîngă mine.

Poate că de atunci, răspunse ea fără să mă privească, sau poate... Dar să nu trăim în trecut, Sigitas. Nu are sens.

Pentru tine poate că nu are...

Dar pentru tine ?

Pentru mine ? Ce-mi rămîne mie ? Prezentul meu — îl vezi şi tu...

Am arătat spre geamantan : legat, înfăşurat cu fularul, semăna cu un neamţ la porţile Moscovei.

Nu trebuie să te gîndeşti prea mult la ceea ce a fost odată, Sigitas, urmă Dargužaite după o scurtă tăcere. Tu spui — trecutul. Dar orice om îşi are trecutul său : al unuia — o zgripţuroaică rea, al altuia — o paşnică bătrînică albită de vreme... Dar s-a dus, nu mai este şi nu va mai fi niciodată. Vezi ce poetic vorbesc ? zîmbi ea ; faţa ei severă, cu linii unghiulare, se rotunji. Toate astea sînt doar nor de primăvară, Sigitas.

Nu i-am răspuns, dar am grăbit pasul. Trecutul, bătrînica, norul de primăvară — parcă citisem asta, cîndva, într-o carte... Cuvintele ei îmi sunau în ureche, dar nu mă emoţionau ; probabil că eu mă mai aflam încă acolo — lîngă umbrele ce se încovoiau deasupra mesei, cu jocul de cuvinte încrucişate al lui Bitinas, falsetul lui Šukelis şi vocea de bas a lui Babkus — contra, contra, contra ;

singur cu gîndurile mele, ca niște mîțe bătrîne și lihnite, care se țineau după mine — negre, negre — și nu mă lăsau să mă dezmeticesc, să-mi vin în fire ; mă șfichiuiau cu cozi drăcești, mă mînau din urmă, iar eu zadarnic încercam să fug de ele ; la ce-mi servesc bătrînelele tale albite de vreme, norii de primăvară și tot felul de poetizări ! Pe mine nu m-au primit în partid (Geda !), m-au dat afară de la cursuri (Geda !), și iată-mă fără nici un rost în viață, cu sufletul în zbucium, tîrîndu-mi picioarele și cărînd un geamantan, legat cu un fular nenorocit, pe bulevardul acesta peste care se lasă înserarea ; ce zi copleșitoare ! Și ce pîclă jur-împrejur ; aerul nu-i aer, e pîclă lipicioasă și rozalie, ce se leagănă mută sub norul negru întins peste oraș ; pîcla asta mă leagănă, mă ridică și mă poartă pe nesimțite nici eu nu știu unde — departe ; pînă și cuvintele — nor de primăvară, bătrînică — se îneacă în această roză încețoșare, nu au forța să ajungă pînă la creierul meu înfierbîntat, unde răsună-n gol ceva, în golul încins pînă la roșu ; cînd și ce anume m-a ferecat în această armură nemiloasă ? Nu știu, poate minciuna aceea, care semăna cu un adevăr, sau lacrimile mele de ieri ? Nu, nu, de o mie de ori — nu ! Eu nu am făcut nimic condamnabil ! Pe timpuri, mă înscrisesem și în detașamentul apărătorilor poporului și urma să fiu înrolat ca secretar al organizației comsomoliste ; și cred că în ciorba de acolo nu erau multe bucăți grase ; primul-secretar nu mi-a aprobat plecarea — dar cu evidența cadrelor cum rămîne ? Nu, eu nu sînt de vină că nu mi s-a aprobat intrarea în detașament — îmi primisem și arma ; atunci, de ce urlă ei despre pierderea spiritului combativ și slăbirea vigilenței ? Doar nu sînt un Vebeliunas. Nici ca Geda nu sînt, deși i-am dat recomandarea ; pentru asta sînt destul de pedepsit ; dar pentru faptele altora... a, nu, pentru faptele altora — așa ceva, la noi, la periferie...

Am tresărit și m-am ghemuit, parcă așteptam o lovitură ; dar lovitura n-a venit și mi-am tîrît picioarele mai departe, fără să mă mai gîndesc la nimic, pustiit, epuizat, alunecînd greoi pe trotuar ; iar picioarele mi se înfundau în pîncla rozalie ce venea de sus ; și-mi părea că nici măcar nu-s eu, ci altul, un Sigitas pe care nu-l cunoșteam, unul ce-și trage ființa greoi, pe strada plină de oameni, și-l privesc dintr-o parte : fără furie, fără compătimire, acoperindu-mi fața cu viziera aceleiași insesizabile armuri ; îl privesc, privesc, privesc...

Sigitas, plouă ! am auzit eu, și iar am văzut-o pe Dargužaite ; înseamnă că o clipă măcar nu văzusem și nu auzisem nimic în afară de pașii mei vătuiți ; o clipă golită de viață ; Dargužaite se adăpostise sub un copac și îmi făcea semne cu poșeta-i mică ; mi-am trecut palma pe frunte — era udă și m-am dus și eu sub același copac ; ne aflam undeva pe lîngă Conservator, pentru că nu departe de timpanele noastre se auzea fluierat de *skudučiale* [1] vacarmul mai multor piane, instrumente de percuție și trompete — un haos infernal, năvălind prin ferestrele deschise ; nu pot spune să mă încîntau aceste cioc-

[1] Instrument muzical de suflat (lit.).

niri stridente ; dar mă răscoleau, mă smulgeau din singurătatea în care mă împotmolisem, mă scuturau de indiferență, mai mult decît ploaia ce se dezlănțuise brusc asupra străzilor, mai mult decît respirația adîncă a Darguzaitei, care se lipise de copac cu tot trupul ; ceva ajunse în sfîrșit la mine, odată cu zgomotul haotic, ce-mi amintea de larma unor școlari zburdalnici, ceva îndepărtat și plin de farmec, dintr-o lume rămasă mult în urma mea, în trecut ; ca o veche amintire palid-azurie... acolo plutea și lebăda lui Saint-Saëns, desișul de trestii foșnea, vălurea fundalul verde, prăfuit ; cununa de aur era luminoasă și încingea sclipirea părului negru, ochii rîdeau — ochii negri, părul negru și trăsătura purpurie a buzelor ; cîte asemenea valsuri vom mai dansa noi, Geda ? Nu, noi doi nu vom mai dansa împreună niciodată — am pus cruce... ; foc și apă — ah, potoliți-vă ! Și voi, gînduri, mîțe bătrîne și lihnite, ce-ați năpîrlit de atîta căldură — cîț ! — fugiți de-aici ; lăsați-mă să mă odihnesc măcar puțin — am obosit... și tu, Selis, pe care nu te cunosc, ce te uiți la mine cu ochi holbați ? Nu vezi cum cad în jurul nostru picături mari cît bobul, despărțindu-ne de lume ca o perdea cenușie — de oameni, de copacii care-au pălit, estompați, și de gîndurile plutind în trecut ; privește cum acest albastru-șters acoperă casele și mașinile ce plutesc prin apă ; cum această tentă de acuarelă devine treptat-treptat mai închisă, mai densă, scoțînd la iveală amurgul, ascuns pînă acum cine știe unde ; și vîntul s-a dezlănțuit asupra noastră,

ne lovește cu stropi tulburi ; bubui tunetul — pe-aproape, chiar peste capetele noastre ; frunzișul se scutură de apă ; Darguzaite tresări și se lipi de mine.

Ce cald ești, șopti ea, și-mi părea că nu s-ar mai fi desprins de mine ; de ce ești așa de cald ?

Nu am răspuns nimic, doar ce m-am uitat la ceas — trecuse de nouă, acum-acum venea și ora zece... timpul aleargă, ireversibil ; ce-a spus ea — de ce sînt atît de cald ? Nu a spus — a șoptit : susurul unei voci slabe, iar eu, uite, nici n-am bănuit că poate vorbi și așa ; cald ?

E timpul să plec, am spus eu. Ploaia a stat.

Darguzaite se dezlipi de copac, de castanul aceeași șoaptă în ochii ei cenușii.

Ce spui ! zise ea, luîndu-mă de mînă. Acum e prea tîrziu, ai pierdut trenul.

Și-atunci, ce să fac ? Să mă întorc ?...

La cămin ? Nu merită. Prea puțin probabil să mai fii așteptat acolo.

Și-atunci, unde să mă duc ?

Să mergem la mine, spuse ea. E aproape. Chiar foarte aproape. Hai, fuga...

Darguzaite se dezlipi de copac, de castanul rămuros sub care ne adăpostisem, și mă trase energic de mînă — fuga, fuga, spunea. M-am supus. Ciudat cît de simplu ne întîlnisem și atît de simplu am stat strînși unul lîngă altul sub copac — tocmai în acea zi, după ședința biroului ; ciudat ; deși pînă atunci o întîlnisem pe Draguzaite aproape zilnic — în sala de conferințe, pe coridor, pe scară... Mă deprinsesem să o văd des astfel. Numai că ceea ce intra în co-

tidian era una, iar de data aceasta... ciudat ; dar nu aveam timp de gîndire, tot mai picura de sus puţin — mai ploua ; aşa că, vrînd nevrînd, trebuia să ne grăbim ; Dargužaite alerga cu paşi mărunţi prin băltoace şi mă trăgea după ea, ţinîndu-mă de mînă ca pe un copil ; iar eu tîram geamantanul. Mînaţi de ploaie şi de tenacitatea Dargužaitei, am urcat grabnic dealul, înaintînd pe strada Sierakauskas, cotită, lunecoasă ; am trecut în fugă pe sub un şir de copaci, ce-şi scuturau picurii de apă, şi am intrat iute pe poarta ascunsă printre tufe de liliac ; liliacul tocmai înflorea şi nici ploaia nu putea birui mireasma-i tare ; prin băltoacele proaspete, de-o parte şi de alta a potecii pavate cu cărămidă, pluteau mărunte petale liliachii.

Iată-ne şi acasă, zise Dargužaite, descuind uşa ; şi mi s-a părut că de atîta grabă nu nimerise uşor broasca ; un nu-ştiu-ce nespus de feminin o deosebea cu totul de tovarăşa Dargužaite de altă dată, atît de mîndră şi inaccesibilă în condescendenţa ei — şefa care inspecta evidenţa cadrelor la Kaunas, iar la Vilnius avea un birou al ei, la etajul patru, şi care ne preda nouă, cursanţilor jerpeliţi... Sigur că o preferam pe cea nouă, deşi, recunosc, nu m-am oprit mult asupra acestei idei. Nu te jena — tata se întoarce tîrziu.

N-am să mă jenez, am răspuns, punîndu-mi geamantanul într-un colţ al antreului ; acolo, pe covorul bordo, arăta şi mai jalnic — legat cu fularul ca o cîrpă muiată, îmbibat de apă şi

stropit cu noroi ; dar şi eu, ud leoarcă, nu arătam mai bine.

„Ei, puţin îmi pasă, mi-am zis ca să mă liniştesc, şi-mi scuturam cu palma apa din păr, îmi ştergeam fruntea şi obrajii ; doar cît să-mi trag puţin sufletul — şi la drum" ; încotro „la drum" îmi era absolut indiferent la acea oră ; probabil, la gară — unde în altă parte ? Am pierdut trenul de seară, dar poate mai prind vreo cursă ; la urma urmelor, băncile gării sînt destul de late — la nevoie, poţi trage un pui de somn ; nu-i mare lucru să aştepţi să treacă o noapte de mai ; iar pînă una alta, măcar să-mi usuc haina...

Imediat vine şi ceaiul, strigă Dargužaite ; se grăbise să se schimbe în camera ei — purta acum, în locul rochiei roz, alta, verde, cu un guleraş alb, bordîndu-i delicat gîtul ; rochia asta o întinerea ; de fapt, este încă tînără, mi-am zis eu, rotindu-mi privirea prin sufrageria în care mai fusesem în ajun de întîi mai. Dargužaite se aplecă şi scoase ceva din bufet — uite cît de viu i-a tresărit umărul frumos rotunjit ; îmi zîmbi iarăşi şi o zbughi pe uşă ; bineînţeles că e încă foarte tînără, chiar dacă înainte de război a apucat să fie secretara organizaţiei comsomoliste a şcolii — ei şi ce ! A iubit-o un oarecare Jura ?... A iubit-o d r a m a t i c — ei şi ce ! Dar nu-l mai zăresc pe Jura pe măsuţa din colţ ; cine ştie unde a dispărut ; dar gîtul lui de adolescent mi-l amintesc : se detaşa din gulerul prea larg al bluzonului militar ; şi ochii lui luminoşi şi blînzi ; nu a mai apucat să cucerească me-

dalii, dar insigna OSOAVIAHIM, prinsă la buzunar, îi dădea un aer de bravură ; unde-o fi acum Jura ? A, da, a murit ; și a fost luat de pe măsuță și pus în vreun album ; acum în locul lui sclipește cutia lustruită a aparatului de radio — o marcă necunoscută mie, nu am avut prilejul s-o mai văd ; fără îndoială, Jura a fost băiat bun și, uite, a murit — lui i se cuvine glorie veșnică ; iar eu stau în fotoliul în care, de fapt, s-ar fi cuvenit să stea el, și îmi rotesc încet privirea prin încăperea pe care Jura a cunoscut-o, cred, mult mai bine decît mine ; mult mai bine, deși pe atunci familia Dargužas trăia în alt oraș ; dar asta nu are nici o importanță. Vezi ce lin se lasă întunericul afară ? Treptat-treptat și pe tăcute, ca la cinema ; se lasă mereu, crește și se furișează în casă, aducînd cu el din stropii mărunți și cenușii ce se aud căzînd ușor dincolo de fereastră ; tare-i bine, într-o asemenea seară, să fii acasă și să șezi într-un fotoliu vechi, cu arcurile lăsate ; dar unde-o fi Dargužaite ? Păi, unde să fie... uite-o și pe ea : ține într-o mînă ceainicul, iar în cealaltă un platou cu prăjituri ; vai, și ce apăraie au lăsat pe jos ghetele mele ! M-am ridicat și am privit jenat balta urîtă ce se întinsese pe parchet ; Dargužaite îmi surîse.

Te rog, nu are nici o importanță — și cu un gest degajat — acolo-n colț ai să găsești papucii tatii... pune-ți-i.

Am zîmbit, întorcîndu-mă spre fereastră : papucii ! Caraghios mai trebuie să arăt ! Mi se oferă papucii lui Dargužas, ai colonelului Dargužas —

ce onoare ! Dar m-am stăpînit și am spus mulțumesc.

Ei, ce zici, începem cheful, Sigitas ?! Lîngă ceainicul aburind, Dargužaite puse pe masă pahare și alte piese de veselă luate din bufet, dar care, după părerea mea, nu-și aveau rostul ; totuși, cine știe... Tata spune că atunci cînd te pătrunde umezeala, cel mai bun remediu este... și-mi făcu cu ochiul (o-o-o !) — se întinse spre bufet și luă de acolo o sticlă pîntecoasă cu o băutură maronie : Jamaica, am citit pe etichetă... ROM SUPERIOR JAMAICA — BUCUREȘTI ; nici măcar nu gustasem așa ceva.

Ca medicament, bineînțeles, ne putem permite, și Dargužaite îmi surîse iarăși încurajator ; i se rotunjise fața — era chiar frumoasă ; eticheta mă impresionase oarecum și probabil că ea băgase de seamă ; numai să nu te îmbeți cumva ! Că te știu eu...

Nu știi nimic, am răspuns ; și-n sinea mea : azi chiar că n-ar strica să mă îmbăt... Deși... (mă trecu un fior), deși, la drept vorbind, tovarășă Alvina, nu crezi că astăzi nu prea avem pentru ce să ridicăm paharul ?

Ei, destul, destul cu povestea asta... nu mai vreau, înțelegi !

Ba eu mai vreau — și am respins păhărelul ; aroma băuturii maronii îmi gîdila nările, dar nu aveam chef să beau — n-am să mă satur nicicînd pomenind de asta ! Ce-s eu — fascist ? Chiabur ? Bandit ? !... Tatăl meu, știi, nu a stat cu mîinile încrucișate la piept pe vremea nemților... nu degeaba l-a înhățat gestapoul...

Nici de asta nu mai vreau să aud ! și Dargužaite oftă adînc ; cu capul lăsat pe-o parte, privea cu ochi umeziți paharul pe care-l strîngeau degetele-i albe și frumos alungite ; ce-o fi văzînd oare, m-am întrebat, în paharul acela și-n sticla pîntecoasă cu ROM SUPERIOR JAMAICA — BUCUREȘTI ? gîndurile ei cred că lunecau departe de ce-i spuneam eu.

Și-atunci, despre ce-am vorbi — am ridicat eu tonul — despre starea vremii ?!

Despre orice... cu totul altceva... ce vrei tu...

Ce vreau ? Ei, să zicem, despre fabulele lui Esop, multstimata mea...

Bine, chiar și despre fabule. Pot fi și ale lui Esop, și duse păhărelul la buze ; îi tremura mîna, iar ochii i se întunecaseră ; să ne calmăm nervii, Sigitas... să ne deconectăm — cu fabule ori altceva...

Lăsă păhărelul, se ridică și se duse în colțul camerei, unde lucea aparatul de radio ; o cutie gălbuie, bine lustruită, de o marcă necunoscută mie ; dintr-acolo începură să se audă ușoare pîrîituri, apoi un fîșîit...

T r a n d a f i r u l c e m i - a i d ă r u i t — am auzit eu cu uimire — d e m u l t , d e m u l t...

Am ridicat ochii și privirile noastre s-au întîlnit — a mea, întrebătoare, iar a ei — tot întrebătoare ; ochii mei — tulburi, ochii ei — umbriți și atenți ; am întins mîna, am luat pe dibuite păhărelul și l-am golit pe nerăsuflate — am băut pînă la fund acel lichid maroniu și parfumat, semănînd mai mult a colonie decît a băutură serioasă ; dar am simțit cum mi se împrăștie căldura prin tot trupul.

Iar cînd... cînd oare-mi vei da sărutarea... ? se auzea tremurată placa aceea ce se învîrtea pe picup — vocea dulceagă a unui tenor ; ușor înclinată, Dargužaite se sprijinea de măsuță și se uita drept la mine, de-acolo, din colț ; am luat sticla și mi-am turnat din nou.

Trandafiri — gîndeam — niciodată n-am dăruit și nu voi dărui nimănui, să știi ; nici ție, nici Ramintei — să știți asta ! Nici măcar Gedei — niciodată — deși această melodie doar de ea îmi reamintește. Dargužaite știe oare ? Înțelege ? Nu știe, nu, și nici n-ar înțelege nimic ; părul negru, ochii negri și trăsătura purpurie a buzelor — Geda ; cînd am să te mai sărut eu, Geda ? De acum încolo, niciodată. Și vom mai dansa vreodată împreună... ? Nu, nu vom mai dansa, știu, am pus cruce ; punct și cruce ; Geda e acum într-un tren, într-o garnitură de tren, undeva, într-un punct al globului pămîntesc ; pămîntul e mare, iar noi — mici ; cine va mai afla vreo urmă lăsată de noi ? Nimeni ; Geda e departe ; nu mai este, nu va mai fi — niciodată ; sau poate că nici nu a existat ; a fost doar o nălucire — o fata morgana, doar filmul „Casablanca" — el, ea, pianistul negru, tangoul sentimental pe un butoi de pulbere gata să ia foc ; și hohotul de plîns frînt în gîtlej, abia dînd să izbucnească ; lacrimi de bărbat — ale mele, și marea-mi rușine... Și ce-ar fi dacă... Nu, nu, nu, — îmi pulsa sîngele în tîmple — tu ai rămas, ești aici ; iar ea este acolo ; a fost, a fost odată ; to-

tul a fost odată — Geda, Vebeliunas, Barbarossa „închide pliscu' !" ; dar ea e acolo, iar tu, aici ; sînt un măgar, Geda ! Sînt un idiot ! Și de ce m-am speriat așa ? De discuții ? De supărări ? De greutăți ? Puteam foarte bine să mă însor cu ea chiar atunci, la începutul lunii mai, s-o scot din casa lui Vebeliunas și a lui Barbarossa „închide pliscu' !" ; însăși Geda voia să fugă din acel cuibar de vipere, se pregătea să intre în Comsomol ; iar eu aș fi fost felicitat pentru acest pas hotărîtor ; m-ar fi felicitat ?... M-am uitat furiș la Dargužaite — continua să asculte placa ce-și repeta acel „cînd, cînd oare... ? Poți ști dacă Dargužaite m-ar fi felicitat ?... Oricum, eu puteam să mă însor cu Geda și s-o las deocamdată la mama ; sau, în definitiv, chiar și la gazda aceea a mea, căreia i-aș fi plătit o sută cincizeci de ruble pe lună ; sau, în ultimă instanță, puteam s-o iau cu mine la Vilnius, să împărțim patul meu de campanie — ce-ar fi contat că în dormitor sforăiau încă șapte găligani trăsnind a transpirație ?... Oricum, Geda ar fi rămas *a mea ;* și numai a mea, a mea, nu a lui Bubnelis, a lui Vebeliunas sau a altcuiva... Ar fi fost Geda mea și soarta mea ; atunci, de ce oare, de ce... ? Acum putea sta acolo-n colț, să bem rom și să punem plăci de patefon... Noi doi am fi avut ce să ne spunem — în orice caz nu ne-am fi plictisit cu fabulele lui Esop ; atunci, de ce oare, de ce... ? Și iarăși am luat sticla pîntecoasă, și iarăși mi-am turnat ; romul mirosea ca o apă de colonie ? Ei și ce ? Nu am la îndemînă alte băuturi — doar rom și ceai — mai bine rom decît

ceai, azi, mai bine rom ; poate mirosi a orice, numai să te îmbete ; romul e tare și se zice că e și calmant... JAMAICA, am recitit eu, mijindu-mi ochii, JAMAICA SUPERIOR... gîl, gîl ; de ce n-aș mai bea un păhărel ?

Și deodată totul mi-a apărut extrem de simplu și clar — Geda nu mai există și nu va mai exista nicicînd, iar eu stau la masa asta rotundă și învelită cu fața de masă albă, aici, în casa lui Dargužas, și privesc prin pîcla cenușie și leșinătoare la fiica lui, la Alvina ; nu la acea Dargužaite distantă și reținută, oficial-corectă totdeauna și lucrînd pe linie C.C., ci la fiica unică a colonelului, Alvina, frumoasă și inteligentă, și pe care a iubit-o dramatic simpaticul băiat Jura ; și-acum o s-o iubesc eu — dramatic ! N-a lipsit mult să izbucnesc în rîs — un rîs răutăcios, de om exasperat — dar m-am oprit la timp, văzînd ochii sclipitori ai Dargužaitei... aproape, atît de aproape ; buzele ei se mișcau, îmi șopteau ceva, dar nu distingeam ce...

Poftim ? Ce-ai spus ? am întrebat-o.

Nimic, răspunse ea, nimic, mi-am zis că poate ai vrea să dansăm.

Să dansăm ! Astăzi !

Ei, nu e nevoie neapărat... și Dargužaite ia sticla pîntecoasă și toarnă din băutura maronie în ambele pahare ; bineînțeles, nu e neapărat nevoie să dansăm. Dar știu că melodia asta îți place.

Îmi place ? Știi tu asta ? Ce te face să crezi ?

Țin minte cum o ascultai, atunci, la Kaunas.

Dar pe-atunci ziceai că filmul e tipic mic burghez... Și muzica, la fel. Că pasiunea pentru asemenea filme m-ar duce la o și mai mare neglijență în evidența cadrelor...
Păi, o neglijai... zîmbi ea.
O neglijam ?
Ei, n-o lua chiar așa, și lăsă ochii în jos ; dacă e să vorbim deschis...
Sigur, să vorbim deschis !
Dar te rog să nu rîzi de mine... tot n-ai înțelege nimic, și Dargužaite rămase cîteva clipe cu privirea ațintită în colțul camerei, unde doar cu o lună mai-nainte se afla încă fotografia lui Jura ; acum, acolo sclipea aparatul de radio cu picupul ce-și legăna melodia dulceagă ; apoi iarăși s-a întors către mine : Nu știu dacă ai să mă crezi, Sigitas, dar eu mi-am tocit un rînd de pingele tot căutînd această placă... prin talcioc... pe la cunoștințe... mi-e și rușine să-ți povestesc...

Roși deodată și, rămînînd în picioare, duse la buze păhărelul ; am băut și eu. Mă amețisem rău — asta era situația ; dar mintea-mi rămăsese clară, chiar prea clară ; parcă o și vedeam pe tovarășa Dargužaite, activista comsomolistă, cum coboară din „Volga" instituției, mașina aceea verde, și întreabă în dreapta și-n stînga, prin talciocul ticsit de vechituri, dacă nu au cumva această placă de patefon — „Casablanca" ? „Trandafirul..." ? ridică din umeri vînzătorii nebărbieriți și trăsnind de la o leghe a spirt denaturat ; nici n-am auzit de placa asta, domnișoară... O vedeam pe Dargužaite ținîndu-și strîns la piept

mica poșetă ungurească, poșeta ei neagră, și alergînd, alergînd după placa dorită și prin magazinele Vilniusului — nu o avem, tovarășă ; poate că nici nu s-a imprimat acest cîntec, duduie. „Trandafirul..." ? Tangoul ?... „Casablanca"... ? se miră tatăl, Tomas Dargužas — omul care demult nu se mai miră de nimic ; ce-ți trebuie ție vechitura asta burgheză ? Nu1i vechitură, tată, este un tangou ; un dans la modă în lumea mic-burgheză, dar un tangou ; în munca mea trebuie totuși să știu cam ce-i pasionează pe tinerii de azi... ; hai, tată, te rog, găsește-mi placa asta...
Și a găsit-o ; c î n d, c î n d o a r e... ? se înverșuna forțat tenorașul ; Dargužaite rămăsese cu paharul în mînă și asculta — cine știe pentru a cîta oară ; și, într-adevăr — c î n d, c î n d o a r e... ? Culoarea ochilor cenușii se întunecase, pupilele străluceau ciudat ; ce-o fi cu ochii ei astăzi ? Mi-am adunat toată voința — cîtă mai puteam avea — și am privit în ochii aceștia într-un chip cu totul neobișnuit mie — cu mare atenție... îmi amintesc că și ea mă privise cîndva la fel, toamna trecută ; apoi m-am ridicat, am mulțumit cuviincios pentru tratație și, fără o vorbă mai mult, m-am întins pe sofa.
JAMAICA — defilau prin dreptul ochilor mei literele, nu-mi explicam de ce erau cu susu-n jos și parcă încinse-n foc ; JAMAICA SUPERIOR — se prelingeau picăturile maronii și lipicioase ; cînd, cînd oare... ? zornăiau monoton geamurile ; afară, dincolo de ele, ploua ca mainainte și tuna ; acolo — dincolo de fereastră — și-n urechea mea, de asemeni ; de sub sofa se

ițeau papucii verzi ai lui Dargužas, ai colonelului Tomas Dargužas ; fiica sa, Alvina, strîngea masa cu gesturi lente. Uite-o, ia farfuriile, furculițele, și-n fine — paharele, care s-au rostogolit zornăind... undeva, departe-departe... ca și tunetul, ca și garnitura de tren ce-o duce pe Geda ; ca tot trecutul meu ; au zornăit, s-au rostogolit cu zgomot și s-a așternut tăcerea... Deci, ți-ai terminat studiile, fiule... iar lumea care zicea, zicea... Întrerupătorul se răsuci — clic ! — și totul se afundă într-o negură vîscoasă, dulceagă, sălcie...

...Și a venit dimineața, și iar am zărit papucii-papucii verzi ai colonelului, așa cum se ițeau și-nainte de sub sofa ; undeva, dincolo de ușa întredeschisă și coridor, se auzea zornăit de veselă și o voce subțire de femeie — cînta Dargužaite ; dincolo de fereastră rîdea soarele și nici pomeneală de ploaie ; stam întins, cu capul cufundat într-o pernă de puf, uriașă, învelit cu un pled mare și pufos ; hainele mele erau îngrijit așezate pe un scaun... M-am ciupit de picior — mă doare ; deci, nu visez ; dar iată-l și pe Dargužas în persoană...

Ei, ei, zise el, potrivindu-și bretelele pe cămașa de uniformă, o cămașă verde-deschis ; tinerilor le place somnul, așa e ? Iar eu am venit să iau masa de prînz. Și problema ta am și rezolvat-o.

Problema ? am închis ochii, de parcă mă izbise pe neașteptate lumina. Care problemă ?

Ei, problema aceea... Ce nevoie ai tu de cursurile astea, spune-mi, te rog ? Am discutat cu

ăsta... cu Medinis, un vechi tovarăș al meu ; vei fi inspector de cadre, asta e ! Și fără nici un fel de cursuri... Dar, ține bine minte, tinere, Medinis e șef mare și dacă îi vei înșela cumva încrederea...

...Și-apoi — iată că m-am ales și cu soție la Vilnius... Geda ! gîndeam eu cu durerea-n suflet, ieșind a doua zi din cabinetul lui Medinis — cabinetul noului meu șef ; trona la un birou mare și negru — neclintit ca un munte, întors pe trei sferturi spre ușă, negricios și mustăcios — și nu-și ascundea curiozitatea, parcă mă pipăia cu privirea ; degetele vineții plimbau fără grabă pe cristalul biroului ochelarii cu rame de os și lentile pătrate ; tocmai despre această soție pomeniseră binevoitorii ; da, Petras n-a greșit, parc-ar fi cititor în stele microbiologul cu proorocirile lui ! Acum am și o soție, și loc de muncă ; nici nu-mi mai pasă de voi ! Ce-mi mai pasă mie de tine, Barbarossa — aleargă cît poftești la clădirea aceea din colțul străzii ; poftim — s-a găsit ac și de cojocul lor, aici, la Vilnius ; și de tine, chică-zbîrlită, stimate director al cursurilor ; și de tine, Šukelis !... Nu-i mai rămîne nimic de făcut lui Selis ? Poftim, înghite gălușca, poate că te-neci cu ea, stimabile ! Dacă te-oi întîlni cumva pe stradă, nu te mira de-ți dau cu tifla, deși nu-i un obicei prea distins ; dar, știi, eu am copilărit la periferie, știi perfect ; nu este exclus să treci într-o bună zi pe la mine, să-mi ceri de lucru ; cine știe cînd... viața îți joacă destule feste ; cît despre tine, mamă, se înțelege că am să-ți fiu stîlp la bătrînețe ; poți greși, dar

să nu-ţi trădezi principiile ; care principii ? Dar dacă omul are parte o singură dată de viaţă... atunci... atunci....

La uzină ? Tu, Marius, zici că puteam să mă-ntorc la uzină... ? Dar ştii tu ce-ar fi-nsemnat asta ? Ar fi-nsemnat să mă dau legat lor... ...celor ca Šukelis, ca Barbarossa... să părăsesc arena politică, să capitulez. Cine ar fi avut de cîştigat, spune ?

Pentru moment ai cîştigat tu, diavole. (Ce mă tot pisează cu a i c î ş t i g a t şi acest d i a v o l e al lui ?! Ce mă tot ia peste picior ?!) Ţi-ai cîştigat şi casă, şi socru... (Ce-nseamnă asta ?!)

Ia mai tacă-ţi gura ! Că de nu, ia vezi... ca vechi amici ce sîntem, pot să te pocnesc peste bot...

Ei, aşa ceva nu se poate întîmpla — nu-ţi permite poziţia ta socială. (Sigur, aşa ceva nu aş face niciodată, ştiu prea bine, dar ce rost are să mă tot împungă ?) Tu te înfurii fiindcă îţi spun adevărul curat... Ai cîştigat bunăstarea, dar ai pierdut-o pe Geda...

Nu-mi mai pomeni de ea ! Taci ! Taci !

Şi chiar tu crezi... crezi într-adevăr... că şi ea a fost ridicată pe drept... ? De-a valma cu bandiţii ăia... ?

Pe drept ? Mai drept nici că s-ar putea ! Şi Vebeliunas, şi ea, şi toţi. Ai să-mi spui că, încet-încet, lupta de clasă se stinge... Nici vorbă de aşa ceva — cu cît devenim mai puternici, cu atît mai mult se întăreşte şi lupta de clasă... Ştii, e ca un resort comprimat... Şi mai pune-ţi lacăt gurii, pricepi ? Ce s-a făcut e bun făcut, şi dacă nu-i chiar totul perfect, tot în sprijinul aceleiaşi cauze este. Tu crezi că ar fi fost mai bine dacă... dacă şi pe mine, comsomolist...

Mai bine, şi Marius strînge pumnul, de-i trosnesc degetele, şi-l agită pe sub nasul meu ; ar fi fost mult mai bine !

Of, clăpăugule ! l-am dat la o parte pe Marius şi am luat-o pe bulevardul înzăpezit, pe Aleea Libertăţii din Kaunas ; (asta s-a întîmplat după vreo şase luni, poate şi mai mult) pînă şi tu eşti contra mea ? Dar şi tu — ce mai contezi... ? Salutări babacăi, puştiule !...

Apoi . . . .

XIII

ZBÎRN, ZBÎRN, zbîrn — receptorul e pus în furcă ; de fapt, trîntit în furcă ; şi iarăşi mă suni, Medinis, pentru a doua oară mă suni ; ce-s eu vinovat că ţi-ai ieşit din răbdări ? Sau că, probabil nu am avut eu destul tact cînd ţi-am spus scurt şi lămurit : cu această poveste de dragoste de la Kaunas nu prea merg bine lucrurile ; — de ce ? păi, fiindcă nici nu i-am cerut semnătura, asta-i ; pentru că Barbarossa, chiar de şi-o avea propte serioase la Vilnius, e un escroc făr-de pereche — uite, de-asta !... Nu, nu ţin cu duşmanii tăi, dar nici cu tine nu merg pînă-n pînzele albe ; eu sînt doar cu mine însumi — singur, tovarăşe Medinis ! Da, acum pu-

tem rîde ; cred că-i putem lua în rîs și pe Bubnelis, cu tot falsu-i calm, și pe Šukelis, și pe Babkus, pe toți cei de speța asta ; da, atunci... dezorientat, speriat („dar dacă și pe mine... ?"), pus la pămînt, veneam rostogol la vale sub ploaia de ghionți — tot mai jos, tot mai jos, pe canalul betonat în care se pare că nimerisem ; și poate că nu atît ghionții primiți mă repezeau în jos, cît faptul că singur mă rostogoleam, fără să cuget, fără să privesc în urmă. Dargužaite m-a ajuns în fugă și m-a adăpostit de ploaie — în jos ; tatăl ei mi-a găsit un loc de muncă — în jos ; eu m-am însurat cu ea — venind tot în jos ; cînd mă întîlneam cu vechi prieteni întorceam ochii în altă parte — în jos, în jos, în jos ; îl ocoleam pînă și pe Marius — care-i o Jeanne d'Arc pentru mine — mă învinuia de toate păcatele și-mi spusese : mai bine era dacă te luau și pe tine odată cu Geda : mereu în jos, în jos, în jos... Și n-am mai plecat din casa lui Tomas Dargužas, pe care o credeam cetate inexpugnabilă, unde nimeni n-ar fi putut pătrunde fără voia colonelului ; dar uite că n-a fost inexpugnabilă ; demult Dargužas a fost scos la pensie.

S-a terminat. Fața plată ca o carte a lui Dargužas era în ziua aceea mototolită rău ; îngălbenită, cu tulburi broboane de transpirație... „tot ce-am avut : postul, încrederea, speranțele... de alții nici nu s-au atins, iar eu — le pensie."

Numai dumneata ?

Eh, ce mai contează dacă numai eu... care-ar fi diferența ? Am fost trădat, tinere.

Și-am înțeles deodată că omul acesta și-a trăit traiul, și-a mîncat mălaiul ; mi-am mușcat buzele și, luîndu-mi ziarul, m-am retras în dormitor.

Nu te prosti ! îmi amintesc că mi-a spus Alvina ; pe-atunci aștepta un copil — era pe drum Giedre ; nu, pe atunci nu știam de crucile acelea albe cu lacrimi galbene de rășină, nu încercasem nici această stare de rău ce-mi răscolește stomacul, odată cu gustul sălciu ce-mi suie-n gîtlej de cîte ori mă gîndesc la Giedre ; iau o gură de apă și-mi trece ; toate trec ; se zice că s-ar putea să treacă și încețoșarea, și crucile albe ; îmi amintesc — pe-atunci multe nu existau : nici celebritățile Gagarin și Tereșkova, nici majoritatea uzinelor ce-au răsărit ca ciupercile peste tot ; nici hidrocentrala de la Bratsk, nici Electrenai ; pe-atunci se vorbea încă mult, mult, se discuta ; planuri, planuri, planuri, tot felul de reconstrucții în perspectivă și tot felul de planuri — realizabile și nerealizabile ; oamenii munceau ca totdeauna — cu dăruire, strîngînd din dinți ; și asta era principalul — era totul ; și mai era calendarul de pe biroul lui Dargužas, oprit la o anumită dată — la ziua cînd a fost *scos* la pensie ; alături vedeai un plici de omorît muște și mai zăcea o veche caschetă de uniformă ; nu te purta prostește, nu-i amărî bătrînețele tatii ; este foarte normal să fie atît de deprimat, de răvășit ; l-au privat de esența vieții lui ; și cred că și pe tine, la fel.

Pe mine ? De esența vieții ?

Păi, cum altfel ?

Lasă, lasă! și-am dat obosit din mînă. Cred că esența vieții este aceeași pentru toți oamenii. Țin minte că și la cursuri chiar tu ne spuneai că...

Bineînțeles că m-am prădat pe mine însumi, renunțînd la Geda; acum pot s-o recunosc ferm, măcar față de conștiința mea; acum — după treisprezece sau cincisprezece ani; măcar față de mine, în momente de absolută sinceritate; au fost mai mulți vinovați, dar de învinuit doar pe mine mă pot învinui; de ce n-am luat-o pe Geda cu mine atunci cînd s-ar fi putut? De ce am lăsat-o cu Vebeliunas acela, căruia s-ar putea să-i fi adus la mînă mingiile de tenis în copilăria mea și pe care parcă îl uram de cînd lumea! De ce nu i-am întins o mînă de ajutor Gedei? Și de ce dădeam din colț în colț orbește, fără să știu ce vreau? De ce am fost un fricos, de ce n-am avut curajul hotărîrii?... „De asta nu ești tu vinovat", spusese Gruodis... de faptul că Geda a fost ridicată; dar de rest, ești vinovat!... Vinovat, vinovat — orice-ai zice!

Oftez, mă ridic de pe canapeaua pe care mă așezasem după convorbirea cu Medinis și încep să umblu cu pași repezi prin camera de hotel; un-doi, un-doi — apare și dispare din oglindă o umbră; cît de inteligent și plin de condescendență te arată zîmbetul! Ești grozav de deștept astăzi, Selis — ah, ce deștept ești — mă uimești! Azi știi să discuți nu numai cu Medinis, dar și cu tine însuți, ceea ce este mult mai greu; nu mai poți da vina pe alții, trebuie să iei măcar o parte din vină și asupra ta, și tocmai partea esențială; astăzi, Selis, le vezi bine cum nu se mai poate, dar atunci... Ia stai, totuși ai întîlnit-o pe Geda — ții minte? Da, în toamna lui cincizeci'șase; mereu te-a atras Kaunasul, toamna de acolo, cărările vechilor parcuri — oare nu din acea toamnă ce s-a stins în acorduri ca de Saint-Saëns...? Sîntem totdeauna atrași de trecutul nostru, din care orice om păstrează ceva scump — unde-am auzit eu cuvintele astea? Frunzele foșnesc sub pași, ca amintirile; și ca vorbele, desigur, da — frunze galbene, verde-pal, trandafirii — cuvinte înfocate, stîrnite nestăpînit, ori abia șoptite, lipsite de vlagă; iarăși îți vorbesc în șoaptă despre trecut, un trecut purificat, fără minciună, fără noroi; ah, cît mi-ar place să ascult, abia susurat, tangoul din „Casablanca" — el, ea, pianistul negru; o melodie melancolică, tristă chiar, o iubire trunchiată; trebuie să ne despărțim, Joe; un tangou pe un butoi de pulbere; totul arde, arde, arde în flăcări — inimile casele, destinele; cînd, cînd oare...? Știu, mereu te atrage Kaunasul, mai ales în zilele cu soare de toamnă care-ncepe, zilele cu funigei și amintiri... Ții minte? Treceai prin parc și foșneau frunzele sub pași, frunze de arțar ce parcă ardeau, și ai întîlnit-o pe Geda — atît de neașteptat, încît în primul moment ai împietrit, ca apoi să surîzi stingherit; nu, tu nu aflaseși nimic, nici cînd s-a reîntors, nici măcar că s-a reîntors...; îți impuseseși să nu te mai gîndești la ea, așa era mai ușor. Și ca s-o spun verde —

mai comod. Dar iată, Selis, că ai întîlnit-o pe Geda şi ţi s-a tăiat suflarea, te-ai pierdut cu totul, ca un golănaş surprins într-o livadă străină ; în ochii minţii s-au derulat îndată povîrnişurile înflorite, aproape uitate, ai simţit adierea brizei verzui ce mîna din urmă norul alb şi fragil — iedutul ; norul şi alături de el — surîsul ; îmi amintesc că am simţit pînă-n străfunduri cît de efemeră şi fantomatică era liniştea în spatele căreia mă ascunsesem în toţi aceşti ani, ca pe după o perdea — o fata-morgana, nimic real ; era cît pe ce să mă arunc de gîtul Gedei. Dar n-am făcut-o, şi a fost mai bine aşa ; nu m-am clintit din loc — rămăsesem cu gura căscată ca un peşte pe uscat, şi-apoi am zîmbit prosteşte. Îmi mai amintesc cum se oprise şi Geda, cu ochii mijiţi — mă privea atentă, parcă îi aminteam de ceva. Şi privirea aceea — exprimînd o vagă amintire dintr-un trecut îndepărtat — m-a readus la realitate, ca un duş rece, şi am salutat-o în tăcere.

A, tu eşti, spuse ea, aranjîndu-şi, fără să fi fost nevoie, părul strîns sub băsmăluţa verde ; părul negru — sub basmaua verde ; iar ochii negri, uşor încenuşaţi — am remarcat schimbarea ; poate şi părul, la fel ; ce mai faci ?

„Ce mai faci ?" — am tresărit : nici nu-mi rostise numele ; ce mai faci ? ...Parcă n-ar fi existat cei cinci ani de despărţire ; nici Vebeliunas, nici Barbarossa ; fireşte, nici Dargužaite ; vorbea puţin răguşit — voalată vocea, dar atît de binecunoscută... ce mai faci ? De parcă nici bandiţii n-ar fi existat („se zice că pe cumătrul... la Žasliai, cinci... din ăi de bîntuie pădurile..."), nici falsetul lui Šukelis, nici basul lui Babkus ; şi, în general, nimic — de-a lungul acestor cinci ani ; dar dacă ar fi fost aşa, nici Geda nu s-ar fi aflat, aşa, aici ; ai fi zis că ne-am despărţit în ajun, pe scara de piatră ; ce mai faci ?...

Bine, am răspuns, silindu-mă să vorbesc la fel de degajat ca şi Geda ; acest tremurător funigel de toamnă ; să mă prind de el şi să nu-i mai dau drumul ; da, e Geda, şi Geda e foarte bine...

Nici eu nu o duc rău, spuse ea, roşind nu ştiu de ce — ah cît de binecunoscută îmi este această bruscă împurpurare ! Nici eu n-o duc rău, Sigitas...

Dansezi ?

Dansez, şi Geda roşi mai tare ; dansez, spuse ea şi o sclipire de intensă tristeţe trecu prin ochii ei ; ştii, acolo, din păcate, nu existau studiouri de balet, Sigitas. Tăiam copaci în pădure.

Copaci, în pădure... ?

Da, confirmă ea, dînd din cap: Acum ţes mătase.

Mătase... ?

Da, ce-i de mirare ? Nu e bine ?

Ba da, e chiar foarte bine. Înseamnă că amîndoi aparţinem aceluiaşi sector de activitate...

Mai că m-am înecat cu vorbele scăpate — atît de oficial, de străin, sunau... aceluiaşi sector de activitate — ce coincidenţă !... Asta ar spune că sîntem simple cunoştinţe — în acelaşi sector ; de data aceasta cred că eu am fost acela care a roşit. Da, am roşit probabil, fiindcă ochii Gedei

sclipiră iarăşi — nu cumva erau lacrimi ? Nu, nu erau lacrimi — era o intensitate rece, necunoscută mie, în aceşti ochi încenuşaţi ; asta trebuie să fie de acolo ; şi surîsu-i rece, mie necunoscut — de acolo ; şi paltonul prea larg şi prea lung, demodat, demult şi cizmuliţele galbene de cauciuc, şi aceste buze tremurătoare şi arse de vînt, pînă şi glasul — răguşit, roș de ţipă sau plîns — de acolo.

M-am înfiorat.

Eşti supărată pe mine ? i-am atins mîna ; foarte supărată ?

Se dădu puţin înapoi şi mă privi întrebător ; nu, nu mai era privirea luminoasă a acelor ochi negri, care mă ardea ca focul şi mă absorbea pînă-n străfunduri — cîndva ; părul negru, ochii negri şi trăsătura purpurie a buzelor... ? Şi da, şi nu ; da, pentru că aşa am păstrat-o eu pe Geda în amintire — lebăda lui Saint-Saëns, uşoară şi fragilă, apărînd plutitoare din desişul de trestii verzi ; şi nu, pentru că era alta acum ; tulburat, strîngînd din dinţi pînă la durere, trebuia să recunosc că Geda mi-e necunoscută — cea nouă.

Nu, răspunse ea, ridicînd din umeri cu un zîmbet rece ; de ce-aş fi supărată ? Altfel n-aveai cum proceda... tu ai principii...

Ce principii ? m-am aprins eu. Dacă tu crezi că după cinci ani... putem discuta pe asemenea ton, atunci... atunci...

Ah, nu cred nimic ! şi mîna Gedei avu un gest brusc ; gestul — cel de demult, şi totuşi altul, schimbat, ca şi trăsăturile feţii devenite mai dure, mai reliefate, dar la fel de minunate

şi dragi mie ; nu cred nimic ; şi întoarse puţin capul, de parcă se gîndea să plece. Ce mai pot crede ? Eu ştiu. Crezi că este puţin ?

Nu, nu este puţin, dar... Nu vorbi aşa, Geda...

O clipă, expresia Gedei îmi păru gînditoare.

Bine, spuse ea încet, fie... Uite-acolo, lîngă copacii aceia locuiesc eu, deocamdată, pînă... pînă mi se va da o locuinţă...

Cum, nu stai la unchiul tău ?

La Vebeliunas ? şi Geda deschise larg ochii. Demult nu mai locuiesc acolo. De atunci de cînd... Pe scurt, nu mai ştiu nimic despre el. Sînt cinci ani de atunci...

Cinci ani... ?

Da... Dar ce-ţi închipui — că mă simţeam bine printre ei ? Printre bandiţi ?... Şi cei de prin păduri, şi cei de la oraş... Dacă i-ai fi lăsat de capul lor, pe toţi ne-ar fi... cu mîinile lor pătate de sînge... Of, am auzit destule acolo, Sigitas... şi am văzut... Se zice că şi Vebeliunas s-ar fi întors...

Şi e din nou cu Palmira... de la muzeu ? Bubnelis i-a restituit-o ?

Ţi-am spus — nu ştiu nimic... În definitiv, nu mă interesează.

Da, Geda s-a schimbat, mi-am zis eu ; parcă-i alta, dar ce anume-i cu totul altfel — nu-mi dau seama ; n-o cunoşteam aşa ; oare să nu fi păstrat chiar nimic... Mă simţeam lezat ; faţă de cine joacă ea teatru ?

Dar cine te interesează ? eram gata s-o întreb cu ironie, dar cînd i-am privit chipul mi-am înghiţit cuvintele. Geda plîngea. Plîngea în faţa

mea, fără să-şi acopere ochii. Aveam o singură dorinţă — să îmbrăţişez această femeie, care plîngea cu sughiţuri în mijlocul cărării, fără să se ruşineze de lacrimile ei ; a fost un elan de-o clipă — primul impuls, de cum i-am văzut lacrimile lunecînd pe obrajii umbriţi ; făcusem un pas către ea, dar mi-am revenit brusc ; braţele întinse mi-au căzut de-a lungul trupului ; nu departe de noi, cu mîinile în şolduri, şedea-n poartă o mahalagioaică voinică şi grasă ; prin tufişul desfrunzit, ne urmărea cu multă curiozitate, parcă să ne-nghită cu ochii, şi pe Geda, şi pe mine ; privirea aceasta mi-a tăiat elanul ; lîngă grăsană se juca o fetiţă — mîngîia un căţel negru, cu părul lucios, care scheuna de plăcere şi dădea din coadă ; Geda surîse deschis, fluturînd din mînă către neaşteptatul trio ; asta m-a tulburat şi mai tare ; da, trebuie s-o spun, mă dezobişnuisem de spontanele schimbări de dispoziţie caracteristice Gedei şi, îmbufnat, n-am mai ştiut ce să adaog.

Poate-mi faci o vizită ? mă provocă ea ; poate că doar mi-a părut provocator tonul ei ; dacă tot ne-am întîlnit...

A, nu, am clătinat eu din cap, privind chiondărîş spre poarta căsuţei ; grăsana nu renunţase să se zgîiască la noi, deşi fetiţa plecase de lîngă ea ; şi nici căţelul negru nu mai era acolo ; trecură nişte studenţi gălăgioşi, răscolind cu tălpile frunzele ; unul se întoarse şi îmi făcu obraznic cu ochiul ; din fericire, Geda nu observă ; nu, nu, ştiu că...

Ţi-e frică ?

De ce să-mi fie frică ? Dar... dacă ne vede cineva ?... Ies vorbe... soţia aşteaptă...

Te aşteaptă... ? La hotel sau la maică-ta ?

N-ai înţeles bine — şi am roşit — aşteaptă... hm... e gravidă...

Ah, asta este !

Geda se uită în jos, de parcă ar fi căutat ceva pierdut pe cărare ; ceva extrem de mic, greu de văzut, dar preţios şi necesar ; nisipul era cenuşiu, umed, plin de frunze de arţar ; Geda scormonea maşinal cu vîrful cizmei în nisipul acela ; se gîndea la ceva — nu puteam şti la ce ; şi iarăşi i-am remarcat fără să vreau graţia picioarelor, chiar şi-n aceste cizme de cauciuc, chiar şi sub paltonul lung ce-i acoperea genunchii ; mi-a zvîcnit dureros inima în piept, o veche şi binecunoscută emoţie ; am închis ochii şi mi-am muşcat tare buzele.

Ce să-i faci ? spuse ea ridicînd capul şi întrerupînd tăcerea, care durase cam prea mult. Numai să-i alegi un nume frumos. E foarte important pentru un om. Mai ales pentru o fetiţă.

Şi, răsucindu-se, se depărtă repede ; eu am rămas. Tulburat, demoralizat, mult timp încă am privit la nisipul cărării, ca şi Geda mai-nainte ; mă uitam la frunzele uscate, roşiatice, şi la gropiţa săpată de cizma ei galbenă... am oftat ; şi oftînd, am astupat cu talpa gropiţa cu nisip şi am luat-o încet spre oraş.

Să-i dai un nume... un nume frumos — îmi suna în ureche ; e foarte important... şi încă mult timp m-a urmărit vocea ei răguşită, ce rodea noul meu rost în viaţă, cum rod carii...

rodea chiar la temelia prosperității mele de atunci : mocneau probabil demult în mine, neştiuţi, aşteptînd stagnant clipa lor ; Şi iată că se stîrniseră brusc, silindu-mă să mă gîndesc tot mai des la întîlnirile cu Geda — nu numai la ultima, la toate celelalte ; o diere verzuie se rotea afară, mişcînd un nor alb şi uşor ; ochii negri surîdeau sau plîngeau ; acum ştiam că nu voi mai avea pace. Şi aveam nevoie de această pace ; eram pe atunci încă un soţ corect faţă de Alvina Dargužaite, un curios şi sigur de sine candidat la funcţia de tată ; o aşteptam amîndoi pe Giedre, îi alesesem şi numele — Giedre ; iar de-ar fi fost să fie băiat — Tomas ; nu ştiu cum, nu simţeam nici o plăcere să mă gîndesc la un băiat al meu pe care să-l cheme Tomas ; aveam un Tomas acasă ; omora muşte şi răsfoia prin vechile colecţii de ziare ; uneori pleca la pescuit şi, din cînd în cînd, trecea pe la familia Medinis — să joace cărţi şi să afle noutăţi ; eu o aşteptam pe Giedre, care va fi mai întîi tare drăguţă, mică şi nostimă, iar mai tîrziu, frumoasă şi foarte deşteaptă ; pe Tomas eu nu-l aşteptam. Dar aşteptam şi alte lucruri bune, deşi mă rodea tot mai des acea carie neagră ce-şi ridica sfredeluşul ; cîteodată eu şi Alvina ne certam ; dar asta nu mă îngrijora — erau obişnuitele noastre certuri şi împăcări ; principalul era Giedre — Giedre reprezenta pentru mine totul ; şi-apoi... îmi aduc aminte ; îmi aduc bine aminte ce-a urmat, deşi Domnul ştie dacă trăim cu adevărat pe atunci ; am impresia că alt Sigitas Selis, străin mie, stătea la cimitir cu ochii tulburi, pironiţi

în groapa dreptunghiulară, înconjurată de movile de pămînt galben ; cineva a spus : „Acum, gata !" şi a început să hohotească amarnic la urechea mea ; cineva m-a înghiontit în coastă, cineva a suduit surd ; şi iarăşi s-a lăsat ceaţa înăbuşitoare, cenuşie, cu gust sălciu ; învăluia oamenii, copacii, crucile ; iar crucile erau albe, ca lumînările, înşirate rînduri-rînduri, ca soldaţii ; pe faţa brăzdată a lemnului îngheţau lacrimi galbene de răşină ; boabe tulburi şi triste, pe lemnul crucilor ; apoi... Ah, multe-au fost apoi, dar mai ales tăcerea — o lungă tăcere ţiuind a pustiu ; a durat o secundă, un minut, o eternitate, nu are importanţă cît ; sufocantă, a durat pînă ce s-a spart cu plesnet — a bufnit un bulgăre de pămînt, unul singur, scăpat de sub tălpile cuiva... cred că ale mele ; a căzut, iar în urma-i, pe sicriul galben-roşiatic şi atît de fragil, s-a dezlănţuit grindina de bulgări ; loveau ca bombele, gloanţele — ca alicele mai ales ; eu şi aşa nu mai auzeam nimic limpede, nu mai puteam distinge bine zgomotele — toate erau la fel, mă loveau în cap, în inimă, în timpane ; iar ceaţa sălcie şi aderentă venea fantomatic tot mai aproape, înghiţea crucile, copacii, oamenii, şi mai ales pe mine, deşi Domnul ştie dacă existam cu adevărat ; Giedre continua să rămînă vie şi necesară mie, ca şi celuilalt Selis, care căzuse deodată în genunchi şi strîngea în braţe movila de pămînt galben ; iar înceţoşarea se întindea mai departe, tot mai deasă şi mai deasă ; şi iată că undele ei vin iarăşi dinspre fereastră,

se apropie, se tîrăsc spre mine ; și eu care putusem să cred că eram salvat... mi se păruse că spulberasem și cețurile reci, și pîclele zăpușitoare cu rîsul meu de adineaori — ha, ha, ha ! Mă doare capul — tresar — iar mă doare capul, tată ; dă-mi apă, tată, mă doare capul... vocea vioaie, clară ; pe toți copiii îi doare capul, tată... ?

De unde să știu eu ? încerc să scap ușor ; nu știu ; torn apă în pahar și i-l pun pe măsuță ; nu știu...

Pe păpușa mea nu o doare capul niciodată, de ce, tată... ?

Nu știu, nu știu, caut iar să scap. Vezi, sînt foarte ocupat acum... nu mă deranja...

Văd, tăticule, dar cu ce ești așa de ocupat ?

Scriu.

Ce scrii ?

Un raport.

Un raport ? Ce fel de raport ?

Cu situația cadrelor, puiule.

Da' de ce-l scrii acum ?

N-am avut timp la serviciu, și, uite,-l scriu acasă.

Da' de ce n-ai avut timp ?

Am avut și alte treburi.

Alte treburi ?

Da.

Da' de ce altele, tată ?

Ei, știi... vezi și tu, eu...

Văd, tăticule, da' pe mine mă doare capul foarte rău. Iar o să vină doctorul cu barbă și ochelari ? Moș Gerilă de ce are barbă ?

Să-l întrebi cînd o veni de Anul nou. Iar acum — la joacă ! Du-te la bunicu', bine ?

Nu e bine. Bunicu' omoară muște. Și nu mă iubește. Nici mama nu mă iubește. Mama a plecat cu un nene negru. Cu „Volga“ roșie...

Ai văzut tu ?

Am văzut. Și bunicu' a văzut. Mama rîdea... și nenea cel negru rîdea.

Cam prea multe vezi tu, puișor. Mai multe decît mine.

Sigur... păi, eu stau mereu acasă... și pe urmă, bunicu' a-nceput iar să omoare muște... muște albastre-albastre... kaput, kaput...

Cum, cum ?

Așa zice bunicu', zice — kaput ! Și pe mine mă doare capul.

Ei, ajunge, puiule, ajunge — du-te și te joacă cu păpușile, bine ?

Bine ?... Da' doctorul a spus că dacă mă doare capul e foarte rău.

Bine, e rău.

Da' tu ai spus — bine.

Am spus bine pentru mine, nu pentru tine.

Pentru tine ? Păi, cine spune „bine“ pentru el ?

Ei, hai, fugi la joacă, fugi...

Ei, fugi, fugi ! Eu spun... Eu. Eu. (Giedre dispare.)

Giedre ! Giedre ! Eu...

Asta s-a petrecut acum șase săptămîni. Alvina tocmai fusese numită la o altă catedră, la Institut ; se întorsese tîrziu și cam prea bine dispusă ; (am auzit cum cineva își lua rămas bun

de la ea într-un falset nazalizat, am auzit cum se trîntește ușa „Volgăi" ; iar acum o lună... iau de pe masă, pe dibuite, un pahar de apă — un pahar de hotel, striat, plin cu apă sălcie, de hotel — și-l beau pînă la fund... acum o lună... zorrrnn...

Eu sînt, doctore. Ce spui, doctore?... Nu, nu-ți caut vină. Medicina a făcut tot posibilul, înțeleg perfect. Dar de ce trebuia să mă minți, doctore? Știi bine că nu a fost influență... a fost leucemie... parcă așa se numește această boală la modă. Și cu toate că s-a semnat acordul cu America, specialiștii susțin că victimele exploziilor nucleare... încă mult timp... doctore, dumneata mă auzi, doctore? Doctore!

D o c t o r e! mă ridic repede de pe canapea și privesc năuc la telefon... zorrrnn... ; nu, convorbirea cu doctorul a fost mai demult... foarte demult — ne desparte de ea o lună întreagă, o lună de ceață sălcie și aderentă ; zbîîrrnn — nu, nu cred să fie tot Medinis ; această dragoste nu o poți nici masca, nici rezolva ; punct ; zbîîrrnn — risipește încețoșarea — e zbîrnîitul telefonului — o alungă afară, pe fereastra hotelului ; las-o să se ducă repede, lasă, Sigitas Selis ; da, eu, vă ascult...

— O, Sigitas! Te-am văzut adineaori, nerușinatule!

— Pe mine?

— Da. Pe Aleea Libertății. Rîdeai, Sigitas. Asta a fost o mare surpriză pentru mine!...

— Surpriză? Rîdeam? M-da! involuntar strîng receptorul tare și aud cum trosnește ; la fel făcuse, probabil, Medinis, vorbind cu mine acum cîteva minute ; șeful — la Vilnius — așezat la biroul său negru, întors pe trei sferturi către ușă, solicitanți și poate către lumea-ntreagă ; iar eu mă aflu aici, la Kaunas, într-o cameră de hotel, strîngînd în mînă receptorul și acoperindu-i membrana cu palma : m-da, m-a văzut Raminta, toți m-au văzut ; ca și ei, mă uitam și eu la omul acela cu bască, nespus de satisfăcut, ce-și dezvelea dinții în fața oglinzii din vitrina unui magazin ; la omul acela oarecum cunoscut — parcă — și care se strîmba de rîs, ținîndu-se de burtă — ha, ha, ha! Acum, sigur că poți rîde, Selis ; cu Barbarossa ai discutat, cu Medinis, de asemenea — *statu-quo*, *statu-quo*, și continua să răcnească în receptorul pe care l-am trîntit în furcă ; nu, această poveste de dragoste nu se va mușamaliza niciodată, stimați tovarăși, punct ; dar de ce nu m-o suna oare femeia aceea frumoasă de la fabrică, tînăra ce-mi amintește de Geda? Aseară n-a mai plîns, vorbea calm și ferm, cu o siguranță pe care numai curajul interior i-o dă omului ; spunea : „dacă ați avut o iubire adevărată... de care ai parte o singură dată în viață...", iar eu pot zice că am dat-o afară din birou ; avea o voce calmă, ochii — la fel... iar eu am gonit-o, fiindcă se treziseră în mine amintirile : ...pleacă... du-te!...

— Sigitas, aud eu o voce depărtată și slăbesc strînsoarea. Sigitas, ce-i cu tine? La cine țipi acolo?

— Ţip ?
— Ai strigat „du-te !“ ...sau mi s-o fi părut...
— Ţi s-a părut.
— Totuşi, sînt ca şi sigură că ai strigat „du-te !“... Am auzit bine.
— Tot ce se poate, Raminta. Spune-mi ce doreşti ; şi dacă e posibil — cît mai pe scurt...
— Sigitas, tonul... !
— Scuză-mă.
— Cît mai pe scrut : te scuz şi te poftesc la dejun.
— Scuză-mă.
— Ţi-am spus o dată că te scuz, şi se aude un oftat în receptor. Te scuz, ce să fac !... Deşi, drept să-ţi spun, ieri te-ai purtat foarte urît faţă de mine. Nu te porţi aşa cu o femeie... chiar dacă...
— Chiar dacă abia acum o lună...
— Sigitas, iar începi ? !... Stai şi-ascultă — am treabă cu tine... împreună cu...
— Treabă ?
— Da, şi foarte importantă. Mă supăr pe veci dacă nu vii !... Cu toate că şi aşa ar trebui să...
Pe veci — şi iar astup receptorul cu palma ; Raminta se supără pe veci ; mai încape discuţie ?! Doar a cărat degeaba muntele de plăpumi şi perne ; constatase şi că nu sînt destul de perspicace, ba chiar că m-am închis în mine însumi, că trăiesc numai cu gîndurile mele... De ce treabă să mai fie vorba ?... Eu, Raminta, nu mai am nici o treabă cu tine, şi de fapt, nici n-am avut vreodată ; ce-s eu de vină dacă Jamaica nu mă încîntă — nici pe melodie, nici pe eticheta unei

sticle ; adevărat, am mers uneori cu tine la dans, alteori ne-am certat — dar ce treburi am mai avea în comun ?... Un-doi, un, doi, un, un, un... te-ai topit în noaptea cenuşie şi-mi amintesc că nu am alergat după tine ; pe urmă, te plimbai cu boxerul din Šanciai, care mă privea pieziş cu ochii lui taurini, făcea pe cowboyul şi-şi masa indiferent muşchii lui de campion la categoria semigrea ; nici o treabă, Raminta.
— Tu mă auzi, repet eu ca pentru mine, nici un fel de treburi, Raminta. Oare de ce-ar mai putea fi vorba ? Salutări babacăi...
— Cui ? Cui ?
— Babacăi şi babacului — lui dom-profesor. Adio !
— Sigitas, eşti un porc ! Acum pricep eu...
— Pricepe, pricepe, sigur că da.
— A, nu ! şi ştiu că bate din picior. A, nu, nu am terminat ! nu-i văd piciorul, dar ştiu cum arată la faţă : obrajii colţuroşi, masculinizaţi — au dispărut gropiţele din obraji, odată cu rotunjirea feţei — colţurile gurii tremură şi sînt, cu siguranţă, lăsate în jos ; ochii fulgeră. A, nu s-a terminat deloc ! Cum te-ai purtat azi cu Ričardas ? Mai adineaori — cum ? !
— Tu cum crezi ?
— Ca un bădăran ! Oamenii bine-crescuţi nu se poartă aşa. Oricum, măcar puţină bună-cuviinţă. Şi rîsul acela al tău — idiot !... Dacă îţi închipui că ginerele fostului colonel poate şantaja oamenii, că îi poate scuipa între ochi, fără s-o păţească...

— Dar nu ai putea vorbi puţin mai politicos ?...

— Politicos ! Cine vorbeşte de politeţe ! Tu care nu eşti în stare să fii măcar un amant pasabil... şi cu atît mai puţin tată...

— Raminta, te-aş ruga...

— Crezi că eu nu ştiu cum te-ai purtat cu propria-ţi fiică... Da, cu bietul copil nevinovat...

Mă trec răcorile.

— Nu te atinge de memoria morţilor, Raminta !

— A morţilor ? Eu îţi spun de cea vie... să nu-ţi închipui că lumea habar n-are... paiul din ochiul altuia îl vezi, dar bîrna din ochiul tău...

„Fac caz de principii, îmi vine în minte, în timp ce ei..."

— Raminta ! Ce enormităţi îndrugi ? ! Ştii că nu e nici un sîmbure de adevăr...

— Enormităţi ? Eu ? !

— Despre ce fată vie pomeneşti, Raminta ? Aiurezi ?

— Nu mai face pe naivul ! şi ce voce veninoasă are Raminta asta ; parcă-i văd faţa — cum îl vedeam şi pe Medinis mai-nainte — dînd să-n-ţepe, zbîrlită, ca un şpan, o spirală dură, zimţată şi răsucită... Nu mai face pe sfîntul, Sigitas, Maya ta a şi împlinit doisprezece ani...

— Maya ? Care Maya ? Ce tot îndrugi acolo, Raminta ? Ai avut coşmaruri azi-noapte şi...

— Pe dracu, Selis ! Nu căuta să te eschivezi

— Maya Želnyte, fiica ta. Şi dacă îţi imaginezi

că şeful tău... căruia, din cîte-am auzit eu, îi ştii de frică...

— Raminta !... Ce spui... ce ? !

— ...dacă îţi închipui că şefii tăi te vor mîngîia pe creştet pentru isprava asta... şi ei, şi Alvina... fiindcă nu cred să te fi lăudat faţă de soţie că ai părăsit-o pe Geda într-o situaţie delicată... şi tu...

Mi se împăienjenesc ochii, broboane de sudoare îmi îngheaţă fruntea ; mi se pare că înţeleg despre ce-mi vorbeşte această caţă, ce spune vocea care-mi zgîrie urechea, vocea venind din casa doctoriţei Raminta ; un-doi, un-doi — pisa ea caldarîmul cu tocurile, dispărînd în noaptea cenuşie... dar vocea a rămas — vocea tăioasă şi vibrînd de răutate ; da, iată că a izbutit să mă tortureze ; cred că înţeleg vag ceva...

— Dar nu e posibil, Raminta... ceea ce spui tu...

— E purul adevăr, Selis — de la A la Zed. Oameni sîntem, fireşte, şi unele incidente din trecut nu trebuie să ne distrugă viaţa... Dar odată ce tu începi să te porţi atît de grosolan cu vechii tăi prieteni... care poate că te-au ajutat cîndva să-ţi salvezi bunul nume şi propria-ţi piele... cu Ričardas şi cu mine... pe un astfel de ton şi cu astfel de maniere... Spirala saltă ; vocea e şi mai ascuţită şi se opreşte la mijlocul frazei ; acum Raminta rumegă în tăcere ce ar mai putea adăuga ; se gîndeşte, încreţindu-şi fruntea înaltă şi netedă, şi respiră agitat în receptor, în membrana protejată de sita neagră — o văd. Evită scan-

dalul, Selis ! spune ea cumpănit ; vorbește calm, dar pieptul — acel decolteu *en-coeur* — saltă, abia reținînd un strigăt... Mai precis — poți să te pregătești de scandal. Asta-i tot, scumpul meu mare bădăran și secătură !

Asta-i tot — bate din picior ; colțurile gurii lăsate în jos tresar nervos, ștergînd orice urmă de zîmbet ; asta-i tot — mîna cu receptorul mi se lasă moale ; asta-i tot, deși ea nu a întrerupt încă legătura telefonică ; asta-i tot, deși eu continuu să văd această față puhavă și emanînd mulțumirea de sine, acești ochi incolori ce fulgeră cu răutate... da, poate fi satisfăcută : a învins. M-a doborît cu ultimul argument la care nici nu m-aș fi așteptat ; da, fetița care mîngîia cățelul... Maya Želnyte — da ; nu, nu m-am lăudat că am părăsit-o pe Geda, și încă în asemenea stare... Nu m-am lăudat — cum să mă laud ! Dar nici n-am știut, nici n-aș fi visat... Pe-atunci chiar dacă nu știam mai nimic — un necioplit de la periferie, un adevărat primitiv ; de-aș fi știut, rămîneam oare la familia Dargužas ? Nu, în nici un caz n-aș fi rămas ; dar încotro ai fi apucat-o, prostănacule de la periferie, cînd toți te goneau, împroșcîndu-te cu noroi ? Nu, nu ai fi rămas... dar atunci, n-ar fi existat Giedre ; deși, iată că, și așa, nu mai există ; tată, iar mă doare capul, de ce, tată, pe păpușa mea nu o doare capul niciodată ? Și iarăși vine încețoșarea grea, blestemată — se strecoară prin storul albastru al ferestrei, se învolburează, se înalță, mă înfășoară ; și iarăși văd — văd — văd !... gonesc pe dinaintea ochilor mei crucile albe, scăldate de ploaie, crucile cu broboane galbene și tulburi ; și din nou — blestem ! — un nod fierbinte și grețos mi se urcă în gîtlej, se ridică, mă sufocă — apă ! Dați-mi apă — un pahar de apă... ține paharul, Selis ; bea, bea ; dar nodul continuă să se ridice, crește, crește, mă înăbușă, îmi zgîrie omușorul, se zbate ca iepurele în burta șarpelui boa ; apă, încă — parcă-i mai bine, ceva mai bine ; receptorul Ramintei, ca și-al meu nu e pus în furcă — văd : tu tot mai aștepți — te văd, Raminta ; aștepți și ochii tăi incolori dau să iasă din orbite, nările dilatate îți tremură de o poftă sadică ; oare fetița aceea care mîngîia cățelul... Minți ! Iarăși mă minți, Raminta ! Mai m-ai mințit o dată — ne-ai mințit pe amîndoi ; ții minte gluma de întîi aprilie, acum treisprezece sau cincisprezece ani ? Și-acum — din nou ?! Minți, minți, minți, viperă ! aș vrea să-i strig, dar n-am putere ; dacă totuși... ? Să-i dai un nume frumos — da ; e foarte important pentru un om, mai ales pentru o fetiță — da ; dar dacă această Maya... ascultă, Geda, tu nu mi-ai spus nimic, atunci, toamna — în parc ; doar atît : să-i aleg copilului un nume frumos... și i l-am ales ; de ce nu mi-ai spus nimic — atunci și niciodată — asta nu ți-o pot ierta, Geda !

Scrîșnesc din dinți — nu ți-o pot ierta !... Nu-ți voi ierta niciodată, ție, cuvintele îngropate în nisip cu vîrful cizmuliței... și nici mie... Mie — tot răul pe care ți l-am făcut, nici cel pe care l-am făcut altora, chiar și ce poate n-am făcut ;

Gedei, Alvinei, Ramintei, da, pînă și Ramintei... chiar dacă ea...

— Ce e, ce se-ntîmplă, Selis — ce bolborosești acolo ? ! Sigitas ! Ce-i cu tine ? !

Drace ! tresar la sunetele astea picate din senin ; Cine-o mai fi ? Doar sînt singur — eu și receptorul, care s-a lipit iar de ureche — respiră cineva acolo, respiră, respiră — acum o văd... Da, aici, eu și toamna de dincolo de fereastră ; eu și...

— Sigitas, spune ceva ! Sînt eu, Raminta. Sigitas ! Selis ! Te-am mințit ! Mă auzi ?... Nici o Maya, Selis ; Sigitas, eu...

...eu și trecutul, acești treisprezece sau cincisprezece ani ; eu și nodul ce mi se ridică violent în gîtlej ; eu și broboanele de sudoare ca gheața pe frunte ; suspin adînc, smucesc receptorul lipit de ureche și-l azvîrl pe masă.

XIV

PRIMA telegramă :

FULGER

KAUNAS — virgulă — HOTELUL...
Destinatar — SIGITAS SELIS
MEDINIS DESTITUIT — stop
REVINO URGENT VILNIUS — stop
ALVINA

A doua telegramă :

OFICIALĂ

. . . .

NUMIT ȘEF SECȚIE — stop
TELEGRAFIAZĂ ACCEPTARE — stop
INTRARE ÎN FUNCȚIE ÎNTÎI NOIEMBRIE — stop
JUANITIS

XV

„ÎNTÎI NOIEMBRIE ? Adică mîine".

„Mîine, Sigitas, mîine — acum dormi. Acum poți dormi liniștit. Medinis a fost scos din funcție și Barbarossa e acoperit de rușine. Tu ești numit în Control — și nu adjunct, chiar șef... Dormi, și-n somn trîmbițează. De mîine nimeni nu-ți mai poate adresa acel cuvînt de care te temi ca dracu de tămîie... Și-ncepînd cu ziua de mîine, salariul tău lunar..."

„Of, iarăși tu ! Ce mai dorești ? Să rîzi de mine ? Vrei să mă umilești, ce ?!"

„N-o lua așa. Vreau să-ți spun adevărul. Chiar dacă nu ți-ar conveni. Numai adevărul".

„Adevărul ? Ei, știi... Numai adevărul ?"

„Da. Ție ți-ar fi mult mai comod să te lași plutind pe apă, mai departe, ca o surcea — fără să te gîndești pe ce țărm o să te arunce".

„Ha, ha, ha !“

„Asta-i rîs printre lacrimi, Sigitas...“

„Nu, tu tot nu mă cunoşti pe mine. Ştii doar ce-am fost, dar cine sînt acum — nu ştii. Aşa că, te rog, să mă laşi în pace, să-mi adun şi eu gîndurile.“

„O ! Să-ţi aduni gîndurile ! Ceva nou în vocabularul tău, Sigitas. După cîte-mi amintesc, înainte, tu...“

„Îţi aminteşti, îţi aminteşti... Uneori mi se pare că îţi aminteşti chiar mai mult decît ar trebui. Şi mereu vrei să-mi aduci aminte de acelaşi lucru — ar fi mai bine pentru amîndoi dacă te-ai lăsa mai puţin furat de amintiri...“

„Te temi de amintiri ? De cînd asta, Sigitas ?“

„Nu mă tem... dar...“

„Da, da, înţeleg : nu te temi, dar... în sufletul tău tot mai stăruie frica — dă tîrcoale, odată cu amintirile... Dar nu te-ai gîndit niciodată că, atîta timp cît vei trăi din amintiri, şi frica va continua să existe... tu singur o ocroteşti de pieire, Sigitas.“

„O ocrotesc — eu ? Ba o urăsc de moarte ! Mi-e silă de ea ca de un stîrv, înţelegi ? Să crape ! Să se spulbere pe totdeauna ! Chiar din clipa asta !“

„Ştiu că o urăşti — teribil. Dar teamă tot ţi-e. Da, încă te mai temi...“

„Nu-i adevărat, mie nu mi-e teamă, uneori mă întreb unde o să mă ducă îndrăzneala... şi de aceea...“

„Alegi, de frică, prudenţa. Se ştie că aşa cum îţi aşterni, aşa dormi, şi-atunci, tu îţi zici... aşa-i ?“

„Of, taci odată ! În definitiv, ce vrei acum ? Eu nu-s tipul eroului — parcă aşa zicea Barbarossa... Are dreptate, fir-ar să fie ! În orice caz, în privinţa asta...“

„Are dreptate el ? Da' tu ai încercat ?“

„Ce să încerc ?“

„Să fii un om adevărat.“

„Am spus — erou.“

„E acelaşi lucru.“

„A, nu, nu !“

„Ehei ! Parc-ai fi altul azi, Sigitas. Chiar şi pentru mine ; acest «altul» e o noutate ; deşi cred că te cunosc ca pe mine însumi... în definitiv — eu, tu — una sîntem... Şi totuşi, acum cincisprezece ani tu erai mult mai altfel... chiar şi-acum zece ani, aş zice — chiar şi cinci...“

„Şi tu erai mult mai altfel pe-atunci !“

„Cum anume ?“

„Nu erai atît de vorbăreţ ! Şi-acum ţipi cît te ţine gura, după ce însăşi viaţa a rezolvat multe probleme... acum, Selis, te simţi viteaz, dar atunci...“

„Ascultă, Sigitas, hai să n-o luăm razna. Ştiu că eşti mare meşter în eschive, mai ales cînd subiectul nu-ţi convine. Hai mai bine s-o luăm de la capăt : zici, deci, că nu ştii uneori unde te-ar duce îndrăzneala. Dar tocmai asta înseamnă că ţi-e frică !“

„Cum adică — tocmai asta ?“

„Flecăreala ta despre îndrăzneală... îndrăzneala este zgîrcită în vorbe... este simplă și cotidiană, ca pîinea de toate zilele... Iar fără ea, fără această îndrăzneală, fără curajul uman, nu există nici prezent, nici viitor, nu există nimic".

„Absolut nimic ?"

„Absolut."

„Dar trecutul ?"

„Trecutul a intrat în istorie, este imuabil... nu-l mai poți nici lumina, nici întuneca... rămîne ce-a fost... În schimb, viitorul... viitorul poate fi mai bun, mai altfel... dacă, bineînțeles, noi nu venim către el cu vechea teamă, care de-atîtea ori se ține scai de om, ca umbra..."

„Of, termină odată ! Ajunge ! Ce știi tu despre mine ? Tu îmi scormonești în rană de fiece dată, și tocmai cînd mi-e mie mai greu... Ești un al doilea Marius ! Mă tot îmboldești, îmi dai ghes s-o pornesc în altă direcție ; și nici tu însuți nu știi bine în care anume..."

„Ba știu foarte bine : spre viitor. Nu vreau să te las pradă trecutului. Nu vreau să te las să putrezești de viu. Omului îi este dat un singur drum bun — cel ce duce tot înainte..."

„Înainte, tot înainte ? Totdeauna ?"

„Înainte, tot mereu înainte. Pentru că o viață are omul și trebuie s-o trăiască așa încît să nu regrete ani de-a rîndul trăiți fără nici o noimă, fără țel, ca..."

„Vorbești ca din carte, frățioare ! Te ții de buchea cărții — cuvînt de cuvînt ! Chiar după cartea citită de Geda, despre care ea... mai ții minte ? ...Am citit-o și eu cîndva — mi-o adusese

Marius. Ori poate nici de asta nu-ți mai amintești acum ? Absolut de nimic... ? Te pricepi de minune să astupi gura altora, te cunosc... Și, în definitiv, ce ? Îmi este interzis ?"

„Nu, deloc, dar nu țipa. Ba chiar îți trebuie. E necesar ! E ceva absolut necesar !"

„Da, e necesar !"

„Ei, vezi !"

„Amintește-ți ce vrei, dar nu țipa. Sîntem la hotel. Dorm oamenii. Menajează-le somnul. Lasă-i să se odihnească. Nu mai țipa ! Adu-ți aminte ce vrei, dar nu țipa !" Nu țipa !"

XVI

NU, EU NU ȚIP, nici pomeneală... Nu țip, deși vocea-mi sună tăios, chiar cu înverșunare — ca și vocea lui Marius, atunci : ar fi fost mult mai bine dacă... ; OFICIALĂ, OFICIALĂ, OFICIALĂ — se perindă dinaintea mea : OFICIALĂ NUMIT ; nu țip, nu, doar ce tresar și deschid ochii ; îi deschid și întind mîna spre telefon — cine m-o suna atît de dimineață ? Numai Medinis să nu fie — a, nu... cu el am și vorbit ; cred că azi nu mai e acolo — în cabinetul cu biroul negru, scaune negre și, acum, un fel de nișă goală în spatele biroului ; nici Raminta, nu — și cu ea cred că am vorbit... și cu Alvina — înainte de a pleca în delegație : „analizează bine situația și hotărăște singur, te rog", spusese ea ;

atunci, cine mă sună la telefon așa, cu noaptea-n cap ?

— Eu sînt... de la fabrică... țineți minte ? Dumneavoastră m-ați rugat...

Da, da, cum să nu țin minte ? și sar din pat ; da, da, sigur că da ; cu toate că aș zice că la ora asta — cînd am și stat de vorbă cu Bubnelis — după discuția aceea așa de plăcută, de mă mai dor și acum maxilarele de atîta rîs... ; da, eu te-am rugat, te-am rugat — ochii ei mari și negri parcă așteaptă ceva, parcă sînt uimiți de ceva ; este încă foarte tînără și seamănă cu Geda ; am impresia că eu nu i-am spus tot ; nu, mai curînd, ea nu mi-a spus — ceva foarte important ; sună-mă, sună-mă, i-am zis, mai exact — am strigat ; și iată că mă sună ; alo !

— Alo ! Alo ! Dumneata ești ? De la fabrică ? Te ascult, ascult...

— Am vrut...

— Da, da, ascult !

— Să vă spun că el a venit la mine... aseară...

— Barbarossa ?

— Scuzați-mă... e zgomot aici... nu am înțeles ce-ați spus...

— Cine a venit ? Bubnelis ?

— Da, Ričardas... A venit să-mi ofere banii... ca să semnez... a spus că așa s-a înțeles el cu dumneavoastră...

— Cu mine ! ? S-a-nțeles... ? !

— Da.

— Cu mine ? !

Nu țipa, Selis, nu țipa !... Acum mi se pare că m-am trezit de-a binelea ; m-am trezit și cred că pricep mai bine... : Barbarossa afirmă că s-a înțeles cu mine — ha, ha ! „e... tot un tovarăș de-al meu“ — ha, ha ! „un tovarăș admirabil, conștiincios“ ...ha, ha ! Medinis și-a făcut bagajele, dar Barbarossa e încă în ființă — scheaună, dar e în ființă — nu țipa, nu țipa ! — și-mi mușc buzele pînă la sînge ; taci, Selis : nu, nu visezi — stai în cămașă, ți-au amorțit degetele care strîng receptorul ; ești în mijlocul camerei și te uiți jur-împrejur ; OFICIALANUMIT — saltă literele prin fața ochilor mei — nu, nu visez, privesc buimac la telegrama căzută pe covor și la telefonul care parcă tremură de furie ; sau poate și la pala de lumină — strălucitoare și rece — trecînd vibrantă prin stor ; cu mine...

— Cu mine ? repet mai tare. Ceea ce-mi spui dumneata acum... este, este...

— Așa a spus el... nu fac decît să-i repet afirmația... Dar, să știți, pentru nimic în lume...

— Ce, ce ?

— Am spus — pentru nimic în lume ! Alo, alo ! Vă spun că pentru nimic în lume... alo...

— Stai puțin... ce-mi tot spui acolo ?... Stai, stai... lasă-mă și pe mine să vorbesc... probabil dumneata nu știi că eu...

— Nu, nu, mai bine ascultați-mă dumneavoastră întîi : pentru nimic în lume, alo ! În zilele noastre nu banii trebuie să primeze... și de fapt, de fapt eu sînt vinovată că m-am încurcat cu un om atît de josnic și necinstit... vinovata sînt eu — mă auziți ? Mă auziți ? Pentru nimic în lume — auziți ? Mă auziți ? !

— Dar... copilul ? ! strig eu deodată, rămînînd uimit de propria-mi nervozitate. Dar copilul trebuie să aibă un tată — da sau nu ?

Îi repetasem și intonația, nu numai cuvintele — așa cum îmi vorbise ea în biroul președintelui comitetului sindical al fabricii ; ia uite — acum îmi dă ea lecții !... Nu prea sînt deprins cu așa ceva, stimata mea... aș vrea să știi asta ; dar simt că-mi ard obrajii — obrajii mei împietriți ; mare prost !... Închid ochii și clatin din cap ; mare prost mai ești ! mă ocărăsc eu singur. Ești un nenorocit șoarece amator de hîrtii de birocratice... cine-ți dă dreptul... ?

Tăcere. O tăcere lungă, apăsătoare, la celălalt capăt al firului — simt tăcerea asta, cu tot vuietul și vibrațiile de acolo, din fabrică ; sau vuiește și vibrează aici, în camera de hotel... vuiesc urechile, tremură telefonul — de furie tremură, o furie care dă să răbufnească prin receptor, într-o trombă de flăcări ; în definitiv, așa-mi trebuie... Fie, fie !... Numai de-aș auzi iar vocea ei, vocea femeii cu basma roșie și halat albastru, femeia care seamănă cu Geda ; numai de n-ar continua să tacă ; vreau să-i aud glasul, am nevoie de glasul ei — chiar acum, în clipa asta !

— Trebuie să aibă ? !... zbier eu, nemaistăpînindu-mă — doar-doar s-o termina pauza aceasta insuportabil de lungă și apăsătoare. Trebuie, sau nu ? Răspunde-mi !

Nu — ea e calmă, respiră liniștit în receptor — acolo, la celălalt capăt al firului ; o respirație egală, reținută ; și-apoi, sigur, nimeni nu-mi dă dreptul să-i vorbesc pe asemenea ton — nici ei, nici altcuiva, sigur că nu ; atunci de ce nu mă stăpînesc ? De ce rag ca boul, ca o vită scăpată din belciug ? Ascultă-i respirația uniformă, stăpînită ; și vocea...

— Vă rog, nu strigați, aud foarte bine... se desprinde din acea liniște, din acel ritm egal ce vibrează acolo, în fabrică ; ah, de-aș fi în stare să mă port și eu așa — atît de liniștit, cu glas egal... Nu strigați, vă aud... un tată ? Da, un tată, nu un nemernic, nu un nemernic, alo... alooo...

Alooo... mîna-mi cade singură pe furca telefonului, mîna mea amorțită ; alo... dar nu un nemernic, un tată, nu un nemernic, alooo ; nici o Maya... alo... te-am mințit, Selis... alo ; vă rog, nu strigați... Nu țipa, nu țipa !

Nu, nu mai țip, mă apropii de fereastră, trag storul pînă sus și dau drumul în casă unui întreg snop de raze de soare — soarele răcoros de noiembrie : nu, nu — mă-mbrac iute și mă spăl — mă bărbieresc ; a, nu, nu ! Apuc mapa, impermeabilul și basca ; de ce să țip ? Zvîrl în lături telegrama ce mi se-ncurcă printre picioare ; nu, nu și nu ! N-am să mai țip ! ...Mă izbește-n față miros reavăn de pămînt și de frunze moarte, parcă și de benzină ; mare prostie să țipi așa, Selis ! Uite, mai bine admiră... în văzduh plutește și face volte ca un porumbel o frunză de arțar... ? Unde va cădea ?... Iată și o tînără pereche — un băiat și-o fată ; vezi ce sprinten și-n același ritm urcă treptele scării, spre parc... ? El o cuprinde ușor de după umeri ; vom trece prin foc și apă, spune el probabil ; o, nu, nu e nevoie de cuvinte, cred că șoptește ea — toate cuvintele

sînt la fel ; frunza descrie un cerc în aer şi se lasă pe părul ei lucios — o frunză arămie pe un păr arămiu ; ea nu a simţit-o, nu o observă ; nu e nevoie de cuvinte, nu e nevoie... Privesc în altă parte şi-i întrec pe tinerii în mers ; mai departe, mai departe... iată şi Valea, şi potecile ce aleargă spre ea ; Dealul, iar dincolo de deal — o pajişte... mai departe, încolo, iată...

— O, Sigitas ! Providenţa mi te-a scos în cale !

E Petras în persoană ; doamne, cît de nesuferit mi-a devenit microbiologul ăsta — te trezeşti cu el în cel mai nepotrivit moment. Aşa şi-acum — a sărit pe iarba roşiatecă, coborînd dintr-o maşină sanitară oprită pe banda de asfalt cenuşiu ; a coborît iute şi — nu ştiu pentru a cîta oară — dă iama-n gîndurile mele : mi le încurcă, le înghesuie şi mi le mînă ca pe oi ; îi face semn şoferului — poţi pleca, poţi pleca ; maşina dispare ; Petras îmi apucă mîna şi mi-o scutură un timp.

— Tocmai voiam să mă consult cu tine, Sigitas.

— Să te consulţi cu mine ? — mă zgribulesc : să-mi ceară sfaturi tocmai cînd mi-e mai lehamite de orice discuţie — n-am chef nici de Petras, nici de nimeni altcineva ; dar Petras ţine morţiş să se consulte cu mine... mă uit jur-împrejur, să ştiu exact unde am ajuns... e Valea, valea cu pîrîul Girstupis, lîngă Aukštieji Šančiai... vrea, vrea să se „consulte"... Of, cum de-ai ajuns şi-aici ? !...

— Mă duc la Clinica de psihiatrie — sînt medic-consultant acolo, spune el, parcă ghicindu-mi gîndurile. Şi uite că te-am zărit pe tine ; chiar cînd intenţionam să te caut, că nu-i vreme de aşteptat. Dar tu unde mergi ?

— Cum — unde merg ?

— Ei, unde mergi... aşa, pe cărărui, în zi de toamnă... ?

— Unde merg ? mă uit la Petras ; da — încotro ?... Dar ce te priveşte pe tine — merg, şi gata ! Unde, de ce — asta nu-i treaba ta, microbiologule Petras ; poate că nici nu sînt singur la drum — poate că mă conduc aceste frunze de toamnă, aceste cărărui, şi acele cuvinte nerostite vreodată — mai departe, tot mai departe ; şi gîndurile sperioase ca păsărelele de crîng, gîndurile ce abia învie prin întortocheatele tainiţe ale creierului meu, gînduri aproape insesizabile — tot mai departe... Nu e treaba ta. Merg, şi gata — trebuie să merg ; azi am simţit că nu mai puteam rezista în lîncezeala hotelului, unde orice obiect este impregnat de mirosul trecutului — un trecut ce aparţine altora ; nu mai puteam rămîne lîngă acel telefon care tremura de furie, cu masa aceea străină şi cu acele telegrame ; trebuia să merg — să merg — încotro ?... Pe cărările ce-mi sînt atît de familiare, pe dragile cărări ale tinereţii mele ; Petras, bineînţeles, n-are cum să înţeleagă. Şi mai dă-l dracului !... Ale mele sînt aceste nerostite cuvinte — numai ale mele ! — şi aceste noi gînduri abia născute, insesizabile aproape. Petras nu poate înţelege — el doar consultă şi se consultă ; nu are cum înţelege ce-s ele — că-

răruile în zi de toamnă ; ori nici nu trebuie să priceapă ceva — omulețul ăsta sfrijit și cu picioarele strîmbe, care-ți iese ca din pămînt în cale, în cel mai inoportun moment ; parcă totuși spune ceva...

— Apropó, da... așa-i... zice Petras, privindu-mă în ochi, sper că te-ai odihnit bine noaptea...

— Destul de bine... (Dar ce-o fi vrînd ?) De cînd m-am culcat aseară, pe la șapte, pînă...

— Pe la șapte seara ? A, nu te-ntreb de azi-noapte, de noaptea ailaltă, cînd era gata să te lase blestemata de pompă... cînd abia reușisem să scăpăm amîndoi de stricata...

— Te-aș ruga, despre femei...

— Ce femeie ! și dă din mîini. N-o cunoști bine, asta e, Sigitas. Te pot informa că mă împinge să... intervin pentru Ričardas... Ehe, îi știu eu bine pe ăștia ! Cum dau de belea — Petras e cel mai bun amic, ba chiar salvatorul suprem cînd e vorba de tras la mal unul de se-neacă... Dar dacă-i vorba să obțin și eu o locuință... sau un post...

Se întrerupe, tușește și bate ca prostul din buze ; fața lui moale, întreținută cu masaje, se boțește într-un zîmbet acru — a rămas, în fond, același ; involuntar, întorc capul.

— A, nu, nu ! și Petras întinde spre mine brațele. Doamne-ferește, să nu-ți închipui cumva că țin cu ei... Admit, *en gros*, babalîcul Ramintei mi-ar mai putea fi util — ca perspective științifice — dar în privința lui Ričardas... la dracu — eu să mă tem de el ! De fapt, altceva aveam eu cu tine — dă-mi o recomandare, Sigitas, ce zici ?

— O recomandare ?

— Da. În toată regula. Vreau să intru în partid.

— În partid ? Tu ?

— Eu, dar ce... și se uită țintă la mine. Dar ce — nu este permis ? Intelectualitatea creatoare are la noi toate drumurile...

— E permis, dar...

— Ce „dar" ar mai putea fi, Sigitas ? Ce s-ar opune ? Eu nu am trecut, înțelegi ? Din orice direcție. Pot zice — nici mama, nici bunica, nici soacra... pricepi ? Pur și simplu, nu am trecut — un vacuum absolut. Rămîne prezentul. Și, firește, viitorul, dacă are vreun sens să discutăm despre el. De la sine înțeles că, sub aspect filozofic, existența omului ne este determinată de o hîrtie, asta-i clar. Însă în epoca noastră, cînd personalitatea, global, lipsește, cînd pui pe același cîntar și om, și amebă... ori virus... cînd destinul lor, ca să zicem așa, este identic sub ciuperca bombei cu hidrogen... pot exista, totuși, unele avantaje, fie și într-o existență foarte limitată în timp... Pe scurt — șeful secției noastre va fi transferat la Vilnius, iar la un astfel de post, unul fără de partid... pricepi... Tu mă cunoști încă din liceu, așa că, sper, o recomandare... ar fi, zău, chiar mîna providenței...

Îi zice, îi zice întruna — omul acesta strîmb la chip și cu așa-zisa-i conștiință tot strîmbă, evident ; vorbește despre destin, despre recomandare, despre mine ca mînă a providenței — că mîna providenței, zice el, a făcut să ne întîlnim — determinanta întîmplare atotputernică, în care

el, ca medic-microbiolog, sigur că nu crede, dar pare-se că îl protejează demult, pe el, Petras — cînd sub înfățișarea babalîcului Ramintei, cînd în persoana mea, colegul lui de liceu ; Ričardas Bubnelis e un zero, nu e mîna providenței, ci cum ar zice el, un vacuum absolut — pentru Petras, Bubnelis nici nu mai există, ca și amiciția lor de altădată, mai exact, ca relațiile de vechi cunoștințe. Imaginează-ți, îl aud, că la data cînd s-a pus problema casei lui Vebeliunas, acest Bubnelis... Nu, n-am chef să-mi imaginez ; ce reprezintă pentru mine Vebeliunas — o canalie ; deși, îmi amintesc, îi aduceam mingile la mînă ; e un putregai ; dar tu, Petras, și tu ești un putregai — ceva învechit, uscat, dar la fel de împuțit, asta e ; cînd vorbești, parcă mesteci lut galben, parcă se strecoară miros de pucioasă din gura ta și-mproști acid sulfuric printre dinți ; mîna providenței a făcut să ne întîlnim aici, la poalele dealului, în valea cu pîrîul Girstupis, unde coboară cărări cenușii de țărînă — cărăruile tinereții mele ; cred că ne-am mai întîlnit pe aceste cărări, și pe cea de-aici, și pe altele ; dar în ce privește recomandarea...

— Eu nu sînt membru de partid.

— Nu ești membru de partid ?! se înecă el, holbîndu-se la mine. Cum așa... ? Erai atît de... principial... la Kaunas, cînd te țineai după Geda...

— Nu sînt membru de partid.

— ...păi, tu... pur și simplu, iradiai idei... ca izotopul radioactiv... chiar așa...

— Nu sînt membru de partid, Petras, repet încet și rar, atît de încet și rar, încît mă sperie propria-mi voce ; nu, nu, lui Selis nu-i mai rămîne nimic, îmi reamintesc eu ; lui Selis — nu, dar uite că lui Petras... Dar chiar dacă aș fi membru de partid, să-ți dau o recomandare... pentru nimic în lume. Niciodată !

De ce s-o fi holbînd la mine ? De ce s-or fi pironit ochii lui speriați și parcă deodată albi pînă-n pupilă ; de ce-o fi clipind des, de parcă i-a intrat fum în ochi ? Să fie conștiința... ? Nu, nu ; și de ce s-o fi dînd înapoi ? A, iată explicația — am făcut un pas spre el, asta-i explicația ; sau poate pentru că i-am spus pe șleau tot ce-avea de auzit de la mine — posibil... Oricum, nu am ce adăuga ; nici nu pot, nici nu vreau — și, asta-i tot ; plec, strîngînd din dinți și lăsîndu-l înlemnit pe Petras — un țăruș înfipt în cărare.

„Fără de partid, fără de partid, fără de partid, îmi răsună pașii. Iar unul fără de partid, la un astfel de post..."

Asta-i — și mă opresc brusc ; am și ajuns sus în deal, deasupra cartierului Aukštieji Šančiai ; asta-i — privesc în jos ; Petras stă și așteaptă autobuzul ; parcă-i om, parcă nu — o bucățică de plastic și-o dungă verde, o pată pe asfaltul cenușiu ; așteaptă autobuzul și, cred, se blestemă în sinea lui de necaz — a dat degeaba drumul „Volgăi", care l-ar fi dus confortabil pînă la clinică ; sau poate că se întreabă ce complexe au reacționat deodată în mine — se zice că medicii pe toate le explică prin complexe ; deci : a fost odată un Sigitas Selis, care iradia idei ; iar acum... va să zică... Va să zică ! Nu mai e nimic de capul lui ! „Și dacă vrem să ne menținem la

suprafață... *statu-quo...*“ Destul ! Nu mai vreau ! Cărările aleargă mai departe, încotro aleargă și gîndurile — spre tinerețe ; într-acolo de unde am venit noi — pe cărările luminoase, însorite ; ai înțeles, Selis ? Tot n-ai înțeles ? Nici tu nu înțelegi ? Atunci nici nu-i nevoie. Deloc. Vom mai aștepta. Iar pînă nu vei fi înțeles, să nu cutezi să te duci... nicăieri, auzi ? Nici un Control, auzi ! Nici o funcție de șef. Nici un fel de adjunct — nimic de acest fel. Atîta vreme cît se mai ciocnesc în tine cele două voci — una, cea de toate zilele, veche și binecunoscută, și alta, care tare seamănă cu vocea lui Marius — nici un pas ! Nu ești deloc așa cum cred unii — ești și mai rău ; dar cine știe, poate că vei deveni, totuși, alt om, nu cel de azi — mai bun ; cu toate că eu nu aspir să ajung erou, Selis...

Cuvintele lui Bubnelis, ale lui Barbarossa — de ce mi-or fi rămas în minte oare ?... „Dar mîine ?“, întrebase Bubnelis, acest Barbarossa ; „mîine ? Mîine, pentru mine“, am răspuns... așa, sau aproximativ așa ; mîine, i-am spus eu, față de mine însumi voi fi procurorul ; dar să aspir la rolul de erou...

Mai departe, cît mai departe... de acest Petras și de Barbarossa, și de asemenea gînduri, da ; cărările tinereții mă conduc spre șosele străjuite de plopi, prin văi sterpe și pajiști vii — pajiștile tinereții mele ; Geda era numai surîs ; iedutul behăia lung și subțire ; totul înota într-o ceață călîie și verde, care înfășura în undele-i ușoare oameni, copaci, case ; pînă și soarele era verzui, mîngîietor, nespus de plăcut ; și vîntul ; și totul

jur-împrejur ; apoi a fluierat locomotiva, Marius a rămas pe peron, iar eu — am plecat ; mi se învîrtea capul în legănarea vagonului și bezna tunelului ; ce demoralizat eram atunci — ca un butoi sunînd a gol, sau ca o minciună golită de sensul cuvîntului ; iată și stejarul. Stejarul meu cu zgîrieturi și scorburi ; iar jos, uite-acolo, vezi... în spatele caselor și coșurilor acelora... este școala unde ne-am întîlnit noi doi întîi și-ntîi... De n-ar fi fost cele întîmplate, poate că noi... Nu, nu, nu-i adevărat ! Noi doi tot ne-am fi întîlnit ! Neapărat... cînd doi oameni au parte de o iubire... Taci, nu e nevoie de cuvinte... fie... toate sînt la fel. Chiar pentru toți ? Nu știu, mai bine să nu vorbim de asta ; acolo, din păcate, nu existau studiouri de balet ; țes mătase... poate-mi faci o vizită... ? Să-i alegi un nume frumos... e foarte important pentru un om ; hopa-șa ! sar eu peste șanț și iată-mă sub stejar, sub stejarul n o s t r u ; bine, te ridic ; premiul întîi — Geda Želnyte — Saint-Saëns, „Moartea Lebedei“ ; mulțumesc că m-ai ridicat pe scenă ; cu plăcere ; să bem pentru ca totdeauna să rămîi sus pe scenă ; mai ales fiindcă o singură viață are omul și... Punct, aici ne oprim ; poți greși, dar să nu-ți trădezi principiile ; da, da ; ...dar nu este obligatoriu ; uite cum sclipește raza aceea de soare — acolo, uite-acolo, în spatele caselor albe și noi, care pasc pe pajiștea tinereții mele ; rază de soare, sau a scînteiat aparatul electric de sudură ; ce-ar fi să încerci și tu... ? mă-ntreba Marius...

Tresar ! „Ce-ar fi să încerci... ?“ — și iarăși îmi încordez privirea : case, case albe pe pajiștea tinereții mele, case, ferestre, balcoane... și șerpuirea albastră a Nemanului, albastră chiar și în această primă zi de noiembrie — se pare că octombrie a ridicat de la fund toată tulbureala... ce lună lungă și ploioasă ; spui că nu ambiționăm să devenim eroi ? Poate că greșești, Barbarossa, măsurîndu-mă și pe mine după măsura ta ; poate ajung și eu erou — nu erou de cinema, nici de prin cărți, erou al vieții ; cîte nu vezi pe lume... ? Sclipesc luminițe — parcă-s flori... și ca o rază rătăcitoare a soarelui de mai — uite-acolo, sus, prin grinda cu zăbrele ; bătrînul chitarist, vîntul, cîntă neobosit acolo, pe strunele întinse ale fermei de oțel ; acolo este Marius ; acolo este și mama — într-o căsuță din spatele fabricii ; deci, ți-ai terminat studiile ? Mă va întreba ea, simplu, limpede ; am terminat, am terminat, mamă, acum vei avea stîlp la bătrînețe ; unde mi-e salopeta ?...

Pornesc din nou la drum ; merg, merg, merg — acum știu încotro... Acolo este Marius, Jeanne d'Arc pentru mine, și este acea femeie — ochii ei mirați parcă întreabă mereu ceva, parcă așteaptă ceva anume... privirea deschisă a acestei femei ; în zilele noastre nu e permis să taci ; pentru nimic în lume ; dar nu pentru Selis, lui Selis nu-i mai rămîne nimic — vom vedea, diavole ! Viața-i treabă complicată, Selis, și este încă deschisă în fața ta ; iar recomandarea, Gruodis, am păstrat-o — recomandarea ta.

...și, ciudat : nu mai cad bulgării de pămînt — ploaia de alice, de gloanțe, de bombe ; iată că nu mă mai lovesc în obraz, în inimă, în timpane — a dispărut ceața sălcie și aderentă, pîcla apăsătoare, s-a topit încețoșarea, undeva, departe... în memorie... sorbită, topită de ferestrele caselor și de ochii oamenilor ce-mi vin din față ; cei treisprezece sau cincisprezece ani au rămas undeva, acolo, în urma pașilor de pe cărăruile de țărînă ; acolo, în mapa pe care tot o mai port cu mine, mototolită, ca și trecutul meu ; totul a rămas acolo, Selis ; iar aici rămînem numai noi doi : eu și ea — fetița aceea care mîngîia cățelul... vie, vie... o, sigur că da ! De s-ar ivi prilejul să o ridic pe scenă ! Și femeia aceea de la fabrică — neapărat trebuie să discut cu ea, pentru că omul are nevoie să-și descarce sufletul, să-și spună focul ; femeia aceea care seamănă atît de mult cu Geda... Nu, nu, Giedre nu se va supăra, nu va lovi cu pala ce despică omul în două ; privește-i ochii limpezi ! Mari, limpezi și inteligenți ; și vii — veșnic vii pentru mine ; va înțelege, cred, și Alvina ; nu știu ce-o fi între ea și Šukelis — nu are nici o importanță ; „Casablanca“ este un film de duzină, un film slab — nu are nici o importanță ; viața-i treabă complicată, Selis, și este încă larg deschisă în fața ta — iar dacă ai parte de ea o singură dată... dacă...

...tatăl tău va fi un om adevărat, Giedre !

1963—1965
Vilnius

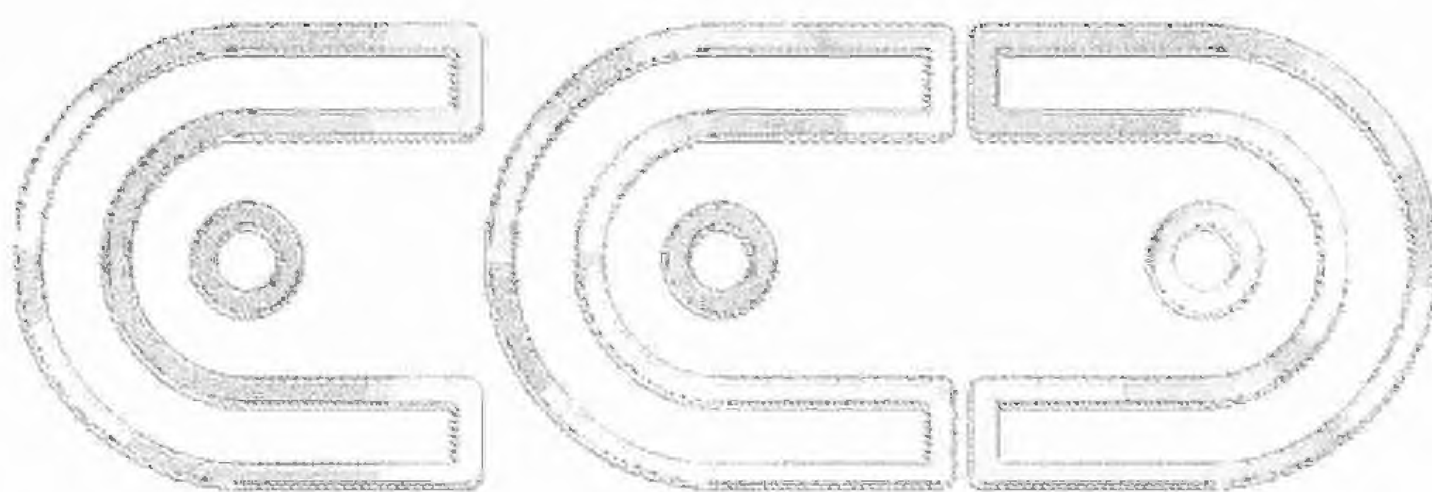
Lector : AUREL BUICIUC
Tehnoredactor : NICOLAE ȘERBĂNESCU

Bun de tipar 19. VII. 1980. Coli tipo 11.

Tiparul executat sub comanda nr. 1126 la
Întreprinderea poligrafică
„13 Decembrie 1918",
str. Grigore Alexandrescu nr. 89—97
București,
Republica Socialistă România

Scanare și prelucrare digitală

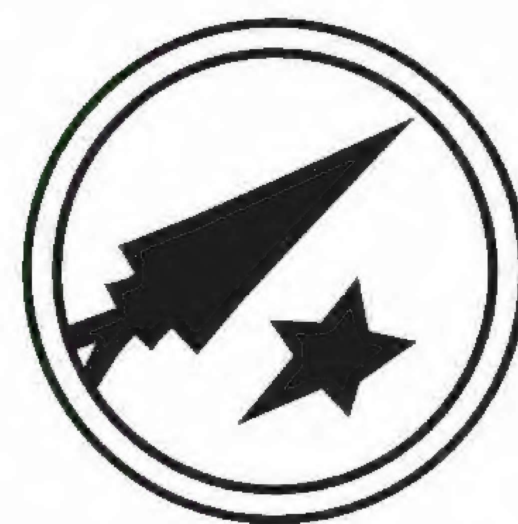

de

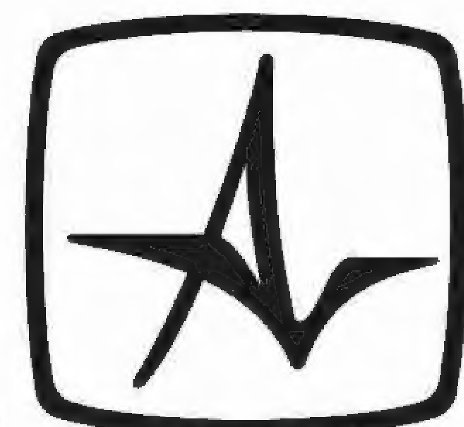
Anonim

și

CAT Graur

Antwerpen

2024

